CHARLES DICKENS

MISTERUL LUI EDWIN DROOD

Coperta : *Alma Ştefănescu*

CHARLES DICKENS
The Mystery of Edwin Drood
London-New York, Oxford University Press, 1959
NEW OXFORD ILLUSTRATED DICKENS

CHARLES DICKENS

MISTERUL LUI EDWIN DROOD

Traducere, prefață și note de
Nic. Popescu

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

PREFAȚĂ

COSMOGONIA DICKENSIANĂ

Abia în veacul XIX apare copilul ca temă principală în literatura engleză. Mai înainte, copiii și vîrsta copilăriei nu ocupau un loc central în cadrul ficțiunii ; odată cu romantismul însă, crește și preocuparea pentru temele legate de acest tip uman. Viziunea romantică a copilăriei, în strîns raport cu natura idilică, a umbrit legăturile cu ficțiunea modernă, spre deosebire de romanul victorian unde această legătură este cît se poate de evidentă. Ca și Dickens, majoritatea contemporanilor săi dezvăluie efectele frămîntărilor sociale asupra familiei. În *Moara de pe Floss*, de pildă, George Eliot subliniază afecțiunea fetiței Maggie Tulliver pentru fratele ei Tom, dar cînd aceasta ajunge la vîrsta pubertății, familia se ruinează din pricina falimentului tatălui. Maggie se va îndepărta de Tom, pînă ce vor fi din nou uniți în momentul revărsării apelor rîului, care îi va duce la o ultimă îmbrățișare. Către sfîrșitul secolului, Henry James construiește o povestire asemănătoare. În *The screw turns*, doi copii orfani — un băiat și o fetiță — sînt lăsați fără nici un fel de îndrumare într-o casă de țară ; doi servitori îi corup. Apariția guvernantei cu principii austere, care încearcă să restabilească viața idilică, distruge pe unul din copii și-l zdruncină profund pe celălalt. Băiatul moare în brațele materne ale guvernantei, hărțuit de două stări sufletești opuse : vinovăția și inocența, cele două aspecte ale căminului victorian.

Tratarea aceloraşi tendinţe în creaţia lui Dostoievski, sugerează în Vest o întreagă literatură cu o tramă neurotică. Dostoievski explorează direct şi conştient amestecul de afecţiune şi dorinţă din sufletul copilului, iar recunoaşterea lui că o fetiţă poate atrage o dragoste nevinovată, dar şi pofte ascunse, ori, şi mai mult, poate răspunde amîndurora, aruncă o lumină nouă asupra temei copilului în creaţia lui Dickens, Eliot, Carroll, Dowson, Barrie etc. Preocuparea lui Dostoievski pentru matricid şi paricid, totdeauna în legătură cu căutarea unei vieţi deosebite, îndreaptă atenţia asupra relaţiei părinţi-copii la ceilalţi romancieri ai veacului XIX. Astfel, Samuel Butler în *The way of all flesh*, subliniază neajunsurile severităţii paterne şi ale pseudo-afecţiunii în sufletul unui fiu nefericit şi, ca şi Swift şi Kafka, ajunge la concluzia că un copil ar trebui crescut separat de părinţi. Turgheniev în *Părinţi şi copii*, James în *Washington Square*, Twain în *Huckleberry Finn*, Charlotte Brontë în *Jane Eyre* se ocupă în chip diferit de probleme asemănătoare. Th. Mann prin *Casa Buddenbrook* aruncă o punte spre epoca noastră, în timp ce Joyce, Faulkner, Proust, Lawrence tratează teme similare văzute prin prisma naturii lor stranii. La Faulkner, casa din Sudul Americii, care nu este departe de căminul victorian, tema neajunsurilor copilăriei în căutarea unei lumi mai bune, apare cît se poate de nuanţată, ca şi în cazul lui Dedalus-Joyce, Birkin-Lawrence, Castorp-Mann, Mrs. Dalloway-Woolf, Marcel Proust.

Opera lui Dickens însumează între cincisprezece-douăzeci de mii de pagini tipărite : scrisori, povestiri de călătorie, numeroase poveşti şi schiţe, discursuri şi chiar o istorie a Angliei ; esenţialul însă îl constituie cele cincisprezece romane.

Imensa popularitate a sa se datoreşte în primul rînd faptului că în majoritatea romanelor rolul principal îl joacă îndeosebi copiii, Dickens fiind unul din cei mai sensibili maeştri în descrierea psihologiei copilăriei şi a copilului, de tipurile cele mai diferite. Astfel, Oliver Twist, prea angelic, constituie un contrast izbitor faţă de ticăloşii care îl înconjoară ; micuţa Nell din *Prăvălia*

cu vechituri și micul Paul din *Dombey și Fiu*, se nasc și mor dintr-un alt imbold decît cercetarea pasionată a copilăriei — ei sînt un reflex al marilor frămîntări petrecute în sensibilitatea lui Dickens, prin moartea tinerei sale cumnate, Mary Hogarth, pentru care nutrise o puternică afecțiune. Începînd cu patetica figură a lui Tiny Tim *(Povești de Crăciun)*, a lui David și cea a lui Pip din *Marile speranțe*, ei sînt dovada cea mai strălucitoare a geniului dickensian, pînă la chipul lui Deputy Wink din *Misterul lui Edwin Drood*, un băiețandru cinic, care-l alungă pe Durdles cu pietre cînd acesta, beat fiind, întîrzie pe străzile orașului.

Creator de tipuri umane, Dickens le caricaturizează, exagerîndu-le metehnele pînă la grotesc, într-atît încît uneori face impresia că întoarce spatele realității pentru a plăsmui o lume fantastică ; de aceea cu greu poți rezuma unele din romanele sale, intriga lor fiind de o mare complexitate. Totdeauna însă îți aduci aminte de cîteva personaje : de Sam Weller *(Pickwick)*, de Bumble *(Oliver Twist)*, de Squeers *(N. Nickleby)*, de Quilp *(Prăvălia cu vechituri)*, de Mrs. Gamp sau Pecksniff *(M. Chuzzlewit)*, de Bagstock *(Dombey & Fiu)*, de Micawber și de Betsy *(D. Copperfield)*, de Tulkinghorn *(Bleak House)*, de Bounderby *(Timpuri grele)*, de Flora Finching *(Micuța Dorrit)*, de Jaggers sau de domnișoara Havisham *(Marile speranțe)*, de Sapsea, de Honeythunder sau de Durdles din *Misterul lui Edwin Drood*.

În cariera sa de romancier, crearea acestor tipuri de oameni a mers descrescînd, de la peste trei sute cincizeci din prima sa operă de proporții mari *(Pickwick)*, pentru ca la sfîrșitul vieții „distribuția" să ajungă la aproximativ cincisprezece personaje, în cazul lui *Edwin Drood*. Firește, zămislitorul lor, chiar și înainte de a fi început să scrie, cunoscuse ambianțe și caractere dintre cele mai diferite, nu din sînul aristocrației (cu care legăturile lui au rămas superficiale), nici din marea burghezie, ci din mediile de jos ale societății engleze.

Născut dintr-o familie de funcționari, provincial rînd pe rînd și londonez, Dickens nu s-a dat în lături să exploreze toate cartierele capitalei pe care a iubit-o tot-

deauna, cu luciditate, mai mult chiar decît un Thomas Dekker sau un Charles Lamb.

Lipsurile materiale l-au determinat să ia cunoştinţă de cartierele cele mai mărginaşe şi mai sordide; întemniţarea tatălui său l-a familiarizat de timpuriu cu cămătarii şi închisoarea pentru datornici, făcîndu-l să devină un duşman înverşunat al acestui mod de pedeapsă pentru cei ajunşi la ananghie. De asemenea, a fost de mic iniţiat în viaţa muncitorilor dintr-o fabrică de cremă de ghete, iar cînd ajunge stenograf la Tribunal, apoi la Parlament şi în sfîrşit ziarist, cu care ocazie scrie numeroase reportaje la Londra şi în provincie, se uită în jurul său cu nişte priviri inchizitoriale, adesea amuzate, uneori emoţionate, dar de cele mai multe ori dispreţuitoare, mai mult decît admirative, ajungînd astfel să cunoască trei sferturi din societatea engleză, care avea să-i alimenteze universul romanelor sale. El a ştiut să dea viaţă celor mai reprezentative tipuri din această societate, făcîndu-le să trăiască în ficţiune, dar cu rădăcini adînci în realitate. Tehnica de conturare a tipurilor urmăreşte mai mult latura exterioară a lor şi constă în a juxtapune, a îngrămădi şi a repeta cîteva fapte concrete, detalii fizice sau vestimentare, gesturi caracteristice şi mai ales ticuri verbale ori expresii folosite în mod mecanic, graţie cărora personajul respectiv să se dezvăluie totdeauna, creînd în cititor un soi de reflexe. De aceea personajele lui sînt veridice în măsura în care reprezintă nişte tipuri groteşti, nişte caricaturi, schiţate prin reducerea individualităţii umane la cîteva trăsături de bază, pe care Dickens le sondează uneori şi lăuntric, prin profunde analize psihologice (David şi Pip, apoi Bradley Headstone din *Prietenul nostru comun)* şi atunci ele cunosc o evoluţie care nu rezultă, ca în cazul lui Pickwick, din schimbarea atitudinii autorului faţă de ele, ci, treptat, din metamorfozele sufletului în contact cu viaţa. Analiza psihologică nu este prea frecventă la Dickens, pentru că nu constituie obiectivul principal al autorului, nu intră în metoda sa obişnuită de a transmite viziunea despre lume şi oameni. Aceste cîteva trăsături în aparenţă exterioare, nu sînt deloc alese la întîmplare, ci ele sînt, dimpotrivă, principale, însăşi esenţa fiinţei pe

care ne-o zugrăvește, iar caricatura dickensiană (cu excepția cîtorva figuri posomorîte, hîde, ca de pildă Quilp din *Prăvălia de vechituri)* este cel mai adesea îndreptată spre umor, exprimat numai de personaje — și atunci acest umor este uriaș pentru că și numărul personajelor este uriaș. S-a spus chiar că Dickens a fost singurul scriitor englez (într-o literatură atît de bogată în umoriști), care l-a depășit pe Shakespeare în privința umorului.

Ca stenograf parlamentar, Dickens a urmărit spectacolul dezbaterilor parlamentare vreme de mai mulți ani. Cu această ocazie, el s-a convins curînd că faimoasa Cameră a Comunelor, alcătuită dintr-o minoritate de oameni înstăriți, recrutați din rîndurile burgheziei și ale nobilimii, nu reprezenta de fapt voința poporului englez, și că jocurile politice, venalitatea administrației și manevrele guvernului nu erau decît o comedie anostă de promisiuni călcate și de înșelătorii sistematice unde nimic din ce se spunea n-avea un temei în realitatea faptelor, iar *Istoria Angliei* lui denunță deseori jocul sîngeros și grotesc al suveranilor și miniștrilor, apărînd ca niște marionete caraghioase și dezgustătoare — cu alte cuvinte Dickens, aici și în alte opere, denunță de fapt ipocrizia și minciuna pe care se reazemă în mare parte societatea din epoca victoriană : fariseismul prezent în religie și în practicile religioase, apariția societăților filantropice (care de cele mai multe ori închid ochii la suferințele oamenilor), dezordinea și nedreptatea — iată totodată și obiectivele permanente ale umorului său satiric. Totuși, oricît de intolerabile și monstruoase ar părea statornicirile societății în care trăiește, Dickens dezvăluie *(Barnaby Rudge, Povestea celor două orașe,* singurele lui romane istorice), rădăcinile răului de care suferă lumea, dar nu acceptă ideea răsturnării principiilor sociale prin violență, pentru că aceasta ar duce în mod cert la un lanț de cruzimi, suferințe, de nedreptăți, de dezordini mai monstruoase decît răul pe care eventual l-ar înlătura. Arma lui Dickens în subminarea bastionului victorian nu este lupta politică, ci hohotul de rîs, pentru că prin rîs el nădăjduiește, poate, să deschidă ochii și inimile oamenilor pentru clădirea unui viitor mai bun.

El îi iubește pe oameni și caută să-i învețe să se iubească și ei între ei, un ideal extrem de generos și care a slujit drept fundal de-a lungul unei mișcări de reforme esențiale, în așa fel încît datornicii nu mai sînt întemnițați în Anglia, zarafii sînt supravegheați, copiii muncesc numai opt ore etc.

S-ar putea vorbi de o țară Dickens, Rochester, de pildă, cînd Marele Winglebury, cînd Mudfog, Dullborough sau Cloisterham, apare ca locul de naștere al lui Scrooge, și ca tîrg (Market Town) în *Marile speranțe*, sub același nume în *Pickwick*, *D. Copperfield* și în *Cei șapte călători sărmani*. Amintirile pe care le păstrează despre districtul Rochester-Chatam în cărțile sale au o explicație și în credința că acolo a trăit, copil fiind, o bună bucată de timp, ceva mai mult însă decît presupune. Într-o scrisoare către Wilkie Collins (iunie 1856) el declară că „acolo (Chatam) am trăit și am fost educat de mic, pînă la doisprezece sau treisprezece ani, presupun". De fapt el rămăsese, foarte probabil, din 1816 pînă în 1823, cînd avea zece ani. Cei zece ani următori, petrecuți la Londra, la fabrica de cremă de ghete, la școală, în slujba unui avocat, ca reporter la Tribunal (întemnițarea tatălui său la Marshalsea) aveau să fie momente întipărite adînc în mintea lui, însoțite uneori de sentimentul rușinii, iar *David Copperfield* și *Micuța Dorrit* sînt produsul literar al acestei epoci. A cunoscut ulițele și mahalalele sordide ale Londrei, chițibușurile avocățești, ciudățeniile funcționarilor, a cunoscut proprietăresele de camere cu chirie, pretențiile la rang ale oamenilor fără rang, a învățat sensul adevărat al noțiunii de *shabby-genteel* (coate-goale curățel), iar prima carte *Sketches by Boz* va constitui un prospect pentru ceea ce avea să creeze în următorii treizeci de ani.

S-a spus despre Dickens că ar fi fost un adept al radicalistului Jeremy Bentham ; ideea aceasta este infirmată de Humphrey House[1], care în întreaga operă dickensiană găsește o singură aluzie la filozoful englez, și anume în *Misterul lui Edwin Drood*, cînd, după dispariția lui Edwin, lumea vorbește că Neville Landless ar fi

[1] Humphrey House, *The Dickens world*, Ed. II, Londra, 1961,

fost adus la Cloisterham din Londra de către domnul Honeythunder „pentru că eminentul filantrop declarase textual : Sînt dator față de semenii mei ca el să fie — după cum spunea Bentham — acolo unde nu poate însemna o primejdie decît pentru un număr restrîns de oameni"... o glumă utilizînd un citat din Bentham, ceea ce nu dovedește că Dickens ar fi fost un adept al teoreticianului filantropist. Dickens nu a admis nici unul din curentele reformiste ale vremii și nici nu a furnizat un program al său. N-a fost nici benthamist, nici adept al filozofiei radicaliste, nici al lui Owen, nici chartist etc. Ceea ce a făcut el, cel puțin în primele sale romane, a fost să contureze niște oameni care să poată deveni un fel de germene al evenimentelor reformiste. În esență el voia să spună că dacă toți oamenii ar arăta așa cum îi zugrăvește el, atunci părțile rele din lume ar dispărea și deci n-ar mai fi nevoie de nici o reformă.

Dickens a trăit de-a lungul anilor care au văzut făurirea Angliei moderne și a oligarhiei burgheziei. Adolescența lui coincide cu luptele de emancipare ale catolicilor și cu Reform Bill (legea electorală). Guvernul burghez din acea vreme preconiza reforme în sprijinul burgheziei : privilegii, abolirea restricțiilor în domeniul comerțului și industriei și întocmirea unui sistem administrativ legal, adaptat condițiilor prin care pătura de mijloc prelua puterea.

Izbînzile tehnicii dintre anii 1812—1870 au avut un mai mare efect asupra celor care au fost martorii lor decît alte propășiri de mai tîrziu, din același domeniu : calea ferată a schimbat întreg tipicul vieții, mai mult decît automobilul sau avionul. În *Dombey și Fiu*, Dickens pomenește despre „conștiința că trăiește într-o lume a transformărilor", despre noua viață pe care o atrăgeau după sine și despre teama de efectele acestor tansformări. *Dombey și Fiu* este poate primul roman important din literatura engleză care se ocupă de industrializare — de aceea cartea pare neobișnuită în întreaga creație dickensiană, deoarece descrie atmosfera reală a anilor în care este scrisă, decada 1840—1850, epoca febrei pentru construirea de căi ferate *(railway mania)*, a dispariției diligențelor și o dată cu ele a scenelor rustice

(gen secolul XVIII) și a romanului picaresc. Este o carte despre Londra, despre o Londră care se transformă iute într-un oraș comercial modern, unde străzile înguste și hanurile vechi din paginile timpurii ale lui Dickens nu mai există ori au fost uitate. Este Londra descrisă ca centrul bancar și comercial al lumii și totodată un mare port. Iar cînd personajele sale părăsesc metropola, nu se duc într-un univers pastoral, ca în *Oliver Twist*, și nici într-un sat liniștit ca micuța Nell. Ele pleacă acolo unde „lumea bună" din epoca aceea obișnuia să evadeze — la Brighton, un port la Canalul Mînecii, cu o atmosferă reconfortantă. *Dombey și Fiu*, mai mult decît oricare din operele lui majore, demonstrează cît de repede și de temeinic era Dickens în stare să intuiască spiritul epocii sale, să încorporeze noi senzații pe care să le transpună în scris. Lucrările de cale ferată care au ajutat să absoarbă șomajul și astfel să se înlăture teama de revoluție au schimbat radical peisajul prin apariția săpăturilor de terasament, a viaductelor. Aceste schimbări s-au întins, firește, pe o mare perioadă de timp, dar anii între 1844—1848 le-au adus în chip dramatic în atenția maselor, martorii apogeului unui proces început către sfîrșitul deceniului 1820—1830, și Dickens, după cum am mai spus, a fost cît se poate de prompt în a menționa efectele acestei înlesniri asupra lumii. În *Orologiul meșterului Humphrey*, domnul Weller izbucnește împotriva unui „monstru îngălat, care vijîie, trosnește, gîfîie, pufnește de zor, totdeauna cu răsuflarea tăiată, cu un fund lucitor verde-auriu, ca de gîndac urît...", ca să nu mai vorbim de contrastul dintre diligență și tren, nu fără oarecare notă de regret pentru dispariția celei dintîi, deși era de părere că drumul-de-fier va birui pretutindeni. În *Dombey și Fiu* are loc prima călătorie pe calea ferată, amănunțit descrisă. Și în *Misterul lui Edwin Drood*, cînd Rosa Bud pleacă din Cloisterham la tutorele ei din Londra, ea călătorește cu trenul, dar acest fapt nu mai este pentru autor un eveniment, de aceea îl semnalează fugitiv doar: „În mai puțin de un minut se și afla în drum spre gară, sub oblăduirea lui Joe. Ajunși acolo, Joe se ocupă de ea pînă se instală într-un vagon de tren..."

Avîntul traficului feroviar a însemnat însă pentru mulți ruina și firește prosperitatea pentru alții, iar înființarea primelor societăți pe acțiuni, în numeroase întreprinderi, constituie cei dintîi pași către investirea de capitaluri. Anii dintre 1850 – 1866 au fost marcați de o mare creștere a numărului micilor acționari, iar ultima parte a acestei perioade a văzut dezvoltarea sistemului companiilor financiare, din rîndul cărora cea mai vestită a fost firma „Overend & Gurney". Toate acestea sînt deopotrivă reflectate pe larg în opera lui Dickens. Cu *Dombey și Fiu,* veșnicul interes pentru bani intră într-o nouă fază. Faimosul dialog dintre Paul și tatăl său începe astfel : „Tată, ce sînt banii ?" iar răspunsul domnului Dombey sună altcum decît ar fi dorit : „Domnul Dombey era încercat. Ar fi vrut să-i dea unele explicații privind termenii valoare monetară, deprecierea valorii, a bancnotei, lingou, rate de schimb, valoarea metalelor prețioase pe piață și așa mai departe ; dar privind în jos spre scaunul micuț și văzînd ce drum lung era pînă acolo, răspunse : Aur, argint, cupru. Guinee, șilingi, pence. Știi ce înseamnă, nu-i așa ?"

În romanele timpurii banii, averea au un caracter individual ; începînd însă cu *Dombey și Fiu,* interesul în puterea personală conferită de ban (tema principală, de fapt, din *Marile speranțe*) continuă, căpătînd un rol mai deosebit. Averea aproape a tuturor eroilor din *Micuța Dorrit* și din *Prietenul nostru comun*, ultimul mare roman scris înaintea lui *Edwin Drood,* depinde de marii capitaliști.

Dickens a făcut din Anglia victoriană o lume completă, cu o viață, un limbaj, proprii, absolut deosebită de orice altă lume, care a existat cîndva. În loc să vorbească despre oameni reali ca și cum ar fi ficțiune, Dickens descrie personajele născocite de el ca și cum ar fi reale. Lumea lui Dickens este marele oraș comercial, alcătuit din milioane de oameni în legătură unii cu alții fără să-și dea totdeauna seama, și totuși separați unii de alții, trăind izolați și în taină. Dickens a fost

fascinat de orice oraş, îndeosebi de Londra, dar şi de Paris, sau de Boston ori Genova. În fiecare oraş pe care l-a vizitat, el trecea pe la închisori, morgi, fabrici, pieţe, teatre, şi se plimba ore întregi pe străzi. Cea mai izbitoare caracteristică a romanelor sale este utilizarea unei multitudini de personaje, proliferînd în paginile fiecărei cărţi un număr mare de tipuri umane, toate diferite unele de altele, fiecare trăind claustrat în propriul său mediu şi în propriul său chip special de a privi lumea. Dickens a căutat să absoarbă în imaginaţia lui oraşul, un anumit crîmpei de viaţă, prezentîndu-l din nou prin personajele şi evenimentele închipuite de-a lungul operei sale. Cu fiecare roman în parte, Dickens se apropie tot mai mult de realitate, de adevărul ascuns dincolo de suprafaţa aparentă a lucrurilor, şi scrutînd realitatea nu atît prin a pătrunde pînă în adîncul ei, cît mai degrabă creînd el însuşi o asemenea realitate aparentă, pentru că în concepţia sa adevărul nu poate fi dezvăluit printr-o analiză directă, descrisă pas cu pas, ci trasînd doar componentele sale şi legăturile intime dintre aceste componente — atunci adevărul dindărătul lor iese la iveală, un adevăr particular şi universal deopotrivă. La început, fiecare protagonist, trăind izolat, trece printr-un lanţ de peripeţii, născocite de autor pentru a-l face să înţeleagă lumea, să se integreze în ea şi prin această integrare să se descopere pe sine, profunzimile conştiinţei sale, de fapt tărîmul visurilor sau al acelor viziuni halucinatorii asupra lucrurilor şi oamenilor atît de caracteristice la Dickens. Domeniul imaginilor unde fiinţa capătă formă materială şi unde lucrurile sînt transmutate în simboluri însufleţite este tocmai regiunea în care realitatea de dincolo de realitate sau din însăşi realitate poate fi înţeleasă la un moment dat. Protagoniştii lui Dickens sînt totdeauna în căutarea a ceva în afara conştiinţei lor, şi recunoaşterea lui Dickens a nepăsării pe plan social faţă de răul puternic înrădăcinat în oameni umbreşte atmosfera exuberantă care domneşte în *Documentele postume ale clubului Pickwick*. De aceea, Oliver Twist este primul dintre eroii dickensieni care dramatizează

fără echivoc situația unui copil orfan, dezmoștenit, pierdut într-o lume sumbră și vitregă. Oliver este salvat, iar cartea are un „happy end", rezolvare tipică pentru numeroase romane victoriene : taina nașterii copilului orfan este dată în vileag și, grație unei moșteniri, viitorul lui Oliver va fi asigurat pentru tot restul vieții Intriga convențională a romanului capătă autenticitate doar prin intensitatea suferințelor lui Oliver imaginate de autor. Teama lui Dickens ca nu cumva să sugereze eroului său de a-și încerca puterile în luptă cu viața (teama, după cum am mai spus, de a nu arunca sămînța răzmeriței în societate) îl face să accepte un deznodămînt care subliniază încă o dată pasivitatea acestuia. Oliver, ca și alți protagoniști dickensieni, este gata să încuviințeze o definiție a indentității lui care vine *din afară* și *din trecut* totodată.

Romanele următoare lui *Oliver Twist* demonstrează că sensul personajelor în viață, grotesc și contradictoriu, incomensurabilitatea unora față de celelalte, este elementul primordial în viziunea lui Dickens asupra lumii. Schimbarea parțială de la comedia din *Pickwick* (1837), la melodrama din *Oliver Twist* (1838), nu are nimic de a face cu faptul că personajele din *Nicholas Nickleby (1839), Prăvălia cu vechituri* (1840). *Barnaby Rudge* (1841) sînt, ca și Oliver, niște făpturi izolate, într-o lume vrăjmașă. Iată de ce, plăsmuirea tipurilor de oameni cu totul deosebiți unii de alții și încurcați în mrejele unor excentricități personale este la Dickens una din căile cele mai viguroase de a dramatiza tema izolării, iar inepuizabila forță de a da la iveală un număr uriaș de creaturi comice ori grotesc melodramatice, fiecare trăindu-și viața cu propria sa intensitate și ciudățenie, constituie poate esența talentului extraordinar al lui Dickens ca romancier. Deși *Nicholas Nickleby*, *Prăvălia cu vechituri*, ca și *Oliver Twist* depind în rezolvarea intrigii de descoperirea unui motiv venind din trecut sau din afara acțiunilor eroului, faptul că singura salvare completă dintr-un oraș ostil se poate realiza prin moarte, este din ce în ce mai evident, mai cu seamă în *Prăvălia cu vechituri*. Moartea lui Nell în preajma cimitirului de lîngă o biserică de țară amintește de refugiul lui Oliver

de odinioară, într-un paradis rural, și sugerează că ar fi vorba de un soi de a ocoli problema și nu de a găsi o soluție reală.

În *Martin Chuzzlewit* (1847), Dickens abordează această problemă mai direct, aducîndu-și eroul în arena deschisă a societății și minimalizînd ajutorul pe care ar fi putut să-l obțină de la părinți etc. Aici este exprimată pe larg una din temele dickensiene cele mai importante și anume, imposibilitatea omului de a ajunge altceva decît o biată creatură, într-o societate în care troneză mascarada impusturii și a egoismului deghizat. Dickens își dă seama că ar fi fals dacă l-ar face pe *Martin Chuzzlewit* să trăiască singur, izolat. De aceea Martin trebuie să învețe să înlăture egoismul și ipocrizia și să cultive ceea ce este mai adevărat în sufletul omenesc: afecțiunea spontană, iubirea pentru ceilalți oameni. Ideea aceasta pînă la urmă se dilucază din pricina unui sfîrșit amintind din nou de cel din *Oliver Twist*.

Dombey și Fiu (1848) și *David Copperfield* (1850) marchează una din cele mai semnificative schimbări în viziunea lui Dickens: o dislocare a dependenței copil-părinte ca o soluție pentru a scăpa de izolare, către o soluție mai evoluată — iubirea romantică. *Dombey și Fiu* reprezintă prima analiză serioasă a acestei legături și totodată concluzia că faptul de a avea părinți poate fi deopotrivă o cauză de suferință ca și atunci cînd te știi orfan și fără prieteni. Florence Dombey ajunge să trăiască adevărata fericire nu prin schimbarea atitudinii tatălui său, ci prin iubirea pentru Walter Gay și a acestuia pentru ea, așa cum în centrul lui *David Copperfield*, romanul cel mai personal al lui Dickens, stă legătura dintre David și Agnes.

Bleak House (*Casa groazei*, 1853), primul roman dickensian în care adevăratul protagonist este întreaga societate, prezintă oameni încătușați de niște forțe ale trecutului mai mult decît eliberați de ele (așa cum a fost cazul în *Oliver Twist*). Singurul mod de a scăpa din marasmul zdrobitor al mediului social este puterea Estherei Summerson de a face ordine în lumea imediată în care trăiește, printr-o jertfă de sine și prin devotamentul iubirii. Dar Esther deține această forță datorită

unei legături directe, prin rugăciuni, cu divinitatea. Esther reprezintă calea prin care bunătatea divină, altminteri transcendentală, coboară în lumea omenescului. *Bleak House*, de aceea, pecetluiește o altă transmutație în natura lumii imaginative a lui Dickens. În loc de a aștepta în chip pasiv să ocupi un loc mai cumsecade în societate, și poziția aceasta ivindu-se în mod spontan, din tainele trecutului, Esther trebuie să nu „creadă în nimic altceva decît în Providență și în propriile ei strădanii". Ea trebuie să schimbe lumea care o înconjoară prin acțiunea ei independentă în prezent. Descoperirea originei sale este pentru Esther tocmai reversul ironic al unei descoperiri similare din *Oliver Twist*. Acest fapt pe ea o ferește de a-și mai pune speranțe false în societate, silind-o să-și asume întreaga responsabilitate asupra propriei sale vieți.

Romanele care urmează după *Bleak House* arată, totuși, că asumarea acestei responsabilități în viața și iubirea plină de abnegație care ar decurge de aici nu pot fi realizate chiar atît de ușor ca în cazul Estherei. Ultimele romane ale lui Dickens sînt tot mai umbrite de efectele cruzimii, ale nedreptății, ale imposturii. *Micuța Dorrit* (1857), romanul cel mai sumbru al lui Dickens, este în același timp și cea mai profundă analiză a temei bunătății omenești desăvîrșite. Dar chiar și *Micuța Dorrit* se termină cu o căsătorie fericită a eroinei, în vreme ce *Povestea celor două orașe* (1859) afirmă că jertfa de sine, în iubirea desăvîrșită, ca să fie eficientă trebuie să fie urmată de jertfa totală a vieții însăși.

Marile speranțe (1861) duce mai departe chiar explorarea ambiguităților iubirii. Pe cînd în *Timpuri grele* (1854) Dickens încearcă să sugereze în simbolul „călăriei" imaginea bunei societăți și legătura directă, cu iubirea, *Marile speranțe*, poate cea mai izbutită tratare a temei iubirii romantice, demonstrează contrastul dintre relațiile lui Pip cu societatea și aspectul final al iubirii lui pentru Estella. Iubirea lor nu mai este atît de nevinovată și pură.

În sfîrșit, ultima schimbare în modul de a vedea lumea a lui Dickens îl apropie, într-un fel, mai mult de atitudinea și temele veacului nostru. De aceea *Prietenul*

nostru comun (1865) este poate romanul lui Dickens cel mai interesant pentru cititorul contemporan, iar *Misterul lui Edwin Drood* (1870) cel mai deosebit din creaţia sa.

Această ultimă schimbare prezintă un dublu aspect. Ideea că puterea spirituală transcendentală, care apare la periferia sau în adîncurile lumii materiale nu reprezintă un sprijin pozitiv pentru valorile umane, chiar şi pentru cele superioare, ci doar negarea şi reducerea la nimic a întregii umanităţi, fără deosebire. Pe de altă parte, credinţa care derivă din această nouă viziune, şi anume, că condiţia umană, cu toate suferinţele şi aberaţiile ei, nu poate fi nicicum salvată de-a lungul întregii vieţi. Omenia este singurul sprijin real al valorilor umane şi singura posibilă. Ultimii eroi ai lui Dickens revin în viaţă după o cufundare în apele purificatoare ale morţii, dar se întorc spre a-şi lua exact aceeaşi situaţie care le fusese dată în societate. Cu o singură deosebire, şi anume aceea că contactul lor cu întunericul i-a eliberat de o nouă atitudine faţă de condiţia lor, condiţie care recunoaşte că valoarea izvorăşte nu din vreo forţă exterioară, ci din însuşi spiritul omenesc.

Prietenul nostru comun este reafirmarea omului, după o retragere vremelnică din „angajarea" sa, în lume şi în societate. Această angajare ia forma unei acceptări a unor relaţii strînse cu oamenii şi a unei acţiuni concrete de propăşire, îndreptată spre viitor. Trăind doar la modul prezent, cel poate avea o existenţă autentică, adică, numai trăind în prezentul imediat care devine viitor, luînd forme substanţiale, reale.

A-ţi lua responsabilitatea de a face ordine în lumea înconjurătoare înseamnă a-ţi asuma o răspundere în sine, înseamnă a scăpa de alternativele necruţătoare ale pasivităţii sau ale izolării, care iniţial au fost singurele posibilităţi, în acest sens, din universul ficţiunii lui Dickens.

Dickens şi Kafka

M. Spilka [1], pe bună dreptate, recunoaşte faptul că a spune despre Dickens că e un scriitor care pare

[1] Mark Spilka, *Dickens and Kafka — a mutual interpretation*, Bloomington, 1963.

deschis, plin de efuziune, hazliu, preocupat de probleme sociale, iar despre Kafka că ar fi tocmai opusul lui: criptic, morbid, astringent, obsedat de angoasa religioasă, ar însemna să facem deosebiri incidentale și înșelătoare, deoarece ele ignorează tristețea și sentimentul vinovăției la Dickens și totodată simțul comun pentru grotesc și interesul față de conflictul social în cazul lui Kafka. La amîndoi ideea familiei ocupă un loc central. Dickens deși glorifică familia, căldura căminului, el face totodată din căminul destrămat un indiciu al unei culturi destrămate, iată puntea de legătură dintre el și Kafka, și epoca modernă. Violarea liniștii din copilărie și continua violare a tihnei în viața de mai tîrziu, cînd „copilul" înfruntă instituțiile sumbre ale epocii, sugerează deopotrivă modernitatea lui Dickens și tradiționalismul lui Kafka. Firele continuității culturale sînt trainice. Dickens, reprezentînd zorile unei revoluții industriale, înregistrează efectele puternice ale acesteia asupra căminului, asupra copilului care se dezvoltă, un copil care nu e în stare să-și croiască un drum în viață, iar Kafka, exponentul unui stadiu mai înaintat al acestui proces de destrămare, înregistrează implicațiile sale mai profunde. Destrămarea pe care o urmăresc și unul și altul începe cu transformările pe plan social. La începutul secolului XIX, o dată cu dezvoltarea comerțului, creșterea populației la orașe, și mai tîrziu cu industrializarea, se răspîndesc și relele în lume; astfel, căminul ajunge, virtual, un soi de cetate, un refugiu împotriva unei societăți vrăjmașe. Cînd copilul părăsește căminul, el are puține șanse de a se dezvolta la maturitate, pe plan moral și emoțional. Viața la orașe îi pare nemiloasă, fără nici un sens, derutantă și atunci se întoarce nostalgic spre copilărie și din nou simte fiorul afecțiunii din acea epocă (iubirea maternă) și severitatea maturității (sugerînd rigoarea paternă). Acest dublu proces disruptiv schițat, de destrămare, ajută la înțelegerea afinității pe care Kafka a simțit-o pentru Dickens.

Născut la sfîrșitul veacului XIX, crescut într-un mediu burghez, la Praga, Kafka putea vorbi foarte bine despre „atmosfera îmbîcsită, înveninată, care-l distruge pe copil, într-o încăpere familială frumos mobilată". În

tinerețe, a lucrat în depozitul de mărfuri cu *vînzare angro* al tatălui său, unde a cunoscut tirania intolerabilă a acestuia față de personalul angajat — amintindu-i cu prisosință, după cum mărturisea el însuși, de propriile lui suferințe îndurate acasă. Experiența lui în acest caz se aseamănă cu cea a lui Dickens, care în copilărie a fost expus unei îndeletniciri crude, atunci cînd a lucrat cinci luni într-o fabrică de cremă de ghete, la Londra, suferind de lipsa căminului. Cît despre Kafka, această vitregie a fost ceva mai puțin aspră, dar mai tîrziu, cînd muncea cu intermitență la supravegherea personalului într-o fabrică, în interes familial, i-a fost cu mult mai greu. De obicei lucra pînă la două după amiaza, într-o instituție de stat, și restul timpului și-l petrecea scriind. Tocmai cînd începuse romanul „dickensian" *Amerika,* proprietarul fabricii plecînd într-o călătorie de două săptămîni, Kafka a trebuit să-l înlocuiască. Sacrificiul creației unor scopuri comerciale l-a deznădăjduit (s-a gîndit chiar la sinucidere), așa cum Dickens s-a simțit deznădăjduit cînd a fost silit să muncească în fabrică, abandonînd școala, și cu ea speranțele pentru o viață mai bună. În acel impas, Kafka citea pagini din Dickens și despre Dickens cu o mare simpatie. Dickens i-a insuflat dragostea pentru muncitori, pe care a încercat el însuși să-i ajute prin „Institutul de asigurare a muncitorilor în caz de accidente" de la Praga. Ca și Dickens, Kafka știa cît „prețuiește" omul în lumea capitalistă și ca și Dickens el a folosit motivul relațiilor părinți-copii în creațiile sale. De aceea citind *Verdictul* sau *Metamorfoza* nu se poate să nu te gîndești la David Copperfield și la *Dombey & Fiu,* unde fiii sînt presați de părinții lor să-și asume funcțiuni în comerț, care îi schilodesc sufletește. Pe de altă parte, Kafka a trăit izolat față de societate; în activitatea lui din comerț, mai tîrziu ca funcționar și cu obligațiile de la fabrică, el a resimțit echivalentul temerilor dickensiene.

Amîndoi, Dickens și Kafka, și-au început cariera ocupîndu-se de chestiuni juridice. După ce părăsește școala, Dickens lucrează la un birou de avocați, apoi la tribunal. Kafka a studiat dreptul și și-a luat doctoratul în 1906, pe urmă a lucrat un an ca avocat stagiar.

La acestea s-ar mai putea adăuga și un incident care seamănă cu încarcerarea lui Copperfield în odaia sa de către Murdstone. Pe cînd era copil, într-o noapte — povestește Kafka — a plîns după apă. Iritat, tatăl său l-a luat și l-a dus pe balcon, lăsîndu-l acolo o vreme, în cămașă de noapte, singur, afară, cu ușa încuiată. Din pricina acestui incident, deși „doar un mic început", se pare că în el s-a cristalizat acea „conștiință a zădărniciei", în casa unde a trăit de copil. Izolarea impusă de un tată insensibil l-a determinat pe Kafka să simtă simpatie pentru suferințele micului Dickens, și dincolo de aceasta, să se poată identifica cu nevoia scriitorului de a se reîntoarce la „neajunsurile" de demult.

Viziunea umorului ca simplă emanație a bunăvoinței îi dă lui Dickens marea sa popularitate. Umorul lui Kafka este cu mult mai stringent. Kafka generează mai puțină căldură decît Dickens. Umorul său acționează ca un zîmbet chinuit de-a lungul întregii sale creații, și rareori crește pînă la rîsul volubil, dar cînd se întîmplă asta rîsul pare întrucîtva nefiresc. Este interesantă în acest sens mărturia lui Max Brod[1]: „Este un gen nou de zîmbet care deosebește opera lui Kafka, un zîmbet detașat de lucrurile în sine — un zîmbet metafizic, ca să zic așa. Uneori cînd obișnuia să ne citească, nouă prietenilor, vreuna din povestirile sale, ne venea să zîmbim și apoi izbucneam cu toții în rîs — cîteva clipe, pe urmă ne potoleam..."

Cel mai popular romancier englez al veacului XIX, aproape primul care înveselește căminul de sărbătorile Crăciunului, era obsedat ca și Kafka de necazurile din copilărie, reprezentîndu-le, ca și Kafka, mereu în scrierile sale, în așa măsură încît viziunea despre univers a copilului să devină un element caracteristic în toate romanele. Într-un sens, așa cum remarcă foarte bine E. Johnson[2], copilul din fabrica de cremă de ghete n-a murit niciodată, ci „mereu s-a născut într-o sumedenie

---

[1] Max Brod. *Additional note. The castle, by Franz Kafka*, N. York, 1949.

[2] Edgar Johnson. *Charles Dickens: His tragedy and triumph*. N. York, 1952, 2 vol.

de copii în suferință sau care mor de mici, victime nevinovate... într-o orînduire învechită, cu inimă de piatră."

Droodiana

Romanul care apărea în secolele XVIII în cinci sau chiar șapte volume, o dată cu Walter Scott și Jane Austen, numărul obișnuit de volume se reduce la două sau cel mult patru. Prețul era diferit, ajungînd pînă la jumătate de guinee volumul, ceea ce făcea lectura unui roman extrem de costisitoare pentru cei mai mulți. Aceasta a fost situația pînă la apariția primului roman al lui Dickens, *Documentele postume ale clubului Pickwick*. Autorul alesese un mod de a-și tipări cărțile, „într-o formă pe atunci foarte neobișnuită, reducînd la mai puțin de o treime prețul unui roman, și anume în fascicole lunare de cîte un șiling" [1]. Fiecare fascicolă cu un număr de 32 pagini tipărite, două planșe și cîteva pagini de publicitate, avea coperți verzi și se punea în vînzare în prima zi a fiecărei luni. Această formă de apariție periodică a fost propusă de editura „Chapman & Hall" pentru *Pickwick*, iar Dickens a adoptat-o și la tipărirea altor romane precum: *Nicholas Nickleby*, *Martin Chuzzlewit*, *Dombey & Fiu*, *David Copperfield*, *Bleak House*, *Micuța Dorrit*, *Prietenul nostru comun* și *Edwin Drood*. Fiecare din aceste romane au apărut în cîte nouăsprezece numere lunare, ultimul avînd prețul dublu de doi șilingi și conținînd patruzeci și opt de pagini text, patru planșe, pagina de titlu ilustrată și o prefață.

Primul număr din *Misterul lui Edwin Drood* a văzut lumina tiparului la sfîrșitul lunii martie 1870, într-un tiraj de 50 000 exemplare, mai mare decît cel al romanului *David Copperfield* (25 000) și *Bleak House* (35 000), depășit doar de volumul de *Povești de Crăciun* tipărit în ultimii ani ai vieții într-un tiraj de 250 000 exemplare.

Ideea de a scrie un nou roman începuse să-l preocupe pe Dickens de pe la jumătatea lunii iulie 1869. După apariția cărții *Prietenul nostru comun* (1865) nu mai scrisese nici o operă de proporții mai mari. „Ce ai spune — se adresează într-o scrisoare prietenului și mai

[1] Citat din textul prin care Dickens își anunța apariția primei ediții ieftine a operei sale (1847).

apoi biografului său, John Forster — de un roman începînd astfel : două personaje, un băiat şi o fată, foarte tineri, urmînd să se căsătorească la vîrsta cuvenită, către sfîrşitul cărţi ? Interesul ar fi reţinut de studierea celor două drumuri separate şi de neputinţa de a le ghici destinul..." La 6 august, în acelaşi an, el îl anunţa pe J. Forster că renunţase la această idee : „Am abandonat proiectul despre care ţi-am vorbit ; am o idee foarte răstrşnică şi nouă pentru viitorul meu roman. Nu ţi-o pot comunica (altminteri interesul pentru carte ar dispare), dar e o idee strasnică, deşi greu de realizat."

„Ideea", cu excepţia cîtorva mărturisiri fragmentare şi de o sumedenie de deducţii care de care mai ingenioase, a rămas pentru totdeauna o taină a romancierului, dusă cu el în mormînt. De îndată ce a fost concepută, în cursul verii 1869, a slujit drept temei pentru încheierea unui contract între Dickens şi casa editorială Chapman & Hall. Lucrarea urma să fie predată de către autor lunar în tranşele obişnuite ca lungime, însă două clauze indicau starea precară a sănătăţii lui Dickens : mai întîi, numărul tranşelor se limita la douăsprezece (în loc de douăzeci), adică, ţinînd seamă de ultima tranşă dublă, la unsprezece în loc de nouăsprezece, şi apoi, eventualitatea morţii autorului în cursul publicării era în mod explicit menţionată. Moartea a avut loc la 9 iunie 1870, abia după apariţia primelor patru fascicole, alte două fiind redactate (una din ele incompletă).

La Rochester, remarcă G. Gissing [1] au început călătoriile aventuroase ale domnul i Pickwick, lîngă Rochester se află casa de la Gad's Hill. Rochester a fost ales de autor pentru a fi scena ultimei sale cărţi. Iar prima imagine cu care începe romanul este viziunea pleoasă a unui opioman, care se trezeşte din toropeala produsă de stupefiant : „Turnul unei străvechi catedrale ? Cum se face că acest turn se află aici ? Să fie care binecunoscutul turn cenuşiu, masiv, de formă pătrată, al străvechii catedrale ?..." spre a-şi da seama, în cele din urmă, că se găsea în „cea mai prăpădită şi mai neîncăpătoare odăiţă", unde fumase opiu şi de unde tre-

[1] George Gissing, *The immortal Dickens*, Londra, 1925.

buia să plece la catedrala din Cloisterham (în realitate Rochester) ca să „ia parte la slujba zilnică a vecerniei... și după aceea coriștii își ocupară locurile, grăbiți, fețele rămînîndu-le ascunse. Intonară apoi *Cînd omul cel întinat*, care răsuna trezind ecourile prin sumedenia de bolți și grinzi ale tavanului, ca un clocot surd de tunete." Dickens își pregătește astfel cu ingeniozitate cititorul asupra unui *om întinat*, zugrăvind totodată și cadrul unde avea să se desfășoare acțiunea cărții : „Cloisterham este un oraș antic, loc nepotrivit pentru cei care tînjesc după zarva lumii. Un oraș monoton, liniștit, în care peste tot plutește un iz de pămînt venind de la criptele catedralei. Are atîtea morminte, încît copiii din Cloisterham pun să crească salată mieună în țărîna starețelor și a stareților și fac plăcinte din lutul călugărițelor și al călugărilor, iar plugarul de pe cîmpurile din partea locului are pentru lorzii trezorieri, pentru arhiepiscopi, episcopi și alții deopotrivă atenția pe care căpcăunul din poveste o avea pentru oaspetele nepoftit, și le macină oasele ca să-și facă pîinea. Este un oraș care dormitează Cloisterham, ai cărui locuitori par să-și închipuie, cu o lipsă de temeinicie mai degrabă ciudată decît arareori întîlnită, că toate transformările care ar fi trebuit să aibă loc s-au și petrecut și că nu mai au la ce să se aștepte... Cloisterham este un oraș dintr-o epocă pierdută în negura timpurilor, cu dangătul răgușit al clopotului de la catedrală, cu croncănitul răgușit al ciorilor care dau tîrcoale turnului catedralei, cu accentele încă și mai răgușite dar mai puțin limpezi ale ciorilor cu chip de om care iau loc jos, în stranele catedralei... Totul aparține aici trecutului"... Sau : „Timpurile străvechi exalau un suspin mucezit din morminte, de sub arcade și bolți ; umbrele sumbre se întețeau pe la colțuri ; o boare umedă creștea de prin petele verzi de pe lespezi, și juvaerurile, zvîrlite în naos peste dale prin vitraliile ferestrelor de un soare pogorît către asfințit, începeau să dispară. De după grilajul altarului, sus pe trepte, miraculos înălțate de orga înghițită iute de întuneric, abia se zăreau niște siluete în sutane albe și un singur glas, plăpînd, se ridica și cobora în ritm monoton și răgușit ca un murmur stins la răstimpuri"... Dincolo de aceste ziduri însă „afară,

rîul, păşunile cu verdeaţă şi ţarinile arate, brune, dealurile golaşe şi văile, totul era îmbujorat de soarele amurgului. În zare, ferestrele micuţe ale morilor de vînt şi ale fermelor scînteiau ca nişte băncuţe de aur lucitor." Dar, în catedrală „peste tot se aşternuse un zăbranic sur, mohorît, sepulcral, iar murmurul monoton şi răguşit se depăna mai departe, aidoma unui glas gata să se stingă, pînă ce orga şi corul izbucneau, înecîndu-l într-un talaz de muzică. Apoi se topea şi vocea gata-gata să se stingă, mai făcea un efort firav şi talazul se bulucea din nou, pînă sus, o acoperea, ajungînd în înaltul tavanului, se zbătea printre arcade, pătrundea pînă hăt, la turnul semeţ; pe urmă talazul secătuia, totul învăluindu-se în tăcere."

Acesta este fundalul ales de Dickens pentru desfăşurarea acţiunii unui mister, care va stărui de-a lungul întregii cărţi, chiar de la primele pagini.

Acţiunea romanului pivotează în jurul dispariţiei lui Edwin Drood, nepotul muzicianului John Jasper care îşi desfăşoară activitatea la catedrala din Cloisterham. Tînărul Edwin, orfan, în virtutea unei recomandări testamentare a părinţilor săi fusese logodit şi urma să ia în căsătorie pe frumoasa Rosa Bud, elevă la pensionul domnişoarei Twinkleton. În ajunul Crăciunului însă Edwin dispare şi bănuiala celor din jur — printre care şi tutorele său, domnul Grewgious, clericul Crisparkle şi mai tîrziu Datchery, de puţină vreme instalat la Cloisterham — este îndreptată către Jasper, şi el îndrăgostit de Rosa, căreia însă Jasper îi repugnă. Acesta aranjează în aşa fel lucrurile încît suspiciunile autorităţilor şi ale opiniei publice să cadă asupra unui alt orfan, Neville Landless, elevul lui Crisparkle, un tînăr iute la mînie, care se şi certase *la cuţite* cu Edwin. Dar cartea se termină tocmai cînd ancheta lui Datchery, cu ajutorul unei bătrîne de la Londra care îi furniza opiu lui Jasper, făcea un mare pas înainte.

Personajele, mult mai puţine la număr ca de obicei în opera lui Dickens, sînt Crisparkle, un cleric generos, cea mai frumoasă figură de ecleziast creată cîndva de Dickens, spre deosebire de filantropul ipocrit, Honeythunder, reprezentantul unei false mărinimii; tînăra lo-

godnică a lui Edwin, fermecătoarea Rosa Bud, supranumită Rosebud (Boboc de trandafir) și figura centrală, Jasper, deopotrivă îndrăgostit de Rosa, după toate aparențele asasinul nepotului său. Miezul cărții îl constituie crima și misterul cuibărite pe meleagurile străvechiului Cloisterham. Jasper este un spirit al răului cu totul neobișnuit, care plăsmuiește demoni în însăși inima lui, așa cum călugării de odinioară îi plăsmuiseră din lemnul stranelor. În cazul lui Jasper se poate vorbi de un soi de *grand guignol*, și autorul, fără îndoială, a căutat să-i confere trăsături de o potențialitate lugubră.

Dickens a fost mereu preocupat de fenomenul crimă și criminali, atît în timpul călătoriilor lui, cît și în cărțile pe care le-a scris. Într-o altă scrisoare adresată lui Forster, cu ocazia primei vizite făcute în America (1842), Dickens pomenește de o incursiune în Pennsylvania și notează unele reflecții asupra presupuselor meditații ale întemnițaților, nevoiți să îndure condiții grele de claustrare forțată.

Pe cînd scria primele capitole din *Misterul lui Edwin Drood* el a trecut, însoțit de cîțiva prieteni, prin anumite locuri frecventate de infractori — la Londra — și nu le-a omis pe cele unde se fuma opiu.

Jasper întruchipează cel mai profund poate latura sumbră din creația dickensiană. Jasper, criminal și opioman, are o semnificație deopotrivă psihologică și socială. Amîndouă aceste sensuri sînt legate de un fapt la fel de însemnat și anume acela că Jasper, admirabil cantor și organist la catedrala din Cloisterham, era un om deosebit de respectat în societate. Interesul psihologic al acestui personaj se asociază dublei lui existențe. Jasper este în căutarea unei modalități de a se uita pe sine, dar niciodată nu izbutește. El încearcă muzica, opiul, iubirea.

Primele rînduri ale cărții semnalează, după cum am văzut, „străvechea catedrală cu turn". Apoi Jasper gîndește: „cum poate fi aici turnul unei străvechi catedrale?" Mai departe, Dickens evocă o atmosferă de coșmar; în cele din urmă ne dăm seama că nu avem de a face cu acele locuri pitorești atît de des întîlnite în opera lui, ci că asistăm la coșmarul cantorului, pri-

cinuit de opiu. Îl vedem apoi pe Jasper, perfect stăpîn pe sine, bucurîndu-se de respectul concetățenilor, și atît cît durează lectura sîntem martorii manifestărilor contradictorii ale acestuia. Prin evocarea încăperii mizere în care se fumează opiu, cu descrierea coșmarului trăit de Jasper, Dickens stabilește, de la început, în chip magistral, atît locul cît și sensul viziunii sale artistice. Jasper simbolizează poate societatea engleză din vremea lui, societate căreia autorul se adresează totodată : o lume sensibilă, capabilă să iubească uneori, dar răzvrătită contra ei chiar, o lume care își ascunde indiferența față de sentimentele femeii sub niște cuvinte prea măgulitoare, o lume care se bate cu pumnii în piept în legătură cu filantropismul prin glasul domnului Honeythunder, iar băiețandrul Deputy umblă pe drumuri zdrențăros și murdar. Jasper este reprezentantul societății sale frămîntate, plină de contradicții ca și el însuși. Portretul domnului Honeythunder este o șarjă împotriva societăților filantropice și a guvernatorului Eyre [1] : „După el ar fi trebuit să se suprime forța militară, dar mai întîi era necesar ca toți ofițerii superiori, care își făcuseră datoria, să fie judecați de Curtea marțială din această pricină și apoi împușcați. Trebuia să se suprime războiul, dar nu înainte de a face adepți iscînd război și învinuindu-i că iubesc războiul ca lumina ochilor. Trebuia să se înlăture pedeapsa capitală, dar mai întîi să fie înlăturați de pe fața pămîntului toți legislatorii, jurisconsulții și judecătorii, care sînt de altă părere. Trebuia să se statornicească o concordie universală, prin eliminarea tuturor celor care n-ar fi voit, sau n-ar fi putut, din pricina conștiinței lor, să concorde. Trebuia să-ți iubești fratele ca pe tine însuți, dar numai după un război nedefinit de calomniere (ca și cum l-ar fi urît din răsputeri), aruncîndu-i în obraz tot soiul de epitete. Mai presus de orice, n-ar trebui să se facă nimic în afara sau în propriul tău nume, ci să mergi la Azilul de Filantropie și să te înscrii ca membru filantrop activ. Apoi să plătești taxa de subscriere, să primești carnetul

[1] Este vorba de Edward Eyre (1815—1901), cel care a înăbușit în sînge răscoalele negrilor din Jamaica, cînd au fost executați aproape șase sute de oameni.

de membru, cocarda și medalia și să trăiești de atunci încolo pe o estradă și să repeți într-una ceea ce spune domnul Honeythunder, și ce spune trezorierul și ce spune subtrezorierul, și ce spune Comitetul și Subcomitetul, și ce spune secretarul, și ce spune vicesecretarul. Toate acestea erau menționate într-o rezoluție admisă în unanimitate, sub semnătură și sigiliu"...

Una din calitățile esențiale ale romanului de față este solida unitate compozițională și ar fi interesant de menționat că Dickens, după mărturiile lui Forster, era puțin neliniștit în legătură cu succesul acestui efort de construcție : „...se temea să nu se fi lansat prea repede în incidentele care conduc spre catastrofă, ca de pildă începutul rolului lui Datchery în capitolul V..." Notele rămase confirmă impresia că Dickens avea credința că trecuse prea repede peste niște întîmplări asupra cărora ar fi vrut să-și clădească intriga. Pe foaia pregătitoare a capitolului III se pot citi următoarele însemnări : „Tutorele Rosei ? A trecut în capitolul II", iar pe pagina pregătitoare a capitolului V : „Edwin și Rosa pentru ultima oară împreună ? S-a și lucrat — *catindrala* — Edwin dispare — Misterul : s-a și lucrat."

Fiecare personaj este descris de îndată ce intră în scenă, și multe din portretele cuprinse în *Misterul lui Edwin Drood* sînt printre cele mai izbutite din cîte a creat Dickens. Portretul unui zidar și în același timp gropar, Durdles, constituie un exemplu al genului : „Durdles era un zidar care lucra în piatră, mai cu seamă în piatră funerară, pentru morminte, monumente, și avea din cap pînă-n picioare culoarea acestor construcții. Nu exista om mai bine cunoscut ca el în Cloisterham. Trecea drept un dezmățat prin partea locului. I se dusese vestea de muncitor ce era — tot ce se poate, dar l-a văzut cineva muncind ? — și de nătărău ce era, îndeobște recunoscut... Îmbrăcat într-un costum gros de flanelă, cu nasturi de os, cravată galbenă, soioasă la capete, și cu niște botfori cu șireturi de nuanța mormintelor în piatră — Durdles ducea o viață sumbră, de vagabond, purtînd cu el merindele într-o legăturică, și ca să îmbuce se așeza pe orice mormînt."

Ultimele rînduri ale fiecărui capitol au păstrat aspectul solemn pe care îl capătă scrierile lui Dickens începînd cam din epoca romanului *Martin Chuzzlewit* și *Dombey & Fiu*. În *Misterul lui Edwin Drood* aceste sfîrșituri de capitole au o valoare de simbol. Iată de exemplu convorbirea dintre domnul Crewgious și Jasper de la finele capitolului IX, în legătură cu cei doi tineri logodnici: „—Asta e și părerea mea, încuviință domnul Crewgious, dînd mîna unul cu altul. Dumnezeu să-i binecuvînteze pe amîndoi. — Dumnezeu să-i izbăvească pe amîndoi! exclamă Jasper. — Eu am spus să-i binecuvînteze, remarcă primul, privind peste umăr. — Și eu să-i izbăvească, replică celălalt. E vreo deosebire?"

Pentru a scoate în evidență gradul de măiestrie, de stăpînire a tehnicii în construirea romanului *Misterul lui Edwin Drood*, trebuie menționat capitolul hotărîtor, al patrusprezecelea, care se termină cu dispariția lui Edwin Drood. Victima, presupusul ucigaș și viitorul acuzat — Edwin, Jasper și Neville — urmează să ia masa împreună la Jasper. Titlul acestui capitol *Cînd se vor mai întîlni cei trei?* (When shall these three meet again?) este împrumutat, cu o ușoară modificare, din primul vers al dramei shakespeariene *Macbeth*. Capitolul descrie amănunțit, pentru fiecare din cei trei, succesiv, orele care preced întîlnirea stabilită pentru a lua masa laolaltă; relatarea se termină cu aceeași formulă: „Și astfel *urcă* el scările de la intrare." Cititorul nu asistă la această masă. El vede doar de afară cum scîlpește lumina la ferestrele casei, pe o noapte în care natura se dezlănțuie, parcă în acord cu violența evenimentelor care au loc. Capitolul se încheie în momentul cînd, a doua zi dimineață, Jasper vine la clericul Crisparkle să-l întrebe unde e nepotul său. Răspunsul la întrebarea pusă în titlul capitolului „Cînd se vor mai întîlni cei trei?" poate fi pur și simplu „niciodată."

Ultimele pagini scrise de Dickens sînt într-adevăr magistrale. Scena se desfășoară în catedrală; Jasper cîntă, urmărit de privirile amenințătoare ale bătrînei (Prințesa Trabuc) — unde se duce el de obicei, la Londra, să fumeze opiu. În același timp, ștrengarul Deputy se uită cînd la bătrînă, cînd la cantor, iar misteriosul

Datchery, dintr-o stranã îi contemplã pe toţi trei. Această triplă urmărire, în taină, pe care pregătirile meticuloase ale autorului au făcut-o cît se poate de sugestivă, este încă o dovadă a ingeniozităţii cu care Dickens a ştiut să redea situaţiile cele mai complexe.

Natura subiectului ales şi efectele pe care autorul intenţionează să le producă, explică faptul că a recurs la anumite procedee înrudite cu cele teatrale. Adesea stilul său capătă semnificaţia unor indicaţii scenice.

Întregul roman este îmbinarea străluci t realizată între atmosfera calmă a străvechiului oraş aflat la umbra catedralei somptuoase din acel Rochester, prima etapă din odiseea pickwickiană — şi cea acoperită de umbra sumbră care îl înconjoară pe Jasper, cu faptele lui sinistre. Asocierea acestor două elemente opuse este cît se poate de strînsă, pentru că, pe de o parte, în timp ce are loc crima, prezenţa malefică a lui Jasper întunecă şi tulbură văzduhul : „Se dezlănţuise o furtună năprasnică... Întunericul se înteţea şi se învolbura din pricina norului de praf stîrnit de pe pămînt. Zburau cît colo crenguţe uscate, smulse din copaci şi bucăţi sfîrtecate din cuibul ciorilor din vîrful turnului. Arborii, şi ei, într-atît fremătau şi trosneau, năpădiţi de vîrtejul smintit, pornind din întuneric, încît păreau în primejdie să fie smulşi din rădăcină... Vijelia în loc să se potolească se înteţea, devenind mai furioasă, pînă spre miezul nopţii, cînd străzile pustii erau măturate de viforul cumplit, clănţănind pretutindeni pe la zăvoarele uşilor, zgîlţîind peste tot obloanele, ca şi cum i-ar fi prevenit pe oameni să se scoale şi să se ferească dacă nu voiau să le cadă tavanul în cap"... sau furtuna stîrnită parcă de ameninţările lui Jasper adresate Rosei (capitolul XIX, ultimul paragraf), iar pe de altă parte cadrul antic şi maiestuos al dramei, care pentru cititorul zguduit de întîmplări tragice înseamnă totdeauna un soi de liman, un prilej de micşorare a tensiunii. Echilibrul astfel asigurat, atenuarea a tot ce atrage după sine misterul, oricît de groaznic ar fi, face ca *Edwin Drood* să se deosebească de *Povestea celor două oraşe*, unde tensiunea este mai susţinută, în schimb *Edwin Drood* conţine admirabile pasaje hazlii, care accentuează impresia de destindere de-a lungul lecturii, întocmai ca nişte inter-

ludii. Capitolul IV, închinat lui Thomas Sapsea, este un exemplu în acest sens. „Acceptînd măgarul drept prototip al prostiei și îngîmfării — un obicei, poate, ca și alte asemenea obiceiuri, puține la număr, mai mult convențional decît just — atunci Marele Măgar din Cloisterham era domnul Sapsea, estimator de licitație." După prezentarea succintă a ilustrului personaj, Dickens trece la descrierea extravaganței dusă pînă la absurd a lui Sapsea, culminînd cu epitaful „sublim" închinat „soției sale respectuoase, care totdeauna s-a înălțat pînă la el" din care reproducem ultimele rînduri: Trecătorule, oprește-te și pune-ți întrebarea, poți tu să faci la fel? De nu, roșind urmează-ți calea." În acest epitaf absurd al doamnei Sapsea, G. K. Chesterton deslușește „epitaful grav" al lui Dickens.

Așa precum catedrala din Cloisterham întreține o atmosferă de mister, pensionul de domnișoare (Casa Maicilor), „un edificiu venerabil din cărămidă, a cărei denumire de astăzi se trage neîndoios din legenda legată de folosirea ei de odinioară drept mănăstire...", este, dimpotrivă, un lăcaș al neprihănirii, condus de domnișoara Twinkleton. Descrierea exteriorului clădirii nu e lipsită de umor: „Fațada casei este veche și coșcovită, iar placa de alamă atît de sclipitoare și de plăcută la văz, încît pentru străinii cu fantezie aceasta le-ar sugera, în general, ideea unui filfizon bătrîn și decrepit, cu un monoclu mare, modern, pus la un ochi beteag." Domnișoara Twinkleton, pe de altă parte, este admirabil caracterizată, mai cu seamă cînd se întîlnește cu Billickina, prilej pentru autor de a pune față în față limbajul direct, robust, de cartier londonez al proprietăresei de camere mobilate, cu cel prețios al provincialei: „—Obișnuite, interveni domnișoara Twinkleton, cu un regim alimentar mai liber și nutritiv, deși lejer și sănătos, n-am avut nici un motiv să deplîngem absența noastră din străvechiul oraș și nici tabieturile gospodărești în care ne-am dus viața pînă acum, supuse unor reguli de rutină pașnică... — Am crezut că fac bine spunînd bu-

cătăresei, replică Billickina într-un elan de candoare, și sper c-o să-mi dați dreptate, dom'șoară Twinkleton, că n-a fost rău c-am luat măsuri de precauție ca tînăra dom'șoară, supusă, după cum socotim noi, la un regim sărăcuț, să treacă încetu cu încetu la unu mai bun. Căci ca să sari de la o hrană puțintică la una din abundență, de la ceea ce se cheamă o masă de cazan luată în comun, la ceea ce se cheamă o masă cu tabieturi gospodărești, cum ziceți 'mneavoastră, asta cere o putere de constituție care nu prea se întîlnește la tineri, mai ales cînd e subminați de internat."

Faptul că romanul a rămas neterminat a făcut să apară o întreagă literatură consacrată misterului lui Edwin Drood [1]. Printre principalele lucrări se pot menționa, în ordine cronologică, următoarele : *Clues to Dickens's Mystery of Edwin Drood*, de J. Cuming Walters (Londra, Heywood, 1905) ; *Keys to the Drood mystery*, de Edwin Charles (Birmingham, Simpkuns, 1908) ; *The complete mystery of Edwin Drood. The history, continuations and solutions* de Cuming Walters (Londra, Chapman & Hall, 1912) ; *The mystery of Drood family*, de Montagu Saunders (Cambridge, University Press, 1914). La această listă s-ar mai putea adăuga diferitele continuări ale romanului și un anumit număr de articole, semnate în cea mai mare parte de J. Cuming Walters. Aceste lucrări tratează două probleme esențiale : Cine este Datchery ? și — Edwin e într-adevăr mort ? După unii Datchery ar fi Helena Landless (teza lui J. C. Walters), după alții, Bazzard, secretarul domnului Grewgious (teza lui Edwin Charles).

Eventuala supraviețuire a lui Edwin Drood se sprijină pe proiectele următoarelor titluri de capitol, asupra cărora Dickens reflectase și care figurează în manuscrisul

[1] O colecție de *Droodiana*, de-a lungul unei perioade de 50 de ani, se pare că ar fi umplut rafturile de pe toate patru laturile pline cu dulapuri din cadrul unei expoziții de la Glorrier Club, din New York.

inițial : *Pierderea lui James Wakefield*[1] ; *Dispariția lui James ; Fugă și urmărire ; Fuga lui Edwin Drood ; Edwin Drood se ascunde ; Dispariția lui Edwin Drood* și *Mort sau în viață ?* Aceste titluri, ca și cel definitiv, lasă să se strecoare îndoieli asupra morții lui Edwin Drood, iar unii exegeți tind să creadă că ar fi vorba de o dispariție și nu de o crimă. Cît despre folosirea cuvîntului *dispariție* din cele două proiecte de titluri, este interesant următorul text extras dintr-o scrisoare adresată de Dickens, la 2 septembrie 1869, lui Robert Lytton care îi trimisese o povestire intitulată *John Acland*, pentru a fi publicată în revista *All the year round* : „Cred că titlul dumitale ridică... obiecțiuni, și îți propun să-l înlocuiești cu *Dispariția lui John Acland*. Altminteri, cititorul ar avea îndoieli pînă la sfîrșit, nefiind sigur dacă într-adevăr a fost asasinat." Acest puternic argument se lovește însă de o mărturisire făcută de Dickens lui Forster : „Romanul... trebuia să fie istorisirea asasinării unui nepot de către unchiul său... Descoperirea din partea ucigașului a inutilității absolute a asasinatului în a-și atinge scopul trebuia să urmeze numaidecît acestei crime, orice încercare de a descoperi pe asasin fiind însă împiedicată pînă la sfîrșit, cînd, cu ajutorul unui inel de aur, care rezistase efectelor corosive ale varului stins unde fusese aruncat cadavrul, nu numai că se va putea face identificarea persoanei ucise, dar și locul crimei precum și cel care a săvîrșit-o. Toate acestea mi-au fost comunicate înainte ca Dickens să fi început a scrie cartea."

Aceste mărturii nu sînt sigure nu numai deoarece nu se poate pune temei în mod absolut pe memoria lui Forster (înșelătoare în unele date de amănunt), pentru că nu se știe dacă Dickens a fost sincer cu el atunci cînd i-a

[1] *James Wakefield* este una din numeroasele variante menționate de autor pentru numele lui *Edwin Drood : James, Gilbert, Alfred, Edwin, Oswald, Arthur*, și *Edgar*, iar pentru numele de familie — *Wakefield, Brood, Brude ; Neville* și sora sa *Helena* (mai întîi *Olympic*) trebuiau să se numească *Heyridge* sau *Heyford* pînă să ajungă *Helena Landless* (amintind fără doar și poate de prietena lui Dickens — *Ellen Lawless Ternan*), iar *Honeythunder* fusese anterior *Honeyblest ;* sacristanul *Tope* avusese în manuscris numele comic *Peptona*.

spus ceea ce în scris numise, după cum am văzut, „o idee pe care n-o pot destăinui, altminteri interesul pentru carte s-ar spulbera."

Însemnările lui Dickens întăresc însă ideea unei crime veritabile. Într-un rezumat al capitolului II, Dickens notează : „Unchi și nepot. Crima cu mult mai tîrziu", iar pe o altă foaie în rezumatul capitolului XII : „Pregătirea terenului pentru felul în care va avea loc crima pînă la urmă", folosind de două ori cuvîntul *murder* (crimă), deși putea recurge foarte bine la „tentativă de crimă" sau „punerea la cale a unei crime" — *attempted, planned.*

Cercetătorii acestei opere sînt în general de acord cu ipoteza că Jasper l-a ucis sau a încercat să-l ucidă pe nepotul său, Edwin Drood. Teoria că ar fi dat greș în această tentativă este susținută de R.A .Proctor în *Watched by the dead* (1887). După Proctor, Drood a fost salvat, din groapa de var unde fusese aruncat, de către Durdles și a trăit în umbra lui Jasper, deghizat în persoana lui Datchery. Această teorie este în general acceptată (Andrew Lang și M. R. James), sprijinindu-se și pe faptul că printre notele de lucru ale lui Dickens s-a găsit însemnarea : *The flight of Edwin Drood* (Fuga lui Edwin Drood) și *Edwin Drood is hiding* (Edwin Drood se ascunde). De asemenea, titlul capitolului XIV — *Cînd se vor mai întîlni cei trei ?* — ar putea fi interpretat și în sprijinul ipotezei unei eventuale reîntoarceri a lui Drood. Pe de altă parte însă declarațiile fiului cel mai mare al lui Dickens, ale fiicei lui, ale lui Forster sînt absolut opuse teoriei salvării lui Drood.

Ideea că Datchery ar fi un personaj travestit are o largă răspîndire în analiza droodiană. Unii critici susțin că ar fi Edwin însuși (Proctor), alții Neville Landless, Bazzard, Tartar, Grewgious și Helena Landless. În legătură cu ultimul nume, este greu de crezut că o tînără, oricît de abilă, ar putea lua atît de bine înfățișarea unui bărbat. Mai plauzibilă este teoria care vede în Bazzard viitorul Datchery, pentru că reprezintă unul din acele tipuri de oameni din opera lui Dickens de la care te poți aștepta să acționeze într-un mod surprinzător. Cît privește pe Grewgious, R. M. Baker în *The Drood murder*

case (University of California Pres, 1951), susține cu tărie ipoteza travestirii acestuia în Datchery. S-ar putea vorbi însă de Datchery și ca de un precursor al lui Sherlock Holmes. Cea mai importantă obiecțiune adusă teoriei „detective" a fost aceea că introducerea la jumătatea cărții a unui personaj ar fi contrarie cu metoda dickensiană obișnuită de construcție a romanului, cu toate că autorul avea o idee „foarte ciudată și nouă" pentru romanul său și că această operă ar fi marcat introducerea unui nou element în țesătura narațiunii dickensiene.

Unii autori care au încercat să continue romanul dau unele soluții, dar efortul lor a rămas lipsit de valoare. Totuși, printre cei care au cercetat opera lui Dickens căutînd să înțeleagă, pe cît posibil, care ar fi fost sfîrșitul romanului, trebuie menționat W. Robertson Nicoll cu lucrarea : *The problem of Edwin Drood — a study in the methods of Dickens.* Robertson Nicoll a strîns cu grijă toate datele cît de cît revelatoare — observații făcute de Dickens față de prieteni și membrii familiei, mărturisiri ale ilustratorului etc. — care să contribuie la dezlegarea misterului. În valoroasa biografie elaborată de Edgar Johnson : *Charles Dickens — his tragedy and triumf,* Jasper este un asasin ; el l-a ucis pe Edwin Drood și s-ar putea să-i fi ascuns cadavrul undeva în cimitir, unde se afla și monumentul ridicat de Sapsea pentru soția sa. Sub înfățișarea străinului Datchery „un personaj cu păr alb și sprîncene negre" el recunoaște pe curajoasa Helena Landless. Identitatea exactă și rolul ascuns al traficantei de opiu, Prințesa Trabue, nu este limpede și va rămîne probabil pentru totdeauna un motiv de speculații.

Așadar, în ultima carte, diametral opusă față de prima, autorul ei a încercat să scrie un roman detectiv, și astfel un nou Dickens se năștea o dată cu moartea sa. Multe din trăsăturile împotriva cărora s-a ridicat critica se datorează dorinței lui Dickens de a descrie, de a înfățișa toate laturile vieții, de a face din romanele lui un caleidoscop de *cosmoramă* (atît de sugestiv prezentat în *Schițele lui Boz),* o lume și nu simple povestiri.

De aceea, *Misterul lui Edwin Drood* rămîne în ansamblul operei dickensiene o operă singulară, iar prin elementul dramatic împletit în țesătura intrigii, cartea are ceva din intensitatea unei tragedii, și oricare ar fi dezlegarea misterului, este „cu certitudine, una din cele mai frumoase dintre operele sale, dacă nu cea mai frumoasă din toate" (Longfellow).

NIC. POPESCU

1812 CHARLES JOHN HUFFAM DICKENS s-a născut la 7 februarie, la Landport, lîngă Porthmouth, fiind cel de-al doilea fiu al unui modest funcționar vamal.

1814 Tatăl scriitorului, John Dickens, funcționar la Amiralitate, este numit la Londra.

1817 John Dickens este transferat la Chatham (Kent).

1822 John Dickens revine la Londra.

1823 Charles Dickens locuiește cu părinții la Londra și lucrează într-o fabrică de cremă de ghete — perioada cea mai umilitoare din viața sa, după cum avea să declare mai tîrziu scriitorul.

Tatăl său este întemnițat pentru datorii (Marshalsea).

1824 Charles intră la școala *Wellington House Academy*.

1825 John Dickens este stenograf parlamentar.

1827 Sfîrșitul studiilor lui Ch. Dickens la *Wellington House Academy*.

1828 Charles Dickens este stenograf la tribunalul *Doctors' Commons.*

1829 Charles se îndrăgostește de Maria Beadnell, fiica unui bancher.

1830 Charles Dickens începe să frecventeze biblioteca de la *British Museum.* Intenționează să devină actor.

1832 Ch. Dickens este stenograf la Parlament și redactor la *True Sun,* apoi la *Mirror of Parliament.*

1833 Apar primele *Schițe lui Boz* publicate în *The old magazine.* Despărțirea de Maria Beadnell. Charles Dickens lucrează în redacția ziarului *Morning chronicle,* ca reporter parlamentar.

1834 Dickens face un reportaj la Edinburgh. Publică *Schițe* în *The Morning chronicle.*

1835 Dickens colaborează la *Evening chronicle,* publicație care apare sub direcția lui George Hogarth, prieten al familiei ; se îndrăgostește de Catherine Hogarth, fiica acestuia.

1836 7 feb. : Publicarea *Schițelor lui Boz* în două volume. 31 martie : Începe apariția *Documentelor postume ale clubului Pickwick.* 2 aprilie : Căsătoria lui Dickens cu Catherine Hogarth. Dickens pune în scenă o piesă de teatru și o operetă.

1837 6 ian. : Se naște Charles Dickens-Junior. 1 feb. : Începe publicarea lui *Oliver Twist.* Întîlnirea cu John Forster. 7 mai : Moartea cumnatei sale, Mary Hogarth. Termină *Documentele postume ale clubului Pickwick.*

1838 Dickens face o călătorie de studii în Yorkshire, Midlands, Țara Galilor. 6 martie : Se naște Mary Dickens. 1 aprilie : Începe publicarea lui *Nicholas Nickleby.* Termină *Oliver Twist.*

1839 Dickens își instalează părinții lîngă Exeter Termină *Nicholas Nickleby*. 29 oct.: Se naște Kathe Dickens. Instalarea într-o casă lîngă Regent's Park (1, Devonshire Terrace).

1840 Încep să apară povestirile din ciclul *Orologiul meșterului Humphrey*. Publică și *Prăvălia de antichități*.

1841 Apare romanul istoric *Barnaby Rudge*. 8 feb.: Se naște Walter Dickens. Iunie: Călătoria și primirea triumfală în Scoția. Publică unele articole cu tendințe radicale.

1842 Ian.: Plecarea lui Dickens spre Statele Unite. Întoarcerea în Anglia la sfîrșitul lunii iunie. Publică *Note din America*.

1843 Dickens începe publicarea romanului *Martin Chuzzlewit*, al cărui succes relativ atrage după sine greutăți financiare. Scrie primele *Povești de Crăciun*.

1844 15 ian.: Se naște Francis Geoffrey Dickens. Iulie: Plecarea lui Dickens în Italia; se instalează la Genova. Scrie *Clopotele* (Poveste de Crăciun).

1845 Dickens se întoarce în iulie la Londra și dă reprezentații teatrale. 28 oct.: Se naște Alfred of Orsay Tennyson Dickens. Scrie *Greierul din vatră*. (Poveste de Crăciun).

1846 Ian.: Dickens este redactor-șef timp de două săptămîni la un nou cotidian politic, *The daily news*, unde publică *Imagini din Italia*. Iunie: Părăsește din nou Anglia și se stabilește la Lausanne. În noiembrie pleacă la Paris și se întîlnește cu Victor Hugo. Publică *Lupta vieții* (Poveste de Crăciun).

1847 Întoarcerea la Londra (primăvara). Începe publicarea cărții *Dombey & Fiu*. 18 apr.: Se naște Sydney

Smith Heldimand Dickens. Organizează noi reprezentații teatrale în scop de binefacere. Termină *Martin Chuzzlewit*.

1848 Termină publicarea romanului *Dombey & Fiu*. Face un lung turneu de reprezentații teatrale. 2 sept. : Moare Fanny Dickens Burnett (sora mai mare a lui Dickens). Scrie *Omul hăituit* (Poveste de Crăciun).

1849 Mai : Începe publicarea romanului *David Copperfield*. Se naște Henry Fielding Dickens. Scriitorul petrece vara la Bonchurch, pe insula Wight.

1850 Apariția la 30 martie a săptămînalului *Household words*, editat de Charles Dickens. Tirajul acestui periodic atinge cifra de 100 000 ex. La 16 august se naște Dorra Annie Dickens. În oct. Dickens termină *David Copperfield*. Organizează reprezentații teatrale și fundează *Corporația literaturii și artelor*.

1851 Dickens publică primele capitole din *Istoria Angliei pentru copii*. La 31 martie moare John Dickens, iar la 14 aprilie Dorra Annie. 16 mai : Reprezentație teatrală în fața reginei, urmată de un turneu în provincie. În noiembrie, Dickens se instalează în Tavistock House.

1852 Începe publicarea cărții *Casa groazei*. La 13 martie se naște Edward Bulwer Lytton Dickens.

1853 Dickens petrece vara la Boulogne-sur-mer. Termină *Casa groazei*. Toamna, călătorește două luni în Elveția și Italia cu Augustus Egg și Wilkie Collins. Termină *Istoria Angliei pentru copii*.

1854 Publică romanul *Timpuri grele*. Vara se duce din nou la Boulogne-sur-mer.

1855 În februarie călătorește la Paris împreună cu W. Collins. Dickens participă la agitația politică or-

ganizată de deputatul A. H. Layard. Dă reprezentații teatrale. In noiembrie, se stabilește împreună cu familia la Paris. În decembrie începe publicarea *Micuței Dorrit*.

1856 Mai : Întoarcerea la Londra. Dickens cumpără o casă în Gad's Hill Place, lingă Rochester.

1857 Au loc numeroase reprezentații teatrale cu *The frozen deep* de W. Collins. Vara, Dickens se instalează la Gad's Hill. Termină *Micuța Dorrit*. Se întîlnește cu actrița Ellen Ternan. Călătorește cu Collins ; scriu în colaborare *Cei doi ucenici leneși*.

1858 Mai : Dickens se desparte de soția sa și publică o declarație în acest sens. În iunie începe o serie de lecturi din opera sa, la Londra și în provincie. Are loc o dispută între Dickens și Thackeray.

1859 Dickens înlocuiește apariția revistei *Household words* cu un nou săptămînal : *All the year round*. Începe publicarea cărții *Povestea celor două orașe*.

1860 Apare volumul de povestiri intitulat *Voiajorul necomercial*. Dickens vinde Tavistock House și se instalează definitiv la Gad's Hill. În decembrie începe să publice *Marile speranțe*, în revista *All the year round*.

1861 Dickens termină *Marile speranțe*. Întreprinde numeroase lecturi publice.

1862 Proiect nerealizat al unui turneu de lecturi în Australia. În octombrie pleacă la Paris.

1863 În ianuarie ține o serie de lecturi publice la Paris. Relații din ce în ce mai apropiate între Dickens și actrița Ellen Ternan. Împăcarea cu Thackeray. Moartea mamei lui Dickens.

1864 În mai începe să publice *Prietenul nostru comun*. Dickens dă semne de șubrezire a sănătății.

1865 Face mai multe călătorii consecutive la Paris. La 9 iunie este victima unui accident de cale ferată la Staplehurst. Termină cartea *Prietenul nostru comun*. Își construiește o vilă la Gad's Hill.

1866 Noi neajunsuri din pricina sănătății. O serie îndelungată de lecturi publice în Anglia.

1867 Scrie *Impasul* în colaborare cu W. Collins. La 9 noiembrie, a doua călătorie în Statele Unite în vederea unui turneu de lecturi, constituie un adevărat triumf.

1868 Întoarcerea în Anglia (aprilie). Henry Fielding Dickens este primit bursier la Cambridge. Dickens scrie : *Explicațiile lui George Silverman* și *Romanță de sărbătoare*.

1869 „Turneul de adio" deseori întrerupt de Dickens din pricina sănătății șubrede. În mai, Dickens își întocmește testamentul.

1870 15 martie : Dickens face ultima din cele 423 lecturi publice. 17 martie : începe tipărirea cărții *Misterul lui Edwin Drood*. Dickens este primit de regina Victoria. 9 iunie : Se stinge din viață Dickens (hemiplegie cerebrală), la Gad's Hill, în vîrstă de 58 de ani și este înmormîntat la Westminster Abbey.

N.P.

DOMNUL BAZZARD, secretarul domnului Crewgious.

SFINȚIA-SA SEPTIMUS CRISPARKLE, unul din clericii de la catedrala din Cloisterham, om exemplar și un adevărat creștin.

DICK DATCHERY, un personaj misterios cu părul alb.

DEPUTY („WINKS"), un strengar în slujba lui Durdles.

EDWIN DROOD, un tînăr rămas orfan de mic; acum studiază ingineria.

DURDLES, zidar în piatră, mai cu seamă pe linie de monumente.

DOMNUL HIRAM CREWGIOUS, tutorele domnișoarei Rosa Bud.

DOMNUL LUKE HONEYTHUNDER, președintele unui Comitet de Filantropie.

JOHN JASPER, profesor de muzică și totodată maestru-corist la catedrala din Cloisterham; unchiul lui Edwin Drood.

NEVILLE LANDLESS, pupilul sfinției-sale Septimus Crisparkle.

DOMNUL THOMAS SAPSEA, estimator la licitație, primarul din Cloisterham.

LOCOTENENTUL TARTAR, ofițer în retragere din Marina Regală.

DOMNUL TOPE, paracliserul-șef la catedrala din Cloisterham.

DOAMNA BILLICKIN, văduvă, ține casă cu camere de închiriat, vara domnului Bazzard.

DOMNIȘOARA ROSA BUD („BOBOC DE TRANDAFIR"), orfană, o fată drăguță, copilăroasă, pupila domnului Grewgious.

DOAMNA CRISPARKLE („PĂSTORIȚA DE PORȚELAN"), o cucoană bătrînă și deșteaptă; mama sfinției-sale Septimus Crisparkle.

HELENA LANDLESS, pupila domnului Honeythunder.

DOAMNA TISHER, văduvă, angajată la pensionul domnișoarei Twinkleton.

DOAMNA TOPE, nevasta paraclisierului-șef de la catedrala din Cloisterham.

DOMNIȘOARA TWINKLETON, conducătoarea unui pension de fete.

CAPITOLUL I

ZORILE

Turnul unei străvechi catedrale englezești ? Cum se face că acest turn se află aici ! Să fie oare binecunoscutul turn cenușiu, masiv, de formă pătrată, al străvechii catedrale ? Dar de unde și pînă unde tocmai aici ! În văzduh nu există nici urmă de vîrf de turlă ruginită, din fier, care să-ți răsară dinaintea ochilor de oriunde ai privi. Dar ce e țepușa care a apărut, cine a înfipt-o ? Poate că a fost proțăpită la porunca sultanului, pentru a trage în țeapă, unul cîte unul, cine știe ce bandă de pungași turci. Așa trebuie să fie, căci se aud talgerele răsunînd, iar sultanul se îndreaptă spre palatul lui cu mare alai. Zeci de mii de iatagane fulgeră în lumina soarelui, și, de trei ori zece mii de fete, dansînd, presară flori. Vin apoi elefanții albi — sumedenie, gătiți în tot soiul de culori scînteietoare — și sclavi fără de număr.

Totuși, în fund, se înalță turnul catedralei, acolo unde nici vorbă nu poate fi de așa ceva, iar în țeapa groaznică nu vezi zvîrcolindu-se țipenie de om. Dar stai ! Țepușa e atît de joasă de parcă ar fi vergeaua ruginită, răsturnată ca vai de lume, din partea de sus a tăbliei unui pat vechi ! Posibilitatea aceasta trebuie că i-a stîrnit rîsul acela somnoros.

Scuturîndu-se din creștet pînă-n tălpi, omul nostru caută să-și adune în chipul acesta fantastic gîndurile ri-

sipite ; în cele din urmă se trezi, și proptindu-și în mîini trupul tremurînd ca varga, privi jur împrejur. Se afla în cea mai prăpădită și mai neîncăpătoare odăiță. Prin perdeaua zdrențuită de la fereastră, lumina zorilor se furișa dintr-o curte păcătoasă. Sta întins, îmbrăcat, de-a curmezișul, pe un pat mare, peste tăblia care pur și simplu cedase din pricina greutății. Tot îmbrăcați și de-a curmezișul patului, nu în lungul lui, mai zăceau un chinez, un lascar [1] și o femeie hăbăucă. Primii doi erau în stare de somnolență, de torpoare ; femeia sufla într-un soi de pipă ca s-o aprindă. Tot suflînd de zor, cu mîna descărnată streașină, scînteia roșie se întețea, slujind, în lumina sură a dimineții, drept lampă, ca bărbatul acesta să-i poată deslușì cît de cît chipul.

— Încă una ? rosti femeia, cu un glas scăzut, plîngăreț și răstit. Mai vrei una ?

El se uită în jur, ducînd mîna la frunte.

— De cînd ai venit aici la miezu nopții, cinci ai fumat, nici mai mult, nici mai puțin, continuă femeia, văitîndu-se într-una. Vai de mine și de mine, că rău mă mai doare capu. Aștia doi, a venit după 'mneata. Ah, sărmana de mine, merge treaba prost de tot ! Puțini chinezi dă pe la docuri, iar lascari și mai puțini, cică nu mai vine vase ! Uite, maică, ți-am mai pregătit una. Ai suflet bun, zău, și n-ai să uiți că acum opiu e scump al naibi pe piață, nu-i așa ? Auzi, trei șilingi și șase *pence* degetaru ! Să nu uiți că numa eu... și Jack Chinezu din partea ailaltă din curte, da' el nu se pricepe așa de bine ca mine .. numa eu știu sieretu cum se amestecă ! De-aia ai să plătești cumsecade, nu-i așa, maică ?

În timp ce vorbea sufla mereu în pipă, iar cînd și cînd, bolborosind, trăgea zdravăn în piept.

— Vai, vai, vai ! mi-a slăbit bojocii... vai de plămînașii mei ! Uite-așa, măiculiță, e aproape gata pipa 'mneatale. Vaai, sărmănuța de mine, cum îmi mai tremură mîna, parc-ar vrea să cadă ! Cînd te-am văzut că-ți vii în

[1] Marinar originar din Indiile de Răsărit (în persană, *lashkari* = soldat).

fire, mi-am zis, biata de mine, las' că-i mai pregătesc eu una, că n-are să uite de prețu opiului, și o să-mi plătească cumsecade. Haram de capu meu. Îmi fac pipele din sticle vechi de cerneală de-o para, vezi, măiculiță, cum e asta... și-i pun o țeavă, uite așa, și iau amestecu meu în degetaru ăsta, cu o linguriță de corn, și iaca o umplu, maică. Ah, sărmanii mei nervi! acum șaispe ani, înainte să încep cu de-alde astea, mă-mbătam, nu glumă; da' opiu nu-mi face rău, nu, nici vorbă. Și unde mai pui, măiculiță, alungă foamea și gîndurile negre.

Femeia îi înmînă pipa aproape golită, apoi căzu pe spate și se răsuci cu fața în jos.

El se ridică din pat, nevolnic, puse pipa pe piatra vetrei, dădu la o parte perdelele numai zdrențe, uitîndu-se scîrbit la cei trei tovarăși ai săi. Observă că femeia, din pricina fumatului de opiu, semăna, ciudat, cu chinezul. Linia obrazului, a ochilor, a tîmplei, culoarea se repetau și pe chipul ei. Atîta doar că acesta se lupta din răsputeri cu una din sumedenia de zeități sau necurați, cine știe, și rînjea înfiorător. Lascarul rîdea și-i curgeau balele. Gazda stătea nemișcată.

„Ce-ar putea ea oare să viseze?" își spuse în sinea lui bărbatul trezit de-a binelea; întoarse spre el fața acesteia și rămase locului privind-o. „O fi visînd oare măcelării, cîrciumi unde să aibă mult credit? Sau un număr mai mare de clienți respingători, ca să-și pună iarăși pe picioare patul ăsta dărăpănat și să-și curețe curtea mizeră? Ce mai poate să spere, după o cantitate de opiu mai mare decît aceasta?"

— Ia!

Își plecă urechea, ascultîndu-i bolboroseala.

— Neinteligibil!

Privind convulsiunile spasmodice, care-i schimonoseau fața femeii și făceau să-i zvîcnească membrele — ca niște fulgere intermitente pe un cer întunecat — i se părea că are să se molipsească din nou, așa încît trebui să se retragă într-un jilț de lîngă vatră, pus acolo, pesemne,

pentru orice eventualitate, și stătu, ținîndu-se strîns de brațele jilțului, pînă ce își învinse dorința aceasta spurcată de a-i imita mișcările.

Apoi se întoarse, se năpusti asupra chinezului și însfăcîndu-l cu amîndouă mîinile de beregată îl răsturnă, violent, în pat. Chinezul prinse mîinile care-l atacau, se împotrivi, gîfîind, protestă.

— Ce-ai spus ?

Pauză plină de încordare.

— Neinteligibil !

Îi dădu drumul încetișor din strînsoare, trăgînd cu urechea, atent și încordat, la vorbirea fără noimă și se răsuci pe călcîie către lascar, pe care îl tîrî frumușel pe dușumea. Prăvălindu-se, lascarul se sculă apoi în capul oaselor și, mijind ochii, lovea cu brațele în stînga și în dreapta, furibund, bîjbîind după un pumnal-fantomă. Se vede că pentru mai multă siguranță, femeia luase pumnalul, deoarece tresări la rîndul ei, și, după un timp de gîlceavă, pumnalul apăru la ea, nu la el, apoi căzură amîndoi din nou pe spate, buimaci, unul lîngă altul.

Au sporovăit destul, sfădindu-se, dar degeaba. Cînd vreun cuvînt ajungea să fie pronunțat deslușit, n-avea nici un înțeles, erau vorbe fără șir. De aceea „neinteligibil !" este iarăși singurul comentariu — al celui care căuta să prindă vorbele din aer — însoțindu-l de o mișcare de încuviințare din cap și de un zîmbet mohorît. Apoi el aruncă o monedă de argint pe masă, își luă pălăria și porni pe bîjbîite ; coborî treptele dărăpănate, dădu bună ziua unui portar (vînător de șobolani), aflat în pat, într-o cușcă neagră de sub scară, și pe-aci ți-e drumul.

De astă dată, în aceeași după-amiază, turnul masiv, cenușiu al străvechii catedrale se înălța aievea dinaintea privirilor unui drumeț hăituit. Clopotele băteau vestind slujba zilnică a vecerniei la care trebuia, pare-se, să ia parte, judecînd după felul cum se grăbea să ajungă la ușa deschisă a lăcașului. Tocmai cînd sosi, coriștii se înveșmîntau, la repezeală, în odăjdiile albe, pline de

pete ; își puse la rîndu-i sutana și se alătură procesiunii celor care înaintau, înșiruiți, în drum, spre locul destinat corului. Apoi paracliserul încuie ușa de la grilajul de fier care separa altarul de restul bisericii și după aceea cerîștii își ocupară locurile, grăbiți, fețele rămînîndu-le ascunse. Intonară apoi *Cînd omul cel întinat... care* răsuna trezind ecourile prin sumedenia de bolți și grinzi ale tavanului, ca un clocot surd de tunete.

DECANUL ȘI ÎNCĂ UN CAPITOL

Cine a observat acea pasăre blîndă și cu aspect clerical, cioara, a băgat poate de seamă, pe înserat, cînd ea pornește bătînd din aripi spre cuib, într-o blîndă și clericală companie, că deodată două ciori se detașează de restul, luîndu-și zborul la oarecare depărtare, unde rămîn să se odihnească; această ciudată manevră sugerează omului că există o rațiune ocultă în politica stolului, potrivit căreia acea pereche vicleană pretinde a fi rupt orice legătură cu restul semenelor.

Tot astfel, la terminarea slujbei din străvechea catedrală cu turnul de formă pătrată, cînd coriștii se învălmășeau zoriți să plece, iar diferite persoane venerabile cu înfățișare de cioară și-au luat tălpășița care încotro, doi dintre ultimii se întorc pe urmele pașilor lor și pornesc laolaltă prin incinta bisericii străbătută de ecouri.

Nu numai ziua era pe sfîrșite, ci și anul. Soarele de amurg dogorea și totuși dincolo de ruinele mănăstirii se făcuse rece, iar vița agățătoare de Virginia de pe zidurile catedralei își presărase pe caldarîm jumătate din frunzele ei de un roșu-închis.

Plouase în după-amiaza aceea. Un freamăt de gheață încrețea oglinda ochiurilor de apă dintre lespezile de piatră — numai crăpături, așezate neregulat —, înfiora ulmii uriași, scuturînd stropii de ploaie ca niște lacrimi. Frunzele căzute zăceau peste tot, în straturi groase. Cîteva din aceste frunze, într-un zbor timid, își căutau loc

în biserică, prin ușa joasă și boltită a catedralei, dar sînt oprite de doi oameni care tocmai ies și care le aruncă înapoi cu picioarele. Apoi, unul din ei încuie ușa cu o cheie mare, celuilalt fluturîndu-i la subsuoară o partitură muzicală.

— Domnul Jasper era, Tope ?

— Da, domnule decan.

— A rămas pînă tîrziu.

— Da, domnule decan. Am rămas după el, sfinția-voastră. A datără ochii peste cap rău de tot.

— Spune „a dat ochii peste cap", Tope, cînd vorbești cu domnul decan, interveni, corectîndu-l cel mai tînăr dintre cei doi cu înfățișare de cioară, ca și cum ar fi vrut să zică : „Poți vorbi greșit față de un laic sau de un cleric mai mărunt, dar nu cu decanul".

Printr-o tăcere semeață, domnul Tope, paracliser-șef și însărcinat cu prezentarea bisericii grupurilor de excursioniști, refuză să dea de înțeles că aluzia i s-ar fi adresat lui.

— Cînd și cum a dat ochii peste cap domnul Jasper — pentru că, așa cum a remarcat domnul Crisparkle, e mai bine să spui a dat... a dat... repetă decanul, cînd și cum a dat domnul Jasper ochii peste cap...

— A dat, domnule, murmură respectuos Tope.

— ...rău de tot, Tope ?

— Păi, lu dom' Jasper i se oprise răsuflarea în beregușă.

— Eu n-aș spune, Tope, în beregușă, se amestecă din nou domnul Crisparkle, cu aceeași intenție ca și mai înainte. Ce vorbă e asta... cînd te adresezi domnului decan...

— Abia mai putea respira, catadiesi să rostească decanul (nu fără a fi măgulit de acest omagiu indirect), așa e mai bine.

— Lu' dom' Jasper i s-a tăiat răsuflarea — căută domnul Tope să iasă discret din încurcătură — și cînd a fost să cînte se căznea din rărunchi să ia notele, așa că de aia, pesemne, a avut un fel de criză, puțin mai pe urmă. *S-a întunecat la minte* — Tope pronunțase aceste cuvinte cu ochii țintă la domnul Crisparkle, temîndu-se să stăruie asupra lor — și parcă vedea negru

în fața ochilor, l-a cuprins o ameteală curioasă că, zău, de cînd sînt n-am mai văzut așa ceva ; da' el nu părea s-o fi luat în serios cine știe ce. Ei, și cu puțină bătaie de cap și un pic de apă s-a pus pe picioare... s-a pus pe picioare.

Domnul Tope repetă ultimele cuvinte accentuîndu-le, ca și cum ar fi vrut să spună : „M-am descurcat clasa-n-tîi, și am să mă descurc tot așa".

— Și cînd a plecat domnul Jasper se simțea absolut bine, da ? întrebă decanul.

— Preasfinția-voastră, se simțea absolut bine. Și mă bucur știind că a găsit focu aprins, fiindcă vremea s-a răcit după ploaie ; în catedrală azi după amiază a fost umezeală și el a cam tremurat.

Cei trei își îndreptară privirile către o casă veche de piatră din curtea catedralei, cu o intrare boltită. Prin ferestrele zăbrelite focul răspîndea lumină în priveliștea cotropită repede de umbrele înserării, învăluind într-un zăbranic iedera bogată și vița agățătoare de pe fațada clădirii. Cînd orologiul catedralei bătu ora, cu un sunet gros, o pală de vînt înfioră iedera ca unda unui zgomot solemn vuind sepulcral prin turn, prin firidele sfărîmate, pe lîngă statuile cu chip șters, și coloanele din preajmă.

— Nepotul domnului Jasper se află acolo ? întrebă decanul.

— Nu, domnule, răspunse paracliserul, dar e așteptat. Nu se vede decît umbra lui singuratică prin cele două ferestre... una din ele dă încoace, cealaltă dă spre strada Mare... acum trage perdelele.

— Bine, bine, rosti decanul, nerăbdător să curme firul micei lui cuvîntări. Sper că inima domnului Jasper să nu fie prea absorbită de afecțiunea pentru nepotul său. În această lume trecătoare afecțiunile noastre, oricît de lăudabile ar fi ele, nu trebuie niciodată să ne subjuge ; noi trebuie să le stăpînim, da, să le stăpînim. Sunetul clopotului îmi aduce aminte, în mod agreabil, că a venit ceasul cinei. N-ai vrea, domnule Crisparkle, ca înainte de a te duce acasă să treci poate și pe la domnul Jasper ?

— Firește, domnule decan. Și am să-i spun că ați avut bunăvoința de a dori să aflați cum se simte ?

— Da, da, așa să faci, așa. Firește. Vreau să știu cum se simte. În orice caz. Vreau să știu cum îi mai este.

Cu un aer plăcut, protector, decanul își ridică pălăria demodată cu condescendența oricărui decan bine dispus, îndreptîndu-și ghetrele atrăgătoare către sufrageria roșietică din casa veche, confortabilă, de cărămidă, unde locuia în prezent, împreună cu doamna decan și domnișoara decan.

Domnul Crisparkle, cleric, chipeș și rozaliu, gata oricînd să se arunce cu capul mainte în orice apă curgătoare adîncă, de pe meleagurile din preajmă : domnul Crisparkle, cleric, se scoală cu noaptea-n cap, are ureche muzicală, este cuviincios, vesel, amabil, binevoitor, sociabil și este un om de viață, juvenil ; domnul Crisparkle, cleric, om de treabă, în ultimul timp „mentor" pe căile fărădelegii, dar care datorează unui om cu vază (recunoscător pentru educația bună a fiului său) poziția creștinească actuală, porni către locuința cantorului de lîngă catedrală, abătîndu-se din drumul spre casă, unde avea să ia ceaiul, devreme.

— Jasper, am aflat cu părere de rău de la Tope că nu te simți bine.

— Aa, n-a fost nimic... nimic !

— Pari puțin obosit.

— Daa ? Hm, nu cred. În orice caz, eu nu mă simt obosit. Am impresia că Tope a exagerat lucrurile. Obiceiul lui, știi foarte bine, să dea prea mare importanță la tot ce se leagă de catedrală.

— Pot spune decanului — am venit trimis anume de decan — că ești din nou sănătos ?

— Firește, a fost răspunsul, însoțit de un zîmbet abia schițat, transmite-i totodată respectele și mulțumirile mele.

— M-am bucurat aflînd că-l aștepți pe tînărul Drood.

— Îl aștept din clipă n clipă pe băiatul ăsta, care mi-e atît de drag.

— Aa ! venirea lui, Jasper, are să-ți facă mai bine decît un doctor.

— Mai bine decît o duzină de doctori, pentru că-l iubesc din inimă, iar de doctori să nu aud, nici de balivernele doctoricești.

Domnul Jasper este un bărbat oacheș, de vreo douăzeci și șase de ani, cu favoriți și un păr negru, bogat, strălucitor și ferchezuit. Pare mai în vîrstă decît este, așa cum se întîmplă adesea cu oamenii bruneți. Are o voce gravă și puternică, e chipeș și bine legat, puțin cam posomorît din fire. Odaia lui are ceva trist, poate că și asta l-a înrîurit în felul său de a fi. Cea mai mare parte a tîmpului e cufundată în umbră. Chiar și pe soare puternic, lumina rarcori ajunge pînă la pianul de concert dintr-un ungher, la pupitrul încărcat cu partituri sau pînă la rafturile cu cărți, fixate în perete, ori la tabloul neisprăvit, atîrnat deasupra prichiciului de pe cămin, reprezentînd o elevă, ca o floare, cu părul castaniu despletit, prins cu o panglică albastră — un chip de o remarcabilă frumusețe, cu un aer impertinent, de moftureasă, cum nu se poate mai juvenil, aproape copilăros, de care părea în mod hazliu conștientă.

(Acest tablou, pur și simplu o mîzgălitură, nu avea nici un merit artistic; era însă clar că pictorul îl făcuse, într-o manieră comică — s-ar putea spune, aproape ca să se răzbune — aidoma modelului.)

— N-o să te avem printre noi, Jasper, astă-seară la întrunirea muzicală care se ține din două în două săptămîni, miercurea. Fără îndoială, o să te simți mult mai bine acasă. Noapte bună. Dumnezeu să te binecuvînteze!

Spu-ne-ți-mi, păs-tori, spu-ne-ți-mi
Spu-ne-ți-mi, ați văzut-o (ați văzut-o, văzut-o,
ați văzut-o) pe-e-e Flo-o-ra trecînd pe-aici!

Astfel fredona, psalmodiind, clericul Septimus Crisparkle, retrăgîndu-se din ușă cu chipul lui plăcut și apoi coborînd scara.

Venind dinspre piciorul scării, se auzeau exclamații în semn de recunoaștere și urări de salut între reverendul Septimus Crisparkle și altcineva. Domnul Jasper, care trăgea cu urechea, sări din jilț, ieșind în întîmpinarea unui tînăr pe care-l strînge la piept, strigînd:

— Scumpul meu Edwin!

— Scumpul meu Jack ! Sînt fericit că te văd.

— Leapădă pardesiul, băiete dragă, și așază-te aici, în colțișorul tău. Nu te-a pătruns umezeala la picioare ? Scoate-ți cizmele. Hai, scoate-le.

— Dragă Jack, sînt uscat ca un ciolan. Fii așa de bun și nu mă mai cocoloși atît. Prefer orice alteeva decît să fiu cocolosit.

Încurcat de a se vedea atît de aspru pus la punct în izbucnirea-i spontană de entuziasm, domnul Jasper rămase locului cu privirile ațintite asupra tînărului, care își scotea haina, pălăria și mănușile. Îl privea stăruitor și atent — privire dezvăluind afecțiunea nestăvilită, plină de încordare și devotament totodată — mereu, mereu, ori de cîte ori Jasper avea fața îndreptată în această direcție. Și cînd și-o îndrepta într-acolo, niciodată, ca acum sau altcînd, nu făcea acest lucru într-o doară, ci totdeauna se concentra.

— Eh, așa da, Jack, acum pot să mă duc în colțișorul meu. Cinăm, Jack ?

Domnul Jasper deschise o ușă de la celălalt capăt al camerei, care dădea într-o odăiță plăcut luminată, unde totul era pregătit și unde o doamnă arătoasă tocmai punea farfuriile pe masă.

— Ce spectacol îmbietor ! strigă tînărul, bătînd din palme. Fii atent, Jack, ia spune-mi, a cui aniversare e astăzi ?

— A ta nu, știu, răspunse domnul Jasper, făcînd o pauză ca să se gîndească.

— Nu, nu a mea, știu și eu ! E ziua lui Pussy !

Neclintită, privirea tînărului sugeră subit, prin cine știe ce putere ciudată de înrîurire, schița aflată deasupra căminului.

— Da, Jack; a lui Pussy ! Trebuie să bem în sănătatea ei, urîndu-i mulți ani. Vino, unchiule, și condu-l la masă pe nepotul dumitale respectuos și mort de foame.

Cînd băiatul (care nu era decît un țîngău) așeză o mînă pe umărul lui Jasper, Jasper, vesel și cu vioiciune, puse și el o mînă pe umărul acestuia și astfel, ca doi frați, se duc să cineze.

— Aa, Doamne sfinte, iat-o și pe doamna Tope ! strigă băiatul. Mai drăguță ca niciodată.

— Nu te ocupa de mine, domnișorule Edwin, rosti soția paracliserului. Am eu grijă de asta.

— Ba nu. Ești mult prea frumușică. Hai, sărută-mă, pentru că-i aniversarea lui Pussy.

— Dacă aș fi în locul ei, tinere, ți-aș arăta eu „Pussy", cum o numești dumneata, reluă doamna Tope îmbujorîndu-se, după ce fu sărutată. Unchiul dumitale ține prea mult la dumneata, asta este. Prea-ți caută-n coarne, așa socot eu ; îți închipui că-i de-ajuns să strigi de cîteva ori Pussy, ca fetele să și vină cu zecile.

— Dumneata uiți, doamnă Tope, interveni domnul Jasper, luîndu-și locul la masă cu un zîmbet jovial, ca și tu, Ned, că unchi și nepot sînt cuvinte interzise aici printr-o înțelegere comună. Domnul fie lăudat pentru bucatele pe care le vom primi.

— Parcă ai fi decanul ! Martor Edwin Drood !... Te rog, Jack, tranșează carnea, nu mai pot de foame.

Această replică a slujit drept introducere la cină.

În tot timpul mesei s-a vorbit puțin despre subiecte de actualitate sau despre vreun subiect anume. În cele din urmă, fața de masă a fost ridicată, după care apăru o farfurie cu nuci și o carafă cu vin de Xeres, îmbietor colorat.

— Așa... ia spune-mi, Jack, glăsui tînărul, oare simți cu adevărat și sincer că înrudirea noastră ar putea însemna o barieră între noi ? *Eu* unul nu cred.

— Unchii, Ned, sînt, de regulă, atît de vîrstnici față de nepoții lor, încît, instinctiv, simt același lucru.

— De regulă ! Ah, poate ! Dar ce contează diferența de șase ani sau cam așa ceva ? În familiile numeroase există unchi mai tineri ca nepoții lor. Zău, tare-aș vrea să fie astfel și cu noi !

— De ce ?

— Deoarece, dacă ar fi așa, te-aș învăța cu minte, Jack. Aș alunga grijile, care, deși tînăr, albesc părul... grijile care-l vîră pe bătrîn în groapă. Hei, Jack, să nu bei !

— Și de ce nu ?

— Mă mai întrebi de ce ?... E ziua de naștere a lui Pussy, și n-ai închinat în sănătatea ei ! Mulți ani trăiască Pussy ! Adică mulți ani fericiți.

Afectuos și vesel, domnul Jasper atinse mîna întinsă a tînărului, ridicînd paharul în tăcere.

— Hip, hip, ura ! strigă Ned. De zeci de ori ura, ura, ura !... Și acum, Jack, hai să stăm puțin de vorbă despre Pussy. Sînt două perechi de spărgătoare de nuci ? Dă-mi mie unul și tu ia-l pe celălalt. (Crac !) Jack, cum o mai duce Pussy ?

— În privința muzicii ? Foarte bine.

— Ce om teribil de conștiincios ești, Jack ! Dar *știu*, știu. Dumnezeu să te binecuvînteze. E puțin cam neatentă, nu-i așa ?

— Poate învăța orice, numai să vrea.

— *Numai* să vrea ? Fir-ar să fie. Și dacă nu ?

Se auzi un crac dinspre Jasper.

— Cum ți se pare, Jack ?

— Seamănă, într-adevăr, foarte bine cu schița ta, răspunse Jasper, din nou concentrîndu-se asupra portretului.

— Și eu *sînt* oarecum mîndru de el, rosti tînărul, înălțîndu-și cu plăcere privirea spre tablou ; închise apoi un ochi și fixă o perspectivă mai corectă, uitîndu-se peste marginea spărgătorului de nuci, ridicat în sus. L-am nimerit destul de bine din memorie. Trebuia să-i prind expresia cum se cuvine, pentru că am văzut-o pe Pussy destul de des.

Crac ! se auzi dinspre Edwin Drood.

Crac ! se auzi apoi dinspre Jasper.

— De fapt — reluă tînărul, după un timp de tăcere, tot scotocind prin cojile de nuci, puțin încîudat — regăsesc această expresie ori de cîte ori o văd pe Pussy. Dacă nu e întipărită pe chipul ei cînd vin, la plecare o las cu expresia asta... Știi foarte bine, domnișoară mofturoasă și impertinentă. Uf !

Făcu un semn cu spărgătorul de nuci către tablou.

Crac ! Crac ! Crac ! Molcom, dinspre Jasper.

Crac ! Puternic, dinspre Edwin Drood.

Tăcere de ambele părți.

— Ți-ai pierdut graiul, Jack ?

— L-ai găsit pe-al tău, Ned ?

— Nu, dar zău.... știi, la urma urmelor, nu-i așa că...

Domnul Jasper ridică din sprîncenele lui negre, iscoditor.

— Nu-i așa că-i neplăcut să fii împiedicat de a alege în această direcție? Ascultă, Jack. Ascultă ce-ți spun eu! Dacă aș avea posibilitatea să aleg, pe Pussy aș alege-o din toate fetele drăguțe din lume.

— Dar n-ai această posibilitate.

— Tocmai de asta mă plîng eu. Răposatul meu tată și răposatul tată al lui Pussy s-au apucat să hotărască anticipat căsătoria noastră. De ce... naiba, era cît pe aci să spun, dacă s-ar fi cuvenit, știind respectul pe care-l port memoriei lor... nu ne-au lăsat în pace?

— Tț, țț, țț, băiete dragă, îl mustră Jasper pe un ton de dezaprobare.

— Țț, țț, țț? Da, Jack, pentru *tine* totul merge strună. *Tu* n-ai de ce să te perpelești. Viața *ta* nu este redusă la scară, trasată dinainte, ca planul unui inginer topograf. *Tu* nu ai presentimentul neplăcut că ești silit în alegerea ta, nici că o femeie e silită să te aleagă, sau că îi ești dat cu de-a sila. Poți alege după bunul *tău* plac. Viața, pentru *tine*, este ca o prună cu bruma ei naturală, nimeni nu s-a ostenit să o curețe pentru tine...

— Nu te opri, dragul meu. Continuă.

— Te-am jignit cumva, Jack?

— Cum să mă fi jignit?

— Doamne sfinte, Jack, te-ai schimbat groaznic la față! Ți s-au împăienjenit ochii într-un fel ciudat.

Domnul Jasper, cu un zîmbet forțat, întinse mîna dreaptă vrînd parcă să risipească orice teamă, și între timp să-și revină. După o vreme îngăimă:

— Am luat opiu ca să-mi liniștesc suferința... o neliniște care uneori mă copleșește. Efectul acestui medicament se abate asupra mea ca o pacoste sau ca un nor și trece. Îl vezi cum trece, se spulberă îndată. Nu te uita la mine. Are să treacă numaidecît.

Cu o expresie de îngrijorare întipărită pe față, tînărul se supuse, lăsînd ochii în jos, spre cenușa din vatră. Jasper, fără a-și odihni și el ochii privind focul, încerca mai degrabă să capete tărie, prinzîndu-se cu putere, ferm, de brațul jilțului; rămase cîteva clipe împietrit, apoi își reveni — pe frunte i se iviră broboane mari de

sudoare. Văzîndu-l prăbușit cum era în jilț, nepotul se ocupă grijuliu de el, pînă cînd acesta se restabili de-a binelea. Venindu-și în fire, Jasper puse afectuos o mînă pe umărul nepotului său, și, pe un ton mai puțin tulbure decît tîleul vorbelor sale — oarecum în zeflemea, sau poate cu intenția de a-l ocărî — rosti astfel :

— Se spune că orice casă ascunde o taină, iar tu, dragă Ned, ai crezut că într-a mea nu există taine.

— Pe viața mea, Jack, așa credeam. Totuși, cînd mă gîndesc că pînă și în casa lui Pussy... dacă ar avea... și în a mea... dacă aș avea...

— Vorbeai tocmai (dar te-am întrerupt fără să vreau) de viața mea tihnită. Nici un fel de zbucium, de larmă, în jurul meu, nici griji legate de negoț, de afaceri, nici tu riscuri, nici tu schimbare de casă... îți apăream devotat artei de care mă ocup și care înseamnă îndeletnicirea, plăcerea mea.

— Chiar asta voiam să spun, Jack, dar vezi că tu, vorbind despre tine însuți, lași la o parte, aproape în mod necesar, multe din lucrurile despre care eu aș fi pomenit. De pildă : aș fi pomenit în primul rînd de faptul că ești atît de respectat în calitatea ta de prim cantor laic, mă rog, al acestei catedrale, despre reputația de care te bucuri pentru că ai făcut adevărate minuni cu corul ; despre modul cum îți alegi societatea și despre faptul că deții o poziție atît de independentă în această localitate veche și ciudată, despre darul de a preda (păi, pînă și Pussy, căreia nu-i place să fie dăscălită, zice că n-a mai existat un asemenea maestru ca tine !), despre relațiile tale...

— Da, acum văd unde vrei să ajungi. Urăsc toate astea.

— Urăști toate astea, Jack ? ! exclamă tînărul, uimit.

— Da, da. Monotonia chinuitoare a existenței mele mă macină, mă zdrobește. Cum ți s-a părut slujba ?

— Frumoasă ! De-a dreptul dumnezeiască !

— Mie deseori mi se pare diabolică. M-am săturat pînă peste cap. Ecoul propriului meu glas, pe sub bolțile catedralei, își bate joc parcă de cazna mea zilnică. Mă obosește mai mult decît pe orice amărît de călugăr, care înaintea mea a lenevit, o viață întreagă, prin locul

ăsta sumbru. Călugărul, ca să se mai consoleze, se putea apuca (și făcea acest lucru) să scrijelească demoni în lemnul stranelor, al scaunelor, al pupitrelor. Dar eu ce să fac? Să mă apuc de scrijelit demoni în inimă?

— Și eu, Jack, care credeam că ți-ai găsit limanul în viață, rosti, mirat, Edwin Drood, și se aplecă înainte în scaun, ca să pună o mînă, din compasiune, pe genunchiul lui Jasper, privindu-l cu o expresie plină de neliniște întipărită pe față.

— Știam că așa crezi. Toată lumea crede astfel.

— Da, îmi închipui, încuviință Edwin, căzînd pe gînduri. Pussy, în orice caz.

— Cînd ți-a spus ea asta?

— Ultima oară cînd am fost aici. Îți aduci aminte, acum trei luni.

— Și cum s-a exprimat? . .

— Aa, mi-a spus doar atît, că e eleva ta și că ești născut pentru această profesiune.

Tînărul aruncă o privire spre tablou. Jasper vedea portretul în sinea lui.

Orice ar fi, dragă Ned, reluă Jasper, clătinînd din cap cu o bună dispoziție resemnată, trebuie să mă supun acestei profesiuni cu care, aparent, mă identific. Acum e prea tîrziu să-mi găsesc o alta. E o confidență, rămîne între noi.

— O voi păstra cu sfințenie, Jack.

— Ți-am făcut-o pentru că...

— Știu și simt. Pentru că sîntem prieteni intimi și pentru că ții la mine și ai încredere în mine, așa cum și eu țin la tine și am încredere în tine. Dă-mi amîndouă mîinile, Jack.

Cei doi se ridicară în picioare privindu-se țintă în ochi, unchiul, ținînd mîinile nepotului într-ale sale, rosti:

— Ei, acum știi, nu-i așa, că pînă și un biet cantor anost, care tocește de zor partitura în firida lui, poate fi tulburat de vreo ambiție, aspirație, de neliniște, nemulțumiri, oricum le-am numi.

— Da, dragă Jack.

— Și-ai să-ți aduci aminte?

— Dă-mi voie să te-ntreb, dragă Jack, cum crezi oare că aș putea uita cele ce mi-ai spus tu cu atîta însuflețire?

— Atunci, ia-le drept un avertisment.

Retrăgîndu-și mîinile și făcînd un pas înapoi, Edwin se opri o clipă ca să deslușească tîlcul acestor ultime cuvinte. Apoi spuse, vizibil emoționat :

— Mi-e teamă că nu-s decît un biet tînăr superficial, Jack, care nu are un cap prea strălucit. Desigur, sînt tînăr și poate o dată cu vîrsta n-o să deven mai rău. Oricum ar fi, sper că am oarecare intuiție prin care simt — simt profund — caracterul generos și dezinteresat al destăinuirilor tale dureroase, făcute din adîncul inimii, care pentru mine sînt ca un avertisment.

Chipul și tot corpul lui Jasper deveniră atît de rigide încît pînă și respirația îi încetase parcă.

— N-aș putea să nu observ, Jack, că această mărturisire te-a costat un mare efort și că ai fost foarte mișcat, așa cum nu ești de obicei. Firește, știu că ții extrem de mult la mine, dar de fapt nu mă așteptam, aș spune, să te sacrifici astfel pentru mine.

Recăpătîndu-și respirația fără nici o tranziție între cele două stări complet diferite, domnul Jasper ridică din umeri, începu să rîdă și schiță un gest nedefinit cu mîna dreaptă.

— Nu, te rog nu-ți ascunde sentimentele, Jack, eu vorbesc foarte serios. Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că acea stare sufletească maladivă pe care mi-ai descris-o atît de sugestiv n-ar fi însoțită de o suferință reală, greu de îndurat. Dar, Jack, dă-mi voie să te asigur din nou că în ce mă privește nu m-ar putea copleși. Nu cred să fie cazul cu mine. În mai puțin de un an, știi, o retrag pe Pussy de la școală pentru a deveni doamna Drood. Apoi voi lucra ca inginer în Orient și o iau și pe Pussy cu mine. Dar deși acum ne-am cam ciondănit din cauza monotoniei inevitabile în care decurge iubirea noastră, cu un deznodămînt stabilit dinainte, nu mă îndoiesc, totuși, că o s-o ducem minunat cînd totul se va sfîrși și nu se va mai putea face nimic. Pe scurt, Jack, ca să mă-ntorc la cîntecul vechi pe care-l cîntam în timpul mesei (și cine știe cîntece vechi mai bine ca tine ?) *nevasta o să joace, iar eu cînta-voi, și-om trece ziua-n veselie.* Că Pussy e frumoasă, nu mai încape îndoială... și cînd ai să fii pe cît de frumoasă pe

atît de bună, micuța mea impertinentă — din nou apostrofînd portretul — voi arde parodia asta și voi picta un altul pentru profesorul tău de muzică.

Domnul Jasper, ținînd bărbia sprijinită în mînă și cu o expresie de visătoare bunăvoință întipărită pe chip, urmărise atent fiecare căutătură, fiecare gest, de care fuseseră însoțite aceste cuvinte. Păstră aceeași atitudine și după ce termină ce avea de spus, fascinat parcă de interesul puternic pe care-l nutrea față de spiritul acesta tînăr, pe care într-atît îl îndrăgea. Apoi glăsui, zîmbind molcom :

— Așadar, nu te lași avertizat ?

— Nu, Jack.

— Nu vrei să fii avertizat ?

— Nu, Jack, nu de tine. Nu numai că nu mă consider ca fiind în pericol, dar nici nu vreau să te aud vorbind pe acest ton.

— Ce-ar fi să facem o plimbare prin curtea bisericii ?

— Perfect. N-ai nimic împotrivă dacă mă abat o clipă pînă la Casa Maicilor să las un pachet ?... Niște mănuși pentru Pussy... atîtea perechi cîți ani împlinește astăzi. Ideea are ceva poetic, Jack, nu-i așa ?

Domnul Jasper, în aceeași postură, continuă :

— Nimic în viață, Ned, nu-i nici pe jumătate atît de frumos ca iubirea !

— Pachetul se află în buzunarul pardesiului meu. Trebuie să-l duc astă-seară, altminteri toată poezia s-a dus. Nu este îngăduit să faci vizite seara acolo, dar să lași un pachet... Sînt gata, Jack.

Domnul Jasper renunță la atitudinea sa contemplativă și plecară împreună.

CASA MAICILOR

Din destule motive, pe care această povestire le va dezvălui treptat, trebuie conferit un nume fictiv străvechiului oraș arhiepiscopal. Să ne oprim, în aceste pagini, la acela de Cloisterham.

Odinioară druizii[1] s-ar putea să-l fi cunoscut sub un alt nume, sub un altul romanii, fără îndoială saxonii sub un altul, sub un altul normanzii. Ce mai contează un nume mai mult sau mai puțin de-a lungul atîtor veacuri, pentru cronicile sale prăfuite!

Cloisterham este un oraș antic, loc nepotrivit de ședere pentru cei care tînjesc după zarva lumii. Un oraș monoton, liniștit, în care peste tot plutește un iz de pămînt venind de la criptele catedralei. Are atîtea morminte monastice, încît copiii din Cloisterham pun să crească salată micuță în țărîna stareților și a starețelor și fac plăcinte din lutul călugărițelor și al călugărilor, iar plugarul de pe cîmpurile din partea locului are pentru lorzii trezorieri, pentru arhiepiscopi, episcopi, și alții deopotrivă, atenția pe care căpcăunul din poveste o avea față de oaspetele nepoftit, și le macină oasele ca să-și facă pîinea.

Este un oraș care dormitează, Cloisterham, ai cărui locuitori par să-și închipuie, cu o lipsă de temeinicie mai degrabă ciudată decît arareori întîlnită, că toate trans-

[1] Preoți ai vechilor celți. Și-au pierdut înrîurirea în urma cuceririi Galiei de către romani.

formările care ar fi trebuit să aibă loc s-au și petrecut și că nu mai au la ce să se aștepte. Straniu etică, avînd rădăcini în această antichitate, mai străveche decît orice vestigii antice!

Străzile din Cloisterham sînt atît de tăcute (deși gata să producă un ecou la cea mai mică adiere) încît, vara, obloanele prăvăliilor rar se întîmplă să fie trîntite de perete de vîntul sudic; cît despre călătorul ars de soare, care trece pe acolo și privește în stînga și-n dreapta, acesta iuțește puțin pasul ca să treacă mai repede de bariera orașului cu respectabilitatea lui apăsătoare. Ispravă lesne de adus la îndeplinire, deoarece străzile din Cloisterham sînt, într-un fel, o singură străduță îngustă prin care se intră și prin care se iese — restul fiind niște ogrăzi de cele mai multe ori ca vai de lume, cu pompe de apă și fără nici un drumeag, excepție făcînd curtea catedralei, iar cartierul pavat al quakerilor[1] seamănă foarte bine, în privința culorii și a aspectului general, cu o pălărie de călugăriță din ordinul quakerilor, aflată într-un ungher întunecat.

Într-un cuvînt, Cloisterham este un oraș dintr-o epocă pierdută în negura timpurilor, cu dangătul răgușit al clopotului de la catedrală, cu croncănitul răgușit al ciorilor care dau tîrcoale turnului catedralei, cu accentele încă și mai răgușite dar mai puțin limpezi ale ciorilor cu chip de om care iau loc jos, în stranele catedralei. Ruinele unor vechi ziduri, pietrele provenind de la capele și capiteluri, de la schituri și mănăstiri, au slujit, la întîmplare, fără să se țină seamă de nimic, pentru înjghebarea multor case cu grădini, așa cum o seamă de idei împletite alandala s-au integrat în capetele multor cetățeni de prin partea locului.

Totul aparține aici trecutului. Pînă și singurul cămătar de aici nu mai primește nimic amanet, de multă vreme, însă oferă zadarnic spre vînzare un stoc de lucruri nerăscumpărate, din care cele mai costisitoare articole sînt niște ceasornice vechi, întunecate și palide, ce par că asudă încetișor; niște clești, fără luciu, pen-

[1] Secță religioasă din Anglia întemeiată de George Fox (1624—1690).

tru zahăr, cu brațe care nu mai prind, și tomuri ciudate de cărți deprimante.

Cele mai numeroase și totodată mai agreabile mărturii că viața propășește în Cloisterham sînt oferite de vegetația nenumăratelor grădini. Chiar și teatrul micuț, căzut în paragină, are biata lui fîșie de grădină, unde duhul răului, cînd dispare de pe scenă ca să se cufunde pe tărîmuri infernale, se prăvale printre straturile de fasole violacee sau printre cojile de stridii, după anotimp.

În centrul orașului Cloisterham se înalță Casa Maicilor — un edificiu venerabil, din cărămidă, a cărei denumire de astăzi se trage neîndoielnic din legenda care spune că odinioară aici a fost o mănăstire. Pe frumosul grilaj împrejmuitor al vechii curți se află o piatră strălucitoare de alamă pe care scînteiază cuvintele :

PENSION DE DOMINIȘOARE
DRA. TWINKLETON

Fațada casei este veche și coșcovită, iar placa de alamă atît de sclipitoare și de plăcută la văz, încît, pentru srăinii cu fantezie, aceasta ar sugera, în general, ideea unui filfizon bătrîn și decrepit cu un monoclu mare, modern, pus la un ochi beteag.

Dacă odinioară călugărițele — o generație de ființe pare-se mai mult supuse decît neînduplecate — își plecau îndeobște capetele lor contemplative ca să nu se lovească de grinzile din tavanul numeroaselor cămăruțe joase ale clădirii, dacă ședeau la ferestruicile scunde și lunguiețe, depănîndu-și rugăciunile întru umilire, în loc de a face coliere din mătănii pentru a se împodobi, dacă se lăsau zidite de vii în unghere stranii, în cornișele proeminente ale edificiului, pentru că mai purtau în ele germenul indistructibil al naturii mame care continua să fermenteze păstrînd încă trează lumea în inimile lor — toate acestea ar putea fi chestiuni capabile să intereseze nălucile (de cumva există), care bîntuie casa, nemenționate însă în rapoartele semestriale întocmite de domnișoara Twinkleton, nici în nomenclatura articolelor cuprinse în prețul obișnuit al pensionului sau în cel su-

plimentar. Doamna care se ocupă de prezentarea poetică a avantajelor acestui așezămînt în schimbul unei sume mai mari (sau mai mici) pe trimestru, nu inserează în prospectul său astfel de probleme sterile.

Așa precum în unele cazuri de beție sau de mesmerism[1] există două stări de conștiință, care niciodată nu se ciocnesc, fiecare din ele urmînd cursul său separat de parcă ar fi continue, nu întrerupte (astfel, dacă ascund ceasul, beat fiind, trebuie să mă îmbăt din nou ca să-mi aduc aminte unde l-am pus), la fel și domnișoara Twinkleton avea două ipostaze diferite și separate de a fi. În fiecare noapte, din clipa în care tinerele se retrăgeau să se odihnească, domnișoara Twinkleton își aranja puțin buclele, își înviora ușor ochii, devenind o domnișoară Twinkleton mai însuflețită decît cea pe care o știuseră vreodată elevele. Noapte de noapte, la aceeași oră, domnișoara Twinkleton relua conversația din ajun despre micile scandaluri amoroase din Cloisterham, despre care, ziua, habar n-avea, amintindu-și de un sezon anume de la Izvoarele Tunbridge[2] (numite în glumă de către domnișoara Twinkleton, în această ipostază a existenței ei, „Izvoare"), adică sezonul în care un anume domn desăvîrșit (numit de către domnișoara Twinkleton, în această ipostază a exisenței sale, „zănaticul domn Porters") i-a dezvăluit omagiul inimii sale, despre care domnișoara Twinkleton, în ipostaza de școlăriță a existenței ei, era tot atît de insensibilă ca și un stîlp de granit. Confidenta domnișoarei Twinkleton în amîndouă ipostazele existenței sale, și care știa să se adapteze și la una și la cealaltă, era o doamnă Tisher — văduvă plină de deferență, adusă de spate, cu o tuse cronică și voce sugrumată, care se ocupa de garderoba fetelor și care nu pierdea niciodată prilejul să le dea de înțeles că a trăit zile mai fericite. Poate că ăsta era motivul pentru care printre slujnice exista credința, transmisă din generație în generație, cum că defunctul Tisher fusese frizer.

---

[1] *Franz Mesmer* (1734—1815), medic german, fondatorul teoriei *magnetismului animal* (mesmerism).

[2] *Tunbridge Wells*, stațiune balneară din Kent, situată la 30 mile de Londra. Izvoarele sale feruginoase au fost descoperite de lordul North, în 1606.

Eleva favorită din Casa Maicilor era domnișoara Rosa Bud [1], firește poreclită Rosebud (Boboc de Trandafir); minunat de drăguță, minunat de copilăroasă, minunat de extravagantă. Tinerele colege nutreau față de domnișoara Bud un interes manifestat cu sfială (fiind romantic), deoarece aflaseră că i-a fost ales un soț, prin testament, tutorele rămînînd dator să acorde mîna fetei de îndată ce tînărul împlinea vîrsta cuvenită.

De-a lungul existenței sale seminariale, domnișoara Twinkleton a combătut latura romantică a acestui destin, clătinînd din cap dinapoia umerilor rotunzi ai domnișoarei Bud și meditînd la soarta nefericită a acestei micuțe victime sacrificate. Dar fără un alt rezultat — cel mult poate uneori înrîurirea rămasă neobservată a zănaticului domn Porters să-i fi subminat strădania —, atîta doar că atitudinea ei stîrnea în dormitor, în rîndul fetelor, țipătul unanim :

— Ah, draga mea ! Ce față bătrînă și acră e domnișoara asta Twinkleton !

În Casa Maicilor nu domnea niciodată o fierbere mai mare ca atunci cînd acest soț impus venea să o vadă pe domnișoara Rosebud. Domnișoarele pricepeau, în unanimitate, că tînărul fusese învestit în mod legal cu acest privilegiu și că dacă domnișoara Twinkleton i-ar fi contestat dreptul, ar fi fost numaidecît luată pe sus și transportată de acolo. Cînd clinchetul clopoțelului de la poartă trebuia să-i vestească sosirea, în clipa cînd răsuna, orice domnișoară care ar fi putut, sub un pretext ori altul, să vină la fereastră, venea la fereastră, iar cele care trebuiau să „exerseze" exersau anapoda ; la ora de franceză se făcea atîta harababură încît profesoara se învîrtea de colo pînă colo tot așa de iute precum o sticlă la o petrecere de cheflii, din secolul trecut.

În după-amiaza zilei imediat următoare mesei luate în doi, clopoțelul începu să sune, cu obișnuitul efect emotiv.

— Domnul Edwin Drood dorește s-o vadă pe domnișoara Rosa.

Astfel anunță femeia de serviciu de la vorbitor.

[1] *Bud* în engleză înseamnă *boboc*.

Domnișoara Twinkleton, cu un aer de o melancolie exemplară, se întoarce către cea sacrificată și rostește :

— Te poți duce jos, draga mea.

Domnișoara Bud se duce jos, urmărită de toate privirile.

Domnul Edwin Drood așteaptă chiar în salonul domnișoarei Twinkleton : o încăpere cochetă, care nu conține nimic legat direct de studiu decît un glob al pămîntului și altul ceresc. Aceste expresive instrumente de lucru dădeau de înțeles (părinților și tutorilor) că, pe domnișoara Twinkleton, pînă și atunci cînd se retrăgea sub acoperămîntul locuinței sale particulare, simțul datoriei o silea, în orice clipă, să devină un soi de evreică rătăcitoare, cutreierînd pămîntul sau luîndu-și zborul spre ceruri în căutarea unor cunoștințe utile elevelor sale.

Slujnica — nouă în serviciu, nu-l mai văzuse pe logodnicul domnișoarei Rosa, cu care dă ochii prin balamalele ușii deschise, lăsată deschisă tocmai în acest scop — coboară, cu un aer vinovat și împleticindu-se, scările de la bucătărie, cînd iată că o micuță apariție fermecătoare, ținînd obrazul ascuns într-un șorțuleț de mătase, care aproape că-i acoperea capul, se strecoară în salon.

— Ah ! ce caraghioslîc ! rostește apariția, stînd locului, și apoi dîndu-se un pas înapoi. Nu-i așa, Eddy ! ?

— Nu-i așa, ce, Rosa ?

— Nu mai înainta, te rog. *E* așa de absurd.

— Ce e absurd, Rosa ?

— Toată istoria asta. Ce absurd *este* să fii orfană și logodită. E așa de absurd să ai mereu după tine fetele și slujnicele la pîndă, ca șoarecii în pardoseală, e așa de absurd să te auzi chemată aici !

S-ar părea că în timp ce rostește această plîngere, apariția ține degetul mare în colțul gurii.

— Afectuoasă primire-mi mai faci, Pussy, n-am ce zice!

— Ei, într-un minut, Eddy, am să fiu cu totul alta, în clipa asta nu pot însă. Ce mai faci ? (foarte scurt).

— N-aș putea spune, Pussy, că mă simt mult mai bine văzîndu-te, pentru că de fapt nici nu te văd.

După această a doua dojană, un ochișor îndărătnic străluci la un capăt al șorțului, dar din nou se făcu nevăzut, o dată cu exclamația :

— O, Doamne sfinte ! Ți-ai tăiat părul !

— Cred că mai bine-mi tăiam capul, spuse Edwin ; își ciufuli părul cu pricina, aruncînd o privire în oglindă și bătînd nerăbdător din picioare. Să plec ?

— Nu, nu încă, Eddy. Toate fetele o să mă-ntrebe de ce-ai plecat.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Rosa, vrei să-ți descoperi o dată căpșorul acela caraghios și să-mi dai bună ziua ?

— Bine-ai venit, Eddy, rosti ea, lăsînd în jos șorțuleţul de pe capul copilăros. Poftim ! Ești mulțumit, sînt sigură ! Dă-mi mîna. Nu, nu te pot săruta, pentru că am o bomboană acră în gură.

— Dar te bucuri măcar, Pussy, că mă vezi ?

— Aa, da, grozav mă bucur... Vino și ia loc... Domnișoara Twinkleton.

Cînd aveau loc asemenea vizite, obiceiul acestei excelente ființe era să apară din trei în trei minute, fie personal sau în persoana doamnei Tisher, și să facă o jertfă pe altarul Purității, prefăcîndu-se că are nevoie de un obiect oarecare. În momentul de față, domnișoara Twinkleton se strecoară grațios înăuntru și apoi afară :

— Ce mai faci, domnule Drood ? spuse în trecere. Cît de bucuroasă sînt că te revăd. Vă rog să mă scuzați... Pensета... Mersi !

— Am primit mănușile ascară, Eddy, și mi-au plăcut foarte mult. Sînt o frumusețe.

— Hm, și asta e ceva, rosti logodnicul, mormăind oarecum. Sînt foarte recunoscător pentru cel mai mic cuvînt de încurajare. Cum ți-ai petrecut ziua de naștere, Pussy ?

— Încîntător ! Toată lumea mi-a dat cîte un cadou. Ce banchet s-a făcut ! Ce bal a fost seara !

— Ec, banchet... ce bal ? S-ar părea că totul s-a petrecut destul de bine, Pussy, fără mine.

— În-cîn-tă-tor ! strigă Rosa cît se poate de spontan și fără pic de rezervă.

— Aș ! Și în ce-a constat banchetul ?

— Tarte, portocale, jeleuri, crevete.

— Ați avut și parteneri la bal ?

— Am dansat între noi, domnule, se înțelege. Cîteva fete au jucat rolul fraților lor. *A fost* așa de nostim!

— N-a avut nici una ideea să joace rolul...

— Tău? Vai, da! strigă Rosa, rîzînd din toată inima. Asta a fost primul lucru la care s-au gîndit.

— Sper că l-a interpretat ca lumea, spuse Edwin cam în doi peri.

— Aa, excelent!... N-aș fi dansat cu tine, știi...

Edwin, care nu prea înțelegea ce voia să spună, ar fi dorit să afle dacă își poate îngădui libertatea de a întreba de ce?

— Pentru că eram așa de plictisită de tine, îi răspunse Rosa. Dar văzînd că tînărul se întunecă la față, adăugă repede, scuzîndu-se totodată: dragă Eddy, și tu erai la fel de plictisit de mine, știi...

— Rosa, am spus eu asta?

— Să spui asta! Ai spus tu asta vreodată? Nu, ai lăsat doar să se vadă. Aa, ce bine a redat acest lucru! exclamă Rosa, cu subită admirație pentru cea care jucase rolul logodnicului.

— Ceea ce mă izbește e că fata aceea trebuie să fie al naibii de nerușinată, spuse Edwin Drood. Așa că, Pussy, ți-ai petrecut pentru ultima oară ziua de naștere în casa asta veche.

— Ah, da!

Rosa își împreună mîinile, privi în jos, oftînd, și scuturâ din cap.

— S-ar zice că-ți pare rău, Rosa.

— Îmi pare rău după bietele astea locuri străvechi. Cîteodată simt că o să-mi lipsească, oarecum; sînt atît de tînără, și o să fiu atît de departe...

— N-ar fi poate mai bine, Rosa, să ne oprim din drum?

Ridică ochii spre el, fulgerîndu-l cu o privire fugară; în clipa următoare clătină din cap, oftă și din nou se uită în jos.

— Asta înseamnă, Pussy, că amîndoi sîntem niște resemnați, nu-i așa?

Fata încuviință din cap și după o scurtă tăcere izbucni, plină de drăgălășenie:

— Știi că trebuie să ne căsătorim, Eddy, și încă pînă la plecarea mea de aici — dacă nu, bietele fete vor fi îngrozitor de dezamăgite !

În clipa aceasta pe fața soțului făgăduit se citea mai degrabă compasiune pentru ea și pentru sine, decît dragoste. Apoi, schimbîndu-și atitudinea, întrebă :

— N-ai vrea să facem o plimbare, dragă Rosa ?

Rosa, draga de ea, nu părea deloc hotărîtă în această privință, pînă ce chipu-i, cu o expresie hazliu de gravă, se luminează.

— Aa, da, Eddy, hai să ieșim la plimbare ! Și să-ți spun cum procedăm. Tu ai să te prefaci că ești logodit cu o alta, iar eu am să mă prefac că nu sînt logodită cu nimeni ; în felul ăsta n-o să ne mai certăm.

— Crezi că așa o să evităm cearta, Rosa ?

— Sînt sigură. Ssst ! Fă-te că te uiți pe fereastră... uite-o pe doamna Tisher.

Printr-un întîmplător concurs de împrejurări, impunătoarea doamnă Tisher apare la orizont, foindu-se prin cameră ca strigoiul legendar al unei văduve în fuste de mătase.

— Sper că domnul Drood o duce bine cu sănătatea ? Nici n-ar fi trebuit să mai întreb judecînd după înfățișare. Cred că nu deranjez pe nimeni, dar *era* un cuțit de tăiat hîrtie... Aa, mulțumesc, știam eu ! și apoi dispăru cu prada.

— Și încă ceva, Eddy, dacă vrei să-mi faci un serviciu, zise Rosebud. De îndată ce ieșim, mă lași pe mine mai în afară, iar tu rămîi chiar lîngă casă... și să te stringi, să te lipești de zid.

— Sigur, Rosa, dacă dorești. Dar aș putea să te-ntreb de ce ?

— Aa, pentru că nu vreau să te vadă fetele.

— E o zi frumoasă... ai fi preferat cumva să port cu mine o umbrelă ?

— Nu te ține de fleacuri, domnule. Nu ți-ai lustruit cizmele, spuse ea, țuguindu-și buzele și ridicînd un umăr.

— Poate că acest lucru o să le scape fetelor, chiar dacă m-or vedea, remarcă Edwin, uitîndu-se la cizme, deodată neplăcut impresionat de felul cum arătau.

— Nimic nu le scapă, domnule. Și-apoi știu ce are să se întîmple. Unele se vor agăța de mine spunînd (deoarece n-au lăcăt la gură), că dacă ar fi în locul meu ele nu s-ar logodi în veci cu amorezi care n-au cizmele făcute. Na! uite-o pe domnișoara Twinkleton. O să-i cer voie să ieșim.

Într-adevăr, discreta doamnă se auzea afară, întrebînd o ființă închipuită, pe un ton de conversație, amabilă, în timp ce se apropia :

— Aa, serios ? Ești chiar așa de sigură că ai văzut cutiuța cu nasturi de sidef pe masa de lucru din camera mea ?

Numaidecît i se ceru permisiunea pentru plimbare și ea o acordă grațios. Puțin mai tîrziu tînăra pereche ieșea din Casa Maicilor cu toată precauțiunea ca nu cumva să se descopere starea jalnică a cizmelor domnului Drood, precauțiune, să nădăjduim, suficientă pentru liniștea viitoarei doamne Edwin Drood.

— Pe unde o luăm, Rosa ?

— Aș vrea să trec pe la prăvălia cu locum, răspunse ea.

— Cu ce... ?

— Niște dulcițuri turcești, domnule. Vai de mine, habar n-ai de nimic ! Treci drept inginer și nici n-ai auzit de locum.

— Păi, cum să fi auzit, Rosa ?

— Pentru că mie-mi place foarte mult. Oo ! am uitat că trebuie să ne prefacem. Nu, nu-i nevoie să fi auzit de locum — dar să nu mai pomenim de asta.

Astfel, Edwin a fost dus, vrînd-nevrînd, la prăvălia negustorului de locum, unde Rosa își cumpără o cantitate oarecare și, după ce-i oferă și lui puțin (iar el refuză cam indignat), începe să se înfrupte vîrtos, după ce, în prealabil și-a scos, împăturindu-le, o pereche de mănuși roz, ca petalele de trandafir.

La răstimpuri își trecea peste buzele roz un degețel trandafiriu, ca să le curețe de zahărul praf rămas de la locum.

— Acum, fii bun, Eddy, și intră în rol... Așadar, ești logodit ?

— Așadar, sînt logodit.

— E drăguță ?

— Fermecătoare.

— Înaltă ?

— Imens de înaltă.

Rosa era scundă.

— Trebuie să fie lipsită de grație, insinuă Rosa, molcom.

— Pardon, cîtuși de puțin. Spiritul de contradicție se trezi în el. Este ceea ce numim o femeie frumoasă, o femeie splendidă.

— Cu un nas mare, desigur, insinuă din nou, molcom.

— Firește, nu are nas mic, răspunse iute.

Nasul Rosei era micuț.

— Cu un nas lung, palid și un neg roșu în vîrf. *Cunosc* genul ăsta de nas, spuse Rosa, dînd mulțumită din cap, și savurîndu-și în tihnă locumul.

— *Nu* cunoști genul ăsta de nas, Rosa, replică el, cu oarecare căldură, pentru că nu-i de loc așa.

— N-are un nas palid, Eddy ?

— Nu.

Era hotărît să nu cedeze.

— Are un nas roșu ? Oo ! Nu-mi plac nasurile roșii. De fapt, poate oricînd să și-l dea cu pudră.

— S-ar sfii să și-l dea cu pudră, reluă Edwin, întărîtat.

— Zău ? Ce creatură stupidă trebuie să fie ! În tot ce face e așa stupidă ?

— Nu, niciodată.

După o pauză, în care timp Edwin nu slăbi din ochi chipul năbădăios și aprig al fetei, Rosa adăugă :

— Și această creatură nemaipomenit de sensibilă se complace la gîndul că are să fie dusă în Egipt, nu-i așa, Eddy ?

— Da. Dovedește un interes sensibil pentru triumfurile ingeniozității tehnice, mai ales cînd e vorba ca inginerii să schimbe radical condițiile dintr-o țară neevoluată.

— Nu mai spune ! exclamă Rosa, ridicînd din umeri și chicotind, mirată.

— Ai ceva împotrivă ? întrebă Edwin, coborînd privirea, semeț, asupra chipului frumos al fetei. Ai ceva împotrivă, Rosa, că nutrește acest interes ?

— Împotrivă ? Dragul meu Eddy! Dar la urma urmelor, oare fata asta nu detestă cazanele și toate celea ?

— Pot să-ți răspund că nu e atît de stupidă încît să deteste cazanele, îi întoarse el vorba, răstit, dar n-aș putea răspunde cum vede ea „toate celea", zău, nu știu ce înțelegi prin „toate celea".

— Cum, nu-i urăște ea pe arabi, pe turci, pe felahi și așa mai departe... ?

— Nu, cu siguranță, spuse el pe un ton foarte răspicat.

— Dar atunci *trebuie* să urască măcar piramidele ? Nu-i așa, Eddy ?

— Și de ce ar fi chiar atît de gîsculiță... adică o gîscă atît de mare încît să urască piramidele ?

— Ah ! N-ar strica s-o auzi pe domnișoara Twinkleton — Rosa dădea mereu din cap, desfătîndu-se cu delicioasele dulciuri — cînd ne omoară cu tot felul de istorii... atunci n-ai mai întreba de ce. Cu plicticoasele alea de catacombe[1] vechi ! Cu Isis[2] și Ibis [3] și Cheops [4] și faraoni [5]... Cine se mai sinchisește de toate astea ? Și pe urmă povestea aceea cu Belzoni,[6] sau mai știu eu cum îl chema, pe care l-au scos afară de picioare, mai mult mort decît viu, din pricina liliecilor și a prafului. Toate fetele spuneau că așa-i trebuie, mai rău să i se fi întîmplat, și ar fi dorit să-l știe mort de-a binelea.

---

[1] Cimitire subterane unde se întruneau primii creștini din Roma.

[2] *Isis*, numită și *Sit* sau *Tsit*, în vechiul Egipt, zeița medicinei, protectoarea căsătoriei, a culturii grîului etc.

[3] *Ibis*, pasărea sacră pe care vechii egipteni o venerau pentru că apărea o dată cu revărsarea fluviului Nil, distrugînd șerpii.

[4] *Cheops* rege al Egiptului, făcînd parte din dinastia a IV-a (aprox. 2600 î.e.n.), a dispus construirea celei mai înalte dintre piramide.

[5] Nume sub care erau cunoscuți regii în vechiul Egipt.

[6] *Giovanni Battista Belzoni* (1778—1823), egiptolog italian, stabilit în Anglia începînd din 1803. În 1812 a întreprins călătorii în Europa, consacrîndu-și viața studiului antichității. A transportat la Londra *(British Museum)* bustul colosal al lui Ramses înlăltă cu sarcofagul lui Set I, luate din mormintele faraonilor, deschise în 1817. A făcut cercetări în templele Idfu și Abu Simbel, și este primul care a pătruns în cea de-a doua piramidă Giza. Revenind în Europa (1819) a publicat rezultatele descoperirilor sale.

Cei doi tineri, unul lîngă altul, fără să se fi luat la braţ, se plimbau, agale, prin preajma străvechii catedrale. Se opreau din cînd în cînd, lăsînd urme adînci de paşi peste frunzele căzute.

— Ei bine ! exclamă Edwin, după o pauză îndelungată. N-are rost s-o ţinem aşa într-una ca de obicei.

Rosa smuci din cap şi mărturisi că nu vrea s-o ţină aşa într-una.

— Iată un sentiment drăguţ, Rosa, considerînd că...

— Considerînd ce ?

— Dacă spun ce, te superi iar !

— Adică *tu* te superi, Eddy. Nu fi atît de puţin generos.

— Puţin generos ! Îmi place !

— Atunci mie nu-mi place, şi ţi-o spun de la obraz.

Rosa ţuguie buzele.

— Bine, Rosa, te întreb, cine a vorbit disprețuitor despre profesia şi despre ţelurile mele ?

— Nu cumva ai de gînd să te înmormîntezi în piramide ? Îl întrerupse, arcuindu-şi sprîncenele delicate. Niciodată nu mi-ai spus că ai de gînd. Dacă-i aşa, de ce n-ai pomenit niciodată despre acest lucru ? Nu pot să-ţi ghicesc proiectele.

— Păi, Rosa, draga mea, ştii foarte bine ce vreau să spun.

— Bine, dar nu tu ai început să vorbeşti despre namila aceea odioasă cu nas roşu ? Şi-l pudrează, şi-l pudrează, şi-l pudrează ! strigă Rosa, făcînd haz, şi asta din spirit de contradicţie.

— Oricum aş da-o, eu nu pot avea niciodată dreptate în aceste discuţii, spuse Edwin, oftînd şi căutînd să se resemneze.

— Cum ar fi cu putinţă, domnule, să ai dreptate cînd mereu greşeşti ? Cît despre Belzoni, presupun că a şi murit — chiar sper din toată inima —, dar cum e posibil să te intereseze picioarele lui sau faptul că o să moară sufocat ?

— E aproape timpul să te întorci, Rosa. N-a fost o plimbare prea plăcută, nu-i aşa ?

— Plăcută ? Groaznic de neplăcută, domnule ! Dacă o să ure în cameră de cum ajung şi o să plîng de n-o să mai pot lua lecţia de dans, să ştii că tu eşti de vină !

— Hai să fim prieteni, Rosa.

— Ah ! exclamă Rosa, scuturînd din cap și izbucnind în lacrimi, cu adevărat. Aș vrea să *putem* fi prieteni ! Dar fiindcă nu putem fi, de aceea ne chinuim astfel unul pe altul. Eu sînt prea tînără, Eddy, pentru o asemenea suferință adîncă... cîteodată sufăr, sufăr, într-adevăr. Nu te supăra. Știu că și tu suferi, prea adesea. Ar fi fost mai bine pentru amîndoi dacă lăsam lucrurile în voia soartei. Acum vorbesc foarte serios, nu vreau să te bat la cap. Hai să fim indulgenți unul cu altul, măcar de astă dată, de dragul nostru și al celorlalți.

Dezarmat de această licărire a unei firi de femeie în sufletul unui copil răsfățat, deși o clipă fusese cît pe ce să-i sară țandăra din pricina reproșului indirect pe care Rosa i-l făcuse, înțelegînd pare-se, că voia să-și impună drepturile pe care le avea asupra ei, Edwin Drood se uită la ea cum plînge în hohote, ca un copil, ținînd cu amîndouă mîinile batista la ochi. Apoi cînd se mai potoli și cu nestatornicia tinereții începu să-și bată joc de ea însăși, din pricină că fusese atît de mișcată, o conduse cu greu la o bancă, sub niște ulmi.

— Un singur cuvînt de împăcare, Pussy dragă. Eu nu sînt prea abil în afara meseriei mele... dar acum cînd mă gîndesc nu-mi dau seama dacă e cine știe ce de capul meu chiar și în profesia mea... dar am intenții bune. Nu există... nu poate fi... zău, nu văd cum să încep ceea ce vreau să-ți spun, dar trebuie să-ți explic înainte de a ne despărți... nu există nici un alt tînăr...

— Aa, nu, Eddy ! Este generos din partea ta că mă întrebi... dar nu, nu, nu !

Ajunseră chiar în dreptul ferestrelor de la catedrală ; în clipa aceea orga și corul răsunau sublim. Așezîndu-se să asculte imnul religios, tînărul Edwin Drood simți din nou încrederea din seara trecută : se gîndea cît de deosebită față de muzică era acea stare de spirit discordantă.

— Parcă aud vocea lui Jack, rosti, pe un ton molcom, rupînd firul gîndurilor.

— Condu-mă înapoi, numaidecît, te rog, stărui logodnica, punînd repede mîna ei delicată pe a lui. Îndată vor ieși cei din biserică — hai să plecăm. Oo, ce armonii frumoase ! Dar să nu mai stăm... hai să plecăm !

Graba ei se risipi de cum trecură de zidurile împrejmuitoare ale catedralei. Acum mergeau braț la braț, destul de gravi și de precauți ; străbăteau Strada Mare, îndreptîndu-se spre Casa Maicilor. La poartă, fiindcă strada era pustie cît se vedea cu ochii, Edwin își plecă obrazul către cel al fetei.

— Nu, Eddy ! Nu mă săruta, sînt așa de lipicioasă, dar întinde-mi mîna, și am să-ți dau o sărutare.

El se supuse. Un suflu ușor atinse mîna tînărului. Edwin i-o reținu pe a ei, privind-o.

— Ei, ia spune-mi, ce vezi în ea ? întrebă Rosa.

— Ce văd, Rosa ?

— Păi, credeam că voi, cei care vă ocupați de Egipt, puteți citi în palmă și vedeți tot soiul de imagini. Nu se arată acolo un viitor fericit ?

De fapt, nici unul din ei nu întrezărea un prezent fericit, în clipa cînd poarta se deschise și apoi se închise din nou — ea intră, iar el se întoarse și plecă.

DOMNUL SAPSEA

Acceptînd măgarul drept prototip al prostiei și îngîmfării — un obicei, poate, ca și alte asemenea obiceiuri, puține la număr, mai mult convențional decît just — atunci Marele Măgar din Cloisterham era domnul Thomas Sapsea, estimator de licitație.

Domnul Sapsea se îmbrăca la fel ca decanul; se întîmplase să fie salutat, din greșeală, fiind luat drept decan și să i se adreseze lumea pe stradă cu sfinția-voastră, crezînd că era episcopul venit pe neașteptate, fără capelanul său. Domnul Sapsea se simțea mîndru din această pricină, se putea mîndri cu vocea lui și cu felul cum vorbea. Ba uneori (cînd făcea cîte o vînzare funciară) căuta să experimenteze la pupitru anumite intonații, slabe, vrînd să reproducă ceea ce se cheamă tonul pur ecleziastic. Așa că, la sfîrșitul unei asemenea vînzări publice la licitație, domnul Sapsea termina dînd parcă o binecuvîntare misiților adunați acolo, cu un aer, care, pe adevăratul decan — un domn modest și plin de demnitate — îl lăsa la o poștă distanță.

Domnul Sapsea avea mulți admiratori. Într-adevăr, părerea că el reprezenta o cinste pentru Cloisterham era împărtășită de marea majoritate a localnicilor, pînă și de cei care n-aveau încredere în meritele lui. Marile sale calități erau acelea de a fi antipatic și plicticos; avea un fel al său de a vorbi și de a merge, spre a nu mai

pomeni de un anumit mod de a flutura mîinile, grav, ca și cum în clipa aceea era pe cale să-l confirme pe cel cu care sta de vorbă. Mult mai aproape de șaizeci decît de cincizeci de ani — cu un pîntec revărsat făcînd o cută orizontală la jiletcă — trecea drept bogat, la alegeri vota cu stricteţe pentru interese respectabile ; se simţea satisfăcut moralmente că nimic, în afară de sine însuși, n-a prosperat de cînd era copil — și atunci, un asemenea nătărău putea fi altceva decît o cinste pentru Cloisterham și pentru societate ?

Locuinţa domnului Sapsea se afla pe Strada Mare, peste drum de Casa Maicilor. Datînd cam din aceeași perioadă cu Casa Maicilor, clădirea fusese modernizată parţial, la răstimpuri, de cînd generaţiile în mod constant în descreștere începuseră să prefere tot mai mult aerul și lumina, în locul frigurilor și al molimelor. Deasupra ușii o efigie cioplită în lemn îl reprezenta pe domnul Sapsea-tatăl, jumătate din mărimea lui naturală, cu peruca numai cîrlionţi și toga purtată în timpul vînzărilor la licitaţie. Simplitatea ideii, execuţia firească a degetului mic, a ciocănașului, a pupitrului, au fost totdeauna mult admirate.

Domnul Sapsea stătea în acea zi în salonul trist de la parter, care da direct în curtea interioară din dos, pavată, și în grădina cu grilaj. Domnul Sapsea avea o sticlă de vin de Porto pe masa din faţa focului — focul este un lux prematur, dar plăcut în serile răcoroase de toamnă. Însoţit, în chip caracteristic, de portretul lui, de orologiul care se întoarce o dată la opt zile și de barometru. În chip caracteristic, pentru că se socotea pe sine mai presus de toţi oamenii, barometrul mai presus de vreme, iar orologiul mai presus de timp.

Lîngă domnul Sapsea, pe masă, se află așezate un suport și cele necesare scrisului. Cu ochii fixaţi asupra unei bucăţi de hîrtie-manuscris, domnul Sapsea citește în gînd, cu un aer semeţ, apoi, pășind încetișor prin odaie, cu degetele mari la răscroitura vestei, repetă din memorie, pe un ton atît de scăzut, deși cu multă emfază, încît doar cuvîntul „Ethelinda !“ se poate auzi.

Pe tava de pe masă se văd trei pahare de vin, curate. Slujnica intră și anunţă :

— A venit dom' Jasper, domle.

— Poftește-l înăuntru, rostește domnul Sapsea, schițînd un gest cu mîna; aduce apoi lîngă el, de pe tavă, două pahare de care are nevoie.

— Sînt încîntat că vă văd, domnule, mă felicit pentru onoarea de a vă primi aici pentru prima oară.

Astfel făcea domnul Sapsea onorurile casei.

- Sînteți foarte bun. Onoarea este de partea mea, eu sînt cel care mă felicit.

— Sînteți amabil, domnule, dar vă asigur că simt o deosebită satisfacție primindu-vă în umila mea locuință. Și nu spun acest lucru tuturor.

Domnul Sapsea însoți aceste cuvinte de o măreție solemnă, lăsînd să se înțeleagă: „Ce greu vă vine să credeți că societatea dumneavoastră ar putea fi o satisfacție pentru un om ca mine — și totuși așa este."

— De cîtăva vreme, tot doream să vă cunosc, domnule Sapsea.

— Și eu, domnule, vă cunosc de mult, după reputația pe care o aveți ca om de gust. Dați-mi voie să umplu paharul și să vă spun, adăugă domnul Sapsea, umplîndu-l și pe al său:

Cînd francujii or veni
Noi la Dover i-om primi!

Era un toast patriotic din vremea copilăriei sale, domnul Sapsea fiind pe deplin convins că se potrivea în orice ocazie și în orice epocă.

— Nu puteți tăgădui, domnule Sapsea — remarcă Jasper, zîmbind și uitîndu-se atent la estimatorul de licitație, pe cînd acesta își răschira picioarele dinaintea focului — nu puteți tăgădui că dumneavoastră cunoașteți lumea.

— Ei, domnule, răspunse cu un chicotit domnul Sapsea, cred că o cunosc puțin... așa, puțin.

- Faima dumneavoastră în privința acestor cunoștințe m-a interesat și m-a surprins totdeauna, de aceea am ținut să vă cunosc. Cloisterham e un orășel. Închis cum sînt între zidurile lui, nu știu nimic despre ce se petrece dincolo de el... Simt că e un oraș mic de tot.

— Dacă n-am fost în țări străine, tinere... începu domnul Sapsea, apoi se opri, domnule Jasper, mă scuzi că-ți spun tinere ? Ești mult mai tînăr ca mine.

— Mă rog.

— Dacă n-am fost în țări străine, tinere, țările străine au venit la mine. Au venit la mine pe cale de afaceri, și eu am profitat de ocazie. Să presupunem c-aș întocmi un inventar, sau c-aș face un catalog. Văd un pendul franțuzesc. Nu l-am mai văzut niciodată pînă atunci, în viața mea, dar numaidecît pun degetul pe el și zic : Paris ! Văd niște cești și farfurioare făcute în China, la fel de străine față de mine personal. Pun degetul pe ele ici-colo și zic : Pekin, Nankin, Canton ; tot așa și cu Japonia, cu Egiptul și cu bambusul și lemnul de santal din Indiile Orientale. Pun degetul pe toate. Nu demult am pus degetul și pe Polul Nord și am spus : iată o lance lucrată de eschimoși, dată pe o litră de vin roz de Xeres.

— Chiar așa ? E o cale foarte bună, domnule Sapsea, de a căpăta cunoștințe despre oameni și lucruri.

— Am pomenit de asta, reluă domnul Sapsea cu o nespusă trufie, deoarece, după mine, degeaba te împăunezi cu ceea ce ești, dacă nu arăți cum ai ajuns pînă aici și apoi să aduci dovezi.

— Foarte interesant. Dar să vorbim despre răposata doamnă Sapsea.

— Întocmai, domnule. Domnul Sapsea umple amîndouă paharele și pune garafa la loc sigur. Înainte de a vă cere părerea, ca om de gust ce sînteți, asupra acestei bagatele — ridică foaia scrisă — care nu-i altceva decît o bagatelă, domnule, deși mi-a cerut oarecare timp de gîndire, puțină concentrare mintală, ar fi trebuit poate să descriu caracterul răposatei doamne Sapsea, stinsă din viață acum trei sferturi de an.

Domnul Jasper pune la loc pe masă paharul de care se slujise ca să-și ascundă un căscat și se străduie să pară atent, ceea ce nu prea e în stare, pentru că trebuie să-și stăpînească un nou căscat, de astă dată cu lacrimi.

— Acum vreo șase ani, continuă domnul Sapsea, pe cînd îmi îmbogățisem spiritul — n-aș vrea să spun la

nivelul de acum, căci ar fi prea mult, dar pînă la stadiul în care mintea mea năzuia să-și însușească bogăția unei alte minți — mi-am pus în cap să-mi caut o parteneră conjugală. Deoarece susțin că omul n-a-i bine să trăiască singur.

Domnul Jasper se trudea să-și întipărească în minte această idee originală.

— Domnișoara Brobity conducea pe vremea aceea un așezămînt, n-am să zic că rivaliza cu cel de la Casa Maicilor, de peste drum, ci îl voi numi deopotrivă cu acesta. Toată lumea știa că arată un interes deosebit față de vînzările mele, la care lua parte atunci cînd aveau loc, în zilele de sărbătoare sau în vremea vacanțelor. Toată lumea știa despre admirația ei pentru stilul meu. Toată lumea observa că, pe măsură ce timpul trecea, stilul meu se făcea tot mai simțit în exercițiile de dictare ale elevilor domnișoarei Brobity. Ba chiar se zvonise, tinere, cu o maliție zitate de neînțeles, că un neisprăvit și un ignorant pe nume Churl (un părinte), s-ar fi plins nominal, obiectînd. Dar eu nu cred asta. E cu putință oare ca o ființă umană cu scaun la cap să se expună în halul ăsta și să fie arătat cu ceea ce eu numesc degetul oprobriului ?

Domnul Jasper clătină din cap.

— Da' de unde, n-ar fi cu putință.

Domnul Sapsea, lăsîndu-se furat de grandilocvență, umple din nou, fără să-și dea seama, paharul oaspetelui, care e și așa plin, și apoi umple din nou, cu adevărat, pe al său, care e gol.

— Întreaga ființă a domnișoarei Brobity, tinere, era îmbibată profund de respectul pentru rațiune. Preamărea rațiunea atunci cînd se lansa, sau, aș putea zice, cînd se precipita în cîmpul vast al cunoașterii lumii. Cînd i-am expus propunerea, mi-a făcut onoarea să fie atît de copleșită de un fel de teamă respectuoasă, încît n-a mai putut să articuleze altceva decît : Ah, tu ! adică eu. Ținea pironiți asupra mea ochii ei, de un albastru limpede ; mîinile-i semitransparente erau împreunate, o paloare cadaverică îi acoperea trăsăturile acviline. O îndemnam să continue, dar n-a izbutit să mai scoată nici măcar un cuvînt. Am dispus de pensionul pe baza unui

contract particular și ne-am apropiat făcînd o singură ființă, cum era și de așteptat în asemenea împrejurări. Dar niciodată n-a reușit să găsească o frază care s-o fi satisfăcut pentru a-și exprima părerea, prea favorabilă poate, asupra intelectului meu! Pînă în ultima clipă (a murit de insuficiență hepatică) mi-a vorbit la fel de sumar.

Domnul Jasper stătea cu ochii închiși în clipa cînd vocea estimatorului de licitație începu să capete o notă mai gravă. Îi deschise apoi brusc, punîndu-se la unison cu gravitatea vocii:

— Ah, făcu el, pe urmă se opri, gata-gata, parcă, să adauge 'min... amin!

— De atunci, reluă domnul Sapsea, ținînd picioarele rășchirate și bucurîndu-se solemn de vin și de dogoarea focului, am fost ceea ce vedeți, am fost atunci un om retras în jalea mea. De atunci, aș zice, mi-am irosit în deșert conversația vesperală. N-aș vrea să spun cumva că mi-am făcut reproșuri, dar cînd și cînd îmi puneam întrebarea: Ce se întîmpla dacă soțul doamnei Sapsea ar fi fost hărăzit să se afle pe un plan mai apropiat de ea? Dacă soția mea n-ar fi trebuit să privească atît de mult în sus, spre soțul ei, oare activitatea ficatului ar fi fost alta?

— Așa a fost să fie, rosti domnul Jasper; avea o mină care trăda melancolie cumplită.

— Asta-i tot ce ne mai rămîne să credem, domnule, încuviință domnul Sapsea. După cum spun, omul propune, cerul dispune. Această idee poate fi prezentată, sau poate nu, sub o altă formă, eu unul însă așa o exprim.

Domnul Jasper murmură ceva în semn că e de acord.

— Și acum, domnule Jasper, continuă estimatorul de licitație, scoțînd foaia de hîrtie scrisă de mînă, monumentul doamnei Sapsea fiind terminat, zidăria uscată, dă-mi voie să-ți cer părerea, ca om de gust ce ești, asupra inscripției, pe care (după cum am remarcat anterior, nu fără oarecare strădanie intelectuală), am întocmit-o în acest scop. Poftim, citește. Modul în care sînt dispuse rîndurile se cuvine a fi urmărit cu ochii, iar conținutul lor cu mintea.

Domnul Jasper se supuse și citi cele ce urmează :

ETHELINDA
Soția respectuoasă a
DLUI. THOMAS SAPSEA
estimator de licitație, agent fanciar etc.,
Din acest oraș
Ale cărui cunoștințe despre lume,
Deși intrucitva intinse,
Niciodată nu l-au pus in legătură cu
UN SPIRIT
Mai capabil de a se
INĂLȚA PINĂ LA EL.
TRECĂTORULE, OPREȘTE-TE
Și pune-ți intrebarea.
OARE TU POȚI SĂ FACI LA FEL ?
De nu,
ROȘIND, URMEAZĂ-ȚI CALEA.

Domnul Sapsea se ridică, rămînind cu spatele la foc, pentru a observa efectul acestor rînduri pe chipul unui om de gust ; prin urmare, stătea cu fața la ușă, cînd slujnica, făcîndu-și din nou apariția, anunță :

— A venit Durdles, domle.

Domnul Sapsea se duce numaidecît și umple cel de-al treilea pahar, devenit necesar, și spune :

— Să intre.

— Admirabil ! exclamă domnul Jasper, restituindu-i foaia de hîrtie.

— Ești de acord, domnule ?

— Imposibil să nu fii de acord. Este uimitor, caracteristic, complet !

Estimatorul de licitație înclină capul, ca omul care, acceptînd ceea ce i se cuvine, semnează o chitanță. Apoi îl poftește pe Durdles, care tocmai intră, să ia paharul acela de vin (i-l înmînează), ca să mai prindă puteri.

Durdles e zidar și lucrează în piatră, mai cu seamă în piatră funerară, pentru morminte, monumente, și are din cap pînă-n picioare culoarea acestor construcții. Nu există om mai bine cunoscut ca el în Cloisterham. Trece drept un deșucheat notoriu prin partea locului. I se dusese

vestea de muncitor ce era — tot ce se poate (dar l-a văzut cineva muncind ?) — și de nătărău ce era, lucru îndeobște recunoscut.

Durdles cunoaște cripta catedralei mai bine decît orice autoritate în viață, sau poate chiar defunctă. Se spune că această cunoaștere amănunțită i s-a tras din obiceiul lui de a se refugia în locul ăsta tăinuit, ca să scape de ceața strengarilor din Cloisterham, și după un pui de somn să-i treacă aburii băuturii — întrucît el are totdeauna acces în catedrală, pentru a se ocupa de reparațiile mai importante.

În orice caz, el o cunoaște cu de-amănuntul, iar cînd demolează încă o bucată de zid de care se împiedică, vreun contrafort, ori vreo lespede, are vedenii ciudate.

Durdles vorbește adesea despre sine la persoana a treia ; poate din pricină că e puțin confuz asupra identității sale, atunci cînd povestește cîte ceva ; poate și pentru că adoptă instinctiv, fără să-și dea seama, modul în care se vorbește în Cloisterham despre cîte un personaj cu mare notorietate.

Astfel, cînd are vreo vedenie ciudată, spune : „Durdles a dat peste un moșneag" — referindu-se la cîte un bogătaș înmormîntat odinioară, în timpuri străvechi, în cripta catedralei — „a lovit cu tîrnăcopul chiar în coșciug. Moșneagul s-a uitat la Durdles cu ochii mari deschiși, vrînd să spună — Durdles te cheamă ? Păi, omu' lui Dumnezeu, te-aștept de-un car de vreme ! Apoi se face praf și pulbere."

Avînd totdeauna o riglă de doi coți în buzunar și un ciocan de zidărie în mînă, Durdles sondează de zor și ciocănește peste tot în catedrală, prin toate ungherele, iar ori de cîte ori îi spune lui Tope : „Tope, am mai nimerit peste un moșneag !", Tope îi și dă de veste decanului, ca despre o descoperire în toată legea.

Îmbrăcat într-un costum gros de flanelă, cu nasturi de os, cravată galbenă, soioasă la capete, o pălărie veche pe cap mai mult roșcată decît neagră, și cu niște boftori, cu șireturi de nuanța monumentelor din piatră, Durdles ducea o viață sumbră, de vagabond, purtîndu-și merindele într-o legăturică, și ca să înbuce se așeza pe orice mormînt.

Masa lui Durdles ajunsese de pomină la Cloisterham ; nu numai pentru că o purta totdeauna cu el cînd ieșea, ci și pentru că, în anumite situații despre care se dusese vestea, legăturica lui îl însoțise și în închisoare (fiind beat și bicisnic), apărînd și în fața Curții de judecată de la primărie. Aceste întîmplări, de altfel puține la număr, aveau loc la răstimpuri, căci Durdles era la fel de rar beat pe cît era treaz. Altminteri, holtei bătrîn, locuia într-un bîrlog vechi, un soi de casă care niciodată n-a fost terminată — se credea că fusese ridicată, atît cît fusese ridicată, cu piatra furată din zidul împrejmuitor al orașului. În fața acestei șandramale se făcea un fel de curte — unde intrai cu picioarele pînă la gleznе într-un strat de pietre fărîmate — curte care semăna cu un cring încrementit de pietre funerare, urne, bucăți de marmură reprezentînd falduri vestimentare, coloane frînte, sculptate în fel și chip. Acolo, doi muncitori zilieri ciopleau de zor în piatră, în timp ce alți doi muncitori zilieri, față în față, tăiau de zor piatra cu ferestrăul, mișcîndu-se cu o regularitate de pendul : cînd sub, cînd înafara șopronului care îi adăpostea, de parcă ar fi fost niște figuri mecanice simbolizînd Timpul și Moartea.

De îndată ce Durdles dădu pe gît paharul de Porto, domnul Sapsea îi și încredințează efortul prețios al muzei sale. Durdles scoate cu nepăsare rigla de doi coți și măsoară calm rîndurile, mînjind hîrtia cu pulbere de piatră.

— E pentru monoment, nu-i așa, dom' Sapsea ?

— Epitaful. Da.

Domnul Sapsea așteaptă să vadă impresia pe care o face asupra unui om de rînd.

— Vine cam a opta parte dintr-o șchioapă, zise Durdles. Servitoru 'mneavoastră, dom' Jasper. Cred c-o duceți bine cu sănătatea.

— Ce mai faci, Durdles ?

— Am cam prins puțin mormîntism, dom' Jasper, da' era și de așteptat.

— Vrei să spui reumatism, îl corectă Sapsea pe un ton aspru.

Era iritat văzînd cît de indiferent i-a fost primită compoziția.

— Nu, deloc. Vreau să zic mormîntism, dom' Sapsea. E o altă formă de reomatizm. Dom' Jasper știe ce vrea să zică Durdles. Vîră-te în mormintele alea iarna, pînă nu se luminează bine de ziuă, și ține-o așa într-una, cum zice catehismu, umblînd de zor cîte zile ai, și *ai* să pricepi ce vrea să zică Durdles.

— E un loc teribil de rece, încuviință domnul Jasper, cu un fior de dezgust.

— Și dacă-i teribel de rece pentru mneavoastră, colo sus la cer, în aburu făcut de niște oameni în viață care răsuflă, atunci ce să mai zică Durdles, colo jos în cavou, în umezeala aia de pămînt, cu răsuflarea moartă a moșnegilor. Durdles vă lasă să judecați singuri... Treaba asta trebe pornită numaidecît, dom' Sapsea?

Domnul Sapsea, stăpînit de nerăbdarea autorului de a-și vedea opera publicată, răspunde afirmativ, pentru că altminteri cum ar putea fi gata neîntîrziat?

— Atunci faceți bine și dați-mi cheia, rosti Durdles.

— Păi, omule, inscripția nu trebuie pusă înăuntrul monumentului.

— Durdles știe, dom' Sapsea, unde s-o pună, el știe mai bine ca oricine. Întrebați pe cine vreți în Cloisterham dacă Durdles își cunoaște meseria.

Domnul Sapsea se ridică în picioare, ia o cheie dintr-un sertar, deschide un dulăpior de fier lipit de perete și scoate de acolo o altă cheie.

— Cînd Durdles se apucă de-o treabă sau isprăvește o treabă, oricare ar fi ea, înăuntru ori afară, lui Durdles îi place să dea o raită peste tot, ca să fie sigur că treaba lui o să-i facă cinste, explică Durdles, cu încăpățînare.

Cheia înmînată de văduvoiul năpăstuit fiind de dimensiuni mari, Durdles vîră rigla de doi coți într-un buzunar lateral de la pantalonii de flanelă, făcut în acest scop, își descheie intenționat haina de flanelă și întredeschide un buzunar mare, interior, de la piept, unde o strecoară.

— Durdles! exclamă Jasper, urmărindu-l cu o privire amuzată, ești tot numai buzunare!

— Și mai duc și greutate-n ele, dom' Jasper. Ia să le vedeți pe-astea ! și scoate încă două chei mari.

— Dă-mi-o și pe cea a domnului Sapsea. Cu siguranță e cea mai grea din toate trei.

— Eu cred că o să vi se pară cam la fel. Toate-s de la cavouri. Deschide opera lui Durdles. Durdles are chei mai de la toate lucrările. Nu că s-ar folosi de ele cine știe ce.

— Ia stai, se auzi spunînd Jasper, în timp ce examina cheile, de mult am vrut să te-ntreb și mereu am uitat. Știai că uneori lumea ta strigă Stony [1] Durdles, nu-i așa ?

— Tot orașul Cloisterham mă cunoaște drept Durdles, dom' Jasper.

— Fără îndoială, dar copiii uneori...

— Oo ! dacă vă luați după dracii ăia împielițați... îl întrerupse Durdles, răstit.

— Eu nu mă iau după ei mai mult decît dumneata, dar a fost o discuție, mai deunăzi, printre cei din cor, care se întrebau dacă ți se spune Stony în sens de Tony [2].

Vorbind, Jasper zornăia cheile, lovindu-le una de alta.

(Vezi să nu le-ncurci, dom' Jasper !)

— Sau poate Stony în loc de Stephen.

Zornăia cheile la celălalt capăt.

(N-ai să poți face din ele un instrument de muzică, dom' Jasper !)

— Sau poate numele acesta vine de la meseria dumitale ? Care e adevărul ?

Domnul Jasper cîntărea în mînă cele trei chei : înălță capul din poziția meditativă în care se afla, aplecat peste foc, și dădu cheile lui Durdles, cu o expresie plină de sinceritate și prietenie.

Stony Durdles avea însă o figură morocănoasă ; malîmureala îi provoca totdeauna o stare de incertitudine, făcîndu-l să se simtă pe deplin conștient de demnitatea sa, gata oricînd să se considere jignit. Își puse cele două chei, una cîte una, înapoi în buzunar, se încheie, luă apoi

---

[1] *Stony* = de piatră.

[2] *Tony* diminutiv de la *Antony*, dar ca substantiv comun avînd semnificația de *ageamiu*.

legăturica de mîncare pe care o agățase de speteaza scaunului, la venire, își echilibră greutatea, prinzînd cheia a treia de bocceluță, ca și cum, asemenea struțului, îi plăcea să mai mănînce din cînd în cînd cîte o bucată de fier, și ieși din cameră, fără a catadicsi să-i dea vreun răspuns lui Jasper.

Domnul Sapsea propuse apoi o partidă de table care, condimentată de o conversație substanțială și terminată cu o cină compusă din friptură rece de vacă și salată, îi făcu să petreacă o seară minunată, fără să-și dea seama că era destul de tîrziu. Domnul Sapsea transmitea știința sa muritorilor, într-un mod mai degrabă difuz decît epigramatic ; el nu și-a risipit-o de-a surda nici de astă dată : oaspetele declară că va mai reveni pentru a profita și pe viitor de o asemenea ocazie prețioasă. Domnul Sapsea îl lăsă deocamdată să plece ca să reflecteze asupra bagajului de cunoștințe cu care acesta se alesese.

DOMNUL DURDLES ȘI PRIETENUL SĂU

John Jasper, în drum spre casă, se opri brusc, cînd, în curtea catedralei, dădu peste Stony Durdles — cu legăturica lui de merinde și tot calabalîcul obișnuit, stînd rezemat cu spatele de grilajul de fier care împrejmuia cimitirul separîndu-l de bolțile vechii mănăstiri — și de un monstru de băiețaș, în zdrențe, care zvîrlea cu pietre în el, luîndu-l drept o țintă foarte potrivită sub clarul de lună. Uneori pietrele îl loveau, alteori treceau pe lîngă el, însă Durdles rămînea nepăsător și într-un caz și într-altul.

Monstrul de băiețaș, dimpotrivă, ori de cîte ori îl ochea pe Durdles, trăgea un fluierat triumfător, cu buzele țuguiate anume, mai ales că dinții din față îi lipseau cam jumătate; iar cînd nu-l atingea zbiera: „Iar am zbîrcit-o!“ și căuta să-și repare greșeala ochindu-l mai bine, cu răutate.

— Ce ai cu omul ăsta? întrebă Jasper, ieșind din întuneric într-un loc luminat de lună.

— Trag la țintă în el, răspunse monstrul de băiețaș.

— Dă-mi pietrele alea pe care le ții în mînă.

— Ți le dau în cap dacă nu mă lași, strigă băiețașul, smucindu-se și făcînd cîțiva pași înapoi. Te pocnesc în ochi dacă nu te uiți într-altă parte!

— Drac împiclițat ce ești, ce ți-a făcut omul ăsta?

— Nu vrea să se ducă acasă.

— Și ce te privește pe tine?

— Îmi dă și mie un chior dacă-l gonesc acasă cînd îl prind, că stă prea mult pe drumuri, răspunse băiatul.

Apoi se apucă să cînte ca un mic sălbatic, cînd împleticindu-se prin zdrențele și șireturile ghetelor lui scălciate, cînd țopăind :

Păzea, păzea, păzea !
Te-am prins,
E trecut de zece.
Păzea ! Păzea ! Păzea !
Dacă n-o ștergi de-aici
Te-alung-cu-pietre.
Se-aude cîntatul cocoșilor, trezește-te...
Păzea ! Păzea ! Păzea !

Și stăruind cu subînțeles asupra ultimului cuvînt, mai aruncă o piatră spre Durdles.

Această compoziție poetică părea să fie un semnal, stabilit, pentru a-l preveni pe Durdles să se pună la adăpost dacă putea, ori s-o apuce spre casă.

John Jasper îi făcu semn băiatului cu capul să-l urmeze (simțind că ar fi inutil să-l ia cu forța sau cu vorbă bună) și porni spre grilajul unde Stony, cel luat cu pietre, stătea dus pe gînduri.

— Cunoști această creatură, îl cunoști pe copilul ăsta ? întrebă Jasper, care nu găsea cuvîntul potrivit pentru a defini ce înțelegea prin această creatură.

— E Deputy, răspunse Durdles, dînd din cap.

— Ăsta-i e... numele ?

— Deputy, repetă Durdles.

— Eu-s servitor la hanul „La doi gologani" de la uzinele de gaz din Garding, explică băiatul. Toți servitorii din han e numiți Deputy. Cînd hanu-i ticsit și călătorii e toți în pat, eu ies și mă plimb pentru sănătatea mea.

Apoi, retrăgîndu-se în mijlocul drumului și ochind din nou, își reluă cîntecul :

Păzea, păzea, păzea !
Te-am prins,
E trecut de zece...

— Potolește-te odată, strigă Jasper, și nu mai arunca dacă vrei să nu te omor, nu vezi ce aproape sînt de el ?...

Hai, Durdles, dă-mi voie să te conduc eu acasă în noaptea asta. Să-ți duc eu legătura ?

— Nu, nici vorbă, glăsui Durdles, potrivindu-și boccaua cu merinde. Durdles își depăna gîndurile cînd ați apărut 'mneavoastră aici, dom'le, și era înconjurat de lucrările lui, ca un autor popular ce e. Uite, colo-i cumnatu 'mneavoastră. Făcu semn către un sarcofag împrejmuit cu grilaj, alb și auster în lumina lunii. Și pe coana Sapsea... Arătă spre cavoul devotatei soții. Aici e beneficiarul bisericesc dus pe ceea lume, arătă el spre coloana fărîmată de pe mormîntul acestui evlavios *gentleman*. Și pe preceptoru, care-a plecat de printre noi ; făcu semn către un vas cu ștergar, așezat pe ceva asemănător unui calup de săpun. Uite și plăcintaru' de altădată, al de făcea și cornuri, foarte respectat — și arătă către piatra funerară. Toți îs aici, domle în păr, și toate-s isprava lu' Durdles. Cît despre oamenii de rînd, ăștia-s îngropați prin bălării și mărăcini ; mai bine nici să nu mai pomenim de ei. Tagma sărmanilor, cei uitați repede.

— Creatura asta, Deputy, se ține după noi, rosti Jasper, privind îndărăt, De unde și pînă unde ?

Relațiile dintre Durdles și Deputy erau de o natură capricioasă. Cînd Durdles privi în urmă cu acea gravitate molîie pricinuită de mahmureala berii, Deputy făcu un ocol în stradă, bătînd în retragere.

— Deputy, pînă-n noaptea asta, niciodată n-ai mai strigat „Păzea", rosti Durdles, aducîndu-și aminte, pe neașteptate, de această jignire, închipuită poate.

— Ba da, asta-i o minciună, se răsti Deputy ; nu cunoștea o formă mai politicoasă de exprimare.

— Fir-ar să fie, dom'le — zise Durdles, întorcîndu-se din nou și uitînd jignirea la fel de brusc, de parcă n-ar fi fost vorba decît de o amintire sau de o închipuire de-a sa — fir-ar să fie, impielițatu ăsta. Eu i-am dat o țintă în viață !

— Pe care o ia la ochi ? insinuă domnul Jasper.

— Așa e, dom'le, încuviință Durdles, cu deplină satisfacție, pe care o ia la ochi. Într-o bună zi l-am luat de mînă și i-am dat o țintă în viață. Ce-a fost el înainte ? Un strică-tot. Ce treabă făcea ? Nimic altceva decît să

strice toate celea. Și ce-a cîștigat ? A cîștigat că a înfundat din cînd în cînd, scurt timp, pușcăria din Cloisterham. Nu există ființă omenească, lucrușor, fereastră, nu există cal, cîine, mîță, nici pasăre, lighioană, ori porc în care să nu fi tras cu pietre, fiindcă n-a avut un țel sănătos în viață. Eu i-am pus în față țelu ăsta sănătos, și acum poate cîștiga cinstit cîteva parale pe săptămînă.

— Mă mir că n-are concurență.

— Are, dom' Jasper, o droaie, dar i-a luat pe toți cu pietre. Acum, nu știu cum o să fie privit planu meu — continuă Durdles, căzînd pe gînduri cu aceeași mahmureală moliie — nu știu prea bine cum o s-o numiți. Nu-i așa că-i un fel de... de plan, de... educație națională ?...

— N-aș spune, rosti Jasper.

— Nici *eu* n-aș spune, admise Durdles ; atunci la ce să mai căutăm să-i dăm un nume...

— Tot se ține după noi, repetă Jasper, privind peste umăr... de unde și pînă unde ?

— N-avem încotro, trebuie s-o luăm pe la hanul „La doi gologani", dacă tăiem pe-un drum mai scurt și mai dosnic — precizează Durdles — îl lăsăm pe băiat acolo.

Așa că-și văzură de mers. Deputy alcătuia ariergarda, și executînd parcă propriul său ordin, tulbura tăcerea nopții și a orașului prin șuieratul pietrelor azvîrlite în fiecare zid, stîlp, parmac, și în alte obiecte neînsuflețite, care-i ieșeau în cale pe drumul pustiu.

— E ceva nou, Durdles, acolo jos în criptă ? întrebă John Jasper.

— Ceva vechi, îmi închipui, vreți să spuneți, mormăi Durdles, ăsta nu-i un loc pentru noutăți.

— Adică ai mai făcut vreo descoperire ?

— Da, este un moșneag sub al șaptelea stîlp din stînga, cum cobori scările alea fărîmate din capela cea micuță de sub pămînt, rămasă așa cum a fost înainte. Am descoperit (dacă se poate zice deocamdată că descoperirea e făcută) că era unu din moșnegii ăia cu toiege. Dacă te iei după mărimea culoarelor din zid, a scărilor și a ușilor, pe unde se intră, toiegele trebuie că i-a încurcat pă moșnegi rău de tot la mers ! Dacă doi dintre

ei s-ar fi întîlnit nas în nas pe neașteptate, trebuie că se pocnea în mitre destul de des unu cu altu.

Fără a încerca să corijeze exactitatea acestei observații, Jasper își cercetă tovarășul — acoperit din cap pînă-n picioare de mortar vechi, var și nisip — de parcă el, Jasper, ar fi fost cuprins subit de un interes extravagant pentru viața stranie a acestuia.

— Ai o existență curioasă.

Fără a lăsa cîtuși de puțin să se vadă dacă ia aceste vorbe drept un compliment sau cu totul altfel, Durdles spuse, pe un ton ursuz :

— Și-a 'mneavoastră-i la fel.

— Păi, în măsura în care sînt sortit să trăiesc ca și dumneata, în locuri străvechi, umede, reci, totdeauna aceleași, neschimbate, da. Dar există cu mult mai mult mister și curiozitate în legăturile dumitale cu catedrala decît în cazul meu. De fapt, îmi vine să-ți cer să mă iei ca pe un fel de învățăcel, de ucenic fără simbrie, și să-mi îngădui, cînd și cînd, să merg cu dumneata ca să văd cîteva din acele unghere ciudate unde îți petreci zilele.

Zidarul Stony răspunse pe un ton impersonal :

— Bine. Toată lumea știe unde să-l găsească pe Durdles cînd e nevoie de el.

Această afirmație, dacă nu strict adevărată, era aproximativ așa, exprimînd faptul că Durdles putea fi oricînd găsit vagabondînd pe undeva.

— Ceea ce mă interesează în special, spuse Jasper, urmărind firul gîndurilor sale romantice, este precizia deosebită cu care dumneata găsești, pare-se, locul unde sînt îngropați oamenii... Dar ce s-a-ntîmplat ? Te stînjenește legătura cu merinde ?... lasă s-o țin eu.

Durdles se opri, dîndu-se cîțiva pași înapoi (Deputy, atent la toate mișcările lui, se și afla în stradă, gata de represalii) ; căuta din ochi vreun colțișor, o cornișă, ceva, un loc unde să-și așeze legătura. Și cînd se descotorosi de ea, adăugă :

— Dați-mi numai ciocanul de colo, rosti Durdles, și-am să vă arăt.

Cling. Cling. Ciocanul i-a fost înmînat.

— Acum, ascultați-mă... Cînd cînți, ce-i mai întîi, tonul, nu-i așa, dom' Jasper ?

— Da.

— Așa și eu, iau ciocanul și bat. (În această clipă loveste caldarîmul, iar Deputy, numai ochi, își vede de treabă hărțuindu-l de la o distanță mai mare, de teamă să nu-i sară în cap vreo așchie de piatră.) Toc, toc, toc. Solid ! Bat de zor. Tot solid ! Bat din nou. Ia stai ! Gol ! Bat iarăși, și mai abitir. Ceva solid în gol ! Toc, toc, toc, să mă conving. Ceva solid în gol, și înăuntru părți solide, iar gol ! Aha, aici îmi ești, moșnege, praf și pulbere într-un sicriu de piatră, în cavou !

— Uimitor !

— Ba, am făcut și asta, reluă Durdles, scoțind din buzunar rigla de doi coți. (Între timp, Deputy se apropie cu gîndul că, cine știe, o să se dea peste vreo comoară, din care s-o pricopsi poate și el, cu perspectiva plăcută ca descoperitorii să se vadă cu șireangul de gît, în urma mărturiei lui.) Iată, să zicem că ciocanu ăsta-i un zid — făcut de mine... doi... patru, cu doi e șase, adăugă, măsurînd paveaua. Șase picioare înăuntru zidului ăstuia e coana Sapsea.

— Nu chiar doamna Sapsea, ci...

— Să zicem coana Sapsea. Zidu ei e mai gros, da' să zicem că-i coana Sapsea. Durdles bate cu ciocanul în zidul indicat, și după ce sondează bine, adaugă : Mai e ceva acolo ! Nu mai încape îndoială, oamenii lui Durdles trebuie să fi lăsat ceva dărîmături în spațiul ăsta de șase picioare.

Jasper își exprimă părerea că asemenea preciziune „este un talent".

— Eu n-aș spune că-i un talent, se împotrivi Durdles, care nu vedea observația cu ochi buni. Am muncit de m-am spetit. Durdles a ajuns la știința *lui* după ce a răscolit adînc pămîntu, pînă în măruntaie, la nevoie. Ia stai, măi Deputy.

— Păzea ! strigă Deputy, cu un glas ascuțit, depărtîndu-se din nou.

— Ia de colea banu ăsta. Și să nu mai prind picior de-al tău în noaptea asta, cînd om ajunge la hanu „La doi gologani".

— S-a făcut ! exclamă Deputy, înșfăcind moneda de jumătate de *penny*, vrînd parcă, prin cuvîntul lui enig-

matic, să-şi exprime încuviinţarea faţă de acest aranjament.

N-aveau decît să taie de-a curmezişul via care ţinea cîndva de fosta mănăstire, ca să ajungă în străduţa dosnică şi îngustă unde se înalţa o casă de lemn dărăpănată, cu două caturi joase, îndeobşte cunoscută sub numele de hanul „La doi gologani", o clădire stricată şi hîdă, ca sufletul călătorilor care poposeau acolo. Deasupra uşii de la intrare, abia se mai zăreau rămăşiţele grilajului unui balcon precum şi ale gardului cu aspect rustic din faţa unei grădini părăginite, asta deoarece călătorii se simt legaţi de această casă printr-un sentiment atît de delicat (sau pentru că ţin să aprindă un foc la marginea drumului, ziua-n amiaza mare), încît n-ar putea fi împiedicaţi niciciînd, cu vorba bună ori cu ameninţări, să plece fără a smulge sălbatic, spre a duce cu ei, vreo bucată de lemn drept suvenir.

S-a încercat să se dea acestei case mizerabile înfăţişarea de han punînd la ferestre bucăţi din tradiţionalele perdele roşii, nişte zdrenţe jegoase, care, noaptea, lăsau să treacă lumina chioară a luminărilor sau a opaiţelor care ardeau ofticos în serul stătut dinăuntru.

Ajunşi în preajmă, Durdles şi Jasper fură vestiţi de un felinar din hîrtie spînzurînd deasupra uşii pe care stătea scris ce destinaţie avea casa. Ei au mai fost vestiţi şi de vreo jumătate duzină de alţi băieţani afurisiţi — oaspeţi de doi gologani sau peste paraziţii hanului, cine mai ştie! — şi care, atraşi parcă de izul de stîrv răspîndit în aer de Deputy, îşi luară vînt, sub clar de lună, precum corbii în deşert, abătînd cît ai clipi ploaia de pietre asupra lui, şi viceversa.

— Opriţi-vă, brute mici ce sînteţi! strigă Jasper furios, lăsaţi-ne să trecem!

Această mustruluială a fost primită cu zbierete şi şuieratul unei noi avalanşe de pietre, după obiceiul statornicit în ultimii ani de regulamentul poliţiei engleze, conform căruia bieţii creştini erau luaţi la pietre din toate părţile, de parcă ar fi reînviat epoca sfîntului Ştefan.

Durdles atrase atenţia asupra acestor tineri sălbatici, că „n-au o ţintă în viaţă", şi îl conduse pe Jasper de-a lungul străduţei.

Ajunși la capătul aleii, Jasper, furios la culme, îl opri din drum pe tovarășul său și privi îndărăt. Peste tot liniște. În clipa următoare o piatră îi aterizâ în pălărie, însoțită de un strigăt venind de departe : Păzea, păzea ! S-a deșteptat cocoșul ! urmat de un cucurigu, ca cel al unui Chanticleer [1] infernal, care-l făcu să înțeleagă sub ce foc victorios de artilerie se afla.

Pentru mai multă siguranță dădu colțul și-l duse acasă pe Durdles, care orbecăia prin harababura din curtea lui, peste tot numai pietre, gata-gata să intre cu capul într-unul din monumentele funerare abia începute.

John Jasper ajunse la locuința sa pe un alt drum. Descuie și intră fără să facă zgomot ; găsi focul arzînd încă. Luă dintr-un dulap închis o pipă de formă ciudată, pe care o umplu — dar nu cu tutun — și după ce prepară foarte atent conținutul, folosind un ustensil micuț, urcă o scară interioară, alcătuită din cîteva trepte doar, care ducea spre două încăperi. Una din ele era camera lui de dormit, cealaltă a nepotului. În amîndouă era lumină.

Edwin Drood se culcase și dormea în tihnă. John Jasper, cu pipa neaprinsă în mînă, se opri și se uită la el, foarte atent, timp de cîteva clipe. Apoi se îndepărtă în vîrful picioarelor, ducîndu-se în odaia lui ; își aprinse pipa și se lăsă pradă fantasmagoriilor din miez de noapte.

---

[1] Numele cocoșului din balada medievală *Reynard the Fox.*

FILANTROPIA DIN CASA PAROHIALĂ

Sfinția-sa Septimus Crisparkle (Septimus, deoarece șase frățiori pînă la el s-au prăpădit la naștere, ca șase opaițe plăpînde care se sting de îndată ce sînt aprinse), după ce a spart cu capul lui amabil pojghița subțire de gheață matinală din heleșteul de lîngă Cloisterham, face acum exerciții de înviorare fizică, și, îngrijindu-se mai ales de circulația sîngelui, boxează cu mare știință și îndemînare în fața unei oglinzi.

În persoana sfinției sale Septimus, oglinda reflectă imaginea unui om plin de prospețime și sănătate; fentele și retragerile sînt executate cu cea mai mare măiestrie, ca și atunci cînd lansează cu dreapta o directă desăvîrșită. Printre mănușile de box, apare chipul său radios care respiră inocență și o bunăvoie plină de duioșie.

Era tocmai ora gustării de dimineață, iar doamna Crisparkle-mama — nu soția sfinției-sale Septimus — abia coborîse și aștepta sosirea ceaiului. Sfinția-sa Septimus își întrerupse o clipă activitatea ca să cuprindă între mănușile de box capul drăguței bătrîne, care intra chiar atunci, și să o sărute cu afecțiune. După aceea, sfinția-sa Septimus reluă mișcările, parînd cu stînga și lovind cu dreapta într-un chip uimitor.

— În fiecare dimineață, îmi spun, Sept, că într-o bună zi o să se-ntîmple... rosti bătrîna doamnă, privindu-l ...tot o să se-ntîmple...

— Ce să se-ntîmple, mamă dragă?

— Să spargi oglinda, ori să-ți plesnească o arteră.

— Pînă acum, slavă Domnului, nu s-a întîmplat nici una, nici alta, mamă dragă. Atenție, mamă. Uită-te aici.

Și sfinția-sa Septimus, printr-un foarte aprig atac final, începu să toarne la lovituri și să pareze tot soiul de situații dificile, terminînd prin a înșfăca boneta bătrînei doamne în *chancery* [1], așa cum sună un termen tehnic folosit în cercurile științifice de către specialiștii din această nobilă artă — lucru pe care-l execută cu atîta îndemînare și ușurință încît abia dacă atinse vaporoasele panglici verzi și vișinii. După ce eliberă cu mărinimie adversarul înfrînt, avu numai bine timpul să-și pună mănușile într-un sertar și să se uite pe fereastră, cu un aer aparent contemplativ, înainte de intrarea slujnicei, după care sfinția-sa Septimus făcu loc pentru ceainic și alte obiecte necesare pregătirilor pentru micul dejun. Cînd totul a fost gata, cei doi rămaseră din nou singuri ; ce plăcut era să vezi (sau ar fi fost, dacă s-ar fi aflat cineva de față, dar nu mai era nimeni acolo) cum bătrîna doamnă, în picioare, spunea cu glas tare, „Tatăl nostru", iar fiul ei, deși cleric, asculta cu capul aplecat ; el avea patruzeci și cinci de ani și asculta la fel cum ascultase, stînd în picioare, aceleași cuvinte, rostite de aceleași buze, pe vremea cînd avea patru ani și cinci luni.

Ce poate fi mai atrăgător decît o doamnă bătrînă — cu excepția unei tinere doamne — cînd are ochi ageri, un corp bine proporționat, cînd fața-i este veselă și destinsă, cînd poartă veșminte aidoma unei păstorițe de porțelan, mulîndu-i-se frumos pe talie, în culori atît de gingașe, atît de potrivite cu făptura ei ?

Nimic nu este mai atrăgător, gîndea adesea bunul cleric, cînd lua loc la masă în fața mamei sale, văduvă de multă vreme.

Cît despre bătrîna doamnă, gîndurile ei în asemenea împrejurări ar putea fi rezumate în aceste vorbe, care reveneau cel mai adesea în convorbirile lor :

— Dragul meu Sept !

---

[1] În limbaj sportiv, *chancery* este o figură de box, în care capul unuia dintre pugiliști se află sub brațul adversarului.

Alcătuiau o pereche plăcută cînd luau împreună gustarea de dimineață în casa parohială din Cloisterham. Pentru că locuința sa, casa parohială, era o căsuță liniștită, aflată la umbra catedralei, iar croncănitul ciorilor, ecoul stîrnit de pașii rarilor trecători, dangătul clopotelor ori vuietul orgii din catedrală o făceau să pară și mai tăcută decît dacă ar fi fost cufundată într-o liniște desăvîrșită.

Odinioară, oameni de arme semeți au trăit zile de huzur și veselie în casa parohială; sclavi obidiți au dus între zidurile ei o viață de trudă și acolo au și murit; mari prelați au cunoscut aici epoci în care și-au exercitat puterea, uneori în chip binefăcător, alteori dovedindu-se a fi o pacoste, dar iată că, slavă Domnului, toți aceștia au dispărut din casa parohială.

Unul din cele mai mari foloase care au rezultat din faptul că atîtea figuri umane s-au perindat pe aici a fost, poate, acea binecuvîntată tihnă, lăsată în urma lor, acea seninătate romantică a spiritului — leagăn al milei și îndurării — sădită în suflet de cine știe ce poveste tristă depănată pînă la capătul firului, sau de vreo dramă emoționantă peste care de mult a căzut cortina.

Zidurile din cărămidă armonios colorate de timp, desișul de iederă cu rădăcini puternice, ferestrele cu gratii, odăile cu lambriuri și grinzi groase de stejar traversînd încăperile mici, grădinile cu ziduri de piatră unde fructele se coc an de an în copacii sădiți de călugări — iată decorul în care simpatica doamnă Crisparkle și sfinția-sa Septimus își luau gustarea de dimineață.

— ...Și ce spune, dragă mamă, întrebă clericul, dînd dovadă de o poftă de mîncare *sănătoasă* și temeinică, ce spune în scrisoare?

Simpatica doamnă, după ce parcurse scrisoarea o așează pe fața de masă așternută pentru micul dejun. Înmînă scrisoarea feciorului său.

Bătrîna doamnă era extrem de mîndră de ochii ei ageri atît de buni încît putea citi scrisul de mînă fără ochelari. Fiul ei, la fel de mîndru de asta, și atît de respectuos dispus să-i facă o cît mai mare plăcere, afirmînd, lucru inventat de altfel, că, în ceea ce-l privește, el *n-ar* fi fost în stare să citească scrisul de mînă fără ochelari.

De aceea, își puse o pereche, de proporții considerabile, care nu numai că-i veneau prost pe nas și îl stînjeneau la mîncat, ci îl și împiedicau rău de tot la lectura scrisorii.

Cînd nu se afla nimeni de față, ochii lui întreceau calitățile combinate ale unui microscop și ale telescopului.

— E de la domnul Honeythunder, bineînțeles, rosti bătrîna doamnă, împreunîndu-și brațele.

— Bineînțeles, înveniință fiul ei. Apoi citi, poticnindu-se.

VZIL DE FILANTROPIE,
BIROURILE CENTRALE, LONDRA,
Miercuri,

Dragă doamnă,

Vă scriu din...

— De unde ? Oare de unde o fi scriind ?

— Din jilț, preciză bătrîna doamnă.

Sfinția-sa Septimus își lepădă ochelarii ca să-i poată vedea fața, și strigă :

— Păi, de unde altfel să fi scris ?

— Doamne iartă-mă, Sept, reluă bătrîna doamnă, dar nu vezi ce spune mai departe ! Dă-mi-o înapoi, dragul meu ! .

Bucuros că scapă de ochelari (care totdeauna îl făceau să lăcrimeze), fiul ei se execută, spunînd încet că pe zi ce trece vede mai prost, cînd e vorba să citească ceva scris de mînă.

— *Vă scriu*, continuă mama, citind cu foarte mare băgare de seamă și precizie, *vă scriu din jilț unde voi fi nevoit probabil să stau cîteva ceasuri.*

Septimus se uită la scaunele rînduite lîngă perete, cu o expresie care vădea protest și în același timp imbold.

— *Am avut*, bătrîna doamnă continua să citească întrucîtva mai răspicat, *reuniunea marelui nostru Comitet, întrunind filantropii de la centru și pe cei districtuali, în azilul de mai sus, și din dorința exprimată unanim, am plăcerea de a lua loc în jilțul prezidențial.*

Septimus respiră mai ușurat și mormăi :

— Aa, *aici* a vrut să ajungă, să vedem !

— *Ca să nu pierd nici o zi cu poșta, mă slujesc de prilejul că asist la lectura unui lung raport, pentru a da în vileag un ticălos notoriu...*

— Iată lucrul cel mai extraordinar, întrerupse delicatul cleric, punînd jos cuțitul și furculița ca să se frece, iritat, la ureche ; acești filantropi totdeauna dau pe cîte cineva în vileag, și un alt lucru la fel de extraordinar este acela că mereu și pretutindeni văd numai ticăloși !

— *Pentru a da în vileag un ticălos notoriu !...* reluă bătrîna, ca *să-mi izbăvesc sufletul de această povară. Am stat de vorbă cu cei doi pupili ai mei, Neville și Helena Landless, despre educația lor deficientă ; au fost de acord cu planul propus, pe care eu am avut de altfel grijă să-l aprobe, fie că le plăcea sau nu.*

— Încă un lucru cît se poate de extraordinar, observă clericul pe același ton ca și mai înainte, este că acești filantropi sînt porniți să-și înșface semenii de grumaz și (dacă se poate spune astfel) să-i arunce cu forța pe calea mîntuirii... Iartă-mă, dragă mamă, că te-am întrerupt.

— *De aceea, dragă doamnă, v-aș ruga să-l pregătiți pe fiul dumneavoastră, sfinția-sa domnul Septimus, ca să-l aștepte pe Neville în calitate de oaspete, lunea viitoare. În aceeași zi, Helena îl va însoți la Cloisterham pentru a intra la Casa Maicilor, instituție recomandată chiar de dumneavoastră, precum și de fiul dumneavoastră. Vă rog, de asemenea, să faceți toate pregătirile pentru primirea și educarea ei în acest pension. Condițiile, în amîndouă cazurile, rămîn cu strictețe cele care mi-au fost comunicate în scris de dumneavoastră, după ce am inițiat o corespondență cu domnia-voastră, în această chestiune, în urma onoarei ce mi s-a făcut de a vă fi fost prezentat în casa sorei dumneavoastră de la Londra. Rugîndu-vă să transmiteți complimentele mele sfinției-sale domnului Septimus, rămîn, scumpă doamnă, un afectuos frate (întru filantropie).*

LUKE HONEYTHUNDER

— Ei bine, mamă, spuse Septimus, după ce se mai frecă puțin la ureche, trebuie să încercăm. Avem loc aici, nu mai încape nici o îndoială, pentru încă un locatar,

și o să am timp de a mă ocupa de el. Drept să spun, mă bucur că nu-i vorba de domnul Honeythunder în persoană. Deși, mai știi, s-ar putea să-l nedreptățesc din cale-afară, pentru că în viața mea nu l-am văzut. E un om masiv, mamă ?

— L-aș putea numi un om masiv, dragul meu, răspunse bătrîna doamnă, după oarecare șovăieli, dar vocea lui e și mai și.

— Decît el ?

— Decît oricine.

— Ah ! exclamă Septimus.

Termină micul dejun cu impresia că gustul ceaiului Souchong, de calitate superioară, al jambonului, piinii și ouălor era mai puțin savuros.

Sora doamnei Crisparkle — o altă figurină din porțelan de Dresda, cu care semăna leit încît amîndouă ar fi putut alcătui împreună o încîntătoare pereche de ornamente pentru cele două capete ale unui cămin spațios de modă veche și care, la drept vorbind, n-ar fi trebuit niciodată să fie văzute separate — era soția, fără copii, a unui cleric plasat în fruntea unei corporații din Londra.

Domnul Honeythunder, în calitatea sa de maestru de filantropie, o cunoscuse pe doamna Crisparkle în timpul ultimei reîntîlniri a figurinelor de porțelan (cu alte cuvinte, în timpul ultimei vizite la soră-sa, din anul acela), după o întrunire publică în scopuri filantropice, cînd doi orfani de vîrstă fragedă au fost ghiftuiți cu prăjituri de prune și unde s-a produs mare tărăboi. Aceste amănunte erau tot ce se cunoștea, în casa parohială, despre antecedentele celor doi pupili care urmau să sosească.

— Sînt sigur că ai să fii de acord cu mine, mamă, zise domnul Crisparkle, după ce reflectă asupra acestei chestiuni ; că primul lucru ce urmează să fie făcut este de a-i pune pe cei doi tineri în situația de a se simți mai la largul lor. Nu e nimic dezinteresat în asta, fiindcă nici noi nu ne putem simți la largul nostru cu ei pînă ce ei nu vor ajunge să se simtă bine cu noi. Nepotul lui Jasper se află acum aici, și cine se aseamănă se adună ; tineretul trage la tineret. Băiatul ăsta e inimos și o să-l poftim să ia masa cu fratele și sora. Înseamnă trei. Nu ne putem gîndi să-l chemăm pe el fără a-l chema și pe

Jasper. Înseamnă patru. Apoi domnișoara Twinkleton și drăgălașa logodnică a lui Edwin Drood, care o să vină și ele, fac șase. Plus noi doi, înseamnă opt. Opt persoane la o masă între prieteni, te-ar stînjeni în vreun fel, mamă ?

— Dacă ar fi nouă, Sept, atunci da, rosti bătrîna doamnă, vădit nervoasă.

— Mamă dragă, opt, am socotit bine.

— Așta-i numărul exact de persoane, dragul meu, care încap la masa din sufragerie.

Așadar, lucrurile au fost stabilite astfel, și cînd domnul Crisparkle, însoțit de mama sa, o vizitară pe domnișoara Twinkleton pentru a pregăti primirea domnișoarei Helena Landless la Casa Maicilor, făcură și cele două invitații din cadrul pensionului, care fură acceptate.

Domnișoara Twinkleton se uită lung la cele două globuri de parcă ar fi regretat că nu puteau fi luate în vizită, dar se împăcă repede cu gîndul că trebuiau lăsate acasă.

S-au expediat iute instrucțiuni filantropice în privința plecării domnului Neville și a domnișoarei Helena ca să sosească la timp pentru masă.

Un miros îmbietor de supă se simțea plutind în aer prin casa parohială.

Pe atunci, la Cloisterham nu exista stație de cale ferată, iar domnul Sapsea pretindea că nici n-are să fie. Domnul Sapsea mergea mai departe chiar, spunînd că nici n-ar trebui să fie în vecii vecilor. Și totuși, lucru nemaipomenit pentru epoca aceea, cînd stai să te gîndești, se întîmpla ca trenul expres să nu socotească orașul Cloisterham demn de a face stație, ci trecea pe acolo cu un șuierat prelung, zburînd în goană mare, după treburi mai importante, scuturîndu-și doar praful de pe roți, ca o dovadă față de lipsa de importanță a vechii localități. O ramificație a liniei principale, ducînd cine știe unde, ar fi însemnat, în cazul cînd inițiativa nu ar fi fost încununată de succes, ruina Companiei ; sau a Bisericii și Statului în caz de reușită, și (desigur) falimentul Constituției și într-un caz și într-altul. Chiar și așa, însă, traficul în Cloisterham fusese dat peste cap : părăsind șoseaua principală, transportul se făcea pe ocolite, prin

niște locuri neumblate, pe un drum de țară, unde cu ani în urmă la colțul străzii se afla un anunț : „Feriți-vă de câini".

Spre acest infam loc de acces în oraș se duse domnul Crisparkle, așteptînd sosirea unui omnibus scund și bondoc, cu un maldăr disproporționat de bagaje deasupra — de parcă ar fi fost un elefănțel cu un baldachin infinit prea mare pentru el — vehicul care reprezenta pe vremea aceea mijlocul de transport, cursa zilnică, legînd Cloisterham de restul lumii.

Cînd vehiculul, urnindu-se greoi, își făcu apariția, domnul Crisparkle aproape că nu zări nimic altceva decît un călător voluminos așezat afară, pe capră, cu coatele depărtate și mîinile pe genunchi, înghesuindu-l pe vizitiu într-un colțișor, cît se poate de incomod, și privind încruntat în jur, cu o expresie plină de înverșunare.

— Aici e Cloisterham ? întrebă călătorul, cu voce tunătoare.

— Da, aici, răspunse vizitiul și după ce aruncă hățurile rîndașului începu să se frece de parcă ar fi avut dureri în tot corpul. Niciodată n-am fost atît de bucuros că am ajuns aici.

— Atunci spune-i stăpînului dumitale să mai lărgească locul de pe capră, îi întoarse călătorul vorba. Stăpînul dumitale este obligat moralmente — și ar trebui să fie constrîns, printr-o amendă zdravănă — să vegheze asupra comodității semenilor lui.

Vizitiul începu să-și plimbe ușurel mîinile peste toate mădularele, iar rezultatul păru să-l îngrijoreze.

— Nu cumva am stat pe dumneata ? întrebă călătorul.

— Ba da, spuse vizitiul, profund nemulțumit.

— Ia cartea asta de vizită, prietene.

— Nu vreau să vă lipsesc de ea, spuse vizitiul, aruncîndu-și ochii asupra ei, nepăsător, și fără să o ia. Ce mă-ncălzește pe mine ?

— O să fii membru în Societatea noastră.

— Și ce cîștig eu ? întrebă vizitiul.

— Frați, răspunse călătorul, cu o voce cumplită.

— Mulțumesc, zise vizitiul, foarte hotărît, coborînd de pe capră, mama a fost bucuroasă de mine, la fel și eu. Nu vreau frați.

— Trebuie însă să-i ai — rosti călătorul, coborînd și el — vrînd-nevrînd. Eu îți sînt frate.

— Ei, ia stai ! se burzului vizitiul, începînd să-și piardă cumpătul, nu merge prea departe ! Vorba multă...

Dar în clipa asta interveni domnul Crisparkle, dojenindu-l prietenește :

— Joe, Joe, Joe ! nu te pierde cu firea, Joe, băiete !

Joe duse liniștit mîna la pălărie. Clericul îl acostă apoi pe călător, adresîndu-i-se :

— Domnul Honeythunder ?

— Așa mă cheamă, domnule.

— Numele meu este Crisparkle.

— Sfinț.a-sa domnul Crisparkle ? Mă bucur de cunoștință, domnule, Neville și Helena sînt înăuntru. Pentru că în ultima vreme mă simțeam puțin covîrșit de povara treburilor mele oficiale, m-am gîndit că ar fi bine să respir oleacă de aer curat și atunci am venit chiar eu cu copiii, iar seara mă întorc. Deci dumneavoastră sînteți sfinția-sa domnul Septimus, nu-i așa ? zise, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare, dezamăgit, și răsucind de zor un fornion dublu, cu panglică cu tot, de parcă l-ar fi pus la frigare, înainte să-l folosească. Ha ! mă așteptam să te găsesc mai în vîrstă, domnule.

— Sper să aveți și plăcerea asta, spuse clericul bine dispus.

— Poftim ?

— O simplă glumă. Nu merită să fie repetată.

— Glumă ?... Oo, nu mă pricep la glume, replică domnul Honeythunder, încruntat. A glumi cu mine înseamnă să-ți pierzi vremea, domnule. Dar unde-or fi ? Helena, Neville, hai veniți încoace ! Domnul Crisparkle a venit în întîmpinarea voastră.

Un tinerel neobișnuit de frumos și suplu și o fată neobișnuit de frumoasă și suplă care semănau ca două picături de apă, amîndoi foarte bruni și foarte îmbujorați, fata, un tip aproape perfect de țigancă — atît unul cît și altul avînd ceva sălbatic în felul de a fi, un anume aer de vînător și vînătoriță, amintind mai degrabă de animal hăituit decît de urmăritor. Sînt zvelți și supli, cu ochi ageri și mișcări iuți, sînt sfioși și îndrăzneți, deopotrivă, cu o înfățișare dîrză, sau cu un soi greu de

definit de șovăială, oglindită la răstimpuri pe întreaga lor ființă, atît pe chip cît și în gesturi, aidoma poate cu șovăiala animalului cînd se ghemuiește supus sau cînd sare.

Așa ar fi sunat observațiile fugare, înregistrate mintal de domnul Crisparkle, în cele cîteva minute în care îi examinase, dacă aceste note ar fi fost reproduse prin viu grai.

Sfinția-sa îl pofti pe domnul Honeythunder la dejun, tulburat oarecum (pentru că îl urmărea dezamăgirea pe care o va încerca bătrîna și scumpa păstoriță de porțelan) și oferi brațul Helenei Landless.

Trecînd împreună pe străzile orașului străvechi, atît fata cît și băiatul își manifestară marea lor admirație față de cele arătate de el în interiorul catedralei, față de ruinele mănăstirii, minunîndu-se — după cum continua să consemneze mintal domnul Crisparkle — de parc-ar fi fost niște barbari captivi, chipeșii, aduși aici de pe cine știe ce meleaguri sălbatice din regiunea tropicelor.

Domnul Honeythunder mergea prin mijlocul drumului, făcîndu-și loc printre băștinași, pe care-i dădea la o parte din cale, dezbătînd cu glas tare un plan al său conceput în scopul de a da iama prin toți cei fără ocupație din Regatul Unit, de a-i arunca pe rînd în temniță, silindu-i, sub amenințarea pedepsei cu moartea, să devină filantropi.

Doamna Crisparkle avu nevoie să se sprijine pe propriile-și sentimente filantropice, văzînd această masivă și zgomotoasă excrescență a micului grup ; domnul Honeythunder, care semăna totdeauna cu un furunchi ivit pe fața societății, se lățea acum ca un buboi inflamat, în casa parohială. Deși nu erau întru totul adevărate cele spuse pe seama lui, într-o formă hazlie, de către sceptici, cum că ar fi strigat în gura mare semenilor săi : „Afurisite fie-vă sufletele și trupurile, veniți încoace și veți afla binecuvîntarea !", totuși filantropia lui mirosea a praf de pușcă, iar deosebirea dintre aceasta și mizantropie părea anevoie de determinat.

După el ar fi trebuit să se suprime forța militară, dar mai întîi era necesar ca toți ofițerii superiori, care își

făcuseră datoria, să fie judecați de Curtea Marțială din această pricină și apoi împușcați.

Trebuia să se suprime războiul, dar nu înainte de a face adepți iscind război împotriva lor, și învinuindu-i că iubesc războiul ca lumina ochilor.

Trebuia să se înlăture pedeapsa capitală, dar mai întîi să fie măturați de pe suprafața pămîntului toți legislatorii, jurisconsulții și judecătorii, care erau de altă părere.

Trebuia să se statorniceaască o concordie universală, prin eliminarea tuturor celor care n-ar fi voit, sau n-ar fi putut, din punct de vedere al conștiinței, să concorde.

Trebuia să-ți iubești fratele ca pe tine însuți, dar numai după un răstimp nedefinit de calomniere (ca și cum l-ar fi urît din plin), aruncîndu-i în obraz tot soiul de epitete.

Mai presus de orice, n-ar trebui să se facă nimic în afara sau în propriul tău nume, ci să mergi la Azilul Filantropiei și să te înscrii ca membru filantrop activ. Apoi trebuia să plătești taxa de subscriere, să primești carnetul de membru, cocarda și medalia și să trăiești de acum încolo pe o estradă și să repeți într-una ceea ce spune domnul Honeythunder, și ce spune trezorierul și ce spune subtrezorierul, și ce spune Comitetul și ce spune subcomitetul, și ce spune secretarul și ce spune vicesecretarul. Toate acestea erau menționate într-o rezoluție admisă în unanimitate, sub semnătură și sigiliu, rezumîndu-se, pe scurt :

„Adunarea corpului de filantropi activi vede cu o indignare amestecată cu dispreț și profundă repulsie, nimicnicia tuturor celor care nu aparțin Societății și făgăduiește solemn să facă împotriva acestora din urmă, atît cît îi va sta în putință, declarații infamante, fără a fi deloc necesar să se întemeieze pe fapte reale."

Dejunul a fost pur și simplu un dezastru. Filantropul a deranjat simetria mesei, s-a așezat în calea celor care serveau masa, blocînd trecerea, iar pe domnul Tope (care dădea o mînă de ajutor slujnicei) l-a adus în culmea deznădejdei, silindu-l să dea vesela și farfuriile peste capul său.

Nimeni nu putea sta de vorbă cu vecinul său, pentru că filantropul se adresa tuturor deodată, ca și cum comesenii n-aveau o existență individuală, ci ar fi fost o masă de ascultători. Impusese sfinției-sale domnului Septimus rolul unui personaj oficial căruia i se adresa, tratîndu-l ca pe un soi de cuier uman, în care își agăța pălăria lui oratorică. El cădea în rutina exasperantă, obișnuită la oratorii de teapa lui, făcînd din domnul Septimus un adversar nedemn și slab, parcă.

Cam astfel îi vorbea :

— Ei, acum, domnule, nu cumva o să fii atît de neghiob încît să susții... și așa mai departe, iar asta cînd bietul om nu numai că nici nu deschisese gura, dar nici nu avusese de gînd măcar. Sau : — Acum vezi, domnule, ești strîns cu ușa. N-o să-ți las nici o portiță de scăpare. După epuizarea tuturor resurselor fraudei și ale minciunii, de ani și ani în șir, recurgînd la combinații de lașitate josnică și cutezanță înflăcărată, cum nu prea se întîlnesc ades în lume, ai acum aici ipocrizia să cazi în genunchi dinaintea celui mai degradat dintre oameni, cerîndu-i îndurare cu bocete și văicăreli !

Nefericitul cleric îl privea, cînd indignat, cînd uluit, în vreme ce venerabila lui mamă își înghițea lacrimile, iar toți ceilalți comeseni rămăseseră parcă într-o stare gelatinoasă (scarbădă și fără nici un punct de sprijin), lipsită aproape complet de rezistență.

Torentul de filantropie, însă, care năvălise în momentul cînd se apropie ora plecării domnului Honeythunder, trebuie să fi satisfăcut cu prisosință simțirea acestui om remarcabil. Cafeaua i-a fost servită, grație activității speciale a domnului Tope, cu o oră încheiată mai devreme decît s-ar fi cuvenit.

Domnul Crisparkle stătuse cam tot atît cu ceasul în mînă, ca nu cumva domnul Honeythunder să întîrzie.

Tuspatru tinerii erau absolut de acord afirmînd că orologiul catedralei bătuse de trei sferturi, cînd de fapt nu bătuse decît o dată.

Domnișoara Twinkleton aprecie douăzeci și cinci de minute de mers pe jos, distanța pînă la omnibus, cînd în realitate erau doar cinci. Toți cei prezenți dădură

buzna să-i țină pardesiul cu o amabilitate plină de afecțiune, îmbrîncindu-l afară, sub clar de lună, de parcă ar fi fost un trădător evadat la care țineau, așteptat de un grup de călăreți la ușa din dos.

Domnul Crisparkle și noul său elev, care-l conduseră pînă la omnibus, erau în așa hal de speriați ca nu cumva să răcească, încît îl băgară rapid în acest vehicul lăsîndu-l singur, pentru încă o jumătate de oră de așteptare.

NU NUMAI O CONFIDENȚĂ

— Îl cunosc foarte puțin pe acest *gentleman*, domnule, se adresă Neville clericului, la întoarcere.

— Pe tutorele dumitale îl cunoști foarte puțin!? exclamă domnul Crisparkle.

— Aproape de loc.

— Dar cum s-a-ntîmplat să fie...

— Să *fie* tutorele meu? Am să vă spun, domnule. Știați, cred, că noi am venit (sora mea și cu mine) din Ceylon?

— Daa? N-am știut.

— Mă mir. Trăiam acolo împreună cu tata vitreg. Mama a murit în Ceylon cînd noi eram mici. Am dus o existență mizerabilă. Ea îl desemnase drept tutorele nostru și s-a purtat ca un ticălos mizerabil, căruia-i tremura mîna cînd era vorba să ne dea ceva de mîncare, sau de îmbrăcat. Cînd a murit ne-a lăsat în grija acestui om, pentru simplul motiv, din cîte știu, că era prieten sau rudă cu el și deoarece îi vedea mereu numele tipărit; acest lucru i-a atras atenția.

— Astea-s fapte mai recente, presupun!

— Foarte recente, domnule. Acest tată vitreg al nostru era o brută groaznică și un zgîrie-brînză. Bine că a murit cînd a murit, altfel aș fi fost în stare să-l ucid eu.

Domnul Crisparkle se opri brusc în bătaia lunii și-l privi consternat pe viitorul său elev.

— Vă mir, domnule ? întrebă, adoptînd repede o atitudine supusă.

— Mă scandalizezi... pur și simplu mă scandalizezi !

Tînărul lăsă capul în jos pentru o clipă, mergînd mai departe, și spuse :

— Nu v-a fost dat niciodată să-l vedeți cum vă bate sora. Eu l-am văzut bătînd-o pe a mea, nu numai o dată sau de două ori, și n-am să uit asta cît voi trăi.

— Nimic, rosti domnul Crisparkle, nici chiar lacrimile unei surori dragi și frumoase, cumplit maltratate — devenea mai puțin sever, împotriva voinței lui, pe măsură ce indignarea creștea — nu ar putea justifica vorbele groaznice pe care le-ai rostit.

— Regret că le-am folosit, domnule, și mai ales că le-am folosit față de dumneavoastră. Vă rog să le uitați. Dar îngăduiți-mi să precizez un lucru. Ați vorbit de lacrimile sorei mele. S-ar fi lăsat tăiată bucățele decît să-i dea satisfacția de-a o vedea vărsînd o lacrimă din pricina lui.

Domnul Crisparkle își revizui notele consemnate în minte, și auzind toate acestea nu era nici mirat, cîtuși de puțin, nici dispus să pună întrebări.

— Poate o să vi se pară ciudat, domnule — vorbea pe un ton șovăitor — că vă cer atît de repede permisiunea de a vă face unele mărturisiri și de a avea amabilitatea să plecați urechea la cele cîteva cuvinte spuse în apărarea mea ?

— Apărare ? repetă domnul Crisparkle. N-ai de ce să te aperi, domnule Neville.

— Ba cred că am, domnule. Știu cel puțin că ar trebui, dacă mi-ați cunoaște mai bine firea...

— Ei bine, domnule Neville, ce-ar fi să mă lași s-o descopăr singur ?

— Dacă vă face plăcere, domnule, spuse tînărul schimbîndu-și repede atitudinea și afișînd o expresie de profundă dezamăgire, dacă vă face plăcere să-mi stăviliți avîntul, trebuie să mă supun.

Era în tonul celor cîteva cuvinte adresate ceva care îl stînjeni pe acest om drept. I se părea că s-ar fi putut, fără să vrea, să spulbere încrederea necesară unui

spirit tînăr neformat și poate propriei lui forțe de îndrumare și sporire a ei.

Începeau să se vadă ferestrele luminate de la casa parohială. Se opri locului.

— Hai să ne-ntoarcem, domnule Neville, mai facem cîțiva pași în sus ori în jos, altminteri nu vei avea timp să termini ce vrei să-mi spui. Te-ai grăbit să crezi că aș avea de gînd să te stăvilesc. Dimpotrivă. Fac apel la încrederea dumitale.

— Ați făcut apel, domnule, fără să știți, chiar de cînd am sosit aici. Spun, chiar de cînd, de parcă m-aș afla aici de o săptămînă. Adevărul este că am venit aici (sora mea și cu mine) să vă căutăm nod în papură, să vă insultăm și apoi să ne luăm din nou tălpășița.

— Serios ? rosti Crisparkle, negăsind altceva de spus.

— Înțelegeți, domnule, nu puteam ști dinainte ce fel de om sînteți, nu-i așa ?

— Bineînțeles că nu.

— Și deoarece nu ne-a plăcut nimeni din cei cu care am venit cîndva în contact, am luat hotărîrea să nu ne fiți pe plac nici dumneavoastră.

— Serios... ? repetă domnul Crisparkle.

— Dar dumneavoastră, domnule, ne sînteți pe plac, am văzut ce mare deosebire este între casa dumneavoastră și primirea care ni s-a făcut și tot ce am întîlnit pînă acum. Vă spun acestea pentru că întîmplarea face să fiu singur cu dumneavoastră și apoi liniștea asta și pacea care pretutindeni ne înconjoară, după plecarea lui Honeythunder... și orașul Cloisterham atît de vechi, atît de grav și de frumos, scăldat în lumina lunii — toate acestea m-au îndemnat să-mi deschid sufletul.

— Înțeleg foarte bine, domnule Neville, și e sănătos să cedezi în fața unor asemeni înrîuriri.

— Dezvăluindu-vă propriile mele meteleme, v-aș ruga să nu credeți cumva că le dezvălui pe cele ale surorii mele. Ea a scăpat cu mult mai bine ca mine de neajunsurile vieții noastre mizerabile și este mai presus de mine, așa cum turnul acestei catedrale străjuie mai presus de hornurile acelea.

În sinea lui, domnul Crisparkle nu era prea sigur de asta.

— A trebuit, domnule, de cînd îmi amintesc, să-mi înăbuș o ură de moarte, amară. Asta m-a făcut să fiu ascuns și vindicativ. Totdeauna am fost ținut la pămînt, cu tiranie, de o mînă de fier, și de aceea, din slăbiciune, am recurs la josnicia minciunii. Am fost privat de educație, libertate, bani, îmbrăcăminte, de strictul necesar în viață, de cele mai simple plăceri ale copilăriei, de cele mai banale bucurii ale adolescenței. Iar rezultatul, lipsa totală de emoții, de amintiri sau de instincte bune... nu știu ce nume să dau, vedeți, însușirilor care mie-mi lipsesc și asupra cărora dumneavoastră ați putut acționa la ceilalți tineri cu care ați fost obișnuit.

„Asta-i cît se poate de adevărat, dar deloc încurajator", se gîndi domnul Crisparkle, cînd se întoarseră.

— Și pentru a pune capăt, domnule, acestei discuții, am fost educați în mijlocul unor ființe abjecte și slugarnice, de speță inferioară și poate am avut cu ele, lesne, anumite afinități. Uneori nu știu, dar mi se pare că s-ar putea să fi fost în vinele mele o picătură din sîngele lor de tigru.

„După cum reiese din afirmația făcută puțin mai înainte", gîndi domnul Crisparkle.

— Un ultim cuvînt relativ la sora mea, domnule. Noi sîntem gemeni. Trebuie să știți, spre cinstea ei, că nimic în viața noastră mizerabilă n-a putut vreodată s-o doboare, în vreme ce eu am fost adesea înfrînt. Cînd am fugit de acasă (am fugit de patru ori în șase ani, ca să fim aduși repede înapoi și pedepsiți cu cruzime), totdeauna fuga fusese plănuită și condusă de ea. De fiecare dată se îmbrăcase în haine de băiat și dădea dovadă de cutezanța unui bărbat. Cred că aveam șapte ani cînd am șters-o prima oară, și îmi aduc aminte cînd am pierdut briceagul cu care trebuia să-și taie părul scurt, cu cîtă desperare căuta să și-l smulgă sau să-l reteze cu dinții. Nu mai am nimic de adăugat, domnule, doar să sper că veți avea răbdare cu mine și veți fi îngăduitor.

— Poți fi sigur, domnule Neville, de acest lucru, rosti clericul. Eu nu predic mai mult decît sînt în stare, și n-o să-ți răsplătesc încrederea cu o predică. Însă te implor să ții minte, foarte serios și cu temeinicie, că dacă

îmi va fi dat să-ți fac vreun bine, acest lucru nu se poate decît cu propriul dumitale sprijin. Nu putem nădăjdui un rezultat eficace decît cerîndu-i ajutor Celui-de-sus.

— Voi încerca să-mi fac datoria, domnule.

— Iar eu, domnule Neville, voi încerca s-o fac pe a mea. Iată. îți dau mîna. Domnul să binecuvînteze străduințele noastre !

Ajunseră la ușa casei ; înăuntru se auzea zgomot de glasuri vesele, rîsete.

— Mai facem un tur pînă să intrăm, propuse domnul Crisparkle, pentru că vreau să te întreb ceva. Cînd spuneai că ți-ai schimbat atitudinea față de mine, te refereai nu numai la dumneata, ci și la sora dumitale ?

— La amîndoi, domnule, firește.

— Scuză-mă, domnule Neville, dar cred că n-ai avut prilejul să comunici cu sora dumitale de cînd te-am întîlnit. Domnul Honeythunder a fost foarte elocvent și aș putea să mă încumet să adaug, fără răutate, că a cam monopolizat conversația. Nu cumva ai răspuns în locul sorei dumitale fără a avea suficiente garanții ?

Neville clătină din cap, zîmbind cu mîndrie.

— Dumneavoastră încă nu bănuiți, domnule, ce înțelegere desăvîrșită poate exista între sora mea și mine, fără să fi vorbit ceva... fără să fi schimbat poate nici chiar o privire. Ea nu numai că a încercat simțămîntul pe care l-am exprimat, dar știe foarte bine că am să mă slujesc de acest prilej ca să stau de vorbă cu dumneavoastră, în numele ei și al meu.

Domnul Crisparkle îl privi în față, cu oarecare neîncredere, dar chipul tînărului exprima o convingere atît de absolută, atît de fermă, asupra adevărului celor spuse, încît clericul lăsă ochii în jos, dus pe gînduri, pînă ce ajunseră iarăși în dreptul ușii.

— Acum eu vă rog să ne mai întoarcem o dată, spuse tînărul, al cărui obraz începuse să i se îmbujoreze. Fără elocvența domnului Honeythunder... mi se pare, domnule, că ați folosit cuvîntul elocvență ?... adăugă el cu puțină viclenie.

— Eu... da, am spus elocvență, recunoscu domnul Crisparkle.

— ... Fără elocvența domnului Honeythunder, n-ar fi trebuit să vă mai pun întrebarea pe care vreau să v-o adresez. Domnul acela, Edwin Drood... așa se numește, cred ?

— Exact, spuse domnul Crisparkle, D-r-doi de o-d.

— Studiază... sau a studiat cumva cu dumneavoastră ?

— Nu, niciodată, domnule Neville. El vine aici ca să-și vadă o rudă, pe domnul Jasper.

— Și domnișoara Bud este rudă cu el, domnule ?

„Oare de ce m-o fi întrebat cu acel dispreț subit în privire ?“ gîndi domnul Crisparkle. Apoi îi explică ceea ce știa despre mica poveste a logodnei lor.

— Oo, *așa* stau lucrurile ! exclamă tînărul. Acum pricep cu acele lui de proprietar !

Ultimele cuvinte erau atît de vădit rostite pentru sine, sau în orice caz nu se adresau domnului Crisparkle, încît acesta din urmă simți, instinctiv, că dacă ar lua notă de ele ar fi totuna cu a citi, întîmplător, un pasaj dintr-o scrisoare, peste umărul celui care o scrie.

O clipă mai apoi intrară în casă.

Domnul Jasper se afla la pian cînd apărură în salon ; o acompania pe domnișoara Rosa Bud, care cînta din gură. Deoarece o acompania fără note și pentru că ea era o mică făptură neatentă, gata la tot pasul să cînte greșit, el îi urmărea din ochi mișcările buzelor cu cea mai mare luare-aminte, avînd totodată degetele pe clape, iar din timp în timp indicîndu-i grijuliu tonalitatea pe care trebuia s-o ia.

Stînd în picioare, cu un braț petrecut pe după mijlocul fetei, dar mult mai preocupată de domnul Jasper decît de felul cum cînta ea, se afla Helena, care tocmai schimba cu fratele său o privire iute de recunoaștere, în care domnul Crisparkle deslușì, sau își închipui că deslușește, dovada înțelegerii despre care i se vorbise. Atunci domnul Neville luă o poziție admirativă, sprijinindu-se de pian, în fața celei care cînta. Domnul Crisparkle se așeză lîngă păstorița lui de porțelan, Edwin Drood strîngea și desfăcea galant evantaiul domnișoarei Twinkleton ; aceasta revendica, în tăcere, cu un anumit spirit de proprietate, talentul interpretului, pe care dom-

nul Tope, paracliserul, zilnic îl revendica la slujba din catedrală.

Cîntecul continua. Era o melodie tristă de adio, iar vocea tînără, plină de prospeţime, avea ceva tandru şi jalnic. Jasper urmărea mai departe buzele frumoase ale fetei, stăruind cînd şi cînd asupra aceleiaşi note, ca un fel de murmur care venea dinspre el; deodată vocea deveni mai nesigură, pînă ce la un moment dat cîntăreaţa izbucni într-un hohot de plîns şi ţipă, acoperindu-şi ochii cu mîinile :

— Nu mai pot suporta ! Mi-e frică ! Ia-mă de aici !

Cu o piruetă rapidă a trupului ei suplu, Helena, plină de naturaleţe, aşeză fata pe o canapea. Apoi, îngenunche lîngă ea, pe un picior, şi punîndu-i mîna peste gura ei trandafirie, iar cu cealaltă făcînd semn celorlalţi, Helena spuse :

— Nu-i nimic !... îşi revine treptat. Să nu-i vorbiţi un moment şi are să se simtă bine !

În aceeaşi clipă, Jasper ridică mîinile de pe clape, ţinîndu-le deasupra, ca şi cum ar fi aşteptat să reia acompaniamentul. Păstră o atitudine calmă, nici măcar nu se întoarse să privească în juru-i, pe cîtă vreme ceilalţi îşi părăsiseră locurile, şi se încurajau reciproc unii pe alţii.

— Pussy nu e obişnuită cu publicul, iată cauza, spuse Edwin Drood. S-a enervat şi n-a mai putut să se stăpînească. Şi pe urmă, Jack, eşti un maestru atît de conştiincios, pretinzi atît de mult, încît cred că ai speriat-o. Nici nu-i de mirare.

— Nu, nu-i de mirare, repetă Helena.

— Hei, Jack, auzi ? şi dumneavoastră v-aţi fi speriat de el în asemenea împrejurări, nu-i aşa, domnişoară Landless ?

— În nici un fel de împrejurări, rosti Helena.

Jack lăsă mîinile în jos, privi peste umăr şi ceru voie să-i mulţumească domnişoarei Landless pentru că-i luase apărarea. Apoi se apucă să cînte în surdină, fără a lovi clapele, în timp ce micuţa lui elevă era condusă la o fereastră deschisă să ia aer ; altminteri toţi o dezmierdau şi îşi revenise de-a binelea.

Cînd fu adusă înapoi, scaunul lui Jasper era gol.

— Jack a plecat, Pussy, o vesti Edwin. Tare mi-e teamă că nu i-a plăcut să treacă drept un monstru care te-a băgat în sperieți.

Fata nu-i dădu nici un răspuns ; tremura de parcă i s-ar fi făcut frig.

Domnișoara Twinkleton se adresă doamnei Crisparkle, spunîndu-i că într-adevăr era tîrziu ca să mai zăbovească înafara zidurilor de la așezămîntul „Casa Maicilor". Tocmai noi, care am întreprins formarea viitoarelor soții și mame din Anglia (ultimele cuvinte rostite cu o voce mai scăzută, deoarece se cuvenea să fie comunicate confidențial), trebuie să dăm (din nou creștea vocea) o pildă mai bună ca cei cu apucături desfrînate...

La aceste cuvinte s-a pus stăpînire pe șaluri, iar cei doi tineri cavaleri se oferiră să conducă doamnele acasă, fapt care curînd s-a petrecut, și poarta de la Casa Maicilor se feresă în urma lor.

Elevele se retrăseseră la culcare, doar doamna Tisher mai veghea singură, așteptînd noua-sosită. Odaia destinată Helenei fiind vecină cu cea a Rosei, n-a fost nevoie de prea multe prezentări ori de explicații, înainte de a fi dată în grija noii sale prietene și lăsate singure peste noapte.

— Acum mă simt în binecuvîntată tihnă, draga mea, spuse Helena. Toată ziua am tremurat la gîndul că o să fiu adusă în casa asta.

— Nu sîntem multe aici, rosti Rosa, și sîntem toate fete bune, cel puțin celelalte sînt fete bune, pun mîna în foc pentru ele.

— Iar eu pun mîna-n foc pentru dumneata, strigă Helena, rîzînd, în timp ce ochii ei negri și arzători erau îndreptați asupra chipului micuț și drăgălaș al fetei, pe care o mîngîia din priviri cu afecțiune. Vei fi prietena mea, nu-i așa ?

— Sper. Ideea însă de a-ți fi prietenă mi se pare ceva atît de neobișnuit, totuși.

— De ce ?

— Oo, eu sînt o biată ființă, iar dumneata ești așa de frumoasă, plină de feminitate. Pari atît de hotărîtă, de energică, încît mă copleșești. Lîngă dumneata eu mă simt tare nevolnică.

— Sînt, draga mea, o creatură lăsată în voia soartei, străină de orice talente, pe deplin conștientă că am totul de învățat, și profund rușinată de propria-mi ignoranță.

— Și totuși mie îmi recunoști toate meritele de pe lume ! exclamă Rosa.

— Drăguța mea, n-am încotro. Ai în dumneata ceva care fascinează.

— Daa, crezi ? se bosumflă Rosa, mai în glumă, mai în serios. Ce păcat că domnișorul Eddy nu mai simte această fascinație.

Firește, relațiile ei cu tînărul Drood îi fuseseră dezvăluite în casa parohială.

— Vai, de bună seamă că te iubește din toată inima, fără doar și poate ! strigă Helena cu o seriozitate care amenința să se prefacă în furie oarbă în cazul cînd, în ce-l privește, n-ar fi fost așa.

— Aa, da, cred că da, zise Rosa, din nou bosumflîndu-se. N-am nici un drept, cu siguranță, să spun că nu ne-am iubi. Poate că e vina mea. Poate că nu mă port îndeajuns de frumos cu el, cum s-ar cuveni. Așa cred. Dar e *atît* de caraghios !

Ochii Helenei întrebau ce anume era caraghios.

— *Noi* sîntem, spuse Rosa, ca și cum întrebarea i-ar fi fost pusă. Noi sîntem o pereche caraghioasă. Tot timpul ne certăm.

— De ce ?

— Pentru că, draga mea, amîndoi știm că sîntem caraghioși.

Rosa dăduse acest răspuns ca și cum ar fi fost cel mai concludent de pe lume.

Privirea autoritară a Helenei rămase cîteva clipe fixată pe chipul colegei sale, și apoi deodată, cu un gest avîntat, îi întinse amîndouă mîinile și spuse :

— Îmi vei fi prietenă și-o să mă ajuți ?

— Sigur, draga mea, asta și vreau, rosti Rosa, pe un ton de afecțiune copilăroasă care îi merse de-a dreptul la inimă. O să-ți fiu prietenă bună, atît cît poate fi o biată ființă ca mine pentru o creatură nobilă ca dumneata. Dar și dumneata te rog să-mi fii prietenă. Eu

nu mă înțeleg pe mine însămi și am într-adevăr mare nevoie de o prietenă care să mă poată înțelege.

Helena Landless o îmbrățișă și, ținîndu-i amîndouă mîinile într-ale ei, spuse :

— Cine-e domnul Jasper ?

Rosa întoarse capul într-o parte.

— Unchiul lui Eddy, răspunse, și profesorul meu de muzică.

— Nu-l iubești ?

— Uf ! făcu Rosa, acoperindu-și fața cu mîinile.

Clătină din cap cu o expresie de oroare și teamă.

— Știi că te iubește ?

— Aa, nu, nu spune asta... strigă Rosa, căzînd în genunchi și agățîndu-se de rochia noii sale prietene. Nu-mi vorbi despre asta ! Domnul ăsta mă îngrozește. Mă obsedează, îmi hăituiește gîndurile ca un strigoi înspăimîntător. Simt că niciodată nu sînt în siguranță în privința lui. Mi se pare totdeauna că are să treacă prin zid cînd i se rostește numele.

Rosa privea acum în juru-i de parcă i-ar fi fost teamă că o să-l vadă pe Jasper apărînd din umbră, dinapoia ei.

— Încearcă și spune-mi mai departe, dragă...

— Da, da, am să încerc. Pentru că ești atît de puternică. Dar ține-mă bine cît îți povestesc și rămîi cu mine după aceea.

— Copila mea ! vorbești despre omul ăsta ca și cum te-ar fi amenințat cine știe în ce mod înfricoșător.

— Niciodată nu mi-a vorbit despre... asta. Niciodată.

— Dar ce ți-a făcut ?

— A făcut din mine o sclavă, m-a silit să-l înțeleg, doar din privire, fără să spună un cuvînt și m-a silit să tac, fără să fi rostit vreo amenințare. Cînd sînt la pian, niciodată nu-și ia ochii de pe mîinile mele. Cînd cînt, niciodată nu-și ia ochii de pe buzele mele. Cînd mă corectează și lovește o clapă sau cîntă un acord, ori un fragment întreg, el însuși se contopește cu sunetele ; îmi spune în șoaptă că mă urmărește ca un îndrăgostit, poruncindu-mi să păstrez taina. Îi ocolesc ochii, dar mă forțează să-i văd fără să mă uit la ei. Chiar și atunci cînd devin stîlpoși (uneori se întîmplă acest lucru), dînd impresia că rătăcește într-un soi de

vis groaznic, devenind și mai amenințător, mă obligă să fiu conștientă, să fiu conștientă că este așezat foarte aproape de mine, mai teribil că niciodată.

— Și ce vezi amenințător în toate astea, drăguță? De unde vine amenințarea?

— Nu știu. Niciodată n-am cutezat să mă gîndesc, ori să mă întreb de unde ar veni.

— Și totul s-a întîmplat în seara asta?

— Da, totul, iar astă-seară, în vreme ce se uita atît de atent la buzele mele, cînd cîntam, în afară de teamă îmi era și rușine, mă simțeam rănită crunt. Mi se părea că mă sărută, și nu mai puteam răbda, de aceea am țipat. Să nu sufli cumva vreodată nici un singur cuvînt. Eddy îi este devotat. Astă-seară ai spus că nu ți-ar fi teamă de el în nici o împrejurare, și acest lucru îmi dă ghes — mie, care sînt atît de speriată de el — să-ți spun doar dumitale. Apără-mă! Stai cu mine! Mi-e prea frică să rămîn singură.

Helena își apleacă fața strălucitoare de țigancă peste cele două brațe care se agățau de ea și peste pieptul Rosei; părul negru și despletit i se revărsa acoperind protector figura de copil a fetei. O rază de foc mocnea în ochii negri ca tăciunele, cu toate că mai apoi privirea i-a fost îndulcită de milă și admirație.

Cei pe care povestirea de față îi interesează, să ia cît se poate de bine seama la acest amănunt!

CEARTĂ LA CUȚITE

Cei doi tineri, văzînd că domnișoarele lăsate în grija lor au intrat în curtea din Casa Maicilor, și cînd se treziră țintiți cu răceală de plăcuța de alamă de pe ușă, ca și cum amorezul bătrîn și decrepit i-ar fi scrutat cu insolență, s-au uitat unul la altul, apoi și-au plimbat privirile de-a lungul perspectivei înfățișînd strada sub clar de lună și porniră împreună, agale, la drum.

— Rămîi multă vreme aici, domnule Drood ? întrebă Neville.

— De astă dată, nu, răspunse acesta, nepăsător. Plec mîine din nou la Londra. Dar voi mai da pe aici, cînd și cînd, pînă către mijlocul verii viitoare ; apoi sper să-mi iau rămas bun de la Cloisterham și de la Anglia pentru multă vreme.

— Pleci în străinătate ?

— Vreau să fac să reînvie puțin Egiptul, catadicsi să răspundă.

— Te duci pentru studii ?

— Studii ? repetă Edwin Drood, cu oarecare dispreț. Nu, voi face prospectări, planuri, voi munci ca inginer. Mica mea moștenire a fost plasată de tata sub formă de capital în cadrul unei firme din care fac parte, unde și el fusese asociat, iar interesele mele sînt servite de firma respectivă pînă la majorat, cînd voi intra în posesia modestei părți care mi se cuvine din această combinație. Jack, pe care l-ai văzut la masă, este, pînă atunci, tutorele și curatorul meu.

— Am aflat de la domnul Crisparkle despre cealaltă avere strașnică a dumitale.

— Ce înțelegi prin cealaltă avere strașnică a mea?

Neville făcuse această observație cu prudență înaintînd pe furiș și totodată sfios, pe un ton exprimînd foarte bine tocmai chipul acela deosebit al lui despre care s-a mai vorbit, și anume de a fi în același timp vînător și vînat. Edwin îi dăduse o replică aspră, deloc politicoasă.

Se opriră, schimbînd niște priviri cam aprige.

— Sper, spuse Neville, că nu te-am jignit, domnule Drood, făcînd acea aluzie nevinovată la logodnica dumitale?

— Pe Dumnezeul meu! strigă Edwin, zorind puțin pasul. Toată lumea în orașul acesta bătrîn trăncănește pe tema asta. Mă mir că nu s-a deschis o cîrciumă cu chipul meu drept firmă, „La logodnicul". Sau cu al lui Pussy. Unul din două.

— Ce vină am eu, zise Neville, dacă domnul Crisparkle a pomenit absolut deschis de această chestiune?

— Da, e adevărat, n-ai nici o vină, încuviință Edwin Drood.

— Dar, reluă Neville, sînt vinovat că am adus vorba despre asta față de dumneata. Și am făcut-o, presupunînd că vei fi, fără îndoială, cît se poate de mîndru.

Două trăsături ciudate ale firii omenești alcătuiau sursa tainică a acestui dialog.

Neville Landless era, de pe acum, destul de impresionat de micuța Boboc de Trandafir, ca să considere scandalos faptul că Edwin Drood (mult mai prejos decît ea) trata atît de ușuratic cucerirea sa. Pe de altă parte, Edwin Drood era, de pe acum, destul de impresionat de Helena, ca să considere scandalos faptul că fratele său (mult mai prejos decît ea) căuta să dispună de el așa de nepăsător, înlăturîndu-l cu desăvîrșire.

Oricum, ar fi fost mai bine să-i răspundă la ultima observație, așa că Edwin rosti:

— Nu știu, domnule Neville (adoptînd felul de a vorbi al domnului Crisparkle), de ce oamenii vorbesc mai cu seamă despre anumite lucruri de care sînt foarte mîndri; de asemenea, nu știu de ce țin foarte mult ca și ceilalți să vorbească despre aceste lucruri de care ei sînt foarte

mîndri. Eu însă duc o viață activă. Tot ce spun va fi corectat de dumneavoastră, savanții, care s-ar cuveni să știți totul și presupun că așa și este.

Amîndoi s-au înfuriat — domnul Neville în mod deschis, Edwin Drood folosind paravanul străveziu al unui cîntec popular, și oprindu-se din cînd în cînd să admire, chipurile, efectul pitoresc al clarului de lună din fața lui.

— Nu, nu mi se pare prea amabil din partea dumitale, spuse în cele din urmă Neville, să faci reflecții pe seama unui străin lipsit de avantajele dumitale, care vine aici străduindu-se să recupereze timpul pierdut. Dar, de fapt, *eu* n-am fost crescut pentru o viață activă, și ideile despre politețe mi le-am format printre păgîni.

— Poate cea mai bună pildă de politețe, oricare ar fi genul de oameni printre care am crescut, replică Edwin Drood, este să ne vedem de treburile noastre. Dacă îmi dai o astfel de pildă, îți făgăduiesc s-o urmez.

— Știi că te cam întreci cu gluma, rosti acesta furios, și că în locul de unde vin ți s-ar cere socoteală ?

— Din partea cui, ia să vedem ? întrebă Edwin Drood, oprindu-se scurt și măsurîndu-l pe celălalt, disprețuitor, din priviri.

Dar deodată o mînă se așeză pe umărul lui Edwin, și Jasper apăru între cei doi.

Se pare că și el hoinărise prin preajma Casei Maicilor și venise în urma lor pe partea cufundată în umbră a drumului.

— Ned... Ned... Ned ! exclamă. Trebuie să isprăvim odată... Nu-mi plac toate astea. Mi-au ajuns la urechi cuvinte tari schimbate între voi. Nu uita, dragă băiete, astă-seară te afli oarecum în postura unei gazde. Tu ești de pe meleagurile astea și ca atare trebuie să le reprezinți față de un străin. Domnul Neville e străin, iar tu ar trebui să respecți îndatoririle ospitalității. Iar dumneata, domnule Neville, adăugă Jasper, punînd mîna stîngă pe umărul tînărului și mergînd astfel între ei doi, să mă scuzi dacă fac apel la dumneata să-ți păstrezi cumpătul. Eh, ce s-a-ntîmplat ? Dar la ce bun să mai întreb ! Hai să zicem că n-a fost nimic și că întrebarea e de prisos. Tustrei ne înțelegem bine, nu-i așa ?

După o luptă în tăcere între cei doi tineri, care să vorbească ultimul, Edwin Drood interveni, spunînd :

— În ce mă privește, Jack, eu nu sînt supărat.

— Nici eu, zise Neville Landless, deși nu atît de spontan și poate mai puțin degajat. Dar dacă domnul Drood ar ști prin ce-am trecut, departe de aici, și-ar da mai bine seama cum vorbele tăioase izbutesc, în cazul meu, să mă rănească și mai mult prin tăișul lor.

— Poate, reluă Jasper, pe un ton împăciuitor, ar fi mai bine să nu căutăm a explica buna noastră înțelegere. Ar fi mai bine să nu spunem ceva care să semene a dojană sau condiție, ceva lipsit de generozitate. Vorbind deschis și cinstit, Ned nu e supărat. Deschis și cinstit, nici dumneata, domnule Neville, nu ești supărat ?

— Cîtuși de puțin, domnule Jasper — pe un ton care nu era chiar așa de deschis ori de cinstit, sau, fie spus încă o dată, poate nu chiar atît de degajat.

— Atunci, totul e în ordine ! Ei, bîrlogul meu de holtei nu-i decît la o aruncătură de băț de casa parohială, ceainicul e pe foc, vinul și paharele pe masă. Ned, mîine pleci, și-l luăm cu noi pe domnul Neville, să ciocnim un pahar, de adio.

— Cu dragă inimă, Jack.

— Și eu vin cu dragă inimă, domnule Jasper, rosti Neville, simțind că ar fi fost cu neputință să spună mai puțin, deși ar fi preferat să nu se ducă. Avea impresia că începuse să-și cam piardă capul ; răceala lui Edwin Drood, departe de a fi molipsitoare, îl înfierbînta.

Domnul Jasper, mergînd mai departe la mijloc, cu mîna pe umerii celor doi de o parte și de alta, fredona frumușel refrenul unui cîntec de pahar și cu toții intrară în locuința sa.

Acolo, primul lucru care le apăru în fața ochilor la lumina becului, adăugată la cea a focului, a fost un portret atîrnat deasupra căminului. Nu era un obiect de natură să sporească înțelegerea dintre cei doi tineri, ci mai degrabă să reînvie, în chip primejdios, motivul gîlcevei lor.

Ca urmare, amîndoi se uitară anume la tabloul cu pricina, fără să scoată o vorbă. Jasper, totuși (care, judecînd după purtarea lui, pare-se nu și-a prea dat seama

de motivul cuvintelor usturătoare rostite mai înainte), le atrase atenția asupra picturii.

— Recunoașteți această imagine, domnule Neville ? întrebă, ferind lampa ca să concentreze lumina pe tablou.

— Da, o recunosc, însă e departe de a fi a originalul.

— Oo, ești prea aspru ! A fost pictat de Ned și mi-a dăruit mie tabloul.

— Regret cele spuse, domnule Drood, se scuză Neville, pe un ton care trăda intenția sinceră de a-și cere într-adevăr scuze. Dacă știam că mă aflu în prezența artistului...

— Aa, o bagatelă, o simplă bagatelă, se amestecă Edwin, căscînd ostentativ. O schiță fugitivă după fizionomia lui Pussy ! Am s-o pictez serios într-una din zilele astea, dacă e cuminte.

Aerul de indolență protectoare și nepăsare cu care Edwin rostise aceste cuvinte — trîntindu-se apoi într-un jilț să se odihnească — îl scotea din sărite pe iritabilul și iritatul Neville.

Jasper, care urmărea din priviri cînd pe unul, cînd pe celălalt, schiță un zîmbet și se întoarse cu spatele la ei ca să pregătească la foc o băutură din vin fiert cu zahăr și mirodenii, pentru care era nevoie, pare-se, să amestece mult o anumită doză.

— Presupun, domnule Neville, rosti Edwin, surprinzînd numaidecît pe chipul tînărului Landless expresia de protest plină de indignare împotriva lui însuși, expresie la fel de lesne de deslușit ca și portretul, focul sau lampa, presupun că dacă ai picta portretul iubitei dumitale...

— Eu nu știu să pictez, îl întrerupse brusc tînărul.

— Păcat, dar n-ai nici o vină. Dacă ai ști ai putea s-o pictezi. Dar dacă ai putea, cred că ai face-o (oricum ar fi în realitate) ca pe Junona, Minerva, Diana și Venus, toate laolaltă. Nu-i așa ?

— N-am nici o iubită și n-am ce să-ți spun.

— Eu unul, zise Edwin, într-un acces de lăudăroșenie juvenilă care-i dădea ghes, dacă ar fi să-mi încerc arta pictînd portretul domnișoarei Landless... serios, crede-mă, serios... ai vedea ce pot face !

— Ar trebui mai întîi, cred, să obții consimțămîntul sorei mele de a-ți poza. Cum nu-l vei obține niciodată, mă tem că nu-mi va fi dat vreodată să văd ce ești în stare să faci. Voi fi nevoit să mă resemnez.

Jasper ocoli căminul, umplu o cupă mare pentru Neville, umplu o cupă mare pentru Edwin, înmînă fiecăruia recipientul, apoi turnă una și pentru el, spunînd :

— Haide, domnule Neville, să bem în sănătatea nepotului meu, Ned. Deoarece e pe picior de ducă, să-i închinăm acest pahar în semn de bun rămas. Să trăiești, Ned, scumpul meu prieten.

Jasper dădu exemplul, golind paharul aproape pînă la fund, și Neville îl imită.

Edwin Drood spuse :

— Vă mulțumesc foarte mult la amîndoi, și urmă pilda celor doi.

— Uită-te la el !, strigă Jasper, întinzînd mîna cu bunăvoință și admirație, deși puțin glumeț. Să vedem pe unde o să-și poarte pașii, domnule Neville ! Are toată lumea în față, trebuie doar să aleagă. O viață de muncă activă și plină de profituri, sau o viață de distracții, în continuă schimbare, ori o viață de cămin tihnit și de iubire ! Uită-te la el !

Obrajii lui Edwin Drood se îmbujoraseră vizibil, numaidecît, sub influența vinului. La fel și obrajii lui Neville Landless. Edwin sta mai departe tolănit în jilț, odihnindu-se cu mîinile împreunate la ceafă.

— Uite ce puțin se sinchisește de toate astea ! reluă Jasper, pe același ton hazliu. Nu prea i se pare demnă de el truda de a culege fructul de aur, care atîrnă copt în pom, destinat lui. Și totuși, ia seama ce contrast, domnule Neville. Dumneata și cu mine nu avem perspectiva unei vieți active și pline de profituri, sau de distracții și continuă schimbare, ori de cămin tihnit și de iubire. Noi amîndoi nu avem alte perspective (doar dacă nu cumva ești mai norocos decît mine, ceea ce se prea poate), decît să ducem o viață anostă și monotonă, în orășelul ăsta mohorît.

— Pe sufletul meu, Jack, zise Edwin, cu satisfacție, simt că trebuie să-mi cer scuze că drumul meu în viață e netezit, lesnicios, după cum spui tu. Dar știi foarte bine

ceea ce și eu știu, Jack, că viața asta s-ar putea, pînă la urmă, să nu fie chiar atît de lesnicioasă precum pare. Nu-i așa, Pussy ? Se adresă portretului poenind din degete. Încă nu ne-am atins scopul ; e adevărat, Pussy ? Știi la ce mă refer, Jack.

Începuse să vorbească greoi și nedeslușit. Jasper, calm și stăpîn pe sine, se uită la Neville, așteptînd parcă un răspuns, o observație. Și Neville vorbea anevoie și nedeslușit.

— Era poate mai bine pentru domnul Drood dacă ar fi cunoscut unele dificultăți în viață, spuse el pe un ton de sfidare.

— Și mă rog, replică Edwin, întorcînd ochii doar în direcția acestuia, și mă rog de ce era mai bine pentru domnul Drood dacă ar fi cunoscut unele dificultăți în viață ?

— Așa, interveni și Jasper, cu un aer interesat, ia spune-ne, de ce ?

— Pentru că poate l-ar fi făcut să înțeleagă mai bine, rosti Neville, că norocul nu este neapărat rezultatul meritelor lui personale.

Domnul Jasper aruncă o privire grăbită spre nepotul său, așteptîndu-i replica.

— Îmi dai voie să te-ntreb, *dumneata* ai cunoscut greutățile vieții ? zise Edwin Drood, ridicîndu-se în picioare.

Domnul Jasper se uită repede spre celălalt, în așteptarea răspunsului.

— Da, le-am cunoscut.

— Și ce *te-au* făcut să înțelegi ?

Tot timpul convorbirii ochii domnului Jasper continuară să se plimbe de la unul la celălalt, pînă în clipa deznodămîntului final.

— Ți-am mai spus o dată astă-seară.

— Nici vorbă de așa ceva.

— Ba da, te-am făcut atent că îți cam iei lumea în cap.

— Și ai mai adăugat ceva, dacă-mi amintesc ?

— Da, am mai spus ceva.

— Repetă.

— Am spus că în locul de unde vin eu ți s-ar cere secoteală.

— Numai acolo? strigă Edwin Drood, rîzînd disprețuitor. E cale lungă pînă acolo, presupun. Da, da, înțelegi... Locul acela de pe lume se află la o depărtare care mă pune la adăpost.

— Atunci, să zicem aici, replică Neville, sărind ca ars de furie. Să spunem, oriunde! Vanitatea dumitale este intolerabilă, îngîmfarea dumitale e de nesuportat. Vorbești ca și cum ar fi cine știe ce mare scofală de capul dumitale, și nu ești altceva decît un lăudăros de rînd. Ești un om de rînd și un lăudăros de rînd.

— Ptii, ptii! făcu Edwin Drood, furios și el, dar mai stăpînit. Cine ți-a spus? Păi, dumneata poți recunoaște doar cînd vezi un negru de rînd, sau un negru lăudăros (la asta te pricepi, nu mă-ndoiesc), dar cînd e vorba de albi n-ai de unde ști.

Aluzia jignitoare la pielea lui măslinie îl înfurie pe Neville în așa hal, încît aruncă restul de vin în obrazul lui Edwin Drood și ar fi aruncat cu pahar cu tot dacă Jasper nu-l apuca la timp de braț.

— Ned, prietene dragă! strigă în gura mare. Te implor, îți poruncesc, fii cuminte! se produse o încăierare între cei trei, clinchet de pahare, scaune răsturnate. Domnule Neville, să-ți fie rușine. Dă-mi paharul. Desfă mîna, domnule... *Vreau paharul.*

Dar Neville, în culmea mîniei, îl îmbrînci, apoi făcu o pauză cîteva clipe, ținînd tot timpul paharul în mîna ridicată, pe urmă îl azvîrli cu atîta putere în grătarul căminului, încît cioburile se răspîndiră în toate părțile. Numaidecît părăsi casa.

Cînd ieși afară, în aerul nopții, la început totul se învîrtea în jurul lui; totul în jurul lui părea altfel. Știa doar atît, că era cu capul gol, că vedea roșu în fața ochilor de mînie și că ar fi fost gata să se lupte pînă în pînzele albe.

Dar nu se mai întîmplă nimic. Pînă și luna se uita în jos la el ca la un om lovit de dambla într-un acces de furie. Căuta să se stăpînească; inima și capul îi zvîcneau ca niște ciocane. Se îndepărtă, împleticindu-se.

Apoi, parcă auzi o ușă că se încuie și se zăvorăște în urma lui, ca de teama unui animal primejdios, și se gîndi ce să facă.

Fermecat de clarul de lună, care învăluia în lumină catedrala și mormintele, simți cum ideea nesăbuită de a se arunca în rîu se spulberă ; își aminti de sora lui și de cele datorate acelui om bun care îi cîștigase încrederea chiar din prima zi și căruia îi fusese dat în grijă.

Se duse la casa parohială și bătu ușurel în ușă.

În casa unde toată lumea se culca devreme, domnul Crisparkle avea obiceiul să rămînă ultimul în picioare, și, abia atingînd clapele, exersa la pian fragmentele lui favorite din partiturile de muzică vocală. Vîntul de miazăzi, cînd sufla înspre casa parohială pe o noapte liniștită, nu murmura mai molcom decît domnul Crisparkle la acea oră — atît era de grijuliu să nu tulbure aromirea păstoriței de porțelan.

La bătăile lui în ușă răspunse numaidecît chiar domnul Crisparkle. Cînd deschise ușa, cu lumînarea într-o mînă, expresia de veselie de pe fața lui se risipi, înlocuită de uimire și tristețe.

— Domnule Neville ! În halul ăsta ! Unde ai fost ?

— Am fost la domnul Jasper, domnule, împreună cu nepotul său.

— Poftim înăuntru.

Clericul îl împinse de umeri cu o mînă forte (într-un chip pur științific, demn de exercițiile lui matinale) și îl introduse în odaia sa de lucru ; închise apoi ușa.

— Am călcat cu stîngul, domnule. Am călcat rău de tot cu stîngul.

— Foarte adevărat. Nu ești treaz, domnule Neville.

— Nu, domnule, cred că nu, deși aș putea să vă asigur că am băut extrem de puțin. Cu toate astea am simțit deodată că băutura aceea mă amețește în mod cît se poate de ciudat.

— Domnule Neville, domnule Neville ! exclamă clericul, clătinînd capul, cu un zîmbet de îngrijorare. Nu-i prima oară cînd aud așa ceva.

— Cred... că sînt tare amețit, dar cred... că același lucru la fel de adevărat s-ar putea spune și despre nepotul domnului Jasper.

— Tot ce se poate, rosti domnul Crisparkle pe un ton sec.

— Ne-am certat, domnule. M-a insultat foarte grav. A stîrnit sîngele acela de tigru despre care v-am vorbit astăzi, înainte de a mă duce acolo.

— Domnule Neville, zise clericul cu blîndețe, dar categoric, te rog foarte mult să nu vorbești cu mine strîngînd pumnul, așa cum faci acum cu mîna dreaptă. Desfă pumnul, dacă vrei.

— M-a provocat, domnule, continuă tînărul supunîndu-se numaidecît, m-a scos din răbdări. N-aș putea spune dacă a vrut la început să facă acest lucru, dar așa s-a întîmplat. Pînă la urmă m-a provocat, absolut sigur. Pe scurt, domnule — adăugă, într-o nouă izbucnire năvalnică — în starea în care mă adusese, l-aș fi tăiat în bucăți dacă puteam. Și asta am și încercat să fac.

— Iar ai strîns pumnul acela, rosti calm domnul Crisparkle.

— Vă cer scuze, domnule.

— Știi unde e camera dumitale, pentru că ți-am arătat-o înainte de masă; dar am să te mai însoțesc o dată pînă acolo. Dă-mi brațul, dacă vrei. Încet, căci toată lumea s-a dus la culcare.

Prinzîndu-l cu aceeași îndemînare științifică de care dăduse dovadă, și în așa fel încît să-l sprijine pe tînăr în dreptul cotului, susținîndu-l cu forța inertă a brațului său, dibaci ca cel mai expert polițist și cu un calm aparent absolut inaccesibil novicilor, domnul Crisparkle își conduse elevul în camera veche, plăcută și sclipind de curățenie, aranjată anume pentru el.

Ajunși acolo tînărul se trînti într-un jilț și, rezemîndu-și coatele pe masa de lucru, își propti capul în mîini, copleșit de remușcări.

Bunul cleric avusese de gînd să părăsească odaia fără nici un cuvînt, dar din ușă se mai uită o dată în-

dărât și văzind chipul deznădăjduit al tînărului se întoarse și-i puse cu blîndețe mîna pe umăr.

— Noapte bună ! rosti.

Un suspin a fost singurul răspuns al lui Neville. Ar fi putut găsi alte răspunsuri și mai rele ; mai bune ar fi găsit puține poate.

Alt ciocănit molcom la ușa exterioară îi atrase atenția, în timp ce cobora scările. Deschise și dădu cu ochii de domnul Jasper, care ținea în mînă pălăria elevului său.

— A avut o ieșire înspăimîntătoare, spuse Jasper cu vocea joasă.

— S-a purtat chiar așa de urît ?

— Ca un ucigaș !

— Nu, nu, nu ! Nu folosi cuvinte atît de tari, îl dojeni domnul Crisparkle.

— Era cît pe aci să-l doboare chiar la picioarele mele, pe nepotul meu drag. Dacă n-a izbutit, nu e din cauza lui, ci eu, mulțumesc lui Dumnezeu, am fost iute și energic cu el, altminteri l-ar fi tăiat bucățele, în casă la mine.

Parcă mai auzise aceste cuvinte. „Aha !" își spuse domnul Crisparkle în sine, „astea-s propriile lui vorbe !"

— După ce-am văzut ce mi-a fost dat să văd în seara asta și după ce am auzit ce mi-a fost dat să aud, adăugă Jasper foarte grav, nu voi avea niciodată liniștea sufletească, atîta timp cît există primejdia ca cei doi să dea ochi, fără ca altcineva să poată interveni între ei. A fost groaznic ! Băiatul ăsta are ceva de tigru în sîngele lui întunecat.

„Aa", gîndi domnul Crisparkle, „așa a spus și el !"

— Dumneata, dragă domnule, continuă Jasper, prinzîndu-l de mînă, chiar dumneata ți-ai luat o mare belea pe cap.

— Să nu te temi pentru mine, Jasper, replică domnul Crisparkle, zîmbind calm. Eu unul nu mă tem pentru mine.

– Nici eu pentru mine, rosti Jasper, accentuînd ultimul cuvînt, deoarece nu simt și nici nu văd cum aș putea fi ținta dușmăniei lui. Dar dumneata s-ar putea să fii, iar nepotul meu drag a și fost. Noapte bună!

Domnul Crisparkle intră în casă, ținînd în mînă pălăria care căpătase așa de lesne, în chip aproape imperceptibil, dreptul de a fi atîrnată în vestibulul său; o atîrnă și, cufundat în gînduri, se duse la culcare.

FREAMĂT DE ZVONURI

Neavînd pe lume nici o rubedenie de care să fi știut, Rosa nu cunoscuse, de la vîrsta de șapte ani, alt cămin decît Casa Maicilor, altă mamă decît pe domnișoara Twinkleton.

Amintirea păstrată despre maică-sa era aceea a unei făpturi micuțe și drăgălașe, aidoma ei (nu cu mult mai în vîrstă decît ea, parcă), pe care tatăl ei într-o bună zi o adusese acasă în brațe, înecată. Accidentul fatal se întîmplase la o petrecere.

Culoarea, fiecare amănunt al rochiei ei frumoase de vară, și chiar părul lung, ud, presărat cu petale de flori veștede, încă prinse în plete, corpul mamei tînăr, neînsuflețit, de o frumusețe tristă, zăcînd în pat, toate acestea rămăseseră adînc întipărite, de neșters, în amintirea Rosei. La fel și crunta desperare a bietului ei tată, tînăr și el, care a murit de durere la prima comemorare a acestei zile crîncene.

Logodna Rosei fusese într-un fel rezultatul consolărilor aduse lui, în anul acela de amărăciune, de către prietenul și fostul lui camarad de colegiu, Drood, rămas de asemenea văduv în floarea vîrstei, dar și domnul Drood urmase calea liniștită unde sfîrșește, mai curînd sau mai tîrziu, pelerinajul nostru pe acest pămînt, și astfel cei doi tineri au ajuns în situația descrisă mai înainte.

Cînd a pus piciorul prima oară în Cloisterham, atmosfera de compasiune de care fusese învăluită micuța orfelină niciodată nu s-a mai spulberat. Căpătase tonuri mai luminoase pe măsură ce fata înainta în vîrstă, devenind mai veselă, mai fericită ; atmosfera aceasta era cînd aurie, cînd în nuanțe trandafirii și de azur, totdeauna însă o înfrumusețea dîndu-i un farmec delicat.

Dorința tuturor de-a o cocoloși și dezmierda avusese ca rezultat faptul că la început fusese luată drept o copiliță cu mult mai tînără decît vîrsta ei ; din aceeași dorință cei din jur au răsfățat-o și după ce depășise vîrsta copilăriei. Cine să-i fie favorită, cine să-i facă mai întîi cutare sau cutare dar mărunt ori cine știe ce serviciu neînsemnat, cine să o ia acasă în vacanță, cine să-i scrie cel mai des cînd se despărțeau, și pentru cine să fi fost cea mai bucuroasă să o revadă cînd se întîlneau din nou ? Chiar și aceste rivalități nevinovate nu treceau fără a da loc la mici ciocniri și oarecare amărăciune în Casa Maicilor. Bine că pe atunci bietele călugărițe n-aveau să depene sub vălurile și cu mătăniile lor certuri mai aprige !

Astfel Rosa crescuse ajungînd o făptură gingașă, amabilă, cam distrată, voluntară și simpatică — răzgîiată în sensul că se bizuia pe bunăvoința tuturor celor din jur, dar nu în sensul că ar fi fost în stare să răspundă cu indiferență acestei bunăvoințe. Avea într-însa un izvor inepuizabil de afecțiune ale cărei ape înspumate au împrospătat și au adus o rază de bucurie în Casa Maicilor, ani și ani de zile, fără să fi fost vreodată tulburate totuși, în adîncul lor. Dar ce s-ar fi întîmplat dacă totuși se producea tulburarea, ce schimbări evolutive ar fi cunoscut această minte nepăsătoare, inima aceasta sprintenă — rămîne de văzut.

Pe ce căi zvonul că, seara tîrziu, ar fi avut loc o ceartă între cei doi tineri, pomenindu-se chiar și de un soi de tentativă de omor din partea domnului Neville asupra lui Edwin Drood, a ajuns în lăcașul domnișoarei Twinkleton înaintea gustării de dimineață, ar fi cu neputință de spus. Să fi fost purtat de păsările cerului, ori să fi pătruns înăuntru cînd ferestrele erau deschise, venind pe aripi de vînt, sau brutarul să-l fi adus fră-

mîntat în aluatul de pîine, ori lăptarul în laptele botezat, sau slujnicele cînd scuturau preşurile de praf, bătîndu-le pe stîlpii de la poartă, să-l fi primit în schimb, depus pe preşuri, din atmosfera oraşului — cert este că vestea a făcut ocolul zidurilor vechii clădiri înainte ca domnişoara Twinkleton să fi venit jos, şi că domnişoara Twinkleton l-a auzit prin doamna Tisher, în timp ce se îmbrăca, sau (după cum s-ar exprima domnişoara Twinkleton adresîndu-se unui părinte sau unui tutore cu înclinaţii pentru mitologie) înainte de a aduce jertfe Graţiilor.

Fratele domnişoarei Landless a aruncat cu o sticlă în capul domnului Edwin Drood.

Fratele domnişoarei Landless a aruncat cu cuţitul în domnul Edwin Drood.

Cuţitul avea să sugereze furculiţa, şi fratele domnişoarei Landless a aruncat cu furculiţa în ochii domnului Edwin Drood.

La fel ca în faimosul caz al lui Peter Piper, învinuit de a fi luat un borcan de nouă litri cu ardei muraţi, era necesar să se stabilească evidenţa existenţei borcanului cu ardei muraţi, pe care Peter Piper fusese învinuit că l-ar fi luat; tot aşa şi cu povestea asta, se consideră important, din punct de vedere psihologic, să se ştie de ce fratele domnişoarei Landless a aruncat o sticlă, sau un cuţit, sau o furculiţă — ori o sticlă, un cuţit şi o furculiţă — deoarece bucătăreasa a dat de înţeles că ar fi azvîrlit cu toate trei — în domnul Edwin Drood.

Să vedem mai departe. Fratele domnişoarei Landless a mărturisit că o admiră pe domnişoara Bud. Domnul Edwin Drood a spus fratelui domnişoarei Landless că nu e treaba lui s-o admire pe domnişoara Bud. Atunci fratele domnişoarei Landless a „aburcat" (aceasta a fost cuvîntul exact folosit de bucătăreasă) sticla, cuţitul, furculiţa şi garafa (garafa ar fi zburat, frumuşel, pe nepusă masă, în capul cine ştie cui) şi le-ar fi zvîrlit pe toate în domnul Edwin Drood.

Cînd au început să circule aceste zvonuri, sărmana domnişoara Rosa îşi vîrî cîte un arătător în fiecare din urechi şi se retrase într-un ungher, implorînd să nu i se mai adreseze vreun cuvînt. Domnişoara Landless, însă,

cerînd domnișoarei Twinkleton să i se dea permisiunea de a se duce să stea de vorbă cu fratele său, lăsînd destul de bine să se vadă că și-ar fi luat-o singură dacă nu i se dădea, porni la drum, într-un suflet, către domnul Crisparkle, pentru a afla cum stăteau exact lucrurile.

Cînd se întoarse (după ce se încuie în taină cu domnișoara Twinkleton, spre a trece veștile printr-o sită discretă, ca nu cumva să se strecoare ceva necuviincios) îi împărtăși cele întîmplate numai Rosei. Helena stărui, îmbujorîndu-se, asupra provocării aduse fratelui său, limitîndu-se aproape doar la jignirea grosolană, agravată în sine de „un schimb de alte cuvinte între ei", și, din considerație pentru noua sa prietenă, trecînd cu vederea faptul că „alte cuvinte" se legau de modul frivol în care privea în general lucrurile logodnicul Rosei. Acesteia, anume, îi comunică rugămintea fratelui ei de a-l ierta, și, după ce transmise mesajul cu căldura unei adevărate surori, puse capăt discuției.

Cădea în sarcina domnișoarei Twinkleton de a potoli spiritele la Casa Maicilor. În consecință, aceasta își făcu o intrare maiestuoasă în ceea ce plebeii ar numi clasă, dar în limbajul patrician al căpeteniei de la Casa Maicilor căpătase denumirea — în mod eufuistic, pentru a nu spune, pe ocolite — de „sala destinată studiului", și rostind cu un glas de stentor :

— Domnișoarelor ! toată lumea se ridică în picioare.

Doamna Tisher, pe de altă parte, se așeză dinapoia superioarei sale, de parcă ar fi reprezentat-o pe prima damă de onoare a reginei Elisabeta la Tilbury Fort.[1]

Domnișoara Twinkleton continuă :

— Zvonul, domnișoarelor, a fost reprezentat de bardul de la Avon — ar fi inutil să pomenim aici de neuitatul SHAKESPEARE, supranumit și Lebăda riului de pe meleagurile natale, aluzie probabil la vechea superstiție după care acea pasăre cu un penaj atît de grațios... domnișoară Jennings, stai te rog dreaptă... cînta delicios apro-

[1] Tilbury, port riveran englez, din Essex, situat pe malul sting al Tamisei (în fața portului Gravesend). *Fortul Tilbury* a fost o fortăreață pe vremea lui Henric VIII. De aici, regina Elisabeta a urmărit trupele engleze în bătălia cu Armada spaniolă.

pierea morții, dar pentru acest fapt nu avem asigurări din partea autorităților în ornitologie... Zvonul, domnișoarelor, a fost reprezentat de acest bard... hm...

Care l-a zugrăvit,
Pe evreul vestit,

sub forma unei babilonii de limbi. Zvonul din Cloisterham... domnișoara Ferdinand ar vrea să-mi facă cinstea să fie atentă... nu se deosebește de portretul lăsat de marele pictor despre zvon în general. O mică dispută dintre doi domni tineri petrecută astă-noapte la vreo sută de mile depărtare de aceste ziduri pașnice... Deoarece domnișoara Ferdinand pare să fie incorigibilă, o să aibă amabilitatea de a copia, deseară, în limba originală, primele patru fabule ale spiritualului nostru vecin, domnul La Fontaine... a fost exagerată din cale-afară de glasul zvonului. Sub imperiul sentimentului de alarmare și neliniște stîrnit din simpatie pentru o gingașă prietenă, în floarea vîrstei, care nu poate fi absolut separată de unul din gladiatorii din arena în chestiune, unde fără vărsare de sînge... lipsa de cuviință a domnișoarei Reynolds, care se tot împunge în guler cu un ac, este prea flagrantă și nu cadrează cu o domnișoară binecrescută, pentru a mai fi scoasă în evidență... am coborît din elevația noastră feciorelnică pînă la a discuta un asemenea subiect străin de noi, nedemn... După ce s-au făcut investigații pe lîngă persoane respectabile care ne-au asigurat că nu era vorba decît de unul din acele „fleacuri efemere", așa cum se exprima poetul... numele căruia și data nașterii ni le va furniza domnișoara Giggles într-o jumătate de oră... am vrea să abandonăm acest subiect și să ne concentrăm asupra treburilor binefăcătoare ale zilei.

Acest subiect însă a „dăinuit" toată ziua printre eleve, în așa fel încît domnișoara Ferdinand provocă noi tulburări, punîndu-și pe furiș mustăți de hîrtie la masa de prînz, și făcîndu-se că aruncă o carafă de apă în capul domnișoarei Giggles, care întindea un linguroi să se apere.

Cît despre Rosa, ei nu-i mai ieșea din minte nefericita aceea de ceartă, la care se gîndea cu un simțămînt

dezagreabil pentru că fusese amestecată, sub formă de cauză sau consecință, ori cine știe cum, aflîndu-se într-o poziție complet falsă în privința angajamentului ei matrimonial.

Deoarece niciodată nu scăpase de această stinghereală cînd se găsea în prezența viitorului ei soț, era puțin probabil că ar fi scăpat acum, fiecare fiind în altă parte.

În ziua aceea Rosa trebuia să se resemneze, și lipsită de mîngîierea de a vorbi liber cu noua sa prietenă, pentru că cearta se petrecuse între Edwin Drood și fratele Helenei, Helena ocoli subiectul fără să se ferească, socotindu-l delicat și spinos deopotrivă. În acest moment critic, mai critic decît oricare, i s-a anunțat vizita tutorelui Rosei.

Domnul Grewgious fusese bine ales pentru misiunea încredințată, deoarece era un om de o incoruptibilă integritate, și asta în dauna oricărei alte calități exterioare, însă un ins arid și gălbinicios, care, pus să fie măcinat la moară, s-ar fi prefăcut numaidecît într-un tutun de prizat ultrauscat. Părul rar, cînepiu de culoare și consistență, mîncat parcă de molii, și-l purta tăiat scurt. Semăna așa de puțin a păr, încît se putea crede că avea perucă ; dar era greu de închipuit că cineva ar fi fost în stare, în mod voit, să-și bată joc pînă într-atîta de propriul său cap. Trăsăturile chipului micuț al domnului Grewgious erau adînc brăzdate, sub forma cîtorva curbe aspre care-i dădeau o expresie de crispare. Avea niște scobituri în frunte care te făceau să crezi că Natura, atunci cînd fusese pe punctul să le cizeleze, a aruncat enervată dalta, cît colo, spunînd : „Zău, nu-mi mai pot da osteneala să isprăvesc omul ăsta ; să rămînă așa cum este !"

Gîtul domnului Grewgious, în partea de sus era prea lung, iar glezna și călcîiul prea ciolănoase. Stîngaci și împiedicat în gesturi, umbla tîrîndu-și picioarele și, cu toată miopia lui — care, pesemne, îl oprea să observe contrastul izbitor, dezvăluit privirilor celorlalți, dintre ciorapii de bumbac prea albi și costumul negru —, domnul Grewgious avea totuși nu știu ce însușire ciudată datorită căreia făcea, în mare, o impresie agreabilă.

Cînd pupila sa dădu cu ochii de el, domnul Grewgious păru fistîcit de tot pentru faptul că se afla în prezența domnișoarei Twinkleton și în camera sacrosantă a domnișoarei Twinkleton. În asemenea împrejurări, s-ar fi zis că pe sărmanul domn Grewgious îl munceau temeri sumbre că va fi supus cine știe cărui examen și nu va ști să se descurce.

— Cum te simți, draga mea? Mă bucur că te văd. Ce frumoasă te-ai făcut, draga mea. Dă-mi voie să-ți ofer un scaun, draga mea.

Domnișoara Twinkleton se ridică de la biroul său micuț, cu grația obișnuită în lumea simandicoasă:

— Îmi permiteți să mă retrag?

— Aa, nu, doamnă, din pricina mea, în orice caz, nu! vă rog să nu plecați.

— Insist în rugămintea de a-mi permite să mă *mut*, replică domnișoara Twinkleton, repetînd cuvîntul cu o fermecătoare grație, dar n-am să mă retrag de vreme ce sînteți atît de îndatoritor. Dacă îmi împing pupitrul pe rotițe în firida aceea de lîngă fereastră, n-o să vă deranjez?

— Doamnă! Să mă deranjați!

— Sînteți foarte amabil... Rosa, draga mea, pe tine nu te stînjenește, desigur, prezența mea.

Domnul Grewgious rămas cu Rosa, lîngă foc, îi spuse din nou:

— Cum te simți, draga mea? Mă bucur că te văd, draga mea. Și după ce așteptă ca ea să se așeze, luă loc la rîndul său.

— Vizitele mele, continuă domnul Grewgious, sînt ca cele ale îngerilor... nu că aș vrea să mă compar cu un înger.

— Nu, domnule, rosti Rosa.

— Nu, nu, desigur, încuviință domnul Grewgious. Mă refer pur și simplu la vizitele mele, care sînt rare, la intervale mari. Îngerii, știm foarte bine, sînt sus.

Domnișoara Twinkleton se uită în juru-i cu un soi de rigiditate în priviri.

— Mă refer, draga mea, spuse domnul Grewgious, așezîndu-și mîna pe a Rosei, ca altminteri nu cumva să se creadă — gîndul acesta îl făcu să se cutremure din

tot corpul — că și-ar fi îngăduit cumplita libertate de a se adresa cu „draga mea" domnișoarei Twinkleton... mă refer la celelalte tinere domnișoare.

Domnișoara Twinkleton își văzu mai departe de scris.

Domnul Grewgious, căruia i se părea că nu făcuse introducerea chiar așa cum ar fi dorit, se netezi cu mîna peste cap, de la ceafă spre frunte, de parcă și-ar fi stors apa după un plonjon — acest gest, de altfel inutil, era obișnuit la el — și scoase din buzunarul hainei un carnet, iar din buzunarul vestei un ciot de plaivaz, cu mină neagră.

— Mi-am făcut, spuse, răsfoind paginile, mi-am făcut niște notițe... așa cum procedez de obicei, pentru că nu mă prea pricep să leg o conversație... la care cu permisiunea ta, dragă, o să mă refer. *O duci bine și ești fericită...* Buun, într-adevăr. Te simți bine și ești fericită, draga mea ? Chiar așa și arăți.

— Da, așa și este, domnule, răspunse Rosa.

— Pentru asta, reluă domnul Grewgious, cu o plecăciune din cap către firidă de lîngă fereastră, cele mai călduroase sentimente de recunoștință, se cuvin, și sînt convins că i se aduc, bunăvoinței materne și grijei permanente și devotate a doamnei pe care am acum cinstea să o văd în fața mea.

Complimentul domnului Grewgious, ajungînd din nou la un punct mort, n-avea să meargă la destinație, deoarece domnișoara Twinkleton, simțind că politețea cerea să rămînă în acele momente cu totul înafara conversației, mușca de zor capătul condeiului și privea în sus, ca și cum ar fi așteptat să-i pogoare o idee, de la vreuna din cele nouă muze, doar-doar le-ar fi prisosit.

Domnul Grewgious își netezi iarăși capul lui neted, apoi făcu din nou apel la carnet și șterse *o duce bine și e fericită*, ca fiind un punct rezolvat.

— *Lire, șilingi și pence*, este a doua însemnare. Ce subiect anost pentru o fată tînără, dar e și important totodată. Viața înseamnă *lire, șilingi și pence*. Moartea este... Amintirea subită a morții celor doi părinți ai Rosei îl făcu pare-se să se oprească, și spuse pe un ton mai puțin aspru, umbrit evident și de un alt gînd... Moartea *nu* înseamnă *lire, șilingi și pence*.

Glasul domnului Grewgious era la fel de aspru, de uscat, ca și el însuși, și Fantezia l-ar fi putut măcina, ca și pe el, tot în tutun de prizat ultrauscat. Și totuși, oricît de limitate ar fi fost mijloacele de expresie pe care le avea la îndemînă, fizionomia lui părea să exprime bunătate. Dacă Natura îl termina de făcut, în clipa aceea s-ar fi putut desluși bunătatea pe chipul lui. Dar dacă scobiturile din frunte nu voiau să se împlinească și dacă fața pe care se trudea să o transfigureze nu voia să exprime nimic, ce putea face, bietul om ?

— *Lire, șilingi și pence.* Socotești și acum că alocația ta este suficientă, draga mea, pentru nevoile pe care le ai ?

Rosa n-avea nevoie de nimic, așa că îi ajungea berechet.

— N-ai făcut cumva datorii ?

Rosa începu să rîdă la gîndul că ar putea avea datorii. I se părea, în lipsa ei de experiență, o năzdrăvănie plină de haz. Domnul Grewgious își concentră miopia ca să fie sigur că acesta era punctul ei de vedere în cazul de față.

— Ah !... exclamă în loc să facă vreun comentariu, uitîndu-se pe furiș înspre domnișoara Twinkleton și trecînd o linie peste *lire, șilingi și pence*... Spuneam adineauri că am ajuns în rîndul îngerilor ! Zău, chiar așa !

Rosa presimțise care avea să fie următorul punct din agendă ; se înroși și începu să răsucească, neîndemînatec, o cută a rochiei înainte ca el să fi spus ceva.

— *Căsătoria !* Hm... Domnul Grewgious duse mîna și își netezi ochii, nasul și chiar bărbia, înainte de a-și trage scaunul puțin mai aproape și de a vorbi pe un ton ceva mai confidențial... Acum, draga mea, ating un punct care m-a făcut anume să te tulbur cu vizita asta a mea. Altminteri, fiind un om dintr-o bucată, n-aș fi venit aici. Sînt cel din urmă om care să vrea să se introducă într-o sferă pentru care nu sînt cîtuși de puțin potrivit. În casa asta mă simt ca un urs înțepenit de un cîrcel, în toiul unui cotilion tineresc.

Urîțenia lui avea atîta asemănare cu animalul cu care se comparase, încît Rosa izbucni într-un hohot de rîs.

— Mă vezi în aceeași lumină ca și mine, spuse domnul Grewgious, cu un calm perfect. Întocmai. Dar să ne-ntoarcem la notițe. Domnul Edwin a trecut cînd și cînd pe aici, după cum s-a stabilit. Ai pomenit despre acest lucru în scrisorile tale trimestriale. Ții la el și el ține la tine.

— Eu *țin* foarte mult la el, domnule, îl asigură Rosa.

— Așa am și spus, draga mea, replică tutorele, pentru urechile căruia accentul sfios al fetei era prea delicat. Bine. Și sînteți în corespondență.

— Da, ne scriem, unul altuia, zise Rosa, bosumflîndu-se, amintindu-și de disputele lor epistolare.

— Ăsta-i sensul pe care-l dau cuvîntului corespondență în cazul de față, draga mea, spuse domnul Grewgious. Bun. Totul merge strună, timpul are să aleagă, și pentru Crăciunul ce vine va fi necesar, doar ca o formalitate, să înștiințezi pe doamna excepțională — căreia îi sîntem atît de îndatorați — din firida de lîngă fereastră, că plecarea ta va avea loc după șase luni, anul viitor. Raporturile tale cu dumneaei sînt departe de a fi simple raporturi interesate, fără îndoială, deși nu lipsite de oarecare interes, că de, interesul e interes... Eu sînt un om prea dintr-o bucată — continuă domnul Grewgious, ca și cum deodată i-ar fi venit în minte să nu uite — și nu prea-mi place să mă expun în public. Dacă din aceste două motive, cine știe ce persoană cu autoritate ar putea să *te conducă* în fața altarului, m-aș bucura foarte mult.

Rosa dădea de înțeles, lăsînd ochii în pămînt, că se putea găsi la nevoie un înlocuitor.

— Desigur, desigur... reluă domnul Grewgious. De pildă, domnul care e profesor de dans aici — el s-ar pricepe ce se cuvine să facă, în mod grațios. El ar înainta și s-ar retrage spre deplina satisfacție a funcționarului oficiant, spre propria ta satisfacție, a mirelui și a tuturor persoanelor în cauză. Eu sînt... eu sînt un om prea dintr-o bucată — repetă domnul Grewgious, ținînd parcă

să precizeze acest lucru pînă la urmă — și aș călca numai în strachini.

Rosa stătea nemișcată, fără să spună o vorbă. Poate că mintea ei nu ajunsese încă pînă la ceremonie și mai zăbovea pe drum.

— Notițele... *Testamentul*. Acum, draga mea, continuă domnul Grewgious, făcînd apel la carnet, după ce trase o linie cu creionul peste *căsătorie*, și scoțînd o hîrtie din buzunar, cu toate că te-am pus de mult la curent cu conținutul testamentului lăsat de tatăl tău, cred că a venit timpul să-ți înmînez o copie autentificată. Deși domnul Edwin știe ce conține, socot nimerit să dau acum o copie autentificată domnului Jasper...

— Nu, nu lui! sări Rosa, ridicînd repede privirile. Nu s-ar putea să i se înmîneze această copie chiar lui Eddy?

— Ei, da, dacă ții cu tot dinadinsul, dragă, dar am pomenit de domnul Jasper deoarece el e tutorele.

— Țin cu tot dinadinsul, dacă nu te superi, rosti Rosa, cu vioiciune și pe un ton serios; nu mi-ar place ca domnul Jasper să se amestece în vreun fel între noi.

— Da, cred că-i firesc, încuviință domnul Grewgious, ca soțul tău să fie totul. Observi că am spus „cred". Fapt este că eu sînt un om deosebit de nefirese și nu știu astea din proprie experiență.

Rosa se uită la el puțin mirată.

— Vreau să spun, explică el, că drumurile tinereții niciodată n-au fost și ale mele. Am fost singurul vlăstar al unor părinți foarte înaintați în vîrstă și mă simt într-un fel ca și cum eu însumi aș fi venit pe lume bătrîn. Nimeni n-are nimic cu numele pe care atît de curînd îl schimbi, dar îmi dau seama că în general oricine, toți cei care se nasc, deschid ochii, ca mugurii, cînd colo eu am deschis ochii pe lume ca o coajă uscată. Da, eram o coajă uscată și încă una foarte uscată... cînd am început să fiu conștient de mine însumi. Cu privire la cealaltă copie autentificată, dorința îți va fi îndeplinită; cu privire la moștenirea ta, știi totul, cred. Este o rentă anuală de două sute cincizeci de lire. Economiile realizate de pe urma acestei rente anuale și alte sume puse pe numele tău, totul, administrat cu acte în regulă, te

va plasa în posesia unei sume de bani depășind întrucîtva o mie șapte sute de lire. Eu sînt împuternicit să-ți avansez din acest capital cheltuielile pentru pregătirile de nuntă. Așadar, am vorbit despre toate.

— Vrei să mă faci atentă, rosti Rosa cu fruntea drăgălaș încruntată, luînd copia testamentului fără să o despăturească, dacă am dreptate în ceea ce voi spune? Pot pricepe cu mult mai bine explicațiile dumitale decît tot ce citesc prin actele judiciare. Sărmanul meu tată și tatăl lui Eddy au făcut un aranjament împreună, ca între prieteni apropiați și de nădejde, prin care, în urma lor, și noi să fim prieteni apropiați și de nădejde?...

— Întocmai.

— Spre binele nostru, al amîndurora, și pentru o fericire care să dăinuie...

— Întocmai.

— Ca noi să fim unul pentru altul și mai mult chiar decît au fost ei unul pentru altul...

— Întocmai.

— Nu există nici o clauză, fie în legătură cu Eddy, fie cu mine, despre vreo sancțiune, în cazul cînd...

— Nu-ți face griji, draga mea. În caz că ochii tăi scumpi se umplu de lacrimi doar la acest gînd, în cazul cînd nu vă veți căsători amîndoi, nu, nu există nici un fel de sancțiuni pentru nici una din părți. Atunci vei rămîne sub tutela mea pînă la majorat. Nimic mai rău nu ți se va întîmpla. Deși, ar fi destul de rău, poate!

— Și Eddy?

— În calitate de asociat el își va căpăta partea lui, la care are dreptul, lăsată de taică-său, cu reținerile în contul creditului (dacă există), cînd atinge vîrsta majoratului, în același mod.

Cu o expresie de uimire pe chip și încrețind din sprîncene, Rosa mușca din colțul copiei atestate; apoi înclină capul într-o parte, privind distrată în jos și netezind dușumeaua cu piciorul.

— Pe scurt, reluă domnul Grewgious, această căsătorie este o năzuință, întemeiată pe sentimente, un proiect amical, exprimat cu duioșie de amîndouă părțile. Că a fost împărtășit cu seriozitate și că a existat nădejdea

vie că se va îndeplini, aici nu mai încape nici o îndoială. Cînd eraţi amîndoi copii, începuserăţi să vă obişnuiţi în acest sens, şi proiectul *dădea semne* de îndeplinire. Dar împrejurările se mai pot schimba şi am venit în vizită astăzi, în parte, şi mai cu seamă, ca să-mi fac datoria de a-ţi spune, draga mea, că doi tineri nu se pot lua în căsătorie (în afară de cazul că ar fi vorba de un mariaj de convenienţă, reprobabil şi ruşinos) decît de bună voie, din ataşament, avînd reciproc încredinţarea (care poate fi, sau nu, falsă, dar trebuie să ne încercăm norocul) că sînt potriviţi unul cu celălalt şi se vor face unul pe altul fericiţi. Dar se poate presupune oare, că dacă, de pildă, unul din părinţii voştri ar mai trăi astăzi şi ar avea unele îndoieli în această chestiune, nu şi-ar schimba el de loc felul de a vedea lucrurile o dată cu schimbarea împrejurărilor, ivite la voi, în pas cu vîrsta? Asemenea presupunere ar fi cu neputinţă de crezut, ilogică, neconcludentă şi absurdă!

Domnul Grewgious rostise toate acestea ca şi cum ar fi făcut o lectură cu glas tare, sau, mai bine, ca şi cum ar fi repetat o lecţie. Chipul lui nu trăda nici o expresie, gesturile erau văduvite de orice spontaneitate.

— Acum, draga mea, adăugă el, după ce şterse cu plaivazul cuvîntul *testament*, am îndeplinit ceea ce constituie, fără îndoială, o datorie formală, în cazul de faţă, dar totuşi, în speţă, o datorie. Carnetul... *Dorinţe*... Draga mea, ai vreo dorinţă pe care aş putea să ţi-o împlinesc?

Rosa clătină din cap cu o expresie aproape de îndurare, şovăielnică, care trăda nevoia de sprijin.

— Ai vrea să-mi dai vreo instrucţiune în legătură cu socotelile tale?

— Eu... eu aş prefera, dacă nu te superi, să pun la punct această chestiune întîi cu Eddy, spuse Rosa, aranjîndu-şi pliurile rochiei.

— Desigur, desigur... rosti Grewgious... voi doi trebuie să fiţi de acord în toate privinţele. Acest tînăr domn e aşteptat să vină curînd?

— Abia a plecat azi-dimineaţă. Se întoarce de Crăciun.

— E cum nu se poate mai bine. Cînd se întoarce, de Crăciun, vei aranja cu el toate chestiunile de amănunt, îmi vei comunica apoi și mie, iar eu mă achit (simplă îndatorire de familie) de spesele de afaceri pe care le am față de ființa desăvîrșită, doamna din firida de lîngă fereastră. Pînă atunci suma va spori. Din nou șterse cu plaivazul. În carnet mai stă cuvîntul *plecare*. Da, acum, draga mea, mă pregătesc de plecare.

— Aș putea, întrebă Rosa, ridicîndu-se în picioare, cînd el sări din jilț în felul lui stîngaci, ca de obicei, aș putea să te rog de a avea bunăvoința să vii de Crăciun la mine, în cazul că aș găsi ceva deosebit să-ți comunic?

— Păi, sigur... sigur, răspunse el, vădit — dacă un asemenea cuvînt se poate folosi în legătură cu un om al cărui chip nu s-a luminat niciodată în mod vădit și nici nu s-a întunecat cîndva — flatat de întrebare. Ca un om dintr-o bucată ce sînt, nu prea mă simt bine în societate, așa că nu m-am angajat, și n-am alt angajament de Crăciun decît să împart, la data de douăzeci și cinci, un curcan pregătit cu sos de țelină, cu un... cu un slujbaș la fel ca mine dintr-o bucată, care are norocul să lucreze la mine. Tatăl lui, un fermier din Norfolk mi-l trimite (curcanul) în dar, de pe lîngă orașul Norwich. Sînt foarte mîndru că dorești să mă vezi, draga mea. Calitatea pe care o am de încasator de chirii face ca așa de puțină lume *să dorească* să mă vadă, încît vestea asta mi se pare reconfortantă.

În semn de recunoștință față de solicitudinea lui, Rosa îi puse mîinile pe umeri, se înălță în vîrfuri și îl sărută numaidecît.

— Binecuvîntarea cerului! strigă domnul Grewgious. Mulțumesc, draga mea. Onoarea e aproape egală cu plăcerea. Domnișoară Twinkleton, doamnă, am avut o convorbire cît se poate de satisfăcătoare cu pupila mea, și acum am să vă scutesc de deranjul pe care vi l-am făcut prin prezența-mi.

— Vai, domnule, rosti domnișoara Twinkleton, ridicîndu-se cu o grațioasă condescendență, să nu vorbiți de deranj. Nu, nu, Doamne ferește. Nu vă pot da voie să vă exprimați astfel.

— Vă mulțumesc, doamnă. Am citit în ziar, continuă domnul Grewgious, bîlbîindu-se puțin, că atunci cînd un oaspete distins (nu că aș fi eu unul din acesta — nu, departe de mine așa ceva) se duce la o școală... (n-aș vrea să spun că aceasta ar fi una dintr-acestea — nu, departe de mine așa ceva)... cere o zi liberă sau alt soi de favoare... Dar cum orele sînt înaintate în... colegiul... pe care-l conduceți atît de eminent, tinerele domnișoare n-ar avea nimic de cîștigat decît cu numele, dacă ar putea să facă ce vor în restul după-amiezii... Și dacă există vreo tînără domnișoară supusă la cine știe ce pedeapsă, aș putea să vă solicit...

— Ah, domnule Grewgious, domnule Grewgious! exclamă domnișoara Twinkleton, amenințîndu-l virtuoasă cu degetul arătător. O, dumneavoastră bărbații, bărbații! Ar trebui să vă rușinați pentru că vă purtați atît de aspru cu noi, sărmane femei nefericite, care ne ocupăm de disciplina semenelor noastre, de hatîrul dumneavoastră!... Dar cum domnișoara Ferdinand este împovărată cu pedeapsa de a copia fabulele lui Monsieur La Fontaine... du-te la dînsa, Rosa dragă, și spune-i că am scutit-o de pedeapsă din respect pentru intervenția tutorelui tău, domnul Grewgious.

Domnișoara Twinkleton făcu atunci o reverență — adevărată minune îndeplinită de picioarele ei respectabile — pe care o termină plină de noblețe, la trei pași dinapoia punctului de pornire.

Socotind că era absolut necesar să treacă pe la domnul Jasper înainte de a părăsi orașul Cloisterham, domnul Grewgious se duse la locuința acestuia și urcă scările de la intrare. Ușa era încuiată și pe ea se afla prinsă o bucată de hîrtie cu inscripția „La catedrală". Gîndul că era ora de slujbă îi trecu numaidecît prin mintea domnului Grewgious. Coborî de aceea din nou treptele, și, străbătînd curtea bisericii, se opri dinaintea portalului somptuos de la soare-apune al catedralei, care rămînea deschis, după-amiezile, pe vreme frumoasă, deși de scurtă durată, pentru aerisire în interior.

— Vai de mine! exclamă domnul Grewgious, aruncînd o privire înăuntru, parcă te-ai uita în însăși inima timpurilor străvechi.

Timpurile străvechi exalau un suspin mucezit din morminte, de sub arcade și bolți ; umbrele sumbre se înteţeau pe la colțuri ; o boare umedă creștea de prin petele verzi de pe lespezi ; și juvaerurile, zvîrlite în naos peste dale prin vitraliile ferestrelor de un soare pogorît către asfinţit, începeau să dispară. De după grilajul altarului, sus pe trepte, miraculos înălțate de orga înghițită iute de întuneric, abia se zăreau niște siluete în sutane albe și la răstimpuri, un singur glas, plăpînd, se ridica și cobora, monoton și răguşit ca un murmur stins.

Afară, rîul, păşunile cu verdeață și ogoarele arate, brune, dealurile golașe și văile, totul era îmbujorat de soarele amurgului. În zare, ferestrele micuțe ale morilor de vînt și ale fermelor scînteiau ca niște băncuțe de aur lucitor.

În catedrală se aşternuse pretutindeni un zăbranic sur, mohorît, sepulcral, iar murmurul monoton și răguşit se depăna mai departe, aidoma unui glas gata să se stingă, pînă ce orga și corul izbucneau, înecîndu-l într-un talaz de muzică. Apoi se topea și vocea gata-gata să se stingă mai făcea un efort firav și talazul se bulucea din nou, pînă sus, o acoperea, ajungînd în înaltul tavanului, se zbătea printre arcade, pătrundea pînă hăt, la turnul semeț ; pe urmă talazul secătuia, totul învăluindu-se în tăcere.

Domnul Grewgious se apropie de treptele dinspre altar, de unde ieșeau cantorii.

— S-a întîmplat ceva ? îl întîmpină domnul Jasper, oarecum grăbit. Nu cumva ai fost chemat ?

— Nu, Doamne ferește ! Am venit din proprie inițiativă. Am fost pe la drăguța mea pupilă și acum mă îndrept din nou spre casă.

— Ai găsit-o înfloritoare ?

— Într-adevăr înflorește... cît se poate de înfloritoare. M-am dus doar să-i explic, serios, ce înseamnă o căsătorie aranjată de părinți care nu mai sînt în viață.

— Și ce înseamnă... după părerea dumitale ?

Domnul Grewgious remarcă paloarea buzelor celui care-l întreba, și o puse pe seama răcoarei din catedrală.

— Am venit doar să... spun că dorința părinților nu putea fi considerată un legămînt absolut, care să nu

poată fi călcat chiar și din motive precum lipsa de afecțiune, sau pentru că una sau alta din părți nu ar fi dispusă să ducă la îndeplinire testamentul.

— Îmi dai voie să te întreb dacă ai avut un motiv anume să-i spui toate astea ?

Domnul Grewgious îi răspunse puțin tăios :

— Da, acela de a-mi face datoria, domnule. Pur și simplu. Apoi adăugă : Hai, domnule Jasper, știu ce afecțiune ai față de nepotul dumitale și că ești cu trup și suflet pentru el. Te asigur că vorbele mele nu ascund nici cea mai slabă îndoială sau lipsă de respect în privința nepotului dumitale.

— Nici că te puteai exprima... replică Jasper, apăsîndu-l ușor pe braț, în vreme ce mergeau unul lîngă altul... nici că te puteai exprima mai frumos.

Domnul Grewgious își scoase pălăria ca să se poată netezi pe cap, după aceea încuviință mulțumit și își puse pălăria din nou.

— Aș putea pune rămășag, spuse Jasper, zîmbind (își dădea seama că buzele-i erau încă atît de palide, de aceea și le mușcă, umezindu-le, în timp ce vorbea), aș pune rămășag că Rosa n-a dat nici cel mai mic semn că ar dori cumva să se despartă de Ned.

— Și-ai cîștiga dacă l-ai pune, rosti domnul Grewgious. Cred că în asemenea împrejurări ar trebui să fim îngăduitori față de micile gingășii feciorelnice ale unei tinere făpturi orfane — cu toate că lucrurile astea nu intră în competența mea — ce zici ?

— Nici nu mai încape îndoială.

— Îmi pare bine că te aud vorbind astfel, continuă domnul Grewgious, care se pricepu foarte bine să ocolească subiectul, amintindu-și de cele spuse de ea despre Jasper. Deoarece ea are, pare-se, un instinct delicat care-o îndeamnă ca toate aranjamentele pregătitoare să aibă loc între domnul Edwin Drood și ea... înțelegi ? N-are nevoie de noi, pricepi ?

Jasper se atinse cu mîna pe piept și rosti, aproape nedeslușit :

— De mine, vrei să zici.

Domnul Grewgious duse și el mîna la piept și spuse :

— De noi, vreau să zic. Așa că, să-i lăsăm să aibă micile lor discuții și să se sfătuiască împreună, cînd domnul Edwin Drood s-o întoarce de Crăciun. Apoi vom interveni noi să definitivăm chestiunile de afaceri.

— Așadar, ai stabilit cu ea că vei veni din nou de Crăciun? remarcă Jasper. Înțeleg! Domnule Grewgious, există, după cum foarte bine ai spus dumneata chiar acum, există, între nepotul meu și mine, un atașament atît de deosebit, încît sînt mai sensibil față de băiatul ăsta drag, norocos și fericit, da, fericit, decît față de mine însumi. Este însă drept să se ia în considerație dorința tinerei domnișoare, așa după cum ai menționat Accept indicația dată de dumneata. Da, sînt de acord. Din cîte înțeleg, de Crăciun vor pune la punct pregătirile pentru luna mai, iar căsătoria va fi hotărîtă de ei. Nouă nu ne va mai rămîne altceva de făcut decît să luăm și noi hotărîrea de a fi gata cu socotelile legate de tutelă, pentru ziua de naștere a lui Edwin.

— Asta e și părerea mea, încuviință domnul Grewgious, dînd mîna unul cu altul. Dumnezeu să-i binecuvînteze pe amîndoi!

— Dumnezeu să-i izbăvească pe amîndoi! exclamă Jasper.

— Eu am spus să-i binecuvînteze, remarcă primul, privind peste umăr.

— Și eu, să-i izbăvească, replică celălalt. E vreo deosebire?

NETEZIREA DRUMULUI

S-a observat destul de adesea că femeile au o curioasă aptitudine de a ghici caracterul bărbaților, aptitudine pare-se înnăscută, instinctivă, deoarece ele nu ajung aici în urma unui proces rațional meticulos care să ducă la niște judecăți satisfăcătoare, depline, ci se pronunță cu cea mai mare încredere în ele însele, chiar și în ciuda observațiilor acumulate de către sexul opus. Dar s-a remarcat, nu chiar așa de adesea, că aptitudinea aceasta (supusă greșelii, ca orice însușire omenească) este de cele mai multe ori absolut incapabilă să se controleze pe sine, și atunci cînd se emite o opinie contrarie, dovedită apoi de toate luminile omenești a fi falsă, ea rămîne neînduplecată aidoma unei prejudecăți în privința botărîrii de a nu se lăsa corijată. Ba mai mult chiar, simpla posibilitate a unei contraziceri sau dezaprobări, oricît de firave, dezvăluie în nouă din zece cazuri de raționamente feminine doar slăbiciunea care atestă dovada unei mărturii interesate, într-atît de personal și de vîrtos se leagă simpatica ghicitoare de intuițiile ei.

— Nu crezi, dragă mamă, se adresă clericul mamei sale, într-o zi cînd aceasta își vedea de tricotat în odăița lui de lucru, că ești prea severă cu domnul Neville?

— Nu, *nu* cred, Sept, replică bătrîna doamnă.

— Să discutăm acest fapt, mamă.

— N-am nimic împotrivă, Sept. Sper, dragul meu, că totdeauna am fost dispusă să discut.

Boneta bătrînei doamne începu să tremure și parcă ar fi adăugat în sinea ei : „tare aș mai vrea să văd discuția care să mă facă *pe mine* să-mi schimb părerile".

— Foarte bine, mamă, zise fiul ei, împăciuitor. Mare lucru să fii dispus să discuți.

— Așa cred și eu, dragul meu, rosti bătrîna doamnă, vădit hotărîtă să nu fie dispusă.

— Așadar, domnul Neville, în acele împrejurări nefericite, acționează sub influența unei provocări.

— Și sub influența vinului fiert, adăugă bătrîna doamnă.

— De acord, sub influența vinului... Deși eu cred că amîndoi tinerii în privința asta erau în aceeași stare.

— Eu nu cred, spuse bătrîna doamnă.

— De ce nu, mamă ?

— Pentru că *nu cred*, repetă bătrîna doamnă. Totuși sînt dispusă să discut mai departe.

— Dar, dragă mamă, ce fel de discuție mai e și asta dacă adopți o asemenea poziție.

— De vină e domnul Neville, Sept, nu eu, spuse bătrîna doamnă cu o severitate impunătoare.

— Scumpă mamă ! De ce domnul Neville ?

— Pentru că, zise doamna Crisparkle, revenind la punctul de plecare, a venit beat acasă, și a compromis cu vîrf și îndesat această casă ; în același timp s-a purtat fără pic de respect față de familia care locuiește într-însa.

— Un lucru e de netăgăduit, mamă. I-a părut foarte rău și atunci și acum.

— Dacă nu venea la mine domnul Jasper, cu considerația omului binecrescut, a doua zi, după slujbă, chiar acasă, cu sutana încă pe el, exprimîndu-și speranța că nu m-am alarmat din cale-afară și că nu mi-a fost tulburat prea rău somnul, îmi închipui că n-aș fi auzit niciodată despre această întîmplare dezagreabilă, rosti bătrîna doamnă.

— La drept vorbind, mamă, cred că te-aș fi menajat cît îmi stătea în putință, deși nu m-am gîndit prea mult la acest lucru. Aș fi umblat în catedrală după Jasper, ca să discut cu el în acest sens și să hotărîm împreună dacă nu era mai bine, din toate punctele de

vedere, să păstrăm tăcere, cînd colo l-am găsit vorbind cu dumneata. Așa că a fost prea tîrziu.

— Prea tîrziu, într-adevăr, Sept. Era încă palid ca ceara din pricina celor petrecute peste noapte în casa lui.

— Dacă te menajam, mamă, poți fi sigură că o făceam pentru liniștea și tihna dumitale, de hatîrul celor doi tineri și ca să-mi fac datoria cît mai bine, așa după cum înțeleg eu.

Bătrîna doamnă se ridică numaidecît, străbătu încăperea și îl sărută, spunînd :

— Firește, dragă Sept, sînt sigură de asta.

— În orice caz, întîmplarea aceasta ajungînd subiect de conversație în întregul oraș... rosti domnul Crisparkle, frecîndu-și urechea, în vreme ce mama lui își reluă jilțul și croșetatul... n-am mai avut ce face.

— Am spus atunci, replică bătrîna doamnă, că am o părere proastă despre domnul Neville, și o spun și acum că am o părere proastă despre domnul Neville. Am spus atunci și o spun și acum, domnul Neville ar putea păși pe calea cea bună, dar nu cred că o va face.

Boneta începu numaidecît să tremure din nou considerabil.

— Îmi pare foarte rău că te aud vorbind astfel, mamă...

— Îmi pare rău, dragul meu, că trebuie să vorbesc astfel, îl întrerupse bătrîna doamnă, croșetînd cu fermitate, dar n-am încotro.

— ...Pentru că, reluă clericul, nimeni nu poate tăgădui că domnul Neville este un om extrem de muncitor, atent, progresează rapid și are — sper că pot spune acest lucru — un soi de atașament față de mine.

— Nu e nici un merit în asta, dragul meu, spuse repede bătrîna doamnă, și dacă se laudă cumva că ar fi, cu atît mai rău pentru el.

— Dar, dragă mamă, nici măcar n-a spus vreodată.

— Poate că nu, replică bătrîna doamnă, și tot nu văd mare ispravă.

În privirea binevoitoare a domnului Crisparkle ațintită asupra drăguței piese de porțelan, care tricota, nu era nici pic de iritare ; se deslușea însă limpede o notă

hazlie, dat fiind că prea bine nu se putea discuta cu o figurină de porțelan.

— Și apoi, Sept, întreabă-te ce-ar însemna el fără soră-sa. Știi ce înrîurire are ea asupra lui, știi cît este de capabilă, știi foarte bine că tot ce învață cu tine, studiază cu ea. Acordă fetei partea de elogii care i se cuvine și vezi ce mai rămîne pentru el ?

La auzul acestor cuvinte, domnul Crisparkle căzu într-o stare de scurtă reverie, în care timp se gîndi la fel de fel de lucruri. Își aminti de timpul cînd îi văzuse pe cei doi, frate și soră, discutînd aprins despre una din vechile lui cărți de școală, își aminti apoi de diminețile acelea cu promoroacă cînd făceau interesante excursii, pe jos, pînă la stăvilarul din Cloisterham ; își aduse aminte de serile întunecate cînd înfrunta vîntul, la asfințit, cățărat în observatorul lui favorit, într-o ruină de mănăstire rămasă de pe vremuri, privind cum cei doi elevi trec dedesubt pe malul rîului în care începuseră să sclipească focurile și luminile din oraș, făcînd priveliștea și mai dezolantă. Se gîndea cum îi venise în minte ideea că instruind pe unul din ei, îi instruia pe amîndoi, cum își adaptase explicațiile, fără să-și dea seama aproape, pentru puterea de înțelegere a amîndurora — cel cu care avea legătură nemijlocit, în fiecare zi, și apoi fata, cu care comunica indirect numai.

Își aminti de vestea venită de la Casa Maicilor, cum că Helena, pe care greșit o socotise trufașă și zănatecă, stătea supusă sub influența Rosei, frumoasa logodnică (cum o numea el), și că învăța de la ea tot ce știa și aceasta. Îi veni în gînd asocierea pitorească dintre cele două ființe — atît de diferite ca înfățișare. Se întrebă, mai cu seamă, cum de era posibil ca toate aceste lucruri, a căror experiență data doar de cîteva săptămîni, să fi putut ajunge parte integrantă din viața lui ?

Ca totdeauna cînd sfinția sa Septimus cădea în reverie, buna lui mamă trăgea numaidecît concluzia că acesta era un semn infailibil cum că „avea nevoie de un reconfortant" și atunci înfloritoarea doamnă se ducea iute la bufetul din sufragerie de unde scotea reconfortantul sub

forma unui pahar de vin de Constantia[1] și a cîtorva biscuiți de casă. Era un dulap minunat, demn de Cloisterham și de casa parohială. Deasupra, portretul lui Haendel, pe cap cu o perucă bogat revărsată, zîmbea radios privitorului, cu aerul că e conștient de conținutul bufetului și că avea de gînd să combine toate armoniile dinăuntru într-o delicioasă fugă.

Nu era un dulap de rînd, cu uși obișnuite prinse în țițîni, deschizîndu-se dintr-o dată și dezvăluind treptat interiorul, acest bufet rar avea o încuietoare proeminentă în partea mediană, în locul unde se întîlneau două plăci perpendiculare, una se lăsa în jos și alta urca. Placa superioară, atunci cînd cobora (învăluind-o în și mai mare mister pe cea inferioară), dădea la iveală rafturi încăpătoare pline de borcane cu murături, chiupuri cu dulcețuri, canistre din aluminiu, cutii cu mirodenii și recipiente frumoase, albastre și albe, de fabricație străină, tărîmul înmiresmat al compoturilor de tamarin și ghimbăr.

Fiecare ocupant agreabil din acest ungher ferit avea un nume înscris pe pîntece. Murăturile, într-o uniformă de un maron plăcut, cu haina încheiată la doi nasturi, cu pantalonii galbeni sau de culoare cenușie, își dezvăluiau formele pîntecoase, în majuscule, de pildă : NUCI, CASTRAVEȚIORI, CEAPĂ, VARZĂ, CONOPIDĂ, și alți membri din acea nobilă familie.

Chiupurile cu dulceață, de un temperament mai puțin masculin, învești mîntate în hîrtie creponată, se dezvăluiau într-o caligrafie feminină, ca un susur dulce : *Zmeură, Agrișe, Caise, Prune, Goldane, Mere, Piersici.* Scena acestor bunătăți, închizîndu-se și ridicînd placa inferioară, apăreau portocalele, în vecinătatea unei enorme cutii japoneze de zahăr, pentru a le tempera acreala, în cazul cînd nu erau prea coapte.

Biscuiții de casă sălășluiau la această curte fastuoasă, alături de o bucată zdravănă de prăjitură cu prune și de niște pișcoturi zvelte, sortite a fi cufundate în vin dulce și apoi sărutate.

[1] Un vin dulce produs la Constantia, lîngă Cape Town.

Jos de tot, într-o despărțitură boltită, cu pereți de tablă compactă, odihneau, ca niște moaște sfinte, vinuri dulci și o sumedenie de leacuri întăritoare împrăștiind arome de portocale de Sevilla, lămîi, migdale și de chimen.

Acest bufet miraculos avea un aer de desăvîrșire, provenit din faptul că de secole bîzîiau asupră-i clopotele și orga de la catedrală, asemenea unor albine venerabile care ar fi prefăcut în miere tot ce se afla înăuntru. Totdeauna s-a observat că cel care se avînta printre polițe (adînci, după cum s-a menționat, unde încăpeai cu umeri, cap și brațe) ar fi suferit o transfigurare zaharicală.

Sfinția-sa Septimus se supunea de bună voie — victimă a unui dulăpior de plante medicinale grețoase (puse de asemenea sub supravegherea păstoriței de porțelan), precum și a faimosului bufet — infuziilor nemaipomenite de gențiană, izmă, mixandră, salvie, pătrunjel, cimbru, pelin, rozmarin, păpădie, cărora avea să-și pună la dispoziție vajnicul lui stomac! În ce prișnițe grozave, cu straturi de frunze uscate, își oblojea obrazul lui radios și trandafiriu, dacă maică-sa bănuia cumva că are dureri de dinți! Ce mai cataplasme de ierburi trebuia să-și pună bucuros pe față, ori pe frunte, dacă iubita lui mamă îl convingea că s-ar putea să-i iasă acolo o bubuliță! În acest penitenciar botanic, situat la capătul de sus al scării, se afla o celulă joasă și strîmtă, dată cu var, unde atîrnau din tavan mănunchiuri de frunze uscate prinse în cîrlige ruginite, sau erau întinse pe polițe, lîngă niște clondire funeste.

Sfinția-sa Septimus se ducea cu supunere, precum mielul din poveste era dus în atîtea rînduri, la tăiere, fără să se împotrivească, dar, așa cum nu se întîmpla cu mielul, el își purta acolo pașii de unul singur.

Cînd nu făcea nici măcar atît, bătrîna doamnă intra în acțiune plină de voie bună, iar el înghițea liniștit ceea ce i se dădea să bea. Abia dacă își îngăduia, și asta ca să-și mai scoată pîrleala, să moaie mîinile și fața în vasul mare cu petale uscate de trandafir sau în celălalt vas mare cu levănțică uscată; apoi pleca, tot atît de încrezător în puterile tămăduitoare ale apelor rîului din

Cloisterham și de sănătos la minte, pe cît era lady Macbeth de deznădăjduită că nu o vor mai putea spăla toate apele de pe lume.

În momentul de față bunul cleric, cu o perfectă grație, își luă paharul cu vin de Constantia, și astfel reconfortat, spre satisfacția maică-si, își văzu de treburile care-i mai rămăseseră de făcut din ziua aceea. De obicei aceste treburi durau cu punctualitate pînă pe la vremea vecerniei, după asfințitul soarelui.

În catedrală, fiind foarte rece, după slujbă porni iute pe jos; această cursă se termină la ruinele lui favorite pe care se cățără într-o suflare, fără pic de zăbavă.

Îndeplini această strădanie în chip magistral, și fără să fi ap cat după aceea să-și tragă bine răsuflarea, se pironi locului privind riul din vale. La Cloisterham, riul, îndeajuns de aproape de mare, poartă adesea sumedenie de ierburi marine. O cantitate neobișnuită fusese adusă în timpul mareei recente; acest fapt și apoi apa tulbure, zarva pescărușilor care se cufundau și fîlfîiau din aripi fără astîmpăr, lumina sumbră venind din largul mării, dincolo de bărcile ale căror pînze cafenii deveniseră negre — totul prevestea o noapte bîntuită de furtună.

Clericul se gîndea la contrastul dintre marea aceasta învolburată și gălăgioasă și casa parohială, un liman atît de tihnit, cînd, în vale, tocmai treceau Helena și Neville Landless.

Toată ziua îi avusese pe amîndoi în minte. Numaidecît porni în jos ca să stea de vorbă cu ei. Coborîrea era anevoioasă pe lumina aceea cernită, noroc că se pricepea de minune la cățărat — așa de bine încît puțini oameni ar fi putut să-i țină isonul în privința asta. Ajunse lîngă cei doi tineri într-un timp cînd altul n-ar fi făcut decît jumătate de drum.

— Cumplită seară, domnișoară Landless! Nu ți se pare că plimbarea obișnuită pe aici, cu fratele dumitale, te expune prea mult frigului, pe asemenea anotimp? Și în orice caz, după asfințitul soarelui cînd se abat curenți puternici dinspre mare?

Helena nu se gîndea la așa ceva. Era plimbarea lor favorită, prin aceste locuri retrase, căuta ea să-i explice.

— E un loc foarte retras, nimic de zis, încuviință domnul Crisparkle, care se sluji numaidecît de prilej și merse alături de ei. Mai bun ca oricare altul, unde poți vorbi fără să fii întrerupt, ceea ce și doresc. Domnule Neville, i-ai spus cred, sorei dumitale, tot ce s-a petrecut între noi ?

— Totul, domnule.

— Prin urmare, mai spuse domnul Crisparkle, sora dumitale știe că în repetate rînduri am stăruit să-ți ceri scuze, într-un fel sau altul, pentru incidentul nefericit care a avut loc în ziua sosirii dumneavoastră aici.

Rostind aceste cuvinte se uita spre ea, și nu la el — de aceea ea și nu el îi răspunse :

— Da.

— Am calificat acest incident drept nefericit, domnișoară Helena, reluă domnul Crisparkle, fiindcă sînt sigur că a avut urmări neplăcute pentru fratele dumitale. Pe aici e socotit un băiat primejdios, violent, care nu se poate stăpîni la mînie, și tocmai din pricina asta oamenii îl ocolesc.

— Așa este, sînt sigură... bietul băiat, spuse Helena, privindu-și fratele cu o compasiune trufașă, care exprima convingerea profundă că era tratat într-un mod lipsit de generozitate. Nu m-aș îndoi cîtuși de puțin, dacă ar fi să țin seama numai de cele spuse de dumneavoastră, dar relatările dumneavoastră sînt confirmate de apropouri indirecte și aluzii de care zilnic mă lovesc.

— Ei bine, reluă domnul Crisparkle, pe un ton blînd dar categoric, nu-i așa că situația e regretabilă și că ar trebui remediată ? Domnul Neville se află de puțină vreme în Cloisterham și nu mă tem că n-are să biruie cumva asemenea ponoase, dovedind că a fost greșit judecat. Ar fi însă mult mai înțelept dacă s-ar purcede numaidecît acțiunea, mai degrabă decît să te bizui pe o dată incertă ! Mai cu seamă că, pe lîngă faptul că e ceva nimerit, mai e și drept pe deasupra. Pentru că Neville, fără doar și poate, a greșit.

— A fost provocat, îi luă apărarea Helena.

— El a atacat primul, obiectă domnul Crisparkle,

Își văzură mai departe de drum, în tăcere. În cele din urmă Helena ridică ochii, fixîndu-i pe chipul clericului și spuse, aproape cu reproș :

— O, domnule Crisparkle, ați vrea ca Neville să se arunce la picioarele tînărului Drood sau la ale domnului Jasper, care nu-i zi să nu-l ponegrească ? În adîncul inimii dumneavoastră nu cred să doriți acest lucru. N-ați face asta dacă ați fi în locul lui, sincer vorbind.

— Helena, i-am explicat domnului Crisparkle, spuse Neville adresînd o privire plină de respect tutorelui său, că dacă aș putea s-o fac din inimă, aș îndeplini îndată ce-mi cere. Dar nu pot, fățărnicia mă revoltă. Tu în orice caz uiți că punîndu-l pe domnul Crisparkle în locul meu, asta ar presupune că domnul Crisparkle să fi făcut ce am făcut eu.

— Îl rog să mă ierte, rosti Helena.

— Vedeți, remarcă domnul Crisparkle, slujindu-se din nou de prilejul oferit, deși ponderat și plin de delicatețe, voi amîndoi recunoașteți, instinctiv, că Neville a procedat greșit. Atunci de ce vă codiți de a mărturisi acest lucru ?

— Oare nu-i nici o deosebire, întrebă Helena, cu un tremur în glas, între supunerea față de un spirit generos și supunerea față de unul josnic, trivial ?

Înainte ca respectabilul cleric să fi găsit un argument pentru a răspunde acestei frumoase distincții, Neville interveni :

— Ajută-mă, Helena, să mă justific în fața domnului Crisparkle. Ajută-mă să-l conving că nu pot fi eu primul care să facă concesii, fără să fi recurs la prefăcătorie și minciună. Ar fi trebuit să am o altă fire ca să procedez astfel, dar nu am. Sînt conștient de jignirea adusă și de agravarea voită a acestei jigniri — și-mi pare rău. Adevărul este că numai gîndul la noaptea aceea mă scoate din sărite la fel ca atunci, noaptea.

— Neville, rosti clericul, grav, iar ai început să strîngi pumnii și asta nu-mi place deloc.

— Îmi pare rău, domnule, dar e involuntar. Am mărturisit că mă simt la fel de mîniat.

— Și eu mărturisesc, spuse domnul Crisparkle, că mă așteptam la ceva mai mult din partea dumitale.

— Îmi pare rău că vă dezamăgesc, domnule, dar ar fi cu mult mai neplăcut dacă v-aș înșela grosolan pretinzînd că m-ați îmbunat în această privință. S-ar putea să facă timpul cînd înrîurirea dumneavoastră puternică ar face pînă și asta cu pupilul îndărătnic, ale cărui antecedente le cunoașteți — dar încă n-a venit. Nu-i așa, Helena, cu toată lupta pe care o duc cu mine însumi?

Helena, ai cărei ochi negri urmăreau efectul produs de vorbele fratelui său pe chipul domnului Crisparkle, adresîndu-se domnului Crisparkle și nu lui Neville, replică:

— Așa este.

După o scurtă pauză ea răspunse celei mai imperceptibile priviri iscoditoare venită din partea fratelui său, printr-o înclinare afirmativă din cap.

Neville continuă:

— Încă nu m-am încumetat să pomenesc, domnule, despre ceea ce ar fi trebuit să vă spun cît se poate de sincer, cînd ați deschis pentru prima oară vorba, în legătură cu acest subiect. Nu e lesne de exprimat, și am fost reținut de teama ca nu cumva să par ridicol, teamă care a acționat foarte puternic asupra mea pînă în ultimul moment, și care dacă n-ar fi de față sora mea m-ar împiedica să fiu absolut sincer chiar și acum. O admir pe domnișoara Bud, domnule, atît de mult încît n-aș putea suporta să fie privită de sus ori cu indiferență; și chiar dacă n-aș avea pentru tînărul Drood resentimentul unei jigniri personale, tot aș încerca acest resentiment numai din pricina ei.

Domnul Crisparkle, nedumerit din cale-afară, se uita la Helena în căutarea unei confirmări: întîlni în expresia chipului ei confirmare deplină ruga de a primi un sfat bun.

— Tînăra persoană despre care vorbești, domnule Neville, trebuie, după cum știi, să se mărite curînd — rosti domnul Crisparkle, grav — de aceea admirația dumitale, dacă e de natura specială pe care pare să o indici, este cumplit de deplasată. De altminteri, ar fi monstruos din partea dumitale dacă ai vrea să adopți rolul de apărător al acestei tinere împotriva celui pe care și l-a ales drept viitor soț. Și unde mai pui, nu i-ai văzut decît o singură dată. Tînăra s-a împrietenit cu sora dumitale și mă mir

că Helena, în interesul prietenei ei, n-a încercat să înăbuşe în dumneata această năstrunicie culpabilă şi nesăbuită.

— A încercat, domnule, dar în zadar. Soţ sau nesoţ, omul acesta e incapabil de sentimentele pe care le nutreşte ea faţă de acea făptură tînără şi frumoasă, tratată de el ca o păpuşă. Am mai spus, el e incapabil de asemenea sentimente, aşa cum nici demn de ea nu este. Ascultaţi ce vă spun, ea e jertfită să-i fie dată lui de soţie. Vă mărturisesc că o iubesc, iar pe el îl desconsider şi-l urăsc!

Rostirea aceste cuvinte îmbujorat la faţă, însoţite de gesturi violente, încît sora lui veni lîngă el, îl luă de braţ, strigînd, dojenitoare :

— Neville! Neville!

Astfel, recăpătîndu-şi cumpătul, el îşi dădu numaidecît seama că trecuse bariera pe care o ridicase în calea năzuinţei lui pătimaşe ; îşi acoperi faţa cu mîinile, nenorocit şi plin de remuşcări.

Domnul Crisparkle, uitîndu-se la el cu atenţie, şi în acelaşi timp gîndindu-se cum să procedeze, făcu vreo cîţiva paşi în linişte, apoi zise :

— Domnule Neville!... Domnule Neville! Sînt nespus de mîhnit văzînd în dumneata semnele unui caracter tot aşa de ursuz, mînios şi violent ca şi noaptea care ne împresoară. Trăsăturile acestea au un aspect prea grav pentru a-mi lua libertatea de a trata dragostea necugetată pe care ai dezvăluit-o ca pe ceva nedemn de luat în seamă. Eu o iau în seamă cu seriozitate şi îţi vorbesc în consecinţă. Duşmănia dintre dumneata şi tînărul Drood nu trebuie să continue. Eu nu pot îngădui să mai continue, acum cînd am aflat ce am aflat de la dumneata, iar dumneata trăind sub acoperămîntul meu. Oricare ar fi presupusele interpretări neîntemeiate atribuite lui, tînărul are un caracter sincer şi bun. De aceea ştiu că mă pot bizui pe aceste calităţi. Acum, te rog, ia seama la ceea ce am să spun. Gîndindu-mă bine, şi după relatările sorei dumitale, sînt gata să admit că, în împăcarea cu tînărul Drood ai tot dreptul să ţi se netezească drumul. Îţi promit să fii ajutat, şi mai mult, că primii paşi îi va face tînărul Drood. Această condiţie o dată îndeplinită, îmi vei da cuvîntul dumitale de creştin că în ce

te privește, cearta s-a încheiat pentru totdeauna. Ce va fi în inima dumitale cînd ai să dai mîna, va ști doar Cel care citește în toate inimile. Dar dacă vei porni cu gînduri necinstite, niciodată n-o să-ți mai meargă bine. Deocamdată atît. Acum să-ți spun ceva și despre dragostea dumitale necugetată. După cîte am înțeles, taina aceasta mi-ai mărturisit-o mie și n-o cunoaște altcineva în afară de sora dumitale și de dumneata însuți. E într-adevăr așa ?

Helena răspunse cu o voce scăzută :

— Nu-i cunoscută decît de noi trei, cei care ne aflăm aici.

— Tînăra, prietena dumitale, nu știe nimic ?

— Nu, pe conștiința mea !

— Atunci îți cer, domnule Neville, să-ți iei un angajament solemn față de mine, că această dragoste va rămîne și mai departe un secret și că vei căuta pe toate căile (și asta cît se poate de serios) să ți-o smulgi din inimă. Nu spun că o să se facă bătînd din palme. N-o să-ți spun că-i vorba de o fantezie vremelnică. N-am să-ți spun că asemenea capricii apar și pier, în sufletele unor tineri înfocați ca dumneata, ceas de ceas. Te voi lăsa să crezi nestînjenit că asemenea dragoste ca a dumitale se întîlnește rar sau niciodată, că va dăinui multă vreme în inima dumitale și că-ți va fi foarte greu să o înfrînezi. Voi acorda angajamentului pe care ți-l cer o valoare cu atît mai mare, cu cît va fi luat fără rezerve.

Tînărul încercase să vorbească în două sau trei rînduri, dar nu izbutise.

— Te las cu sora dumitale, pe care ar fi timpul s-o conduci înapoi la pension, rosti domnul Crisparkle. După aceea, la întoarcere, mă găsești singur în odaia mea.

— Vă rog, nu plecați încă, îl imploră Helena. Mai stați cu noi un minut.

— Nu m-aș fi gîndit, zise Neville, trecîndu-și mîna peste față, să vă mai cer încă un minut, dacă ați fi fost mai puțin răbdător cu mine, domnule Crisparkle, mai puțin bun și într-adevăr sincer, dacă mi-ați fi arătat mai puțin interes. Oh ! De-aș fi avut în copilărie un astfel de om care să mă îndrume !

— Urmează-l acum pe cel care te îndrumă, Neville, murmură Helena, urmează-l pînă la capăt !

Timbrul glasului ei avea ceva care îl opri pe bunul cleric să mai scoată vreo vorbă, altfel s-ar fi împotrivit acestei proslăviri. De aceea, duse un deget la buze și își îndreptă privirile spre Neville.

— Spunînd, domnule Crisparkle, că vă dau asigurări solemne în amîndouă cazurile, din toată inima, și că nu ascund nici un gînd necinstit, înseamnă să nu spun nimic ! exclamă Neville, foarte emoționat. Vă rog să mă iertați că m-am putut lăsa în halul acesta pradă mîniei.

— Nu eu să te iert, nu eu. Știi cine are cu adevărat puterea să ierte, ca fiind un atribut suprem. Domnișoară Helena, dumneata și fratele dumitale sînteți gemeni. Ați venit pe lume cu aceleași porniri, ați petrecut împreună anii copilăriei, în aceleași împrejurări vitrege. Schimbarea care ai săvîrșit-o în dumneata, n-ai putea s-o săvîrșești și în el ? Vezi ce piedici se află în calea lui. Cine, mai bine decît dumneata, ar putea să-l facă să le treacă ?

— Cine mai bine ca dumneavoastră, domnule ? răspunse Helena. Ce reprezintă, oare, influența ori sărmana mea înțelepciune, comparate cu ale dumneavoastră ?

— Dumneata ai înțelepciunea iubirii, îi replică domnul Crisparkle, cea mai înaltă înțelepciune cunoscută vreodată pe pămîntul acesta, să nu uiți. Iar înțelepciunea mea — cu cît vorbim mai puțin despre ea, cu atît mai bine. Noapte bună !

Ea luă mîna care i se întinse și cu un gest de recunoștință, de venerație aproape, o duse la buze.

— Oo ! exclamă clericul, molcom, sînt cu mult prea răsplătit, și se îndepărtă.

În vreme ce-și purta pașii spre curtea catedralei, el încercă, mergînd pe întuneric, să descopere mijloacele cele mai potrivite pentru a duce la îndeplinire ceea ce făgăduise să facă și care trebuia, într-un fel sau altul, făcut.

„O să mi se ceară să-i cunun pe Edwin cu domnișoara Bud... își spuse el ...aș vrea să fi fost cununați și plecați ! Dar să mă ocup întîi de ceea ce așteaptă o rezolvare mai grabnică."

Se gîndi în fel și chip, mai cu seamă dacă se cădea să-i scrie tînărului Drood, ori să stea de vorbă cu Jasper. Conștiința că era iubit de tot personalul catedralei îl îndemna către cea de-a doua alternativă : vederea casei luminate unde locuia Jasper fusese binevenită, căci îl făcu să se hotărască.

„Să bau fierul cît e cald", își mai spuse, „mă duc chiar acum la el".

Jasper adormise pe o canapea din fața focului.

După ce urcă cele cîteva trepte de la intrare, și neprimind nici un răspuns la bătăile lui în ușă, domnul Crisparkle apăsă ușor pe clanță și intră.

Multă vreme mai apoi n-avea să uite felul cum Jasper sărise ca ars de pe canapea într-o stare de buimăceală, între vis și veghe, strigînd :

— Ce s-a-ntîmplat ? Cine-i făptașul ?

— Eu sînt, Jasper, doar eu. Îmi pare rău că te-am deranjat.

Sclipirea din ochii acestuia se stinse de îndată ce-l recunoscu pe cleric ; dădu la o parte un scaun sau două ca să-i facă loc spre cămin unde ardea focul.

— Visam urît de tot, mă bucur că m-am trezit dintr-un somn care după cină stînjenește digestia. Ca să nu mai spun că ești totdeauna binevenit la mine.

— Mulțumesc. Nu prea sînt sigur, rosti domnul Crisparkle, luînd loc în fotoliul oferit lui, că subiectul care mă aduce va fi primit de la început deopotrivă de bine ca mine. Eu însă sînt un propovăduitor al păcii și mă voi ocupa de subiectul meu în interesul păcii. Într-un cuvînt, Jasper, vreau să statornicesc împăciuirea între acești doi tineri.

Pe chipul domnului Jasper se întipări o expresie de totală uluire, expresie de-a dreptul uluitoare, despre care domnul Crisparkle nu știa ce să gîndească.

— Cum ? întrebă Jasper, încet, după o clipă de tăcere.

— Pentru acest „cum" am venit la dumneata. Vreau să-ți cer să-mi faci o mare favoare și un serviciu : de a interveni pe lîngă nepotul dumitale (eu am și intervenit pe lîngă domnul Neville), și de a-l pune să-ți scrie un bilețel scurt, în felul lui vioi, unde să spună că e dispus

să se împace. Știu ce fire de om bun are și știu și ce influență ai dumneata asupra lui. Fără a căuta cîtuși de puțin să-l apăr pe domnul Neville, trebuie să admitem cu toții că a suferit o cruntă jignire.

Jasper întoarse chipul spre foc, la fel de uluit. Domnul Crisparkle continua să-l privească, descoperind că avea o expresie și mai uluitoare ca înainte, cu atît mai abitir, cu cît părea să dezvăluie (deși greu de stabilit) o puternică frămîntare lăuntrică.

— Știu că nu vei lua apărarea domnului Neville... continuă clericul, dar Jasper îl întrerupse.

— Ai și motive să spui acest lucru. Nu, într-adevăr, nu-i voi lua apărarea.

— Fără îndoială. Recunosc, are o fire deplorabil de violentă pe care sper că noi doi, el și cu mine, o vom birui. Am obținut de la el o promisiune solemnă în legătură cu atitudinea pe viitor față de nepotul dumitale... numai de-ai avea bunăvoința să intervii și dumneata — sînt sigur că nu și-ar călca făgăduiala.

— Totdeauna ești gata să-ți pui obrazul pentru alții și să ai deplină încredere. Ești totuși chiar așa de sigur că e cazul să-ți pui obrazul pentru el cu atîta încredere?

— Da.

Expresia lui uluită și uluitoare dispăruse.

— Atunci îmi iei o piatră de pe suflet, mă scapi de o mare teamă... spuse Jasper. Am să fac ce-mi ceri.

Domnul Crisparkle, încîntat de succesul rapid și desăvîrșit, își exprimă satisfacția în termenii cei mai frumoși.

— Am să fac ceea ce-mi ceri, repetă Jasper, pentru mîngîierea că voi avea garanții din partea dumitale împotriva temerilor mele vagi și neîntemeiate. Te rog să nu rîzi de mine... dar, ții un jurnal?

— Un rînd pe zi, nu mai mult.

— Un rînd pe zi ar fi îndeajuns pentru o viață atît de fără evenimente ca a mea. Să știi însă, rosti Jasper, luînd un caiet din biroul său, că jurnalul meu este, de fapt, și jurnalul vieții lui Ned. Însemnarea aceasta are să ți se pară hazlie. O să ghicești cînd a fost scrisă:

Trecut de miezul nopții. După cele văzute chiar acum, a pus stăpînire pe mine o frică de moarte, în legătură cu anumite urmări groaznice pe care le-ar avea de suferit

copilașul meu drag, urmări cu care nu mă pot împăca și nici lupta în vreun fel. Toate eforturile mele sînt zadarnice. Pasiunea demoniacă a acestui Neville Landless, forța lui la mînie, furia lui sălbatică dezlănțuită spre a-l nimici pe cel împotriva căruia este îndreptată, mă înfioară. Atît de profundă e impresia resimțită, încît de două ori am intrat în odaia scumpului meu copil ca să fiu sigur că doarme, în tihnă, că nu zace mort într-un lac de sînge.

— Iată ce scriam a doua zi dimineața :

Ned s-a sculat și a plecat. Cu inima ușoară și fără suspiciuni, ca totdeauna. A rîs cînd l-am pus în gardă, și mi-a spus că era oricînd în stare să se apere împotriva lui Neville Landless. I-am spus că s-ar putea, dar că nu era la fel de rău ca acesta. A continuat să ia totul în glumă, însă eu l-am condus pînă unde mi-a stat în putință și l-am părăsit cu inima foarte grea. Nu sînt în stare să mă lepăd de negura sumbră a acestor presimțiri rele — dacă se mai pot numi astfel niște impresii întemeiate pe fapte palpabile.

— Nu e tot, conchise Jasper, răsfoind paginile jurnalului înainte de a-l pune deoparte. În repetate rînduri am căzut în această stare sumbră, după cum se vede și din alte însemnări. Dar acum am primit asigurări din partea dumitale și le voi consemna în jurnalul meu ca pe un antidot împotriva gîndurilor negre.

— Un asemenea antidot, sper, replică domnul Crisparkle, care să te facă nu după multă vreme să-ți înerezi fiăcărilor gîndurile negre. Eu aș fi ultimul care să-ți caute vină astă-seară, mai cu seamă pentru că dumneata ai răspuns dorințelor mele cu atîta sinceritate. Trebuie să-ți spun însă, Jasper, că devotamentul față de nepotul dumitale te-a făcut să exagerezi lucrurile în această privință.

— Îmi ești martor, spuse Jasper, ridicînd din umeri, în ce stare de spirit mă aflam, cinstit vorbind, în seara aceea, înainte să mă fi apucat de scris și în ce termeni am exprimat-o. Îți mai amintești că ai avut obiecțiuni în legătură cu un cuvînt folosit în timpul disputei, ca fiind prea tare ? Era un cuvînt mai tare decît toate cele de care m-am slujit în jurnal.

— Bine, bine... Încearcă antidotul, reluă domnul Crisparkle, și poate că-ți va oferi o viziune mai luminoasă, mai plăcută a chestiunii! Să punem capăt discuției noastre. Trebuie să-ți mulțumesc în numele meu, îți mulțumesc, sincer.

— Vei vedea, spuse Jasper, în timp ce-și dădeau mîna, că ceea ce dorești să fac nu va fi făcut pe jumătate. Voi avea grijă ca Ned, dacă va fi să cedeze, s-o facă pe deplin.

Trei zile după această conversație, se duse la domnul Crisparkle cu următoarea scrisoare :

Dragă Jack,

Sînt mișcat de relatarea asupra convorbirii cu domnul Crisparkle, față de care am toată stima. Mă grăbesc să-ți spun deschis că în împrejurarea aceea mi-am pierdut capul la fel ca și domnul Landless ; ce-a fost a fost, acum vreau ca totul să fie din nou cum se cuvine.

Ascultă, scumpul și vechiul meu prieten, invită pe domnul Landless la masă în ajun de Crăciun (într-o zi așa de mare și faptele noastre vor fi mari), și să fim numai noi trei, să ne dăm mîna unii cu alții și nici să nu mai pomenim de asta.

Dragul meu Jack,

Cu aceeași profundă afecțiune,

EDWIN DROOD.

P.S. *Transmite un călduros salut domnișoarei Pussy, la prima lecție de muzică.*

— Așadar îl aștepți pe domnul Neville ? întrebă domnul Crisparkle.

— Mă bizui că va veni, spuse domnul Jasper.

UN PORTRET ȘI UN INEL

Îndărătul celei mai vechi părți din cartierul londonez Holborn, acolo unde cîteva case, cu frontoane semețe, dăinuind de veacuri mai străjuie, tot căutînd, nemîngîiate parcă, Old Bourne, locul care de mult nu mai este — se află un colțișor alcătuit din două patrulatere neregulate, numit Staple Inn.

Este unul din acele locuri de refugiu pentru pietoni, care atunci cînd nimeresc aici, scăpînd de vacarmul străzilor, au senzația că și-ar fi pus vată în urechi și că ar avea tălpi de pluș la încălțăminte.

Este unul din acele locuri unde cîteva vrăbiuțe numai funingine, care ciripesc în niște copaci numai funingine, își spun parcă : „Hai să ne zbenguim aici, la țară", pentru că o palmă de grădină și cîțiva pași de prundiș le provoacă acest șoc înviorător slabei lor inteligențe.

Altminteri, este unul din acele locuri în deplină legalitate ; are și un fel de sală pentru public cu felinar pe acoperiș — dar la ce slujește și din fondurile cui se întreține, povestitorul acestei istorii nu știe.

Pe vremea cînd orașul Cloisterham era ofensat de apariția unei căi ferate la orizont, deoarece amenința vechile instituții supuse tuturor schimbărilor — o însușire a noastră, a britanicilor — (soarta acestor instituții sacrosante este că în aceeași măsură ne jeluiam după ele, tremurăm pentru ele și ne împăunăm cu ele, orice s-ar întîmpla în restul lumii), în zilele acelea, așadar, nu se

ridicase prin preajmă nici o construcție arhitectonică de proporții considerabile, care să-și arunce umbra pe Staple Inn. Acolo soarele coborînd spre asfințit își răspîndea razele strălucitoare, iar vîntul de sud-vest sufla nestînjenit.

Totuși, nici vîntul, nici soarele nu răzbeau pînă la Staple Inn în acea după-amiază de decembrie, către ora șase, cînd totul era cufundat în ceață, iar luminările împrăștiau o lumină nebuloasă, difuză, prin ferestrele de la rîndul de case locuite toate, și mai cu seamă de la un șir de odăi dintr-o casă alcătuind unul din unghiurile micului patrulater, care deasupra portalului neîmbietor înfățișa o inscripție misterioasă :

P

J T

1747.

În acest șir de odăi se afla cineva care niciodată nu și-a bătut capul din pricina inscripției, doar cînd și cînd, aruncînd o privire sus, spre ea, căci, cine știe, ar fi putut să însemne Poate John Thomas sau Poate Joe Tyler — era domnul Grewgious, care acum stătea la gura focului și scria.

Cine ar fi fost în stare să spună, uitîndu-se la domnul Grewgious, dacă omul ăsta a știut vreodată ce-i ambiția sau dezamăgirea în viață ?

Făcuse studii pentru a deveni avocat, și pînă la urmă s-a lăsat și a ajuns consilier juridic. Dresa acte, încheia contracte, dar el nu prea făcea casă bună cu această profesie încît au trebuit, printr-o înțelegere mutuală, să se separe — dacă se poate vorbi de separare acolo unde niciodată n-a fost o unire.

De fapt, această profesiune n-a vrut să vină la domnul Grewgious. El i-a făcut curte, dar n-a putut-o cuceri, așa că fiecare a mers pe drumul său. Însă un vînt neașteptat i-a adus o anumită afacere de arbitraj. Și-a cîștigat faimă mare prin strădania neobosită depusă în căutarea legalității și aplicarea ei, apoi o sumă rotunjoară

de galbeni suflați de un vînt cu un punct de pornire ceva mai precis, dădu buzna în buzunarul lui.

Astfel, întîmplarea a făcut să ajungă la un liman. Acum era încasator de chirii și administratorul a două proprietăți bogate, împuternicit să se ocupe de afacerile lor de ordin juridic, multe la număr, prin intermediul unor firme de avocați de la etajul inferior.

Domnul Grewgious s-a lepădat atunci de orice ambiție (presupunînd că ar fi avut așa ceva vreodată) și s-a instalat pentru tot restul vieții sub vița de vie și smochinul uscat ale lui P.J.T., care le-a răsădit în o mie șapte sute patruzeci și șapte.

O sumedenie de registre de contabilitate, numeroase dosare de corespodență, cîteva case de fier împodobeau biroul domnului Grewgious. Nu se putea spune cumva că ar fi stat claie peste grămadă, atît de meticulos și de precis erau rînduite.

Teama că din pricina unei morți subite ar fi putut lăsa un fapt sau o cifră, întrucîtva incomplete sau neclare, îl vîra pe domnul Grewgious zilnic de viu în mormînt. Desăvîrșita punctualitate în funcția pe care o avea îi intrase acestui om în sînge. Există tot soiul de sînge, un sînge care curge mai iute, altul mai vioi, mai plăcut — dar sînge mai cinstit nici că există.

Nici urmă de lux în biroul lui ; pînă și elementele de confort se limitau doar la a face încăperea să fie uscată și călduroasă, avînd un cămin strașnic, deși cam vechi.

Ceea ce se putea numi viața sa particulară se reducea la căminul, fotoliul și masa rotundă, demodată, care era adusă pe covorul din mijloc după orele de lucru, dintr-un ungher unde altminteri rămînea întoarsă, ca un scut strălucitor de acaju, în defensivă parcă, în fața unui bufet, conținînd de obicei cîte ceva de băut.

Încăperea alăturată era a secretarului său.

Dormitorul domnului Grewgious se afla în partea cealaltă a scării comune, iar la piciorul acestei scări comune se găsea cămara, departe de a fi goală.

Trei sute de zile pe an, cel puțin, domnul Grewgious trecea drumul pînă la birtul de la hotelul „Furnival" ca să mănînce, iar după-masă trecea drumul înapoi pentru a gusta din bucuriile simple ale interiorului său, pînă

ce o nouă zi de muncă își revărsa zorile peste casa cu inscripția P.J.T., o mie șapte sute patruzeci și șapte.

Așa cum domnul Grewgious stătea în acea după-amiază și scria lîngă focul său, tot astfel și secretarul domnului Grewgious stătea și scria lîngă *al său*.

Funcționarul acesta, un personaj în vîrstă de treizeci de ani, palid la față, puhav, cu păr negru și niște ochi mari, negri, fără pic de strălucire, cu înfățișare de aluat prea puțin copt, cerînd parcă să fie trimis înapoi la brutar, era o ființă misterioasă, care poseda nu se știe ce forță stranie asupra domnului Grewgious. Ca și cum ar fi fost adus pe lume, aidoma unui demon de familie, printr-o vrajă supranaturală care însă se spulberase la spartul tîrgului — el se ținea scai de domnul Grewgious, cu toate că acesta, ca să-și apere liniștea, tihna, ar fi dat oricît numai să se descotorosească de el.

Un ins sumbru, cu o chică încîlcită, avînd în general aerul că ar fi crescut la umbra acelui arbore sinistru de pe insula Java, care a adăpostit mai multe minciuni decît tot restul regnului vegetal. Totuși, domnul Grewgious îl trata cu o inexplicabilă considerație.

— Ei, Bazzard, spuse domnul Grewgious cînd intră secretarul, ridicînd ochii din hîrtiile pe care tocmai le rînduia pentru a doua zi, ce ne-a mai adus vîntul înafară de ceață ?

— Pe domnul Drood, rosti Bazzard.

— Dar ce-i cu el ?

— A venit... precizâ Bazzard.

— Trebuia să-l poftești înăuntru.

— Asta și fac, adăugă Bazzard.

Într-adevăr, oaspetele apăru în odaie.

— Vai de mine ! exclamă domnul Grewgious, uitîndu-se în jur la cele două lumînări din birou. Am crezut că ai trecut pe aici lăsînd doar numele și ai plecat. Ce mai faci, domnule Edwin ? Vai de mine, abia mai poți respira !...

— Ceața asta... replică Edwin... mă ustură ochii ca de piperul cel mai iute.

— E chiar așa de rea ceața asta ? Te rog, fă-te comod. Din fericire am un foc bun, a avut grijă de mine domnul Bazzard.

— Eu n-am avut, spuse domnul Bazzard din uşă.

— Aa, atunci trebuie că eu am avut grijă de mine fără să-mi fi dat seama, rosti domnul Grewgious. Te rog, aşază-te în jilţul meu. Nu, nu... te rog! Venind de afară pe aşa o vreme, locul *meu* e cel mai nimerit.

Edwin luă loc în fotoliul din colţul căminului; ceaţa adusă cu el, ceaţa lăsată o dată cu pardesiul şi fularul, se destrămă repede la focul vioi din cămin.

— Simt, rosti Edwin, zîmbind, că parcă aş mai rămîne.

— Ia stai, strigă domnul Grewgious, scuză-mă că te-am întrerupt, dar ce-ar fi să mai rămîi. Ceaţa se va ridica într-un ceas-două. Am putea cere să ni se trimită masa de peste drum chiar de la Holborn. Mai bine să serveşti porţia de piper aici decît afară... te rog, rămîi la masă.

— Sînteţi foarte amabil, spuse Edwin, privind în jur-î ispitit parcă de cine ştie ce petrecere cu lăutari.

— Ba de loc, se împotrivi domnul Grewgious, *dumneata* eşti foarte amabil că accepţi să iei o masă frugală cu un holtei bătrîn în locuinţa acestuia... Îl voi pofti — adăugă domnul Grewgious coborînd glasul, şi clipind din ochi, ca şi cum cine ştie ce idee strălucită i-ar fi venit — îl voi pofti şi pe Bazzard. Altfel s-ar supăra. Bazzard!

Bazzard îşi făcu din nou apariţia.

— O să iei masa cu domnul Drood şi cu mine.

— Dacă mi se dă această dispoziţie, firește, domnule, mă supun, rosti secretarul, posomorît.

— Ce mai om! strigă domnul Grewgious. Nu ţi se dă dispoziţie, eşti invitat.

— Mulţumesc, domnule, spuse Bazzard. În cazul ăsta, n-am nimic împotrivă.

— E-n ordine. Şi poate n-o să te superi, reluă domnul Grewgious, dacă te duci peste drum la hotelul Furnival ca să ceri să ni se trimită cele necesare pentru a aşterne masa. O să avem un castron cu cea mai fierbinte, mai tare şi mai pipărată supă care se poate procura; pe urmă mîncarea cea mai gustoasă a zilei, o bucată de carne (să zicem o ciosvîrtă de berbec), apoi o găscă sau un curcan, ori ceva asemănător ce s-ar găsi trecut pe lista de bucate — într-un cuvînt, ce se poate comanda mai bun.

Domnul Grewgious dădu aceste instrucțiuni mărinimoase pe tonul lui obișnuit, ca și cum ar fi citit un inventar sau ar fi repetat o lecție, mecanic.

Bazzard, după ce aduse masa rotundă din colț, ieși ca să execute dispozițiile.

— Vezi, am fost cu băgare de seamă, rosti domnul Grewgious, după plecarea secretarului, pe un ton scăzut, cînd a fost să-l folosesc în chestiuni legate de comisioane, aprovizionare... Treburile astea s-ar putea să nu-i placă.

— S-ar părea că la dumneavoastră, domnule, are multă libertate de acțiune, remarcă Edwin.

— Libertate de acțiune? replică domnul Grewgious. Vai de mine și de mine! O, bietul băiat, te înșeli complet în privința lui. Dacă ar avea libertate de acțiune, nu s-ar afla aici.

„Mă-ntreb, unde ar fi putut să fie!" își spuse Edwin, dar numai în gînd, pentru că domnul Grewgious veni și se așeză în fața lui, în celălalt colț al focului, cu spatele rezemat de cămin și își aduna pulpanele redingotei, pregătindu-se să facă o conversație agreabilă.

— Îmi închipui, fără a pretinde că aș avea talente de profet, că mi-ai făcut favoarea de a mă vizita ca să mă înștiințezi de plecarea dumitale într-un anumit loc — unde, aș putea spune, ești așteptat — și ca să te oferi să-mi faci unele mici comisioane pentru fermecătoarea mea pupilă, și poate să mă zorești puțin în niște chestiuni de afaceri... Nu-i așa, domnule Edwin?

— Am venit să vă fac o vizită înainte de plecare, domnule, ca o atenție.

— Atenție! exclamă domnul Grewgious. Ah, da, firește, nu de nerăbdare?

— De nerăbdare, domnule?

Domnul Grewgious avusese intenția să fie șiret, fără însă a-și dezvălui această intenție, cîtuși de puțin. Se așeză foarte aproape de focul a cărui vioiciune abia o mai putea suporta, de parcă ar fi vrut să ardă, în el însuși, esența acestei șiretenii, așa precum și alte stări sufletești subtile se pot căli, ajungînd metale dure, la văpaia unor flăcări puternice. Șiretenia lui topindu-se, însă, în fața atitudinii calme a oaspetelui său, rămase

doar efectul focului, din pricina căruia începu să se frece de căldură.

— Nu de mult am făcut și eu o călătorie într-acolo, rosti domnul Grewgious, potrivindu-și din nou pulpanele redingotei, și tocmai la acest lucru mă refeream cînd ți-am spus adineauri că ești așteptat.

— Da, domnule, într-adevăr ! Știu că Pussy așteaptă reîntoarcerea mea.

— Vorbești despre o pisică ?... întrebă domnul Grewgious.

Edwin roși puțin.

— Eu îi spun Rosei, Pussy, explică el.

— Aa, așa !... se miră domnul Grewgious, trecîndu-și mîna peste creștetul capului. Foarte drăguț...

Edwin îl privi în față, nefiind sigur dacă felul său de a o numi întîmpina obiecțiuni serioase din partea acestuia. Dar Edwin ar fi aflat poate mai mult dacă se uita la cadranul unui ceasornic.

— Așa o alint eu, explică din nou.

— Hm ! făcu domnul Grewgious, cu un semn din cap, care putea fi luat drept un compromis atît de evident între o încuviințare vagă și o neîncuviințare de formă, încît oaspetele părea foarte descumpănit.

— V-a spus cumva Pi Rosa... începu Edwin, încercînd să-și recapete echilibrul.

— Pi Rosa ?... repetă domnul Grewgious.

— Voiam să spun Pussy, și m-am răzgîndit, v-a spus ceva în chestiunea Landless [1] ?

— Nu, răspunse domnul Grewgious. E ceva în legătură cu vreo proprietate... o vilă... o fermă ?

— E vorba de un frate și o soră. Sora se află la Casa Maicilor și a devenit bună prietenă cu Puss...

— Pi Rosa, interveni domnul Grewgious fără măcar să clipească.

— E o fată remarcabil de frumoasă, domnule, și credeam că v-a fost descrisă sau poate prezentată.

— Nici una nici alta, rosti domnul Grewgious. Dar uite-l pe Bazzard.

[1] Landless = fără țară, fără pămînt.

Bazzard se întorsese, însoțit de doi chelneri — unul umbla ca melcul, celălalt era iute ca sfîrleaza. Tustrei aduseră, intrînd, atîta ceață înăuntru, încît focul începu iarăși să duduie. Chelnerul iute ca sfîrleaza, care purtase pe umeri toate cele trebuitoare, așeză fața de masă cu o repoziciune și o dexteritate uluitoare, în timp ce chelnerul care umbla ca melcul — nici măcar nu se ostenise să aducă ceva — îi căuta nod în papură. Apoi, chelnerul iute ca sfîrleaza se apucă să facă lună toate paharele aduse de el, iar chelnerul care umbla ca melcul le privea în zare. Pe urmă, chelnerul iute ca sfîrleaza zbură peste drum la Holborn, după supă și se întoarse cît ai clipi, și iar porni după mîncare și înapoi din nou, pe urmă iarăși după ciosvîrta de berbec și friptura de pasăre, și din nou înapoi ; între timp mai făcuse și alte salturi după o sumedenie de lucruri, pentru că, din cînd în cînd, tot descoperea că cel care umbla ca melcul pe toate le uitase. Chelnerul iute ca sfîrleaza alerga de nu mai putea, și, cînd colo, primea la întoarcere numai bobîrnace din partea celui care umbla ca melcul : ba că lăsa să intre prea multă ceață, ba că de ce naiba gifiie așa.

La sfîrșitul cinei, în care timp chelnerul iute ca sfîrleaza nici nu putuse să-și tragă bine răsuflarea, chelnerul care umbla ca melcul luă fața de masă subsuoară, umflîndu-se în pene, și după ce se uită pieziș (ca să nu zicem cu parapon) către chelnerul iute ca sfîrleaza, care rînduia paharele curate, îndreptă o privire în semn de adio către domnul Grewgious, ca și cum ar fi vrut să spună : „Între noi să fie clar, de la bun început, că răsplata mie mi se cuvine, sclavu' ăsta n-are drept la nimic." Apoi, împingîndu-l cît colo, afară din încăpere pe chelnerul iute ca sfîrleaza, aflat în fața lui, ieși și el.

Fusese ca o imagine în miniatură meticulos lucrată, reprezentînd fețele cele mai simandicoase, pe lorzi și dregători de tot soiul, pe cei din guvern... Un tablou micuț, cît se poate de edificator, demn de a fi expus la Galeria Națională.

Cauza principală a acestei mese somptuoase fiind ceața, tot ceața a slujit drept pretext ca să se prelungească. Afară, funcționarii se auzeau cum strănută, cum tușesc, cum băteau din picioare pe prundiș. Trebuia să

i se porunceaască mereu nefericitului aceluia de chelner iute ca sfîrleaza, tremurînd de frig, să închidă ușa pînă s-o deschidă, și ar fi bine să se menționeze, în paranteză, că picioarele acestui tînăr, aplicate în ușă, dădeau dovadă de cel mai delicat simț tactil, pentru că ele îl precedau pe el și tava cu cîteva secunde, de fiecare dată (oarecum la fel cum undița pescarul), zăbovind totdeauna pînă ce el dispărea cu tava, aidoma picioarelor lui Macbeth, care l-au purtat în silă, ieșind din scenă să se ducă să-l ucidă pe Duncan.

Amfitrionul coborî scara, în cămară, de unde aduse sticle pline cu vinuri de culoare rubinie, galbene ca paiul sau aurii, făcute din struguri care se copseseră în țări fără ceață, cu mult în urmă, și de atunci zăcuseră la umbră într-un somn adînc. Spumegînd și bolborosind, după o hibernare atît de îndelungă, ele se împingeau în dop ca să ajute tirbușonul (așa cum pușcăriașii îi ajută pe răzvrătiți să abată porțile), și izbucneau afară revărsîndu-se cu vioiciune.

Dacă P.J.T. în o mie șapte sute patru zeci și șapte, sau în oricare alt an al existenței sale, a băut asemenea vinuri, atunci Poate Jubilase în Taină.

Aparent, domnul Grewgious nu dădea semne că ar fi suferit înrîurirea amețitoare a acestor vinuri aprige. Ai fi zis că în loc să le bea le turna pe el, peste trupul lui uscat de tot, ca tutunul de prizat, risipindu-le, fără să-i aducă vreo umbră sau rază de lumină care să lică-rească pe chipul lui. Nici în gesturi nu era influențat. Dar în felul său insensibil de a fi, totuși nu-l pierduse din ochi pe Edwin, și cînd la sfîrșitul mesei îl aduse pe Edwin din nou să-și reia locul în jilțul de lîngă foc, iar acesta se cufundă cu voluptate, nu fără oarecare împotrivire, domnul Grewgious, după ce își întoarse și el jilțul cu fața la foc și se netezi pe cap și pe obraz, se uită, pare-se, la oaspetele său printre degetele cu care se netezise.

— Bazzard! strigă domnul Grewgious, întorcîndu-se deodată către acesta.

— Vă ascult, domnule, rosti Bazzard, care cel mai adesea își văzuse de înfulecat și băut cu strășnicie, însă pe tăcute.

— Beau în sănătatea dumitale, Bazzard... domnule Edwin, pentru reușita domnului Bazzard !

— Pentru reușita domnului Bazzard ? repetă Edwin, fără să arate pic de entuziasm, și adăugînd în sinea lui „Pentru ce reușită, oare ?"

— Și poate... continuă domnul Grewgious... n-am libertatea să fiu explicit... poate !... elementele mele de conversație sînt atît de limitate încît știu că nu prea mă descurc bine... poate !... e nevoie de imaginație, iar eu n-am strop de imaginație... poate !... ghimpele neliniștii este ceea ce se potrivește mai bine cu ideia pe care vreau s-o exprim... poate în cele din urmă să izbutească.

Domnul Bazzard, privind focul cu un surîs posac, își vîrî o mînă în chica lui încîlcită — ca și cum ghimpele neliniștii acolo s-ar fi cuibărit — apoi în jiletcă și în buzunar, ca și cum acolo s-ar fi cuibărit. Edwin urmărea atent din ochi toate aceste mișcări, de parcă tînărul s-ar fi așteptat să vadă ghimpele apărînd ; nu apăru totuși și domnul Bazzard spuse doar :

— Sînt numai ochi și urechi, domnule... vă mulțumesc.

— Acum aș vrea... adăugă domnul Grewgious, făcînd cu o mînă să zuruie paharul pe masă, și aplecîndu-se într-o parte, cu cealaltă mînă streașină la gură și-i șopti... să beau pentru pupila mea. Dar am început cu Bazzard, altminteri poate nu i-ar fi fost pe plac.

Aceste cuvinte fuseseră însoțite de un semn misterios din ochi, sau de ceva care păruse a fi un semn din ochi dacă pleoapele domnului Grewgious s-ar fi putut mișca destul de iute. Edwin făcu și el cu ochiul, fără să știe cîtuși de puțin de ce.

— Și acum, rosti domnul Grewgious, închin un pahar pentru frumoasa și fermecătoarea domnișoară Rosa. Bazzard, pentru frumoasa și fermecătoarea domnișoară Rosa !

— Vă ascult, domnule, rosti Bazzard. Mă asociez.

— La fel și eu ! exclamă Edwin.

— Dumnezeu să vă aibă în paza lui — strigă domnul Grewgious, rupînd tăcerea searbădă care, firește, urmă după acest toast — dar de ce *trebuie* să facem pauzele astea cînd am îndeplinit un mic obicei social, care nu-i de natură să stîrnească reflecții despre noi înșine sau să ne aducă la deznădejde... mai știi ?... Eu sînt, de fapt,

un om dintr-o bucată și totuși îmi imaginez (dacă pot folosi acest cuvînt, cu, fără un dram de imaginație) că astă-seară aș fi în stare să descriu sugestiv starea de spirit a unui îndrăgostit sadea.

— Vă ascult, domnule, spuse Bazzard, făceți-ne acest portret.

— Domnul Edwin va interveni cu rectificarea greșelilor, reluă domnul Grewgious, și va însufleți tabloul meu cu cîteva trăsături din viața reală. Aș putea spune de pe acum că în multe detalii e greșit și mai are nevoie berechet de unele trăsături de penel ca să capete viață, pentru că eu m-am născut uscat ca o surcică și nu cunosc nici simpatia duioasă, și nici experiențele duioase ale iubirii. Fi bine! îndrăznesc să cred că un îndrăgostit adevărat este pătruns pînă în măduva oaselor de ființa spre care se îndreaptă afecțiunea sa; îndrăznesc să mai cred că îi este prețios și numele ei drag și că nu-l poate auzi sau repeta fără emoție. Dacă îndrăgostitul are o denumire specială, plină de drăgălășenie, rezervată ei, și nu s-o audă te miri cine. Un nume pe care el are prilejul să-l folosească atunci cînd e numai în plăcuta ei prezență, ar fi o dovadă de libertate deșănțată, de răceală, de insensibilitate, aproape o lipsă de bun-simț dacă s-ar făli cu el oriunde.

Era ceva minunat să-l vezi pe domnul Grewgious stînd țeapăn, drept ca lumînarea, pe scaun, cu mîinile pe genunchi, cum își depăna discursul întrerupîndu-se tot timpul, ca un pui de bogdaproste cu o foarte bună memorie care înșiră un pomelnic de rugăciuni. Domnul Grewgious nu trăda nici un pic de emoție, stîrnită cumva de cuvintele rostite, doar poate ici și colo un soi de fornăit, care se auzea venind dinspre vîrful nasului.

— Tabloul meu, reluă domnul Grewgious, încearcă să reprezinte (corectat de dumneata, domnule Edwin) adevăratul îndrăgostit, nerăbdător ca totdeauna să fie în prezența, ori măcar în preajma ființei iubite — și care prea puțin se sinchisește de propria lui persoană cînd se află într-o altă companie — mereu în căutarea ei. Dacă aș spune că o caută precum pasărea cuibul, mi-aș bate joc de mine, pentru că atunci aș da impresia că vreau să fac poezie, și eu am fost totdeauna atît de de-

parte de poezie, încît niciodată, după cum știu, n-am ajuns nici măcar la zece mii de mile de ea. Și unde mai pui, sînt absolut ignorant în ce privește tabieturile păsărilor, în afara vrăbiilor din Staple Inn, ce-și fac cuiburile pe sub cornișe și streșini, prin hogeacuri, care n-au fost construite anume pentru ele de mîna binefăcătoare a Naturii. Vă rog, de aceea, să considerați ca abandonată ideea despre cuibul păsărelelor. Tabloul meu însă îl reprezintă pe adevăratul îndrăgostit care nu are o existență separabilă de cea a iubitei lui și care duce o viață dublă și în același timp împărțită. Dacă nu exprim limpede ceea ce vreau să spun, asta e din pricină că, neavînd talent la conversație, nu pot exprima ce am în minte, sau, neavînd nici o idee, habar n-am eu însumi ce nu izbutesc să exprim. Ori, acest lucru, îmi place să cred, nu e cazul cu mine.

Edwin făcuse fețe-fețe cînd anumite puncte ale portretului ieșeau la lumină. Acum stătea și privea focul, mușcîndu-și buzele.

— Cugetările unui om dintr-o bucată, reluă domnul Grewgious, aflat în același loc și vorbind exact pe același ton ca mai înainte, s-ar putea să fie greșite cînd e vorba de un subiect atît de nebulos. Dar îmi închipui (subiect supus din nou rectificărilor domnului Edwin) că nu poate exista nici răceală, nici plictis, nici îndoieli, nici indiferență, nici jumătăți de măsură, în sufletul unui adevărat îndrăgostit. Spune-mi, te rog, am izbutit să conturez cît de cît acest tablou ?

La fel de pripit în încheiere precum fusese în introducere, dar și în expunerea ideilor sale, el abătu această întrebare asupra lui Edwin, oprindu-se brusc tocmai cînd ai fi crezut că se află în toiul peroratiei sale.

— Aș spune, domnule, se bîlbîi Edwin, pentru că mie mi-ați adresat întrebarea...

— Da, încuviință domnul Grewgious, mă adresez dumitale, ca unei autorități în materie.

— Aș spune atunci, domnule, reluă Edwin, încurcat, că tabloul descris de dumneavoastră este exact, în linii mari, dar aș mai adăuga ceva poate, și anume că ați fost puțin cam aspru cu bietul îndrăgostit.

— Se prea poate, recunoscu domnul Grewgious, se prea poate. Eu sînt un om aspru, în fond.

— S-ar putea să nu dezvăluie, rosti Edwin, tot ce simte ; ori s-ar putea să nu...

Aici se opri îndelung ; nu găsea sfîrșitul frazei. Domnul Grewgious îi spori înmiit această dificultate, intervenind pe nepusă masă prin :

— Nu, bineînțeles, s-ar *putea* să nu !

După aceea, tăcură cu toții ; tăcerea domnului Bazzard fiind pricinuită de un pui de somn.

— Responsabilitatea lui este totuși foarte mare, reluă domnul Grewgious, într-un tîrziu, cu ochii țintă la foc.

Edwin încuviință din cap, și *el* cu ochii țintă la foc.

— Dar să fie sigur, zise domnul Grewgious, că nu se poate cu nimeni juca, nici cu sine, nici cu alții.

Edwin își mușcă din nou buzele și privi mai departe focul.

— El nu trebuie să facă o jucărie dintr-o comoară. Vai lui, dacă face ! Să bage bine de seamă, rosti domnul Grewgious.

Deși debitase toate acestea în fraze scurte (foarte asemănătoare cu puiul de bogdaproste la care nu de mult s-a făcut aluzie, care ar fi repetat cîteva versuri din „Cartea proverbelor"), era o notă de reverie — pentru un om atît de prozaic — în modul în care clătină arătătorul spre cărbunii aprinși din vatră ; apoi din nou se cufundă în tăcere.

Dar nu pentru multă vreme. Stînd pe scaun, drept și rigid, deodată se lovi cu palma pe genunchi. Părea imaginea cioplită în lemn a vreunui idol chinezesc, ciudat ivită, într-o stare de halucinație.

— Trebuie să terminăm sticla asta, domnule Edwin, spuse. Dă-mi voie să te servesc. Am să-i torn și lui Bazzard, deși *a adormit*. Altfel, s-ar putea să nu-i fie pe plac.

Îi servi pe amîndoi, apoi își turnă și lui, goli paharul și îl puse cu gura în jos pe masă, ca și cum ar fi prins o muscă sub el.

— Și acum, domnule Edwin, reluă el, ștergîndu-se la gură și pe mîini cu batista, să ne ocupăm puțin de afaceri. Ai primit de la mine mai deunăzi o copie după tes-

tamentul lăsat de tatăl domnișoarei Rosa. Știai dinainte ce conține, dar ai primit copia expediată de mine, după cum se obișnuiește în afaceri. Ar fi trebuit să o trimit domnului Jasper, însă a fost dorința domnișoarei Rosa să ajungă direct la dumneata, cu precădere. Ai primit-o ?

— Da, domnule, și încă în condiții bune.

— Ar fi trebuit să confirmi primirea, îl dojeni domnul Grewgious, afacerile sînt afaceri oriunde pe lume. Totuși dumneata n-ai făcut-o.

— Voiam să vă înștiințez, domnule, chiar cînd am venit astă-seară.

— Asta nu-i un mod de confirmare în afaceri, îi întoarse vorba domnul Grewgious, dar să nu mai stăruim... Ei bine, în acest document ai remarcat cîteva cuvinte care făceau o aluzie binevoitoare la faptul că mi s-a încredințat, verbal, o misiune de care trebuie să mă achit atunci cînd socotesc eu că ar fi cel mai nimerit moment.

— Da, domnule.

— Domnule Edwin, cînd priveam focul mi-a venit în minte că acum ar fi cel mai bine să duc la îndeplinire această misiune. Fă-mi acest hatîr de a fi atent un minut.

Scoase din buzunar un mănunchi de chei, alese la licărul lumînării cheia de care avea nevoie, și apoi, cu o lumînare în mînă, se apropie de un birou sau scrin, îl descuie, apăsă pe arcul unui sertăraș secret și luă de acolo o cutiuță obișnuită, făcută pentru un singur inel. Reveni cu cutiuța în mînă, la scaunul său. Cînd o întinse tînărului să o vadă, îi tremura mîna.

— Domnule Edwin, trandafirașul acesta alcătuit din diamante și rubine, montate delicat în aur, a aparținut mamei domnișoarei Rosa. A fost tras din mîna moartei, în prezența mea, cu atîta jale, încît sper să nu-mi fie dat să mai văd cîndva o asemenea scenă. Eu sînt un om aspru, dar nu îndeajuns de aspru ca să asist la așa ceva. Privește ce puternic sclipesc aceste pietre ! (deschizînd cutiuța). Și totuși ochii încă mai scînteietori care le-au privit de atîtea ori cu o inimă fericită și plină de mîndrie — s-au prefăcut în țărînă... țărînă din țărînă... de cîțiva ani ! Dacă aș avea oarecare imaginație (e inutil să mai spun că nu am), mi-aș putea închipui că frumusețea durabilă a acestei bijuterii are ceva crud într-însa.

Spunînd acestea, închise din nou cutiuța.

— Acest inel fusese un cadou făcut de către soțul tinerei doamne care s-a înecat la începutul frumoasei și fericitei ei vieți. I-a fost dăruit în ziua în care și-au jurat credință unul altuia. El însuși i l-a scos din mîna neînsuflețită și tot el, cînd a simțit apropierea morții, mi l-a așezat într-a mea. Mi-a fost încredințat cu condiția ca atunci cînd dumneata și domnișoara Rosa Bud veți fi devenit maturi, iar proiectul vostru de logodnă să fi înaintat ajungînd la înfăptuire, să ți-l dau ca să i-l pui în deget. În cazul în care rezultatele n-ar fi cele dorite, bijuteria rămîne în posesia mea.

Chipul tînărului dezvăluia oarecare tulburare, iar mîna îi era șovăielnică în clipa în care domnul Grewgious, privindu-l țintă, îi dădu inelul.

— Faptul de a i-l pune în deget, reluă domnul Grewgious, va constitui simbolul solemn al fidelității dumitale riguroase față de ființa vie, dar și față de memoria celei care a murit. Te vei duce la logodnica dumitale pentru a face ultimele pregătiri irevocabile în vederea căsătoriei voastre. Ia acest inel cu dumneata.

Tînărul luă cutiuța și o puse în buzunarul de la piept.

— Dacă se întîmplă ceva nelalocul său între voi, ceva oricît de mărunt, dacă ai cumva, în taină, cît de cît conștiința că te hotărăști să faci acest pas nu pentru un motiv mai temeinic decît acela că te-ai obișnuit de multă vreme cu gîndul că trebuie făcut, atunci... te conjur, din nou, în numele celei care trăiește și a dispărutei, să-mi restitui inelul.

Tocmai atunci Bazzard se trezi de zgomotul produs chiar de sforăitul lui. Cum se întîmplă adesea în asemenea cazuri, începu să privească în gol de parcă-l lovise damblaua, înfruntînd golul ca nu cumva să-l învinuie că ar fi dormit.

— Bazzard ! spuse domnul Grewgious, pe un ton mai aspru ca oricînd.

— Vă ascult, domnule, glăsui Bazzard, tot timpul v-am ascultat.

— Pentru îndeplinirea unei datorii încredințate mie, am înmînat domnului Edwin Drood un inel cu diamante și rubine. Îl vezi ?

Edwin scoase cutiuța din buzunar și o deschise. Bazzard se uită la inel.

— Foarte bine, domnule, răspunse Bazzard, sînt martor pentru această tranzacție.

Vădit nerăbdător să plece și să fie singur, Edwin Drood își luă numaidecît pardesiul, murmurînd ceva despre oră și întîlnire. Ceața nu se ridicase, a fost înconoștiințat (de către chelnerul iute ca sfîrleaza, care aterizase dintr-un zbor interesat privind cafeaua), dar Edwin se avîntă totuși, ieșind. Domnul Bazzard îl urmă.

Rămas singur, domnul Grewgious începu să se plimbe de colo-colo, agale și în tăcere, vreme de un ceas și mai bine. Era neliniștit și abătut.

„Sper că am procedat bine", își spuse. „A fost necesar să-l chem. Mi-a venit greu să mă despart de inel, dar mai curînd sau mai tîrziu tot trebuia să renunț la el."

Împinse sertarul gol, cu un oftat, apoi încuie scrinul și se întoarse la căminul singuratic.

„Inelul ei"... continuă. „Are să se mai întoarcă oare la mine ? Ce legat mă simt de inel în seara asta, curios... Dar e explicabil. L-am avut atita vreme la mine... Ce mult îl prețuiam !... Mă întreb..."

Era pe cît de meditativ pe atît de neliniștit, pentru că deși căuta din răsputeri să se stăpînească, plimbîndu-se de zor, continuă să-și depene nedumerirea cînd din nou se așeză.

„...Mă întreb (pentru a zecea mia oară și ce slab și neghiob sînt, ce sens mai are acum !), oare mi-o fi încredințat fiica orfană pentru că știa... Doamne Dumnezeule, ce bine a început să semene cu maică-sa ! Mă întreb, oare o fi ajuns vreodată să aibă bănuieli că altul ar fi putut s-o adore, de la distanță, fără nici o nădejde, în tăcere, cînd a apărut și i-a cîștigat afecțiunea... Mă întreb, oare i-o fi trecut cîndva prin minte cine putea să fie acel nefericit ! ?... Mă întreb dacă o să pot dormi la noapte ! În tot cazul o să mă izolez de lume între cearceafuri, și o să încerc."

Domnul Grewgious străbătu casa scărîi pentru a ajunge la odaia sa de dormit, rece și cufundată în ceață; se pregăti repede să intre în pat. Zărindu-și chipul într-o oglindă aburită, apropie o clipă lumînarea.

„Grozavă mutră mai ai, ca să poți face pe cineva să se gîndească la *tine*!" exclamă. „Halal, n-am ce zice. Hai, du-te la culcare, biet om, și isprăvește de-a mai bîigui."

După care, stinse lumînarea, își potrivi cearceafurile în jurul său, și, cu un alt oftat, se izolă de lume.

Există totuși anumite colțișoare romantice, neexplorate, chiar și în oamenii la care te-ai aștepta cel mai puțin; pînă și bătrînul acela uscat ca iasca și „dintr-o bucată", P.J.T., Poate Jelise Totașa, odinioară, pe la o mie șapte sute patruzeci și șapte.

O NOAPTE CU DURDLES

Cînd, pe înserat, domnul Sapsea n-avea ceva mai bun de făcut și socotind că aprofundarea în propriile sale cugetări devenise întrucîtva monotonă, în ciuda amplorarei subiectului, adesea lua aer în curtea catedralei și prin împrejurimi. Îi plăcea să treacă prin cimitir umflîndu-se în pene ca un proprietar, dînd ghes în sufletul său simțămîntului de latifundiar binevoitor, care se poartă cumsecade cu merituoasa lui chiriașă, doamna Sapsea, și căreia i-a închinat, în mod public, prinos pentru virtuțile ei. Îi plăcea să vadă unul sau două chipuri rătăcite de oameni, uitîndu-se prin grilaj, poate citindu-i epitaful. Dacă se întîmpla să întîlnească vreun străin ieșind din cimitir cu un pas grăbit, el rămînea convins moralmente că străinul acesta se retrăgea „roșind", așa cum îl îndemna monumentul.

Importanța domnului Sapsea a sporit pentru că ajunsese primar în Cloisterham. Fără primari, și încă mulți la număr, nu mai încape tăgadă că întreg edificiul social — domnul Sapsea crede cu tărie că el a inventat această imagine sugestivă — s-ar nărui la pămînt. Primarii au fost înnobilați pentru discursurile lor de la înălțimea „tribunei" — de unde dezlănțuiau un bombardament neînfricat asupra gramaticii engleze. Domnul Sapsea putea să se „urce" la tribună spre a ține un discurs. „Urcă-te, domnule Sapsea". Faci parte din sarea pămîntului !

Domnul Sapsea cultivase cunoștința cu domnul Jasper de la prima lor întîlnire cînd se delectaseră împreună cu vinul de porto, epitaful, cu jocul de table, cu carnea de vacă și salata. Domnul Sapsea fusese primit la locuința domnului Jasper cu o ospitalitate asemănătoare. Cu acel prilej domnul Jasper s-a așezat la pian și i-a cîntat, gîdilîndu-i urechile — la figurat — suficient de îndelung, ca să-i ofere o suprafață considerabilă de gîdilat.

Domnului Sapsea îi plăcea la acest tînăr faptul de a fi totdeauna gata să profite de înțelepciunea celor mai vîrstnici și că avea, domnule, un fond bun. Ca dovadă, el îi cîntă în seara aceea domnului Sapsea nu cine știe ce melodie profană, gustată de dușmanii noștri naționali, ci cîntecul autentic al lui George al III-lea, îndemnîndu-l pe acest rege (de către „vitejii mei băieți") să facă praf și pulbere toate celelalte insule în afară de insulele britanice, toate continentele, peninsulele, istmurile și alte forme geografice terestre, precum și să șteargă toate mările de pe suprafața pămîntului. Pe scurt, cîntecul stabilea destul de limpede că Providența a săvîrșit o greșeală boacănă, creînd o națiune așa restrînsă de inimi de stejar, și un furnicar întreg de alte popoare neînsemnate.

În seara aceea umedă domnul Sapsea se plimba agale, cu mîinile la spate, prin preajma cimitirului, în căutarea unui străin care să se retragă, roșind. În schimb, cînd dădu într-o altă alee, se trezi în prezența plăcută a decanului, care sta de vorbă cu paracliserul și cu domnul Jasper. Domnul Sapsea făcu o plecăciune și deodată luă un aer mult mai ecleziastic decît cine știe care arhiepiscop de la York sau Canterbury.

— Dumneata ai desigur intenția să scrii o carte despre noi, domnule Jasper, rosti decanul. Să scrii o carte despre noi, foarte bine! Noi existăm din timpuri străvechi și se cuvine să inspirăm o carte bună. Nu sîntem prea înzestrați în posesiuni, așa cum sîntem în privința vîrstei. Poate că vei menționa *acest* lucru în cartea dumitale, printre altele, atrăgînd atenția asupra neajunsurilor noastre.

Pe domnul Tope, un sclav al datoriei, părea să-l intereseze în mod deosebit această convorbire.

— De fapt, n-am nici o intenție, domnule, răspunse Jasper, de a mă face scriitor sau arheolog. A fost doar așa, o fantezie de-a mea. Chiar și pentru această fantezie a mea, domnul Sapsea este mai potrivit decît mine.

— Cum așa, domnule primar? întrebă decanul, dînd din cap în semn de recunoaștere, la ivirea acestuia. Cum așa, domnule primar?

— Nu-mi dau seama, răspunse domnul Sapsea, uitîndu-se în jurul său ca să se dumirească, nu-mi dau seama la ce îmi face onoarea să se refere preasfinția voastră.

Începu iute apoi să se cerceteze cu de-amănuntul.

— Durdles! exclamă domnul Tope.

— Da! Durdles, Durdles! repetă decanul.

— Adevărat este, domnule, explică Jasper, curiozitatea în privința acestui om mi-a fost de fapt stîrnită de domnul Sapsea. Cunoștințele domnului Sapsea asupra speței umane și puterea sa de a dezvălui tot ce este tăinuit sau straniu în jurul său, m-au îndemnat, îndeosebi, să mă ocup mai serios de acest personaj, care mi-a tot ieșit în cale. Să nu vă fi mirat, domnule decan, dacă-l vedeați pe domnul Sapsea tratînd în salonul dumisale, cu el, așa cum l-am văzut eu.

— Oh! exclamă domnul Sapsea, prinzînd din zbor, cu nespusă complezență și emfază, mingea aruncată lui. Da, da. Preasfinția voastră la acest lucru se referă? Da, s-a întîmplat să fie în același timp la mine Durdles și domnul Jasper. Eu îl socotesc pe Durdles un caracter.

— Un caracter, domnule Sapsea, pe care din cîteva investigații iscusite l-ai și pătruns pînă în adîncul sufletului, spuse Jasper.

— Nu, nu chiar așa, replică voluminosul licitator. S-ar putea să am oarecare influență asupra lui, să zicem, și oarecare intuiție asupra firii lui, poate. Preasfinția voastră va avea bunăvoința să țină seamă de faptul că am văzut lumea.

Spunînd acestea, domnul Sapsea se dădu puțin în dosul decanului ca să-și inspecteze nasturii de la haină.

— Ei bine! rosti decanul, rotindu-și privirile ca să-și dea seama ce se întîmplase cu imitatorul său — sper,

domnule primar, că vei binevoi să te slujești de studiul și cunoștințele dumitale asupra lui Durdles, pentru scopul lăudabil de a-l îndemna să nu-i rupă gîtul valorosului și reputatului nostru maestru de cor. Ar fi mare păcat ; capul și vocea domnului Jasper ne sînt prea prețioase.

Domnul Tope se arătă din nou foarte interesat și se porni pe un hohot de rîs cu lacrimi, dar plin de respect, rîs pe care îl reduse la proporțiile unui murmur cuviincios. El părea să dea de înțeles că nu există om pe lume, care să nu fi fost bucuros și onorat de a-și rupe gîtul, în schimbul unui astfel de compliment, înflorit pe asemenea buze.

— Voi lua pe seama mea, domnule, zise domnul Sapsea cu trufie, răspunderea pentru beregata domnului Jasper ; am să-i spun lui Durdles să aibă grijă de ea. Are să țină socoteală de ceea ce-i spun *eu*. Dar de unde pînă unde, domnul Jasper se află în primejdie, în momentul de față ? întrebă, privind în juru-i cu un aer protector, plin de măreție.

— Numai pentru că am făcut cu Durdles o expediție sub clar de lună, printre morminte și cavouri, printre turnuri și ruine, interveni Jasper. Vă amintiți, cum spuneați, cînd am fost atunci împreună, că asemenea plimbare era demnă de un amator ca mine de locuri pitorești ?

— *Îmi* amintesc ! răspunse licitatorul.

Acest idiot solemn credea că își amintește într-adevăr.

— Profitînd de sfatul dumneavoastră, continuă Jasper, am mai făcut și alte escapade, în timpul zilei, cu bătrînul ăsta nemaipomenit și am pus la cale să facem astă-noapte, pe lună, o explorare mai amănunțită.

— Uite-l că a venit, rosti decanul.

Durdles, gîrbovit, cu pălăria trasă pe ochi, ținînd în mînă trăistuța de merinde, venea întins spre ei. Ajungînd în dreptul lor, și zărindu-l pe decan, își ia pălăria de pe cap, și, cu ea subsuoară, dă să plece mai departe, cînd domnul Sapsea îl oprește.

— Vezi să ai grijă de prietenul meu, îl apostrofă domnul Sapsea.

— Da' ce-a murit vreun pretin de-a'mneatale ? întrebă Durdles. Nu s-a primit nici o comandă pentru vrun pretin de-a 'mneatale.

— Vorbesc de prietenul meu care trăiește și care se află aici de față.

— Aa, el ? ! exclamă Durdles. Poate să aibă grijă de el și singur, dom' Jarsper ăsta.

— Dar să ai și dumneata grijă de el, repetă Sapsea.

La auzul acestor cuvinte (rostite pe un ton poruncitor), Durdles îl măsură din cap pînă-n picioare, morocănos.

— Cu toată supunerea ce-o am față de sfinția sa, n-ar strica să-ți vezi de treburile 'mneatale, dom' Sapsea, și Durdles o să-și vadă de-ale lui.

— Te mînii degeaba, spuse domnul Sapsea, făcînd cu ochiul spre ceilalți ca să le atragă atenția cum îl va lua cu binișorul. Prietenul meu face parte din treburile mele, iar domnul Jasper mi-e prieten. Și dumneata mi-ești prieten.

— Nu te lăsa dus de obiceiul ăsta prost de-a te umfla în pene, se răsti Durdles, dînd din cap cu severitate, ca să-l prevină. O să te dea de rîpă !

— Te mînii degeaba, spuse din nou domnul Sapsea, roșind, dar făcînd iarăși cu ochiul celorlalți.

— Am și de ce, îi întoarse vorba Durdles, mie nu-mi place cînd omu' se-ntrece cu gluma.

Domnul Sapsea făcu pentru a treia oară cu ochiul către ceilalți, vrînd parcă să spună : „sînteți, cred, de acord cu mine că *l-am* pus la punct" — și plecă pentru a curma discuția.

Atunci Durdles dădu bună seara decanului și punîndu-și pălăria pe cap adăugă :

— Dacă ai nevoie de mine, mă găsești acasă, dom' Jarsper, după cum ne-am înțeles... Acum mă duc și eu acasă să mă mai curăț.

Și îndată se și făcu nevăzut. Plecatul lui acasă să se mai curețe era unul din compromisurile inexplicabile ale acestui om față de adevărul de netăgăduit al faptelor ; persoana lui, pălăria, încălțările și îmbrăcămintea nu arătau nici un semn că ar fi fost curățate cîndva — ele erau totdeauna acoperite cu un strat uniform de praf și ipsos.

Lampagiul începuse să presare, ici-colo, în curtea liniștită a catedralei picuri de lumină ; el urca și cobora cu iuțeală pe scărița purtată în acest scop. Lumina străpungea umbrele acestea sacre care învăluiau orașul Cloisterham de veacuri, umbrele sub care se ridicaseră generații întregi, și a căror înlăturare ar fi îngrozit întregul orășel.

Plecară cu toții spre casă, unde pe decan îl aștepta cina, pe domnul Tope ceaiul, iar pe domnul Jasper pianul.

Acolo, fără altă lumină decît aceea a focului, Jasper se așeză și începu să cînte muzică bisericească, încetișor, cu frumoasa lui voce, timp de două-trei ceasuri, adică pînă după ce se înnoptă de-a binelea și luna se înălță pe cer.

Închise apoi pianul lui fără să facă zgomot și tot fără zgomot își schimbă haina, puse pe el o scurtă groasă, și vîrî un clondir pîntecos, cu îmbrăcăminte de răchită, în buzunarul cel mare și după ce luă pe cap o pălărie cu calotă joasă și gardini răsfrînte, ieși fără zgomot din casă.

Oare de ce s-o fi mișcînd aparent atît de grijuliu în noaptea asta ? N-avea nici un motiv. Să fi avut el oare vreun motiv personal, ascuns, pe care nu-l putea da în vileag ?

Ajungînd la casa neisprăvită a lui Durdles, sau mai bine zis la gaura făcută de el în zidul orașului și văzînd lumină înăuntru, Jasper își croi anevoie drum în curte, printre pietre funerare, monumente și bucăți de marmură, ici-colo luminate pieziș de luna care se ridica pe cer. Cei doi muncitori zilieri își lăsaseră amîndouă ferăstraiele înfipte în blocurile lor de piatră ; doi muncitori zilieri strigoi, scăpați din dansul Morții, poate că rînjeau acum la adăpostul bîrlogului lor, gata să taie și să cioplească pietrele tombale pentru primii doi oameni din Cloisterham sorociți să moară.

Se prea poate ca cei doi să se gîndească puțin la așa ceva acum, fiind vii, și, cine știe, ducînd o viață voioasă. Ciudat, să faci presupuneri, despre cei doi... ori, măcar, despre unul din doi !

— Ei ! Durdles !... strigă Jasper.

Lumina se puse în mișcare și Durdles apăru cu ea în ușă. S-ar fi zis că „se curățise" cu ajutorul unei garafe, a unui vas și a unei stacane, pentru că alte ustensile de curățat nu se vedeau în odaia pustie, din cărămidă, cu căpriorii și tavanul netencuiți, unde oaspetele fusese poftit să intre.

— Ești gata ?

— Sînt gata, dom' Jarsper. Să iasă moșnegii dacă le dă mîna cînd om umbla prin mormintele lor. Eu unu' sînt gata să dau ochi cu ei.

— Cu care ochi, cu ochii spiritului sau cu cei injectați de spirtoase ?

— Și cu unii și cu alții, răspunse Durdles, adicătelea cu ambii.

Durdles luă un felinar dintr-un cui, vîrî un chibrit, două în buzunar ca să aibă cu ce să-l aprindă la nevoie, și plecară împreună, cu trăistuța de merinde cu tot.

În orice caz, ciudat soi de explicație !

În faptul că Durdles dădea într-una tîrcoale pe la cavourile vechi și prin preajma ruinelor, ca un jefuitor de morminte, sau că se strecura de acasă spre a se cocoța peste tot, coborînd prin cripte, sau rătăcind fără niei o țintă — nu era nimic extraordinar ; dar că maestru corului sau altcineva înțelegea să-și piardă vremea cu el și să studieze efectele lunii într-o asemenea tovărășie, este o altă chestiune.

De aceea, ciudat soi de expediție, în orice caz !

— Bagă de seamă, dom' Jarsper, la mușuroiul ăla de lîngă poartă.

— Am văzut. Dar ce e ?

— Var.

Domnul Jasper se opri și-l așteptă pe Durdles, care întîrzia în urmă, să vină.

— Ăsta e var nestins ?

— Da ! încuviință Durdles, destul de nestins ca să-ți roadă încălțările, și dacă-i cum trebuie, destul de nestins ca să-ți roadă oasele.

Pornesc la drum, trecînd pe lîngă ferestrele hanului „La doi gologani" și pătrund, sub clar de lună, în Via călugărilor. După ce o străbat, ajung la Casa parohială, cea

mai mare parte cufundată în umbră, pînă cînd luna avea să se ridice mai mult pe cer.

Aud zgomotul unei uși care se închide, și doi bărbați ieșind. Sînt domnul Crisparkle și Neville. Jasper, cu un zîmbet ciudat și neașteptat pe buze, puse o mînă în pieptul lui Durdles, oprindu-l locului.

La capătul clădirii unde umbra era deasă, cu toată lumina, se afla o ruină din vechiul zid pitic care nu trecea de înălțimea pieptului, singura rămășiță din împrejmuirea grădinii de odinioară, ajunsă astăzi loc de trecere. Jasper și Durdles ar fi trecut zidul numaidecît, dar oprindu-se rămaseră dinapoia lui.

— Cei doi au ieșit să se plimbe, rosti Jasper, în șoaptă. Vor ajunge îndată în partea luminată de lună. Să rămînem liniștiți unde ne aflăm, altminteri ne-ar reține sau ar veni după noi, mai știi.

Durdles încuviință din cap și se apucă să mestece cîte ceva din traistă. Jasper își împreună brațele peste zid, cu bărbia sprijinită pe ele și stătea la pîndă. Nu-l preocupa clericul, el îl urmărea pe Neville, ca și cum îl ochise parcă prin cătarea unei puști încărcate și acum era gata-gata să tragă. Chipul lui exprima un soi de forță distructivă, în așa măsură, încît pînă și Durdles se opri din mestecat și se uita la el cu dumicatul nemestecat în gură.

Între timp domnul Crisparkle și Neville continuau să se plimbe în sus și în jos, discutînd. Nu se auzea tot timpul ce vorbeau ; domnul Jasper, însă, își și deslușise numele pronunțat în cîteva rînduri.

— Sîntem în prima zi a săptămînii, se auzi limpede vocea domnului Crisparkle, cînd se reîntoarseră, iar ultima zi e ajunul Crăciunului.

— Vă puteți bizui pe mine, domnule...

Ecoul era înlesnit în locul acela, dar apropiindu-se ceva mai mult, glasurile lor deveneau iarăși nedeslușite. Cuvîntul „încredere" sfîrtecat de ecouri, putînd fi reconstituit, totuși, fusese rostit de domnul Crisparkle. Cînd se apropiară și mai mult, se auzi această frîntură de răspuns :

— Încredere... încă nemeritată, dar care va fi, domnule...

Cînd iarăși se întoarseră, Jasper își auzi din nou numele, în legătură cu următoarele cuvinte, venind din partea domnului Crisparkle :

— Nu uita ce ți-am spus, mi-am pus obrazul pentru dumneata...

Apoi din nou nu se mai auzea ce vorbesc ! O clipă se opriră, după care Neville spunea parcă ceva plin de însuflețire. Cînd începură iar să meargă, Jasper îl văzu pe domnul Crisparkle privind spre cer și arătînd într-acolo cu degetul. Pe urmă, încet, încet, se făcură nevăzuți, ieșind din raza lunii, către celălalt capăt al clădirii.

Jasper nu se clinti din loc pînă ce aceștia nu se depărtaseră bine. Abia atunci se întoarse spre Durdles, și izbucni într-un hohot de rîs. Durdles care nu-și înghițise încă dumicatul și care nu găsea nimic de rîs, se holbă la domnul Jasper, pînă cînd acesta își lăsă capul pe braț, ca să-și înăbușe rîsul. Durdles dădu dumicatul repede pe gît, fără să-i pese deloc că o să i se aplece cumva.

Prin locurile acelea stinghere era puțină zarvă sau mișcare după ce se întuneca. Era destul de puțină și în toiul zilei, iar noaptea barem nici nu exista.

În afară de faptul că Strada Mare mai umblată, mai gălăgioasă — aproape paralelă cu aleea unde se aflau cei doi (despărțite prin străvechea catedrală care se înalță între ele) și fiind totodată artera naturală de circulație comercială din Cloisterham — peste bătrînul edificiu, peste curtea bisericii, peste cimitir se așternea, la căderea întunericului, o tăcere înfricoșătoare, pe care puțini oameni s-ar fi încumetat s-o înfrunte. Întrebați-i pe primii o sută de cetățeni din Cloisterham, întîlniți la amiază, întîmplător pe stradă, dacă cred în strigoi, ei vă vor răspunde că nu, dar puneți-i să aleagă, noaptea, între curtea sumbră a catedralei și cartierul cu prăvălii și veți vedea că nouăzeci și nouă din ei vor opta pentru drumul mai lung și mai frecventat. Cauza acestei preferințe nu poate fi găsită în vreuna din superstițiile de prin partea locului legată de curtea bisericii — deși o doamnă misterioasă, cu un copil în brațe și o funie atîrnîndu-i de gît, a fost văzută, hoinărind pe acolo, de diferite persoane, la fel de intangi-

bile ca și ea — ci s-ar cuveni să fie căutată în repulsia înnăscută a țărînci însuflețite cu răsuflarea vieții față de țărîna din care suflul vieții a zburat; de asemenea, în cugetarea foarte răspîndită și aproape îndeobște cunoscută: „Dacă morții pot deveni cumva vizibili pentru cei vii, asemenea locuri sînt, pesemne, cele bîntuite de ei, de aceea eu, care sînt viu, am s-o șterg de pe aici cît mai iute cu putință."

Prin urmare, cînd domnul Jasper și Durdles se opriră să se uite în jur, înainte de a coborî în criptă, printr-o ușiță laterală, de la care Durdles avea cheia, tot spațiul luminat de lună din fața ochilor lor era pustiu. Se putea crede că fluxul vieții fusese zăgăzuit chiar de casa domnului Jasper. Murmurul curentului se auzea dedesubt, dar nici un val nu trecea pe sub arcadă. Deasupra ardea lampa, răspîndind de după perdele o lumină roșietică ca și cum clădirea ar fi fost un far.

Fii intrară, și după ce încuiară ușa pe dinăuntru, coborîră treptele dărăpănate, ajungînd în criptă. Nu aveau nevoie de felinar, pentru că luna bătea chiar în ferestrele boltite, fără geamuri, ale căror ocrovele fărîmate schițau pe jos fel de fel de forme. Pilonii grei care susțineau acoperișul aruncau umbre întunecate, dar pe tot spațiul dintre ei se întretăiau dîre de lumină. Umblară în sus și-n jos trecînd peste aceste dîre; Durdles îi dădea zor într-una cu „moșnegii" lui, pe care ținea morțiș să-i dezgroape și să dărîme un zid, fiind de părere că o să nimerească peste o „familie întreagă de-al de ăștia", încremenită și ascunsă în țărînă, întocmai ca și cum el ar fi fost un prieten apropiat al familiei.

La un moment dat, tăcerea lui Durdles fu învinsă de clondirul — adus de domnul Jasper — îmbrăcat în împletitură de răchită, care circula, nestînjenit — adică, mai bine zis, al cărui conținut intrase nestînjenit în „circulația" domnului Durdles. Cît despre domnul Jasper, acesta nu făcea decît să-și clătească gura și apoi să arunce lichidul afară.

Urmau să urce în turnul cel mare. Pe trepte, ajungînd la nivelul catedralei, Durdles făcu o pauză și mai trase o dușcă spre a prinde puteri noi. Scara era foarte întu-

necată, dar din beznă se putea vedea dîrele de lumină peste care trecuseră. Durdles se așeză pe o treaptă. Domnul Jasper se așeză și el pe alta. Mirosul sticlei cu îmbrăcăminte de răchită (care a intrat, nu se știe cum, în posesia lui Durdles) lăsă de îndată impresia că i-a fost scos dopul — acest lucru el îl descoperi nu prin văz, pentru că nici nu se zăreau unul pe altul. Și totuși, cînd să vorbească ei se întorceau unul către celălalt, ca și cum chipurile lor ar fi putut comunica.

— Asta mai zic și eu băutură, dom' Jarsper !

— Sper că e foarte bună. De aceea am și cumpărat-o.

— Nu s-arată, vezi, moșnegii, nu s-arată, dom' Jarsper!

— Dacă ar face-o, ar fi și mai multă harababură pe lumea asta.

— Eh, *atunci* lucrurile s-ar amesteca, recunoscu Durdles. Făcu o pauză după această observație ca și cum gîndul la strigoi nu se întîmplase să-i mai apară într-o lumină atît de stînjenitoare, chiar și lui, de cînd se știa pe lume. — Da 'mneata crezi că ezistă strigoi și pentru lucruri, nu numai pentru bărbați și femei ?

— Ce lucruri ? straturi de flori și stropitori ? cai și hamuri ?

— Nu... Zgomote.

— Ce zgomote ?

— Strigăte.

— Cum adică strigăte ? „Haine vechi", „spoi tingiri" ?

— Nu, țipete, vreau să zic. Uite, am să-ți spun, dom' Jarsper. Stai o clipă pînă-mi pun sticla cum trebuie. Se auzi limpede cum dopul era scos din nou... și apoi din nou așezat la loc. Așaa ! Ei, *acuma*, da ! Anu' trecut pe vremea asta, doar cîteva zile mai încolo, se brodea să fac și eu ce se cuvine să facă tot omu' în anotimpu' ăsta, adicătelea de Crăciun... cînd, tocmai atunci și-a găsit să se ia rău de mine băieșii din oraș. Pîn-la urmă m-am fofilat și-am ajuns aici. Și-aici m-a pălit somnu' ! Și ce crezi că m-a trezit ? O nălucă de țipăt. Năluca unui zbieret de te trecea fiori reci, care zbieret a fost urmat de năluca unui urlet de cîine : urletu' prelung și sfîșietor a unui cîine atunci cînd moare cineva. Așa am *petrecut* eu ajunu' de Crăciun acu' un an.

— Și ce vrei să spui cu asta ? Întrebarea era pusă pe un ton răstit, chiar violent, poate.

— Vreau să zic că am umblat peste tot și-am aflat că nici o altă ureche de om viu nu auzise nici țipătu' da' nici urletu'. De-aia zic eu că amîndouă era năluci... și de ce mi-a fost dat tocmai mie să am de-a face cu ele, nu m-am dumirit nici pînă azi.

— Eu te credeam altfel de om, rosti Jasper, dispreţuitor.

— Tot așa și eu mă credeam, răspunse Durdles cu calmul lui obișnuit ; și cu toate astea pă mine a căzut bobii.

Jasper se ridică brusc de jos, îl mai întrebă ce voia să spună, apoi :

— Haide, o să înghețăm aici, dă-i drumul înainte.

Durdles se supuse, fără prea mare stabilitate pe picioare, deschise ușa din capul scărilor, cu cheia de care se mai slujise o dată, dînd astfel înspre tinda catedralei, pe un loc de trecere din dreptul corului.

Aici, luna bătea din nou atît de puternic încît culorile vitrourilor din preajmă se proiectau pe feţele lor. Durdles, ţinînd ușa deschisă ca să vină și tovarășul său, avea o înfățișare de strigoi ieșit din mormînt, cu o dungă stacojie pe chip și o pată galbenă care-i juca pe frunte. El suportă însă nepăsător privirea atentă a însoţitorului său, deși se prelungi tot timpul cît Jasper se scotoci prin buzunar în căutarea unei chei încredinţate lui pentru a deschide grilajul de fier, pe unde urmau să pătrundă ca să poată ajunge la scara din turnul cel mare.

— Ți-e destul să duci numai cheia asta și clondirul, spuse el, dîndu-i cheia lui Durdles. Dă-mi mie traista aceea. Eu sînt mai tînăr și mai sprinten ca dumneata.

Durdles șovăi o clipă între traistă și sticlă, dar acordă preferinţă sticlei, socotind-o un tovarăș mult mai plăcut, și încredinţă merindea camaradului său de explorare.

Porniră apoi să urce scara în spirală de la turnul cel mare, treabă obositoare pentru că mereu-mereu coteau, lăsau capetele în jos ca să se folosească de treptele de deasupra sau de stîlpul masiv de piatră de după care se înșuruba scara.

Durdles aprinse felinarul desprinzînd din zidul rece și dur o scînteie din acel foc minunat care stă ascuns în orice, și, conduși de această rază de lumină, urcau anevoie prin colb și păienjeniș.

Drumul acesta ducea prin locuri străvii.

De două sau de trei ori nimeriră în niște galerii cu bolți joase, de unde puteau privi tinda bisericii scăldată în razele lunii și unde Durdles, vînturînd felinarul, lumina capetele cețoase de îngeri care împodobeau firidele, și care parcă îi urmăreau pas cu pas.

Deodată s-au trezit într-un loc unde scara se îngusta și devenea mai abruptă; simțeau suflul nopții deasupră-le și cîrîitul vreunei stăncuțe sau ciori speriate urmat de o bătaie greoaie din aripi într-un spațiu închis, stîrnind nori de praf și paie peste capetele lor.

În fine, lăsînd felinarul înapoia unei trepte — pentru că era mare curent acolo — priviră de sus orașul Cloisterham, atît de frumos sub clar de lună: cu ruinele monumentelor și sanctuarele morților din preajma turnului, apoi, în depărtare, cu pîlcul de case destinate celor vii, îmbrăcate în mușchi, din cărămidă roșie și acoperiș de țiglă, cu riul șerpuind, pierzîndu-se în zare, hăt, pînă către izvoare și bulucindu-se învolburat încoace, știind că se apropie de mare.

Ce expediție nemaipomenită!

Jasper (ca și pînă acum mișcîndu-se încetișor fără nici un motiv vădit) contempla priveliștea și mai cu seamă partea liniștită peste care catedrala își arunca umbra. Dar el se uita la Durdles cu aceeași curiozitate, iar Durdles era conștient la răstimpuri, de ochiul lui scrutător.

Doar la răstimpuri, pentru că Durdles începuse să moțăie. Așa precum aeronauții, atunci cînd vor să se înalțe, reduc din balastul pe care-l poartă, tot astfel și Durdles la urcuș, se descotorosi de conținutul clondirului îmbrăcat cu împletitură de răchită. Ațipea de-a-n picioarele, curmîndu-și firul vorbei. Ba mai grăia și în dodii. Își închipuia că pămîntul la atît de mare distanță, jos, se află pe același plan cu platforma turnului și voia nici mai mult nici mai puțin s-o ia razna prin văzduh.

Cam astfel stăteau lucrurile cînd au început să coboare.

Dar cum aeronauții sporesc balastul cînd vor să coboare, la fel Durdles se împovăra și el cu mai mult lichid din clondirul îmbrăcat în împletitură de răchită, ca să vină mai lesne în jos.

Ajunși la grilajul de fier îl încuie din nou — dar nu înainte ca Durdles să se fi împiedicat de două ori și o dată să-și zdrelească o sprînceană — coborîră iarăși în criptă, cu credința că o să iasă așa cum au intrat. Dar, redevenind la dîrele de lumină, Durdles era atît de nesigur pe picioare și în vorbă încît tot împleticindu-se căzu, sau poate chiar el se aruncă, lîngă unul din stîlpii aceia greoi, nu cu mult mai greoi decît el, rugîndu-se nedeslușit de tovarășul lui să-l lase să închidă un ochi.

— N-am încotro, răspunse Jasper, aici și așa n-o să te părăsesc. Închide-l și între timp eu mă plimb pe aici.

Durdles adormi numaidecît și în somn, avu un vis. Era numai un vis? Ținînd seamă de întinderea vastă a tărîmului de vis și plăsmuirile sale minunate, acesta nu e remarcabil decît prin faptul că-i neobișnuit de frămîntat și neobișnuit de real. Durdles visa că stătea culcat acolo și cu toate că dormea, el număra totuși pașii tovarășului lui care umbla încoace și încolo. Visa că pașii se pierdeau în timp și spațiu și că ceva îl atingea pe el și acest ceva îi căzu din mînă. Auzi apoi un clinchet, bîjbîi peste tot... visa că rămăsese singur multă vreme, pînă cînd dîrele de lumină își schimbară direcțiile pe măsură ce luna înainta pe făgașul ei. După starea de somnolență încercă o senzație neplăcută de frig, se trezi de durere și dădu cu ochii de dîrele de lumină, care într-adevăr își schimbaseră locul, întocmai cum visase. Jasper se plimba printre aceste dîre, dînd din mîini și picioare.

— Uuf! exclamă Durdles, alarmat fără să aibă de ce.

— Te-ai trezit, în sfîrșit? rosti Jasper, venind spre el. Dar mult ai mai ținut închis ochiul!

— Daa?

— Slavă Domnului, a trecut oarecare timp!

— Cît e ceasul?

— Ia stai, ceasul din turn trebuie să bată !

Ceasul bătu patru sferturi, și apoi se auzi clopotul cel mare.

— Două, strigă Durdles, ridicîndu-se de jos de-a buşilea. De ce n-ai căutat să mă trezeşti, dom' Jarsper ?

— Cum să nu, dar era ca şi cînd aş fi încercat să trezesc un mort... pe unul din familia dumitale de morţi, din colţul acela.

— M-ai mişcat puţin ?

— Dacă te-am mişcat ! Cum nu, te-am zgîlţîit.

Durdles îşi aducea aminte că se simţise atins de ceva în somn, se uită pe jos şi văzu cheia uşii de la cavou chiar lîngă el.

— Te-am scăpat jos, nu-i aşa ? spuse, ridicînd cheia şi amintindu-şi o parte din vis.

Îşi adună toate puterile ca să se ţină pe picioare, drept, sau măcar într-o poziţie cît putea el de dreaptă ; din nou îşi dădu seama că era urmărit de tovarăşul lui.

— Ei bine, rosti Jasper, eşti gata ? Te rog, nu te grăbi.

— Lasă-mă să-mi pui bine traista, dom' Jarsper, şi sînt al 'mneatale.

În timp ce-şi legă iarăşi traista, băgă încă o dată de seamă că e observat îndeaproape.

— De ce mă bănuieşti, dom' Jarsper ? întrebă, cu nemulţumirea beţivului. Cine are vreo bănuială asupra lui Durdles să spună !

— N-am nici un fel de bănuială asupra dumitale, domnule Durdles. Dar am unele bănuieli că sticla mea a fost plină cu ceva mai tare decît am fi crezut vreunul din noi. Şi mai am o bănuială, adăugă Jasper, luînd sticla de la pămînt şi întorcînd-o cu fundul în sus, anume că e goală.

Durdles catadiesi să rîdă de această glumă. Continuă să chicotească după ce isprăvi cu rîsul, dojenindu-se singur, parcă în legătură cu forţa lui de băutor. Se tăbîrci pînă la uşă şi o descuie. Ieşiră împreună ; Durdles o încuie din nou şi puse cheia în buzunar.

— Mii de mulţumiri pentru noaptea asta curioasă şi interesantă, spuse Jasper, dînd mîna cu el. Ştii să te descurci pînă acasă ?

— Ba bine că nu ! răspunde Durdles. Dacă l-ai jigni pe Durdles ca să-i arăți drumu' spre casă, el nici nu s-ar mai duce acasă...

Durdles nu se duce acasă pînă-n zori ;
Și apoi, deloc nu se mai duce acasă...

Durdles nu se mai duce acasă.

Vorbea pe un ton sfidător.

— Atunci, noapte bună.

— Noapte bună, dom' Jarsper.

Fiecare porni pe drumul său, cînd un fluierat ascuțit destrămă liniștea, și o voce începu să țipe :

Păzea ! Păzea ! Păzea !
Te-am prins...
E trecut de zece...
Păzea ! Păzea ! Păzea !
Dacă n-o ștergi de-aici,
Te-alung cu pietre.
Se aude cîntatul cocoșilor — trezește-te...
Păzea ! Păzea ! Păzea !

Numaidecît după aceea, o ploaie de pietre se abătu asupra zidului catedralei, iar neastîmpăratul de băiat se zărea peste drum, țopăind sub clar de lună.

— Ce ! diavolul ăsta de băiat ne-a pîndit și acum ! ? strigă Jasper, cuprins îndată de o mînie atît de puternică, de parcă și el ar fi fost un diavol mai bătrîn. Cred că l-aș face una cu pămîntul pe diavolul ăsta împielițat. Și așa o să și fac !

Fără să se sinchisească de ploaia de pietre, deși îl lovise nu numai una, se repede la Deputy, îl înșfacă de guler și încearcă să-l tîrască după el. Dar Deputy nu se dă așa ușor bătut. Înțelegînd în chip diabolic poziția lui cea mai prielnică, de îndată ce se văzu apucat de gît, își încovoie picioarele, silindu-l pe agresor să-l țină suspendat în aer. Atunci începu să horcăie, să se zvîrcolească din tot trupul, să se zbată ca și cum ar fi simțit primele semne ale sugrumării. Jasper trebui să-l lase jos. De îndată ce Deputy se puse pe picioare, se dădu după Durdles, și scrîșnind din dinți, mîniat, începu să zbiere, cu îndărătnicie, cît îl ținea gura :

— Am să-ți crăp ochii ! Am să ți-i scot ! Dacă nu

te-oi orbi, să nu-mi zici mie pă nume ! În același timp, tot sărind în spatele lui Durdles și zborșindu-se la Jasper, cînd dintr-o parte, cînd dintr-alta, era gata, dacă s-ar fi năpustit asupra lui, să o zbughească în orice direcție, descriind tot soiul de curbe, și în cazul în care l-ar fi dovedit pînă la urmă, să se tîrască prin colb și să strige : „Ei, zi-i, dă în mine, acu' cît îs jos ! Hai, zi-i !"

— Nu lovi băiatu', dom' Jarsper, stărui Durdles, ocrotindu-l. Vino-ți în fire !

— Ne-a urmărit toată noaptea, din clipa în care am venit !

— Minciună, nu v-am urmărit, răspunse Deputy, în felul lui politicos de a se împotrivi.

— Tot timpul ne-a dat tîrcoale !

— Minciuni, n-am dat tîrcoale, îi întoarse vorba Deputy. Tocmai ieșisem și eu să iau o leacă de aer cînd v-am văzut ieșind din catindrală. Și dacă...

Păzea ! Păzea ! Păzea !
Te-am prins !
E-trecut-de zece !...

(în ritmul obișnuit și țopăind, deși tot dinapoia lui Durdles) — și dacă v-am văzut, ce, e vina *mea ?*

— Atunci du-l acasă, se răsti Jasper, cu toate că făcea mari eforturi să se stăpînească, și piei o dată din ochii mei !

Deputy, după ce mai trase un fluierat ascuțit pentru a-și exprima mulțumirea, începu să dea mai încetișor cu pietre în domnul Durdles, luîndu-l pe respectabilul gentleman din urmă cu pietre, în drum spre casă, ca pe o vită îndărătnică.

Domnul Jasper se duse acasă, îngîndurat.

Și astfel, cum totul are un sfîrșit, și expediția aceasta inexplicabilă a ajuns la capăt — deocamdată.

CUM NU SE POATE MAI BINE PENTRU AMÎNDOI

Instituția domnișoarei Twinkleton se afla în preajma intrării in faza liniștei și a seninătății. Vacanța Crăciunului bătea la ușă. Ceea ce cîndva, și nu prea de mult, era numit chiar și de către erudita domnișoară Twinkleton în persoană „jumătate de an" avea acum să se numească în chip mai elegant și mai conform cu stilul strict universitar „semestru". Semestrul urma să se încheie a doua zi.

O delăsare vizibilă în privința disciplinei pătrunsese de cîteva zile în Casa Maicilor. În dormitoare aveau loc reuniuni pentru cină și o limbă garnisită cu legume fusese tăiată cu un foarfece și era oferită fiecărei fete cu ajutorul fierului de frizat. Au fost de asemenea distribuite porții de marmeladă pe niște farfurioare confecționate din hîrtie creponată pentru zulufi ; s-a băut și vin de ciuboțica-cucului dintr-un păhăruț bondoc care servea ca măsură micuței Rickitts (o fetiță de o constituție plăpîndă) pentru a-și lua zilnic picăturile feruginoase.

Slujnicele au fost mituite cu tot soiul de crîmpeie de panglici, cîteva perechi de pantofi mai mult sau mai puțin scîlciați, ca să nu mai vorbim de resturile de prăjituri gustoase pe care le găseau prin paturi.

Cu această ocazie festivă au fost îmbrăcate costumele cele mai fistichii, ba chiar cutezătoarea domnișoară Ferdinand a uimit adunarea printr-un solo însuflețit, exe-

cutat la pieptene-și-hîrtie-creponată-pentru-zulufi, pînă în clipa cînd fusese înăbușită sub propria ei pernă, de către doi călăi cu părul în vînt.

Dar acestea nu au fost singurele semne care vesteau momentul apropiatei dispersări. Apăruseră cuferele în odăile de dormit (fapt interzis în oricare altă epocă); și sumedenia lucrurilor de împachetat oferea o izbitoare disproporție cu numărul geamantanelor care trebuia să le cuprindă. Fel de fel de fleacuri, creme și pomezi, ace de păr erau distribuite servantelor, cu mărinimie, cu condiția inviolabilității secretului; fetele făceau schimb de confidențe, privind tineretul de aur al Angliei, așteptat să fie poftit „acasă" cu primul prilej. Domnișoara Giggles (lipsită de sensibilitate), declarase că, în ce o privea, va întîmpina orice omagiu, venit din partea tineretului de aur, cu o strîmbătură — dar felul de a zîmbi al acestei tinere persoane a fost dezaprobat de o majoritate covîrșitoare.

Ultima seară înaintea vacanței totdeauna se socotea un act de bravură ca nimeni să nu se culce, și să se încurajeze apariția strigoilor în fel și chip. Dar acest legămînt era călcat în mod invariabil și toate domnișoarele se duceau la culcare foarte devreme și se trezeau dis-de-dimineață.

Ceremonia finală avea loc la ora douăsprezece, în ziua plecării. Atunci, domnișoara Twinkleton asistată de doamna Tisher ținea o recepție chiar în salonul din apartamentul ei (globul terestru și cel al firmamentului erau dinainte acoperite cu olandă cafenie), unde pahare cu vin alb și farfurii cu prăjituri de casă, tăiate felioare, erau rînduite pe masă. Domnișoara Twinkleton rostea apoi:

— Domnișoarelor, trecerea unui alt an ne-a adunat în această perioadă a sărbătorilor cînd primele simțăminte ale firii noastre, care tresaltă în.... (de fiecare dată domnișoara Twinkleton era cît pe ce să adauge în „sînul" nostru, dar totdeauna se oprea tocmai cînd să pronunțe acest cuvînt, înlocuindu-l cu în „inima" noastră) inimă; în inima noastră. Hm !... Trecerea încă a unui an, domnișoarelor, ne-a adus în situația de a face o pauză în studiile noastre — studiile noastre, să sperăm, de o

calitate superioară — și, precum marinarul în barca lui, luptătorul în cortul lui, deținutul în temnița lui și călătorul în diferitele lui vehicule, am tînjit după căminul nostru. Să repetăm și noi, cu acest prilej, versurile de început ale impresionantei tragedii a domnului Addison :

La orizont zorii mijesc, iar
dimineața se revarsă
Și norii groși străpung, purtînd pe
aripi ziua,
Măreața, superba zi...

Nu, nu așa. Din orizont pînă-n zenit totul e *couleur de rose* [1], căci totul ne vorbește de rude, de prieteni. De i-am găsi prosperi așa cum *ne* așteptăm ; de *ne-ar* găsi prosperînd așa cum *se* așteaptă ! Domnișoarelor, nu ne rămîne acum, cu toată afecțiunea pe care o avem unele față de altele, decît să ne urăm la revedere și fericire, pînă ce iar vom fi împreună. Și cînd va veni timpul să ne reluăm activitatea, care (aici, se instala un sentiment de tristețe generală)... activitate care... activitate care... să ne amintim de ceea ce a rostit acel general spartan, în vorbe prea cunoscute pentru a mai fi repetate, în bătălia... ar fi inutil să o mai numim...

Slujnicele din acest așezămînt, împodobite cu bonetele lor cele mai frumoase, aduceau tăvile ; tinerele domnișoare sorbeau din cupe, ciuguleau cîte ceva, iar trăsurile comandate începeau să tragă la scară. Clipa despărțirii nu era departe. Domnișoara Twinkleton, sărutînd fiecare elevă pe obraz, le încredința cîte o scrisoare nespus de frumoasă, adresată celei mai apropiate rubedenii, avînd la unul din colțuri „cu cele mai bune complimente din partea domnișoarei Twinkleton". Înmînă această misivă cu un aer care înlătura ideea că ar fi existat vreo legătură cu nota de plată, ci că dimpotrivă, conținea cine știe ce surpriză delicată și agreabilă.

Rosa asistase de atîtea ori la asemenea despărțiri ; cunoștea așa de puțin despre un alt cămin încît era mulțumită să rămînă acolo unde se afla, mai mulțumită

[1] Trandafiriu (fr.).

ca niciodată, avînd alături pe noua ei prietenă. Şi totuşi, în această prietenie nouă lipsea ceva, care nu putea s-o lase indiferentă. Helena Landless, fiind de faţă în momentul dezvăluirilor făcute de fratele ei despre Rosa şi angajîndu-se, sfătuită de domnul Crisparkle, să păstreze tăcerea, ocolea orice aluzie la numele lui Edwin Drood.

Pentru Rosa era o taină motivul care o făcea să se ferească atît, cu toate că faptul nu-i trecea cîtuşi de puţin neobservat. Ar fi putut să-şi mai uşureze inima răpădită de îndoieli şi ezitări, făcînd din Helena o confidentă a ei. Dar, aşa cum stăteau lucrurile, nu avea nici o şansă, putea cel mult să chibzuiască asupra propriilor ei dificultăţi şi să se întrebe mereu pînă cînd o să tot evite de a pronunţa numele lui Edwin, mai ales acum cînd ştia — pentru că îi spusese — că cei doi tineri se vor împăca după reîntoarcerea lui Edwin Drood.

Era un tablou nostim să vezi atîtea fete drăguţe în veranda răcoroasă de la Casa Maicilor, sărutînd-o pe Rosa, iar făptura aceea radioasă privindu-le (fără să-şi dea seama că feţele viclene, sculptate, de pe la streşini şi cornişe se zgîiau la ea), şi făcînd cu mîna un semn de bun rămas spre trăsurile care porneau la drum, ca şi cum ar fi reprezentat spiritul tinereţii trandafirii rămas credincios acestui lăcaş pentru a păstra luminoasă şi vie flacăra vieţii, pe timpul despărţirii. Strada Mare, răguşită, se învioră de glasurile argintii care strigau pe toate tonurile :

— La revedere, dragă Poboc de Trandafir !

Imaginea tatălui domnului Sapsea de deasupra uşii din faţă părea să spună trecătorilor : „Domnilor, daţi toată atenţia fermecătoarei făpturi rămasă singură şi purtaţi-vă cu o noblеţe demnă de acest prilej !"

Apoi strada, atît de neobişnuit de scînteietoare, de tînără, care vuia plină de prospeţime, pentru cîteva clipe, se potoli şi îşi căpătă din nou sobrietatea, oraşul Cloisterham reluîndu-şi aspectul de totdeauna.

Dacă Rosa aştepta acum sosirea lui Edwin, cu inima tulburată, Edwin pe de altă parte nu era mai liniştit. Cu mult mai puţin ferm în proiectele sale decît faţă de

o frumusețe copilărească, proclamată cu urale regina așezămîntului domnișoarei Twinkleton, el avea conștiință, și domnul Grewgious i-o ascuțise. Convingerile neclintite ale acestui domn despre ceea ce era bine și ceea ce era rău în situația lui nu trebuiau să fie nici disprețuite, nici luate în derîdere. Ele nu puteau fi strămutate. Dacă nu era masa de la Staple Inn, și inelul pe care îl avea în buzunarul de la piept al hainei, ar fi așteptat să vină ziua nunții fără nici un răgaz de chibzuire, pe deplin încredințat că totul o să meargă strună, de la sine. Dar confruntarea gravă cu realitatea, cu ceea ce datora celei în viață și defunctei, îl făcuse să șovăie. Trebuia să-i dea inelul Rosei, sau să-l restituie. O dată intrat pe această cale de acțiune fără ieșire, curios, se simțea dispus, ca niciodată, să privească pretențiile Rosei asupra lui mai lipsite de egoism ca niciodată, se simțea mai puțin sigur pe sine ca oricînd, față de zilele cînd nu se sinchisea de nimic.

„Voi ține seamă de ceea ce are să spună și de cum vor evolua lucrurile", a fost hotărîrea lui, pe care o luă în drum spre Casa Maicilor". „Orice s-ar întîmpla, n-am să uit vorbele domnului Grewgious și mă voi purta cum se cuvine față de cea în viață și față de defunctă..."

Rosa era îmbrăcată pentru plimbare. Îl aștepta. Era o zi cu soare, dar rece, și domnișoara Twinkleton o autorizase, binevoitoare, să iasă la aer. Așa încît ei plecară împreună, înainte de a fi fost necesar, atît pentru domnișoara Twinkleton cît și pentru înalta preoteasă doamna Tisher, de a mai face pînă și mica lor jertfă obișnuită pe altarul bunei-cuviințe.

— Dragul meu Eddy, spuse Rosa, cînd au cotit din Strada Mare și au dat în aleile liniștite din vecinătatea catedralei și a rîului, *vreau* să-ți spun ceva foarte serios. Ceva la care m-am gîndit de multă, multă vreme.

— Și eu vreau să vorbesc serios cu tine, Rosa dragă... adică să fiu serios, cît se poate de serios.

— Mulțumesc, Eddy. Și n-ai să-mi iei în nume de rău dacă încep eu întîi, nu-i așa? N-ai să consideri că vorbesc numai pentru mine dacă încep eu prima? Ar fi un act lipsit de generozitate, nu-i așa? Și eu știu că ești generos!

— Sper, rosti el, că nu sînt lipsit de generozitate față de tine, Rosa.

Nu-i mai spunea Pussy și niciodată n-avea să-i mai dea acest nume.

— Și n-avem de ce ne teme, continuă Rosa, că o să ne certăm, nu-i așa? Poate că, Eddy (spuse, prinzîndu-l de braț), există atîtea motive ca să fim îngăduitori unul cu altul!

— Chiar așa vom fi, Rosa.

— Ești bun, dragul meu! Eddy, hai să fim curajoși. Hai să ne schimbăm de azi încolo în frate și soră.

— Niciodată în soț și soție?

— Niciodată.

Timp de cîteva clipe nici unul din ei nu mai scoase un cuvînt. După această pauză el spuse, cu oarecare efort:

— Știu, desigur, Rosa, că amîndoi ne-am gîndit la acest lucru și onoarea mă silește, bineînțeles, să-ți mărturisesc deschis că nu tu ai nutrit prima acest gînd.

— Nici tu, dragă, replică Rosa pe un ton patetic și serios. S-a ivit o dată la amîndoi. Tu nu ești cu adevărat fericit în legătura noastră și nici eu nu sînt cu adevărat fericită. Oh, sînt atît de necăjită... atît de necăjită! Și izbucni în lacrimi.

— Și eu sînt grozav de necăjit, Rosa. Grozav de necăjit pentru tine.

— Și eu pentru tine, bietul meu prieten! Și eu pentru tine.

Acest simțămînt juvenil și plin de puritate, simțămîntul acesta delicat și duios al unuia față de celălalt, atrase după sine recompensa, făcîndu-i să vadă într-o lumină mai blîndă situația în care se aflau. Relațiile dintre ei nu păreau să aibă în această lumină nimic voit, unilateral, ori capricios, sau nelalocul său, ele căpătaseră o anumită elevație, devenind ceva mai pline de devotament, mai onorabile, mai afectuoase și autentice.

— Dacă am fi știut de ieri, rosti Rosa ștergîndu-și ochii, și am știut ieri, și în atîtea și atîtea rînduri, că eram departe de a ne potrivi unul cu altul în aceste relații pe care nu noi le-am stabilit... ce altceva mai bun ne rămîne de făcut astăzi decît să le schimbăm? E firesc

să fim necăjiți, și vezi cît de necăjiți sîntem amîndoi ; dar, cu atît mai bine, să fim acum necăjiți, nu mai tîrziu !

— Cînd, Rosa ?

— Cînd ar fi prea tîrziu. Pentru că atunci am fi și mînioși.

Din nou se așternu tăcerea.

— Și știi, spuse Rosa cu inocență, atunci nu m-ai mai putea iubi, pe cîtă vreme acum mă poți iubi mereu, pentru că nu-ți sînt o povară, sau o grijă în plus. La fel și eu pot să te iubesc, iar sora ta n-are să te mai tachineze și nici n-o să mai rîdă de tine. Mi s-a întîmplat adesea asta pînă a nu fi sora ta, și te rog să mă ierți.

— Să nu ducem lucrurile prea departe, Rosa, altminteri ar trebui să fiu așa de mult iertat, că nici nu vreau să mă mai gîndesc..

— Nu, nu, într-adevăr, Eddy, ești prea aspru cu tine, generosul meu prieten. Hai să ne așezăm, frate, pe ruinele acelea și dă-mi voie să-ți spun ce s-a petrecut cu noi. Cred că știu, pentru că m-am gîndit la asta de cînd ne-am văzut ultima oară. Îți plăceam, nu-i așa ? Mă socoteai o fetiță drăgălașă ?

— Toată lumea te socotește astfel, Rosa.

— Daa ? Își încreți fruntea, stînd pe gînduri o clipă, apoi se lumină din nou, exprimînd acest mic raționament : Mă rog, să zicem că-i așa. Desigur, nu era de ajuns să gîndești despre mine întocmai ce gîndesc alții despre mine, nu-i așa ?

Nu pusese punctul pe i. Încă nu.

— Chiar asta vreau să-ți spun. Exact ceea ce s-a petrecut cu noi, reluă Rosa. Ți-am plăcut foarte mult, și te-ai obișnuit de mic copil cu mine, și cu ideea că ne vom căsători. Ai acceptat situația ca pe ceva inevitabil, nu-i așa ? Așa trebuia să fie, gîndeai tu, și la ce bun să mai discuți sau să te zbați ?

Era ceva nou și ciudat să se vadă prezentat sieși atît de clar, într-o oglindă pe care ea i-o ținea dinainte. Totdeauna, cu ea, avusese un aer protector, privind cu superioritate gradul ei de deșteptăciune feminină. Să fi fost aceasta oare încă un exemplu de fundamentală eroare în condițiile în care fuseseră împinși, treptat-treptat, să se lege pe viață ?

— Tot ce am zis despre tine, Eddy, e adevărat și pentru mine. Dacă nu era așa, n-aș fi îndrăznit să-ți spun. Singura deosebire între noi este că, încetul cu încetul, am deprins obiceiul să mă gîndesc la acest subiect în loc să-l înlătur. Vezi, eu nu sînt așa de ocupată ca tine, și nu am atîtea lucruri la care să reflectez. De aceea m-am gîndit foarte mult la acest subiect pentru care am vărsat și multe lacrimi (deși tu n-ai nici o vină, bietul meu prieten) — cînd pe neașteptate, tutorele meu a venit aici să mă pregătească pentru a părăsi Casa Maicilor. Am căutat să-l fac să priceapă că nu luasem încă o hotărîre definitivă, dar am șovăit, pierzînd ocazia, iar el nu m-a prea înțeles. E un om cumsecade însă, foarte cumsecade. Mi-a arătat cu atîta bunăvoință, și totuși cu atîta forță, cît de serios trebuie să privim situația în care ne aflăm, încît m-am decis să-ți vorbesc, de îndată ce vom fi din nou singuri și vom avea prilejul să ducem o discuție cu toată gravitatea. Iar dacă adineauri ți s-a părut cumva că am trecut prea repede la acest subiect, așa, netam-nesam, să nu crezi că mi-a fost lesne, Eddy, nu, nu, mi-a venit foarte, foarte greu, și îmi pare rău, rău de tot!

Nu se mai putu stăpîni și izbucni iarăși în plîns.

Edwin își petrecu brațul pe după mijlocul ei și porniră împreună de-a lungul apei.

— Tutorele tău a stat de vorbă și cu mine, Rosa dragă. M-am văzut cu el înainte de a părăsi Londra.

Își strecură mîna dreaptă în buzunarul de la piept, căutînd inelul, dar se opri, spunîndu-și în sine: „De ce i-aș mai vorbi despre el, dacă tot trebuie să-l restitui?"

— Asta te-a făcut să te gîndești mai cu luare-aminte, nu-i așa, Eddy? Și dacă nu-ți vorbeam așa cum ți-am vorbit, tu ai fi pomenit despre toate acestea? Eu așa sper! N-aș vrea ca hotărîrea luată să se datoreze *numai* mie, deși acum *este* mult mai simplu pentru amîndoi...

— Da, ți-aș fi vorbit; ți-aș fi prezentat întreaga situație. Am venit cu această intenție, dar niciodată n-aș fi putut, Rosa, să-ți vorbesc așa cum ai vorbit tu cu mine...

— Te rog, dacă se poate, să nu spui, Eddy, că n-ai fi putut vorbi atît de rece și cu asprime.

— Voiam să-ți spun... cu atîta bun simț și delicatețe, în chip așa de înțelept și de afectuos.

— Oo, vorbești ca un adevărat frate! Ea îi sărută mîna, încîntată. Fetele, drăguțele de ele, vor fi dezamăgite la culme, adăugă Rosa rîzînd, cu ochii ei frumoși sclipind de roua lacrimilor. Abia așteptau evenimentul, bietele de ele!

— Aa, dar cred că pentru Jack va fi o și mai mare dezamăgire, rosti Edwin Drood, tresărind. Nici nu m-am gîndit la el!

Spunînd aceste cuvinte, privirea ei iute și atentă care se opri pe chipul lui, nu mai putea fi retrasă așa cum nu poți retrage fulgerul care brăzdează cerul. Dar se pare că tot a putut să și-o retragă, nu după mult timp, pentru că stătea cu ochii plecați, încurcată și răsuflînd repede.

— Te îndoiești cumva, Rosa, că pentru Jack are să fie o grea lovitură?

Ea se mulțumi să-i răspundă ca într-o doară, pripit.

— Și de ce?

Nici nu se gîndise. Ei i se părea că Jasper nu prea avea nici în clin nici în mînecă cu aceasta.

— Draga mea prietenă! reluă Edwin, poți să-ți închipui că cineva îmbrobodit — expresia e a doamnei Tope, nu a mea — în felul în care este Jack, să nu fie lovit ca de măciucă, auzind despre o schimbare atît de neașteptată și de comp'etă în viața mea? Spun neașteptată, căci va fi neașteptată pentru *el*, înțelegi...

Rosa dădu din cap de două sau de trei ori, și gura i se întredeschise ca și cum ar fi vrut să încuviințeze. Dar nu scoase nici o vorbă, răsuflînd nu mai puțin iute.

— Cum să-i spun lui Jack? întrebă Edwin, dus pe gînduri. Dacă era mai puțin absorbit ar fi observat emoția ei puternică. Nu m-am gîndit deloc la Jack. Va trebui să-i ajungă la urechi înainte de a afla din gura lumii. Iau masa cu omul ăsta drag mîine și poimîine — în noaptea de ajun și prima zi de Crăciun — dar n-aș vrea să-i stric sărbătorile. Totdeauna își face griji din pricina mea și mă cocolosește pentru orice fleacuri. Vestea asta o să-l dea cu siguranță peste cap. Cum naiba să fac să afle Jack?

— Crezi că trebuie neapărat să i se spună ? întrebă Rosa.

— Draga mea Rosa ! Cui să-i încredințăm această taină dacă nu lui Jack ?

— Tutorele meu mi-a făgăduit că vine dacă l-aș ruga într-o scrisoare. Am să fac acest lucru. Ți-ar plăcea să lași asta în grija lui ?

— Splendidă idee ! strigă Edwin. Al doilea executor testamentar, nimic mai firesc. Vine aici, se duce la Jack, îl înștiințează despre ceea ce am căzut noi de acord și ne apără interesele mai bine decît am putea noi s-o facem. A și vorbit cu tine plin de însuflețire, și cu mine ; și-i va pune și lui Jack chestiunea cu aceeași însuflețire. Asta este ! Nu sînt laș, Rosa, dar, ca să-ți spun adevărul, mi-e puțin cam teamă de Jack.

— Nu ! Nu ! Nu ți-e teamă de el ! strigă Rosa pălind și încleștindu-și mîinile.

— Păi, surioară Rosa, surioară Rosa, ce știi tu... rosti Edwin, amuzîndu-se pe seama ei. Fetița mea dragă !

— Mă sperii.

— N-am avut nici cea mai mică intenție, dar îmi pare la fel de rău ca și cînd aș fi vrut să fac asta anume. Din cuvintele mele aruncate într-o doară, ți-ai putut închipui, măcar o clipă, că mi-a fost într-adevăr teamă de dragul și bunul meu Jack ? Vreau să spun că el e victima unor crize, a unor atacuri de nervi — l-am văzut odată în starea asta — și nu știu dacă o surpriză atît de mare, venind direct de la mine, pentru care el are o afecțiune așa de profundă, nu i-ar provoca un asemenea atac, poate, iată, și acesta este un secret pe care ți-l împărtășesc, încă un motiv ca tutorele tău să-i aducă vestea la cunoștință. Domnul Grewgious e un om atît de calm, de precis, de meticulos, încît vorbindu-i, va face numaidecît ordine în gîndurile lui Jack, pe cîtă vreme cu mine, Jack e totdeauna impulsiv și pripit, și, aș adăuga, aproape ca o femeie.

Rosa părea convinsă. Poate că din punctul ei de vedere, cu totul deosebit despre „Jack", ea se simțea împăcată și la adăpost prin amestecul domnului Grewgious între ea și el.

În clipa asta, Edwin Drood apucă din nou cutiuța cu inelul și din nou se opri, gîndind: „Acum, cînd sînt sigur că-l voi restitui, de ce să-i mai spun?"

Firea asta fermecătoare și miloasă, care putea fi atît de mîhnită în privința lui pentru năruirea speranțelor lor de fericire împreună, cum putea îndura atît de liniștită singurătatea într-o lume nouă, unde să împletească iarăși cununi din flori proaspete chemată să le poarte, florile din lumea celor de odinioară fiind veștede! De ce să o mîhnească din pricina acelei bijuterii triste? De ce să-i arate ceea ce nu era decît semnul unor bucurii spulberate, ale unor proiecte fără nici un temei? În frumusețea acestui inel (după cum spusese omul la care te-ai fi așteptat cel mai puțin) era o satiră aproape crudă, la adresa iubirii, nădejdilor, planurilor omenirii, imprevizibile și atît de supuse pieirii! Fie ce-o fi! Are să-l restituie tutorelui ei cînd se vor întîlni, acesta la rîndul său îl va pune la loc în scrinul de unde îl luase, fără tragere de inimă, și unde avea să rămînă uitat printre scrisori vechi, conținînd declarații amoroase de odinioară sau alte mărturii ale unor vechi năzuințe zădărnicite, pînă cînd, fiind un obiect de preț, va fi pus din nou în circulație, și va urma aceeași cale ca și prima oară.

Fie ce-o fi. Să rămînă la piept, nu va pomeni nimic despre inel. Oricît de deslușite sau de nedeslușite erau gîndurile lui, el ajunse la concluzia: Fie ce-o fi. În noianul lanțurilor minunate care se făuresc de-a pururi, zi și noapte, în uriașa făurărie a timpului și a întîmplării, exista un lanț făurit în clipa cînd îi venise în minte acea concluzie succinată, cetluit la temelia cerului și a pămîntului și înzestrat cu o invincibilă forță de sprijin și tracțiune.

Se plimbau pe malul rîului. Începură să vorbească despre planurile lor, privite în parte. Edwin urma să-și grăbească plecarea din Anglia; iar Rosa avea să rămînă unde se afla, cel puțin cît timp va rămîne și Helena. Bietele fete vor afla cu gingășie trista veste și, ca preliminarii, domnișoarei Twinkleton i-o va încredința Rosa, mai înainte chiar ca domnul Grewgious să fi apărut din nou.

Trebuia să fie limpede pentru toată lumea că ea și Edwin rămîneau cei mai buni prieteni.

De cînd se logodiseră, niciodată nu avusese loc între ei o înțelegere mai deplină. Și totuși, exista o rezervă de ambele părți ; Rosa își pusese în gînd, prin intermediul tutorelui ei, să nu mai ia lecții de la profesorul ei de muzică, cît despre Edwin, acesta se și frămînta la ideea, destul de vagă, și anume dacă se va întîmpla vreodată să o cunoască mai îndeaproape pe domnișoara Landless.

Tot plimbîndu-se și vorbind, ziua senină dar rece ajunsese la capăt. Soarele se cufundase în rîu, hăt departe, iar străvechiul oraș se întindea, roșietic, în fața ochilor lor.

Plimbarea luă acum sfîrșit.

Apa, mugind, își arunca algele marine, sumbre, la picioarele lor. Cei doi începură să se depărteze de mal.

Ciorile, croncănind răgușit, se roteau pe deasupra capetelor lor, ca niște pete întunecate în văzduhul care treptat se întuneca.

— Am să-l pregătesc pe Jack pentru plecarea mea apropiată, spuse Edwin, cu o voce scăzută, voi da ochi cu tutorele tău de îndată ce va veni și apoi plec pînă să nu apuce să stea împreună de vorbă. E mai bine să nu fiu și eu de față. Nu crezi ?

— Ba da.

— Avem conștiința că am procedat cum se cuvine, nu-i așa, Rosa ?

— Da.

— E mai bine pentru amîndoi, chiar de pe acum.

— Și, cu timpul, va fi mult mai bine.

În inimile lor mai rămăsese oarecare duioșie pentru vechile poziții abandonate, așa încît își prelungiră despărțirea.

Ajunși în dreptul ulmilor din preajma catedralei, pe unde stătuseră în ultima lor plimbare, se opriră de parcă ar fi fost înțeleși, și Rosa își întinse obrazul către el, cum nu făcuse niciodată odinioară — atîta timp se scursese de atunci, parcă...

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, dragă ! Adio !

Se îmbrățișară cu afecțiune.

— Acum, te rog, condu-mă pînă acasă, Eddy, pe urmă mă lași în grija mea.

— Nu te uita înapoi, Rosa, o făcu el atentă, petrecîndu-i brațul pe după al lui și conducînd-o. Nu l-ai văzut pe Jack ?

— Nu ! Unde ?

— Pe sub copaci. Ne-a zărit, pe cînd ne luam rămas bun. Dictul de el ! nici nu știe că ne-am despărțit. Are să fie, tare mi-e teamă, o lovitură pentru el !

Ea grăbi pasul, într-un suflet, grăbi pasul pînă trecură pe sub portalul din curtea catedralei și ieșiră în stradă ; o dată ajunși acolo, ea îl întrebă :

— Ne-a urmărit ? Uită-te fără să se observe. Mai e în spatele nostru ?

— Nu... Ba da, este ! Tocmai acum a intrat pe poartă. Bunul și dragul de el, nu vrea să ne piardă din ochi. Mi-e teamă că are să fie amarnic de dezamăgit !

Ea se grăbi să tragă repede de mînerul clopotului vechi și răgușit, și poarta se deschise de îndată. Înainte de a păși înăuntru mai aruncă pentru ultima oară ochii spre el, plină de mare nedumerire, ca și cum l-ar fi întrebat, implorîndu-l : „Oh ! nu înțelegi ?"

Apoi dispăru.

CÎND SE VOR MAI REÎNTÎLNI CEI TREI?

Ajunul Crăciunului în Cloisterham.

Pe străzi niște figuri străine, cîteva altele pe jumătate străine, jumătate familiare; chipurile copiilor de odinioară din Cloisterham, devenite apoi chipuri de domni și doamne reîntorși din lumea largă, după îndelungate răstimpuri, regăsesc orașul ca prin minune micșorat de parcă, între timp, nefiind bine spălat, intrase la apă. Pentru aceștia, dangătul clopotelor catedralei, croncănitul ciorilor din turn sînt sunete aidoma celor din vremea cînd mergeau de-a bușile. Pentru astfel de oameni, aflați departe, se întîmpla ca în ceasurile de pe urmă să-și închipuie că dușumeaua încăperii era numai frunze de toamnă, căzute din ulmii din curtea catedralei: unele zgomote fremătătoare și mirosme proaspete, deopotrivă — impresiile cele mai timpurii reînviau cînd cercul vieții lor se strîngea din ce în ce, iar începutul și sfîrșitul își dădeau mîna.

Semnele sărbătorilor sînt peste tot. Boabe roșii se ivesc scînteietoare din loc în loc prin grilajul de la casa parohială; domnul și doamna Tope înfig cu grijă rămurele de ilice prin împletiturile de lemn ale stranelor, ca și cum le-ar fi înfipt în butoniera de la haina decanului sau altor fețe bisericești.

În prăvălii, mare risipă, mai cu seamă în privința unor articole precum stafide, struguri, mirodenii, fructe glasate, zahăr pudră. Domnește o atmosferă generală de

neobișnuită generozitate și belșug, dovadă tufa imensă de vîsc atîrnată deasupra ușii de la băcănie, și o biată prăjiturică de doisprezece gologani, culminînd cu forma unui arlechin — o biată prăjiturică de doisprezece gologani care putea foarte bine să treacă și drept una de douăzeci și patru sau de patruzeci și opt de gologani pusă la tombola din plăcintărie, pentru un șiling biletul.

Distracțiile publice nu lipseau. Figurinele de ceară, care au făcut o impresie atît de profundă asupra împăratului Chinei, pot fi văzute, la cerere anume, doar de Crăciun în localul unui proprietar de trăsuri și cai de închiriat ajuns la faliment, din susul străduței. La teatru trebuie să se prezinte o nouă mare pantomimă comică, anunțată de portretul, aproape în mărime naturală, și cam tot așa de amărît, al lui Signor Jacksonini, clovnul, spunînd „Ce mai faci miine?" Pe scurt, tot orașul Cloisterham este în picioare, după treburi; din această descriere Liceul și Pensionul domnișoarei Twinkleton se cuvine să fie excluse. Din prima instituție elevii au plecat acasă, fiecare din ei îndrăgostit de cîte una din tinerele de la domnișoara Twinkleton (care habar n-au despre acest lucru); la cea de-a doua, doar slujnicele mai apar cînd și cînd pe la ferestre. În treacăt fie remarcat, aceste duduițe, cînd sînt unicele reprezentante ale sexului frumos, devin, în limitele decenței, mai zburdalnice decît atunci cînd își împart această sarcină cu tinerele eleve ale domnișoarei Twinkleton.

Trei persoane urmau să se întîlnească, seara aceea, în casa din curtea bisericii. Dar să vedem cum și-a petrecut ziua fiecare din cei trei.

Neville Landless, deși scutit deocamdată să mai buchisească prin cărți, de către domnul Crisparkle — a cărui fire viguroasă nu era cîtuși de puțin nepăsătoare la farmecul unei zile de sărbătoare — citi și scrise de zor în odaia lui liniștită, cu un aer concentrat, pînă la două după amiază. Apoi se apucă să elibereze masa, să aranjeze cărțile, să rupă și să arunce la foc hîrtiile de prisos. Făcu pe urmă curățenie în lucrurile strînse grămadă, rîndui prin toate sertarele și distruse orice notă, orice petic de hîrtie, în afară de însemnările legate direct de

studiile lui. Cînd termină, se duse la garderoba de unde alese ceva de îmbrăcat pentru toate zilele — printre altele, niște pantofi mai rezistenți la drum și o pereche de ciorapi — și puse totul într-o raniță nouă, cumpărată cu o zi înainte pe Strada Mare. Își mai cumpărase tot atunci și din același loc, un baston greoi, cu mîner solid și cu vîrf de metal. Îl încercă, îl răsuci, îl cîntări și îl puse deoparte laolaltă cu ranița, pe un scaun de lîngă fereastră. Astfel, făcuse toate pregătirile.

Se îmbrăcă de plecare și ieși, dar abia părăsise încăperea, nu ajunsese bine în capul scării că și dădu cu ochii de cleric, care avea odaia de dormit la același etaj — cînd, se întoarse după baston ca să-i facă acum safteaua. Domnul Crisparkle, care zăbovise pe scară pînă ce Neville reveni, îi vede bastonul în mînă, i-l ia și îl întreabă, zîmbind, cum alege el un baston ?

— La drept vorbind nu știu dacă mă pricep la așa ceva, răspunse Neville ; pe acesta l-am ales pentru că e mai greu.

— E mult prea greu. Neville, *mult* prea greu.

— Chiar și ca să te sprijini în el la un drum lung, domnule ?

— Să te sprijini în el ? repetă domnul Crisparkle, luînd poziția pietonului. Nu te sprijini în el ; nu faci decît să-l balansezi.

— Practica are să mă învețe, domnule. Eu n-am trăit într-o țară unde se merge pe jos, știți foarte bine.

— Asta așa-i, încuviință domnul Crisparkle. Fă un mic antrenament să străbatem împreună cîțiva kilometri. Dar acum trebuie să te părăsesc. Te întorci înainte de cină ?

— Nu cred, pentru că cina e devreme.

Domnul Crisparkle dădu binevoitor și vesel din cap, în semn de rămas bun, dezvăluindu-și (nu neintenționat) încrederea și un calm absolut.

Neville se duse la Casa Maicilor, și ceru ca domnișoara Landless să fie înștiințată că o caută fratele ei, după cum fusese stabilit. El așteaptă lîngă poartă, fără măcar să fi trecut pragul pentru că se ținea de cuvîntul dat de a nu-i tăia calea Rosei.

Sora lui nu e mai puțin atentă în îndatorirea pe care și-au atribuit-o ei înșiși, și nu pierde nici o clipă ca să-i vină în întîmpinare. Își fac o primire afectuoasă, evitînd să rămînă acolo și pornesc spre meleaguri de țară.

— N-aș vrea să forțez lucrurile, Helena, spuse Neville, după ce se depărtaseră puțin și coteau, dar ai să înțelegi într-o clipă că trebuia să revin la... cum să-i spun ?... nebunia mea.

— N-ar fi mai bine să ocolești acest subiect, Neville ? Știi că nu mai vreau să aud nimic...

— Ba da, draga mea, ceea ce a auzit și domnul Crisparkle, ba chiar a și fost de acord.

— Bine, dar numai atît.

— Iată, situația e asta. Nu numai că eu sînt tulburat și nefericit, dar îmi dau seama că mai tulbur și pe alții. Nu știu eu că fără nenorocita mea prezență, tu, și... și... ceilalți care alcătuim prima noastră reuniune, cu excepția tutorelui nostru îndatoritor, ați fi putut cina mîine bucuroși la casa parohială ? De fapt, așa are să fie, probabil. Se vede cît de colo că nu prea sînt apreciat de bătrîna doamnă, și nu e greu de priceput că mă ia drept o piedică supărătoare în calea ospitalității din gospodăria ei ordonată, mai ales în acest moment al anului cînd trebuia să stau la o parte față de o anumită persoană și există un motiv să nu fiu pus în contact cu ea. Reputația nefavorabilă care mi s-a făcut previne împotriva mea acea persoană ; și așa mai departe. I-am expus cu multă grijă toate acestea domnului Crisparkle, pentru că știi ce fire plină de abnegație are, totuși i le-am expus. Am stăruit totodată cu precădere asupra faptului că sînt angajat într-o luptă nenorocită cu mine însumi, și că un mic voiaj și o absență m-ar ajuta să ies mai lesne la un liman. Astfel, vremea fiind frumoasă și rece, o să fac o excursie pe jos, și am de gînd să mă izolez de toată lumea (chiar de mine însumi, sper) — plecarea fiind mîine dimineață.

— Și cînd te întorci ?

— Peste două săptămîni.

— Și te duci singur ?

— Prefer să fiu fără nimeni, oricine ar fi, în afară de tine, draga mea Helena.

— Domnul Crisparkle este întru totul de acord, ai spus ?

— Întru totul. Nu știu sigur dacă la început nu fusese înclinat să creadă că ar fi un plan cam trist și că ar avea o înrîurire proastă asupra unui spirit meditativ. Am făcut însă lunea trecută, noaptea, o plimbare sub clar de lună, ca să stau de vorbă în voie, și i-am prezentat lucrurile în lumina lor adevărată. I-am demonstrat că aveam nevoie să mă birui pe mine însumi, și că o dată trecută cu succes seara aceasta, va fi cu siguranță mai bine să mă aflu oriunde, chiar de pe acum, numai aici să nu fiu. Nu prea aș putea evita să nu întîlnesc anumite persoane plimbîndu-se împreună pe aici ; aceasta nu ar putea duce la nimic bun și desigur nu-i un mod de a uita. Peste două săptămîni, asemenea întîlniri nu vor mai putea avea probabil loc, și cînd se va ivi iarăși prilejul, mai tîrziu, păi, atunci aș putea pleca din nou. Sper să fie mai mult un exercițiu într-adevăr reconfortant și o oboseală prielnică. Știi că domnul Crisparkle acordă exercițiilor de acest soi o mare importanță din proprie experiență, în păstrarea unui spirit sănătos într-un corp sănătos și n-ar fi prea potrivit să aibă o anumită serie de legi naturale pentru sine și o alta pentru mine. El a cedat în fața felului meu de a vedea lucrurile, cînd a fost convins că eram cinstit și serios ; așadar, am deplina lui încuviințare de a pleca mîine dimineață. Plec destul de devreme ca să fiu nu numai în afara orașului, ci să nu mai pot auzi nici clopotele, cînd preacredincioșii se vor duce la biserică.

Helena se gîndi la acest proiect și îl găsi bun. Deoarece domnul Crisparkle îl aproba, și ea va face la fel ; Helena proceda însă așa din principiu, considerîndu-l în mintea ei bun, un proiect sănătos, care denota un efort sincer și o vădită strădanie de autocorijare. Era cît pe aci să-l compătimească, bietul băiat, pentru că urma să plece singur tocmai de marea sărbătoare a Crăciunului, dar își dădu seama că în această situație ar fi mai bine să-l încurajeze. Și îl încurajă.

Are să-i scrie el oare ?

Are să-i scrie din două în două zile și îi va povesti toate peripețiile.

Și-a trimis înainte bagajul ?

— Nu, dragă Helena. Călătoresc ca un pelerin, cu traistă și toiag. Traista mea — sau raniţa — e făcută, nu trebuie decît să o încătărămez ; iată colea și toiagul.

I-l înmînă. Ea făcu aceeași observaţie ca și domnul Crisparkle, că e prea greu, și-i dădu înapoi bastonul, întrebîndu-l din ce lemn e confecţionat. Din esenţă tare ?

Pînă în clipa aceea Neville fusese extrem de bine dispus. Poate faptul că și-a expus planul în faţa sorei sale, și că a trebuit să i-l prezinte în culori cît mai vii, l-a înviorat. Și lucrul o dată făcut cu succes a fost urmat, poate, de o reacţie psihică. În orice caz, la căderea înserării, cînd luminile oraşului începuseră să răsară deodată înaintea lor, părea tot mai deprimat.

— Tare aș vrea să nu merg la masa aceea, Helena.

— Dragă Neville, crezi că merită să te frămînţi din pricina asta ? Gîndește-te ce repede o să treacă.

— Ce repede o să treacă ? repetă, posomorît. Da, dar nu-mi place deloc.

S-ar putea să fie momente stînjenitoare, îi explicase ea veselă, dar nu vor dura decît clipe. Era destul de sigur pe sine.

— Aș dori să fiu la fel de sigur de orice așa cum sînt sigur de mine, îi răspunse.

— Cît de ciudat vorbești, dragă. Ce vrei să spui ?

— Helena, nu știu. Tot ce știu este că nu-mi place masa asta. Ce apăsare funestă simt în aer, ciudat !

Ea îi atrase atenţia asupra norilor arămii îngrămădiţi dincolo de rîu și îi spuse că se iscase vîntul.

Abia dacă îi mai spuse vreun cuvînt pînă își luă rămas bun de la ea, la poarta de la Casa Maicilor.

Helena nu intră numaidecît după ce se despărţiră, ci rămase locului privindu-l cum se depărtează pe stradă.

De două ori trecu pragul porţii lui Jasper, dar nu-i venea să intre. În cele din urmă orologiul de la catedrală bătu un sfert. Neville se întoarse pe călcîie și se grăbi să se ducă înăuntru.

Astfel, urcă *el* treptele care duceau la poarta cu boltă.

Edwin Drood petrecuse o zi în singurătate. Ceva de o însemnătate mai profundă decît și-ar fi închipuit se

detașase din viața lui, și în liniștea încăperii, noaptea trecută, plînsese.

Deși imaginea domnișoarei Landless mai stăruia în adîncul minții lui, micuța făptură, drăguță și afectuoasă, pe care o găsise mai hotărîtă și mai înțeleaptă decît ar fi bănuit, continua să ocupe un loc temeinic în inima lui. Se gîndea cu oarecare neîncredere că ar fi fost demn de ea. Oare ce ar fi putut însemna unul pentru celălalt, dacă el ar fi fost mai serios în ultima vreme, dacă ar fi prețuit-o mai mult, dacă în loc să-și fi acceptat destinul ca pe un fel de moștenire de fapt, ar fi studiat calea cea mai dreaptă de cunoaștere și îmbunătățire a vieții lui ? Cu toate acestea, în pofida unei puternice suferințe sufletești, orgoliul și capriciul tinereții păstrau în adîncul minții lui chipul acela frumos al domnișoarei Landless.

Ce curios îl privise Rosa cînd s-au despărțit la poartă. Voia cumva oare să dea de înțeles că pătrunsese dincolo de suprafața gîndurilor lui, ajungînd pînă în cutele lor cele mai tăinuite ? Greu de crezut, pentru că era o căutătură mirată, scrutătoare ; hotărî că nu izbutea să o înțeleagă oricît de expresivă ar fi fost.

Deoarece nu aștepta acum decît sosirea domnului Grewgious și avea să pornească la drum de îndată ce dădea ochii cu el, plecă agale să-și ia rămas bun de la vechiul oraș și împrejurimile lui. Își aminti de vremea cînd Rosa împreună cu el se plimbau prin preajmă, niște copilandri încă, pătrunși de demnitatea pe care le-o conferea angajamentul unuia față de celălalt.

„Bieții copii !“ gîndi el, cu o tristețe plină de compasiune.

Observînd că i-a stat ceasul, intră în prăvălia unui bijutier ca să i-l întoarcă și să i-l pună la punct.

Bijutierul deschise vorba în legătură cu o brățară, pe care îi ceru voie să i-o arate, cu un aer indiferent și cît se poate de dezinteresat. Ar veni de minune (spuse el) unei mirese tinere, mai ales dacă aceasta este de o frumusețe delicată. Băgînd de seamă că brățara nu atrăsese decît o privire rece, bijutierul îl pofti să se uite la un suport cu inele pentru domni.

— Iată un gen de inel plin de distincție, remarcă el, care domnilor le place îndeosebi să-l cumpere, atunci

cînd își schimbă condiția. Un inel de o mare frumusețe, cu data căsătoriei gravată înăuntru ; mai mulți domni l-au preferat față de toate celelalte verighete.

Edwin privi inelele cu aceeași răceală ca și brățara, spunînd celui care îl ispitea că nu poartă alte bijuterii în afară de ceasul cu lanț rămas de la tatăl său, și acul de la cămașă.

— Știam acest lucru, răspunse bijutierul, pentru că domnul Jasper a trecut pe aici deunăzi ca să-i pun geamul la ceas, și de fapt i-am arătat aceste piese și lui cu observația că dacă *ar fi* voit să facă un dar unui domn din familie, cu o anumită ocazie specială... Dar mi-a spus, zîmbind, că avea în minte inventarul tuturor bijuteriilor pe care domnul din familie le poartă, adică, ceasul cu lanț și acul de la cămașă. Totuși, adăugă bijutierul, ceea ce astăzi e adevărat nu trebuie să fie neapărat o regulă și pentru viitor... Vă pun ceasul la două și douăzeci, domnule Drood. Îngăduiți-mi să vă recomand, domnule, să nu-l scăpați pe jos.

Edwin luă ceasul, îl puse la loc și plecă, spunîndu-și în sine :

„Bunul meu Jack ! Dacă mi-aș mai face o cută la papion, ar socoti că merită să observe și asta !"

Se mai plimbă încoace și încolo, ca să-i treacă timpul pînă la ora mesei. I se părea că orașul Cloisterham îl dojenea pentru ziua aceea — îi căuta parcă pricină — ca și cum n-a știut să o folosească ; era însă mai degrabă dus pe gînduri decît supărat....

Edwin se scutură de obișnuita lui nepăsare, urmărind melancolic și stăruind asupra tuturor vestigiilor trecutului îndepărtat.

„Curînd voi fi departe, și poate nu le voi mai vedea niciodată", își spuse. „Biată tinerețe ! Biată tinerețe !"

Ziua era pe sfîrșite cînd trecu prin Via călugărilor. Mai întîrzie pe acolo un ceas bun ; auzi și clopotele de la catedrală.

Amurgise, cînd dădu cu ochii de o femeie ghemuită la pămînt, într-un colț lîngă o portiță. Portița aceasta dădea într-o alee lăturalnică, nu prea frecventată seara ; femeia trebuie să fi fost acolo tot timpul cît se plimbase, deși n-o zărise decît abia tîrziu.

Porni pe potecă îndreptîndu-se spre portiță. La lumina unui felinar aflat prin preajmă, băgă de seamă că femeia avea o înfățișare buimacă ; își sprijinea bărbia zbîrcită în mîini, cu privirile pironite înainte, fără să clipească, fix, de parcă ar fi fost oarbă.

Ca de obicei binevoitor — dar în astă-seară expansiv, mai mult ca oricînd — Edwin stătuse de vorbă cu mai toți copiii și oamenii în vîrstă pe care îi întîlnise ; imediat se aplecă și vorbi cu această femeie.

— Sînteți bolnavă ?

— Nu, drăguță, răspunse, fără să se uite la el, și fără nici o schimbare în ciudățenia privirii sale oarbe.

— Sînteți oarbă ?

— Nu, drăguță.

— V-ați rătăcit, n-aveți unde sta, v-au lăsat puterile ? Ce s-a-ntîmplat de rămîneți aici în frig, atîta vreme, fără să vă mișcați ?

Cu un efort lent, căznit, ca izbuti să-și adune privirile pînă ce ajunse să și le îndrepte asupra lui ; dar apoi din nou i se încețoșară, straniu, și femeia începu să tremure.

El se îndreptă din spate, făcu un pas înapoi și se uită în jos la ea uimit și speriat totodată, pentru că i se părea că o cunoaște.

„Doamne Dumnezeule !“ își spuse în clipa următoare. „Așa arăta și Jack noaptea aceea“.

Femeia ridică ochii spre el și rosti în șoaptă :

— Mi-s slabi bojocii... bojocii mi-s tare bolnavi. Sărmănica de mine... am o tuse seacă, auzi cum hîrîie ! și tuși îngrozitor pentru a confirma cele spuse.

— De unde veniți ?

— De la Londra, drăguță. (Tusea nu-i dădea pace.)

— Unde vă duceți ?

— Înapoi la Londra, drăguță. Am venit aici să caut un ac în claia cu fîn, și n-am dat de el. Ascultă, drăguță... dă-mi trei șilingi și șase pence și nu te lua de gînduri din pricina mea. Mă-ntorc la Londra pormă și nu mai fac bucluc nimănui. Am niște treburi... Vai de mine ! Tare prost merg treburile, tare prost... ah, ce mai timpuri afurisite !... da'pîn-la urmă tot mai găsesc și eu cîte ceva ca s-o duc de azi pe mîine.

— Bei opiu ?

— Nu, îl fumez, răspunse ea cu greutate, chinuită încă de tuse. Dă-mi banii care ți i-am cerut și fac ce fac și plec îndărăt la Londra. Și dacă nu-mi dai trei șilingi și șase pence igzact, atunci mai bine nu-mi da nici un chior. Ei, da'dacă mi-oi da trei șilingi și șase pence, își spun cevașilea.

El numără banii pe care-i scoase din buzunar și îi înmînă. Numaidecît ea îi strînse bine în pumn și se ridică în picioare, cu un rîs de satisfacție ca un croncănit.

— Domnu' să te binecuvinteze ! Ascultă bine, dragă dom'le, cum te cheamă, pe numele ăl mic ?

— Edwin.

— Edwin... Edwin... Edwin... repetă ea, tărăgănînd cuvîntul, ca un om care e pe cale să adoarmă. Apoi deodată îl întrebă : Numele ăsta prescurtat e Eddy ?

— Așa mi se spune uneori, răspunse, îmbujorîndu-se la față.

— Nu cumva o fi aleasa inimii care-ți spune așa ? îl întrebă, chibzuind.

— De unde să știu eu ?

— Păi cum, n-ai pă nimeni la inimă ?

— Pe nimeni.

Dădu să plece și din nou rosti :

— Dumnezeu să te binecuvînteze și mulțămesc, drăguță !

— Parcă voiai să-mi spui ceva, adăugă el. Dacă vrei, poți s-o faci.

— Așa e, așa e ! Bine, atunci, bucură-te. Fii recunoscător că nu te cheamă Ned.

Se uită atent la ea cînd o întrebă :

— De ce ?

— Pentru că-i un nume cu ghinion acum.

— Cum adică, un nume cu ghinion ?

— Un nume pă care-l paște primejdia.

— Există o vorbă, oamenii amenințați trăiesc mult, îi spuse cu inima ușoară.

— Atunci, Ned — amenințat cum e, oriunde s-ar afla, acum cînd îți vorbesc, drăguță — are să trăiască o veșnicie ! replică femeia.

Se aplecase în față ca să-i spună aceste cuvinte la ureche cu degetul arătător scuturîndu-l dinaintea ochilor lui, apoi se opinti și spunînd încă un „Domnu' să te binecuvînteze și mulțămesc!" plecă înspre hanul „La doi gelogani".

Momentul acesta nu fusese prea îmbietor pentru a încheia o zi cenușie, singur într-un loc pustiu, înconjurat de vestigii și ruine ale unor timpuri străvechi, ci mai curînd putea să-i dea fiori reci. Apucă pe străzi mai bine luminate și luă hotărîrea, în mers, să nu pomenească nimic în seara aceea despre cele întîmplate, ci numai lui Jack să-i povestească (singurul care-i spune Ned) mîine, ca despre o coincidență bizară. Firește, numai ca despre o coincidență și nu ca despre ceva care merita să-ți reamintești.

Totuși, incidentul îl preocupa mai mult ca alte lucruri care ar fi meritat să le țină minte. Pînă la ora mesei mai trebuia să întîrzie ; putea să se mai plimbe cale de o milă sau cam așa ceva. Cînd trecu podul și apoi o luă pe malul apei, cuvintele femeii parcă le auzea purtate de vîntul care se iscase, le vedea parcă pe cerul sumbru, în apa tulbure, în luminile pîlpîitoare ale orașului. Deslușea întrucîtva ecoul lor solemn chiar și în dangătul melodios al clopotelor de la catedrală, care îl făcu să tresară nedumerit pînă în adîncul inimii. Ajunsese în dreptul casei din curtea bisericii.

Astfel urcă *el* treptele care duceau la intrare.

John Jasper petrecuse o zi în chip mai agreabil și mai vesel decît toți ceilalți oaspeți. Pentru că nu dădea lecții de muzică în perioada sărbătorilor era liber tot timpul, în afara slujbelor de la catedrală. Dis-de-dimineață umblă prin prăvălii ca să cumpere unele mici delicatese care-i plăceau nepotului său. Le spunea negustorilor că nepotul lui n-avea să rămînă multă vreme cu el, de aceea voia să-i facă toate poftele. Aceste pregătiri de ospitalitate odată isprăvite, trecu pe la domnul Sapsea ca să-l anunțe că scumpul lui Ned și tînărul năbădăios, care locuia la domnul Crisparkle, urmau să ia astăzi cina cu el, pentru a pune capăt neînțelegerii dintre ei. Domnul Sapsea nu-l privea pe tînărul năbădăios cu

ochi buni, în nici un caz. Spunea că înfățișarea lui Neville era „neenglezească", și o dată ce domnul Sapsea declara ceva neenglezesc, considera acel ceva cufundat pe vecie într-o genune fără fund.

John Jasper părea sincer necăjit auzindu-l pe domnul Sapsea că vorbește astfel. Știa prea bine că domnul Sapsea niciodată nu spunea ceva fără un tîlc anume, și, datorită iscusinței lui subtile, totdeauna avea dreptate. Domnul Sapsea (printr-o coincidență remarcabilă) era exact de această părere.

Domnul Jasper se afla în ziua aceea într-o admirabilă formă în privința vocii. În rugăciunea fierbinte înălțată pentru a-și păstra inima aptă să respecte preceptele, el îi uimi pe cei prezenți prin forța melodică. Niciodată n-a cîntat piese muzicale mai grele cu atîta dexteritate și simț armonic așa cum interpretase în ziua aceea antifoanele. Firea lui nervoasă îl îndemna uneori să cam iuțească ritmul lucrării ; de astă dată însă păstra măsura ireproșabil.

Aceste efecte se datorau, pesemne, marelui său calm spiritual. Cît despre mecanismul coardelor vocale luat în sine, acesta era puțin cam plăpînd, de aceea purta, atît în anteriu, cînd cînta, cît și la hainele obișnuite, un fular gros de mătase, mare, negru, petrecut ușor pe după gît. Calmul lui era atît de remarcabil încît domnul Crisparkle îl menționă cînd ieșiră împreună de la slujba de vecernie.

— Trebuie să-ți mulțumesc, Jasper, pentru plăcerea cu care te-am ascultat astăzi. Frumos ! Încîntător ! Cred că n-ai fi putut să te depășești astfel, dacă nu erai admirabil de echilibrat.

— *Sînt* admirabil de echilibrat.

— Nimic inegal, continuă clericul, cu un gest molcom al mîinii. Nimic nesigur, nimic forțat, nimic ocolit, totul executat în chip magistral, cu o perfectă stăpînire de sine.

— Mulțumesc, sper că a fost așa, dacă nu exagerezi cumva.

— S-ar zice, Jasper, că ai încercat un nou remediu împotriva indispoziției dumitale trecătoare.

— Da, într-adevăr ? Observația nu e inexactă, pentru că așa este.

— Atunci ține-te de acest remediu, dragă băiete, mai spuse domnul Crisparkle, bătîndu-l peste umăr prietenește ca să-l încurajeze, ține-te de el.

— Așa am să și fac.

— Te felicit, reluă domnul Crisparkle, ieșind din catedrală, te felicit, pentru tot.

— Mulțumesc, încă o dată. Am să te însoțesc pînă acasă, dacă nu ai nimic împotrivă. Am timp berechet pînă îmi sosesc oaspeții, și aș vrea să-ți spun cîteva cuvinte, care, cred, auzindu-le n-o să-ți displacă.

— Despre ce e vorba ?

— Ei bine, discutam ieri despre gîndurile mele negre.

Domnul Crisparkle se întunecă la față și scutură din cap compătimitor.

— Am spus atunci, continuă Jasper, că sfaturile dumitale vor fi pentru mine un antidot împotriva acelor gînduri negre și ți-ai exprimat speranța că o să arunc în foc anumite însemnări care le consemnează.

— Și tot mai am această speranță, Jasper.

— Bazată pe cele mai temeinice motive din lume ! Vreau să ard jurnalul din acest an la sfîrșitul anului.

— Pentru că dumneata...

Domnul Crisparkle se dumiri pe deplin chiar de la primele cuvinte.

— Mi-ai ghicit gîndurile. Pentru că simt că nu eram în apele mele, devenisem trist și arțăgos, aveam obsesii și cîte și mai cîte. Spuneai că exagerez lucrurile, e adevărat.

Chipul luminos al domnului Crisparkle se lumină și mai mult.

— Atunci nu puteam observa toate astea, pentru că *nu eram* în apele mele, dar acum mă simt mai bine cu sănătatea, fapt pe care-l recunosc cu adevărată plăcere. Da, am izbutit să fac un lucru mare din nimica toată — asta-i chestiunea.

— Mă unge la inimă, strigă domnul Crisparkle, cînd te aud astfel !

— Un om care duce o existență monotonă, reluă Jasper, cu nervii și stomacul în neregulă, se sprijină pe o

idee pînă își pierde simțul măsurii. Așa s-a întîmplat cu mine în chestiunea cu pricina. Așa că voi lăsa pradă flăcărilor mărturiile din viața mea, cînd voi împlini caietul și voi începe un altul cu judecata mai limpede.

— Cu atît mai bine, zise domnul Crisparkle, oprindu-se la scările din fața casei spre a da mîna cu el, mai bine decît aș fi nădăjduit.

— Dar bineînțeles, rosti Jasper, aveai puține motive să nădăjduiești că voi urma exemplul dumitale. Dumneata ești totdeauna atent să-ți păstrezi mintea și trupul curate precum cleștarul — așa ești veșnic și niciodată n-ai să te schimbi — pe cînd eu sînt o bălărie nămoloasă, solitară și lîncedă. Totuși, am biruit această lîncezeală... Să aștept aici pînă aflu dacă domnul Neville a pornit spre locuința mea? Dacă n-a plecat, ne-am putea duce împreună, el și cu mine.

— Cred, rosti domnul Crisparkle, deschizînd cu cheia ușa de la intrare, că a ieșit ceva mai devreme, oricum, știu că a plecat și îmi închipui că nu s-a întors încă. Dar am să întreb. Nu vrei să intri?

— Mă-așteaptă musafirii, se scuză Jasper, zîmbind.

Clericul dispăru și după cîteva clipe se întoarse. După cum a bănuit, domnul Neville nu revenise. Într-adevăr, acum își amintea, domnul Neville spusese că se va duce probabil direct la casa din curtea bisericii.

— Halal gazdă! exclamă Jasper. Oaspeții ajung acasă înaintea mea. Pe ce pui rămășag că-i găsesc prieteni la cataramă.

— Eu pun rămășag, sau mai bine zis aș pune, dacă ar intra în obiceiurile mele să pariez, replică domnul Crisparkle, că musafirii dumitale se vor distra bine astă-seară.

Jasper dădu din cap, rîzînd și îi ură noapte bună.

Făcu drumul înapoi pînă la poarta catedralei și se îndreptă spre locuința lui. Cînta cu glas scăzut și cu o delicată expresivitate, în timp ce-și vedea de mers. I se părea că în seara aceea ar fi fost cu neputință să ia o notă falsă, că nimic nu putea nici să-l grăbească nici să-l țină în loc.

Ajungînd, așadar, sub arcada de la intrarea în locuința sa, se opri o clipă sub streașina porții ca să-și lepede

eșarfa neagră, mare, pe care o înfășură pe după braț. In acest scurt răstimp, chipul său se posomorî, devenind sever. Dar numaidecît se lumină din nou ; reîncepu să fredoneze și o luă iarăși la picior.

Și astfel urcă *el* scările de la intrare.

Lumina roșietică ardea toată seara, fără întrerupere, la ferestrele casei plasate ca un far către limita torentului vieții trepidante. Zgomote surde și zumzetul forfotei de oameni treceau cîte o dată aceste fruntarii și pătrundeau prin lăcașul solitar, unde mare lucru nu se auzea în afară de rafalele zdravene de vînt. Se dezlănțuise o furtună năprasnică.

Curtea catedralei nu era nici o dată prea luminată ; dar pentru că palele puternice de vînt stinseseră numeroase felinare (unele fuseseră chiar sfărîmate, iar geamurile aruncate, zuruind, la pămînt), în seara aceea era neobișnuit de sumbră. Întunericul se întețea și se învolbura din pricina norului de praf stîrnit de pe pămînt, zburau cît colo crenguțe uscate smulse din copaci, și bucăți sfîrtecate din cuiburile ciorilor din vîrful turnului. Arborii, și ei, într-atît fremătau și trosneau, năpădiți de vîrtejul smintit, pornind din întuneric, încît păreau în primejdie să fie smulși din rădăcină. Cînd și cînd se auzea cîte ceva pîrîind și prăvălindu-se la pămînt, semn că vreo creangă mare cedase la zbuciumul furtunii.

Rareori, în nopțile de iarnă să se fi abătut un vînt atît de năprasnic. Hornurile erau rostogolite în stradă, iar oamenii se țineau de stîlpi și pe la colțuri, se prindeau unii de alții ca să-și poată păstra echilibrul. Vijelia în loc să se potolească, se întețea, devenind mai furioasă, pînă spre miezul nopții, cînd străzile pustii fură măturate de viforul cumplit, clănțănind pretutindeni pe la zăvoarele ușilor, zgîlțîind peste tot obloanele, ca și cum i-ar fi prevenit pe oameni să se scoale și să se ferească dacă nu voiau să le cadă tavanul în cap.

Lumina roșietică mai ardea încă, neîntrerupt. Nimic nu-i așa statornic ca lumina roșietică !

Toată noaptea vîntul a suflat fără zăbavă. Dar dis-de-dimineață, cînd licărul zorilor abia dacă putea păli stelele, începu să mai scadă. Atunci, ca un monstru rănit

de moarte, zvîrcolindu-se năuc la răstimpuri, se prăvăli, descrescu și cînd lumina zilei se revărsă deplin, își dădu suflarea de pe urmă.

S-a văzut apoi că limbile orologiului de la catedrală au fost smulse ; tabla de pe acoperiș ridicată, făcută sul și zvîrlită în curtea bisericii. Cîteva pietre mai fuseseră dislocate din vîrful turnului.

Deși era dimineața primei zile de Crăciun, trebuiră să fie trimiși lucrători pentru a ști exact proporțiile stricăciunilor pricinuite. Cu Durdles în frunte, muncitorii au urcat pînă sus ; domnul Tope și o gloată de gură-cască matinali, se adunaseră în preajma locuinței clericului, și cu mîna streașină la ochi urmăreau din priviri apariția acestora în vîrf.

Deodată grupul se dădu la o parte, împins de domnul Jasper care-și făcea loc cu mîinile ; toate privirile sînt coborîte acum la pămînt, cînd acesta îl întrebă în gura mare pe domnul Crisparkle, aflat în dreptul unei ferestre deschise :

— Unde-i nepotul meu ?

— N-a fost pe aici. Nu e acasă ?

— Nu. Aseară a făcut o plimbare pe malul riului, împreună cu domnul Neville, să privească furtuna, și nu s-a mai întors. Întreabă-l pe domnul Neville !

— Neville a plecat azi-dimineață, în zori.

— A plecat în zori ? Dă-mi voie să intru ! Dă-mi voie să intru !

Nimeni nu se mai uita spre turn. Toate privirile erau acum îndreptate spre domnul Jasper, alb ca varul la față, îmbrăcat sumar, gîfîind și ținîndu-se de grilajul din fața casei clericului.

ÎNVINUIREA

Neville Landless pornit la drum devreme, mersese cu un pas atît de bun, încît, atunci cînd clopotele de la biserică începuseră să bată în Cloisterham pentru slujba de dimineață, el se și afla la opt mile depărtare. Fiindcă simțea nevoia să ia micul dejun și fiindcă nu avea cu el decît o coajă de pîine, se opri la prima cîrciumă, pe care o întîlni în drum, să-și împrospăteze puterile.

Muștriii veniți pentru gustarea de dimineață — doar dacă nu erau cumva cai sau vite cornute, specimene pentru care fuseseră făcute destule pregătiri, sub formă de apă și fîn — erau așa de puțin obișnuiți pentru firma „La Carul cu coviltir", încît Neville trebui să aștepte mult și bine pînă ce carul să se urnească și să i se aducă ceaiul, pîinea prăjită și jambonul. Între timp Neville luase loc într-o sală cu nisip presărat pe jos, întrebîndu-se cît o să mai treacă, după plecarea lui, pînă cînd la focul aprins pentru el cu niște găteje umede, și care mocnea tușind de zor, avea să se poată încălzi omul.

De fapt, „La Carul cu coviltir" era un han rece, pe vîrful unei coline, unde terenul din fața ușii, un amestec de noroi și paie, fusese bătătorit de copitele cailor și de piciorul oamenilor, unde o hangiță arțăgoasă, așezată la tejghea trăgea palme unui copilaș mucos (cu un picior într-un ciorap roșu și cu celălalt desculț), unde brînza se afla, aruncată direct pe o poliță, în tovărășia unei fețe de mese soioase și a unui cuțit cu mînerul

coclit, într-un soi de barcă turnată în fier; unde piinea cu obraz palid vărsa lacrimi de firimituri pentru naufragiul ei într-o altă barcă; unde rufele familiei, jumătate spălate, jumătate uscate, duceau o viață publică zăcînd pe ici pe colo; unde tot ce era de băut se bea din niște stacane... aici, te puteai aștepta să dai și de ploșnițe. Ținînd seama de toate aceste considerente „Carul cu coviltir" nu prea își respecta făgăduiala înscrisă pe firmă de a oferi găzduire bună pentru oameni și vite. Omului nostru însă, în cazul de față, nu-i ardea de critică, el se înfruptă din tot ce putu căpăta la masă și porni iarăși la drum după o odihnă mai îndelungată decît ar fi avut nevoie.

Se opri cam la un sfert de milă de han, întrebîndu-se dacă să meargă pe șosea, sau să o apuce pe un drum de țară dintre două șiruri înalte de gard viu, trecînd peste un povîrniș acoperit cu ierburi legănate de vînt, care, ceva mai încolo, se vedea bine, dădea din nou în șosea. Se hotărîse pentru acesta din urmă și îl străbătea cu oarecare cazină, pentru că urcușul era abrupt, iar drumul brăzdat de făgașe adînci.

Se trudea de zor, cînd băgă de seamă că alți pietoni mergeau în urma lui. Deoarece înaintau cu un pas mai iute ca el, se dădu la o parte, rezemîndu-se pe unul din malurile înalte, ca să-i lase să treacă. Dar aceștia se purtau foarte ciudat. Doar patru dintre ei trecură mai departe. Ceilalți patru au încetinit mersul, întîrziind, ca și cum ar fi avut intenția să-l urmeze după ce el își va relua drumul. Restul grupului (vreo jumătate de duzină) făcură calea întoarsă și se îndepărtară repede.

Neville se uită la cei patru din spate și la cei patru dinaintea lui. Toți îl priveau, drept răspuns. Porni din nou la drum. Cei patru din față și-au reluat și ei drumul, uitîndu-se mereu înapoi. Cei patru din spate strînseră rîndurile. Cînd ieșiră cu toții din drumeagul îngust, la panta deschisă, acoperită cu bălării, aceeași ordine de mers era menținută. Își dădea seama că oriîncotro ar fi apucat-o, oamenii aștia, fără doar și poate, îl împresurau. Se opri încercînd o ultimă probă, dar cu toții stătură pe loc.

— De ce vă ţineţi aşa de mine ? întrebă el, adresîndu-se tuturor. Nu cumva sînteţi o bandă de hoţi ?

— Nu-i răspundeţi, rosti unul din ei — nu observase care anume — staţi liniştiţi mai bine.

— Staţi liniştiţi ? repetă Neville. Care a spus asta ?

Nimeni nu răspunse.

— Iată un sfat bun, oricare din voi, iscoadelor, l-ar fi dat... apoi continuă mîniat : Nu voi îngădui să fiu înghiţit de patru oameni colo şi patru colo. Vreau să trec şi am să trec de cei patru din faţă.

Toţi se opriră cînd el rămase locului.

— Dacă opt oameni, sau patru, sau doi, sar asupra unuia singur, adăugă el, devenind şi mai mînios, cel care e singur altă şansă n-are decît să-l însemne pe unul din ei. Şi, pe Dumnezeul meu, am s-o fac, dacă îmi mai aţineţi calea !

Ridicînd pe umăr bastonul lui greoi şi grăbind pasul, o zbughi înainte ca să treacă de cei patru. Cel mai mătăhălos şi mai puternic din grup se dădu la o parte din calea lui, îl apucă abil şi amîndoi se rostogoliră pe jos, dar nu înainte ca bastonul greu să se fi abătut binişor asupra lui.

— Lăsaţi-l ! strigă omul ăsta către ceilalţi, cu o voce sugrumată, în timp ce se luptau împreună pe iarbă. Trîntă dreaptă ! E ca o fetiţă pe lîngă mine şi unde mai pui are şi povara aia în spinare. Daţi-i pace. Am eu grijă de el.

După ce se mai rostogoliră puţin prin iarbă, într-o aprigă încăierare, din care pricină amîndoi erau mînjiţi de sînge pe faţă, omul luă genunchiul din pieptul lui Neville şi se ridică zicînd.

— Aşa ! Acum doi dintre voi să-l ia unul de-o parte, altul de alta.

Zis şi făcut.

— Cît despre povestea cu banda de hoţi, dom'le Landless, adăugă omul, scuipînd puţin sînge şi ştergîndu-se de pe faţă ceva mai mult, mai vorbim noi pîn' la prînz. Nu ne-am fi atins de dumneata dacă nu ne sileai. O să te ducem, oricum, pe şosea şi acolo o să găseşti destul ajutor împotriva hoţilor, dacă ai nevoie... Să-i şteargă unul faţa şi să vadă dacă mai e ceva cu el.

După ce i se curăță obrazul, Neville recunoscu în cel care vorbea pe Joe, vizitiul omnibuzului din Cloisterham, pe care nu-l văzuse decît o singură dată, și anume în ziua sosirii lui.

— Și ceea ce-ți recomand în momentul ăsta este că nu vorbești, dom'le Landless. Ai să găsești un prieten care te așteaptă în șosea, plecat înainte pe celălalt drum cînd ne-am împărțit în două, și ai face mult mai bine dacă n-ai să mai spui nimic pînă nu dai cu ochii de el. Să-mi aducă cineva bastonul, și hai să ne luăm picioarele la spinare.

De-a dreptul uluit, Neville se uită în jur și nu mai scoase un cuvînt. Mergînd între cei doi conducători, care îl țineau la braț, continuă drumul ca într-un vis. Ajuns în șosea, se trezi într-un grup restrins de oameni — printre aceștia și cei care făcuseră calea întoarsă — iar în mijlocul lor se aflau domnul Jasper și domnul Crisparkle. Cei care-l conduceau pe Neville se îndreptară spre cleric; acolo îl lăsară liber, din respect pentru domnul Crisparkle.

— Ce înseamnă toate astea, domnule? strigă Neville. Ce s-a întîmplat? Am impresia că mi-am pierdut mințile.

Grupul se strînse în jurul lui.

— Unde e nepotul meu? întrebă domnul Jasper pe un ton vehement.

— Unde e nepotul dumneavoastră? repetă Neville. De ce mă-ntrebați pe mine?

— Te întreb pe dumneata, replică Jasper, pentru că ai fost ultimul cu care s-a întîlnit și nu mai e de găsit.

— Nu mai e de găsit? strigă Neville înspăimîntat.

— Stai, stai... interveni domnul Crisparkle. Îngăduie-mi, Jasper. Domnule Neville, ești tulburat, adună-ți gîndurile, este foarte important.

— Voi încerca, domnule, dar simt că iau cîmpii.

— Astă-noapte ai părăsit casa domnului Jasper împreună cu Edwin Drood?

— Da.

— La ce oră?

— Să fi fost miezul nopții? întrebă Neville, ducînd mîna la cap tulburat cum era, și făcînd apel la Jasper.

— Întocmai, rosti domnul Crisparkle. Este exact ora de care mi-a pomenit domnul Jasper. Ați coborît împreună spre rîu.

— Fără îndoială ! Pentru a vedea efectele vîntului acolo.

— Ce-ați făcut apoi ? Cît timp ați stat acolo ?

— Vreo zece minute, cam atît, nu mai mult. Pe urmă ne-am întors la locuința dumneavoastră, și el și-a luat rămas bun de la mine, în poartă.

— Ți-a spus că avea de gînd să se mai ducă o dată la rîu ?

— Nu. Mi-a spus că se duce direct acasă.

Cei de față se uitau unul la altul și la domnul Crisparkle, căruia, domnul Jasper, care îl urmărise tot timpul din priviri pe Neville, i se adresă pe un ton scăzut dar deslușit, bănuitor :

— Ce sînt petele acelea pe hainele lui ?

Toți ochii se îndreptară asupra urmelor de sînge de pe îmbrăcămintea sa.

— Aceleași pete sînt și pe baston ! exclamă Jasper, luînd bastonul din mîna omului care-l ținea. Știu că acest baston îi aparține. l-a luat cu el aseară. Ce înseamnă asta ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune, ce înseamnă asta, Neville ? stărui domnul Crisparkle.

— Omul acesta și cu mine, rosti Neville, făcînd semn către ultimul lui adversar, ne-am luptat adineauri pentru baston. Și pe el se pot vedea aceleași pete, domnule. Ce aveam să-mi închipui cînd m-am văzut molestat de opt oameni. Puteam eu să visez motivul adevărat al purtării lor cînd n-au suflat o vorbă ?

Aceștia recunoscură că au socotit nimerit să tacă din gură și că astfel s-a încins lupta. Totuși, oamenii care asistaseră la această scenă priveau posomorîți petele de sînge uscate din pricina luminii și a aerului rece.

— Trebuie să ne întoarcem, Neville, îl îndemnă domnul Crisparkle ; firește, vei fi bucuros să revii pentru a te justifica.

— Firește, domnule.

— Domnul Landless va merge cu mine, mai spuse clericul, privind în juru-i. Haide, Neville.

Porniră, făcînd calea întoarsă. Ceilalți, în afară de unul singur, veneau în urmă răsfirați, la distanțe diferite.

Jasper mergea pe partea opusă și nu părăsi tot drumul această poziție. Tăcea molcom, dar domnul Crisparkle, nu o dată, repetă întrebările lui de mai înainte, în vreme ce Neville repeta răspunsurile lui de mai înainte; amîndoi se avîntau în a face unele presupuneri lămuritoare. Jasper se încăpățîna să tacă, domnul Crisparkle făcea apel, prin gesturi, să ia cît de cît parte la discuție, fără ca apelul să fi adus vreo schimbare în expresia împietrită a chipului său. Cînd se apropiară de oraș, clericul sugeră că ar fi bine să treacă întîi pe la primar. Jasper încuviință din cap, cu severitate, dar nu scoase nici un cuvînt pînă să ajungă în cabinetul domnului Sapsea.

Domnul Sapsea fiind informat de domnul Crisparkle despre împrejurările în care doreau să facă o expunere a întregii tărășenii, domnul Jasper destrămă tăcerea declarînd că avea deplină încredere, din punct de vedere uman, în intuiția domnului Sapsea; că nu exista nici un motiv admisibil pentru ca nepotul lui să fi dispărut subit, doar dacă domnul Sapsea putea deslușî vreunul, și atunci el se va supune. De asemenea, că nu exista nici o posibilitate ca Edwin să se fi întors la rîu și din întîmplare să se fi înecat, doar dacă acest lucru nu-i părea cumva domnului Sapsea probabil, și atunci el iarăși se va supune. Se spălă pe mîini cît putu mai bine de orice bănuială oribilă, doar dacă nu cumva i-ar apărea domnului Sapsea că unele din ele ar fi inseparabile de ultima persoană cu care s-a întîlnit nepotul său înaintea dispariției (anterior, cei doi nu fuseseră în termeni buni), și atunci, încă o dată, el se va supune. Că, din pricina stării lui sufletești, hărțuit de îndoieli cum era și chinuit de temeri lugubre, nu se putea pune prea mare temei pe el — pe domnul Sapsea, însă, da.

Domnul Sapsea își exprimă părerea că istoria aceasta se prezenta sub un aspect sumbru. Pe scurt (și își pironi ochii pe chipul lui Neville), tînărul n-avea nimic englezesc în înfățișare. Pornind de la acest punct esențial, domnul Sapsea se împotmoli într-un labirint de aberații

și mai încîlcite decît te-ai fi așteptat ca pînă și un primar să fie în stare să se amuze spunîndu-le, din care ieși cu strălucita descoperire că a răpi viața unui semen de-al tău, însemna să răpești ceva ce nu-ți aparține. Șovăia dacă să emită sau nu, fără întîrziere, un mandat de întemnițare pentru Neville Landless, cunoscînd bănuielile grave care planau asupra lui. Ar fi procedat poate în consecință, dacă nu se împotrivea cu înverșunare clericul, intervenind în favoarea rămînerii tînărului în casa lui, și obligîndu-se să-l aducă, oricînd i se va cere, cu propriile lui mîini.

Domnul Jasper se ridică atunci și spuse că după cum înțelegea el, domnul Sapsea sugera să se dragheze rîul, și să se scotocească minuțios malurile, să se trimită amănunte asupra dispariției lui Edwin Drood în toate localitățile învecinate, iar la Londra să se răspîndească în lung și-n lat afișe și anunțuri, în care Edwin Drood să fie implorat ca, orice motiv necunoscut ar fi avut să părăsească societatea și casa unchiului său, să aibă milă de durerea, jalea și năpasta ce s-a abătut asupra acestei rude care-l iubește, și să-i dea de veste, într-un fel sau altul, că se află încă în viață.

Domnul Sapsea afirmă că era exact ceea ce voia să spună el, că fusese perfect înțeles (deși nu rostise o iotă despre așa ceva), și au fost luate numaidecît măsuri în acest sens.

Ar fi greu de a hotărî care era mai copleșit de oroare și nedumerire — Neville Landless sau John Jasper. Doar că poziția lui Jasper îl silea să aibă o atitudine activă, pe cînd aceea a lui Neville îl silea pe acesta să fie pasiv — altă deosebire nu exista. Fiecare era doborît la pămînt, distrus.

O dată cu primele licăriri de lumină, a doua zi dis-de-dimineață, lucrătorii erau la treabă pe rîu, și alți oameni — majoritatea veniți de bună voie să dea o mînă de ajutor — cercetau malurile.

Au continuat să caute de-a lungul întregii zile, pe apă, cu barca și prăjina, cu draga și plasa, pe țărmul numai potmol și băltoace, în cizme pînă peste genunchi, cu toporișca, sapa, frînghii, cîini, și cîte și mai cîte. Chiar noaptea rîul era presărat cu felinare și focuri fantoma-

tice. Prin coturi mai îndepărtate, scăldate de ape în vremea fluxului, pîlcuri de paznici ciuleau urechile la clipocitul curentului, căutînd din ochi peste tot, nu cumva rîul o purta cine știe ce povară. Pe drumeagurile bolovănoase din preajma mării care răsăreau în zare și prin punctele singuratice unde se ivea vreo bulboană, apăreau fanarele pîlpîind ciudat și siluete de oameni cu îmbrăcăminte groasă.

Din nou revărsatul zorilor, dar nici urmă de Edwin Drood sub soare.

Toată ziua următoare iarăși a continuat căutarea.

John Jasper se tăbîrcea cu chiu și vai cînd în barcă sau luntre, cînd pe țărm printre sălcii, iar în locurile mai joase înfundindu-se prin nămol ori poticnindu-se de țăruși și bolovani colțuroși — pe unde jaloanele indicînd nivelul apei și umbrele de făpturi stranii păreau niște iazme.

Dar degeaba, nici urmă de Edwin Drood sub soare.

Stabilind paza peste noapte, din nou, așa încît să rămînă un ochi de veghe la orice schimbare de maree, Jasper se duse acasă istovit. Ciufulit și în neorînduială, mînjit de noroi, care se uscase pe el, cu hainele zdrențuite, se trînti în fotoliul lui, cînd domnul Grewgious îi apăru dinainte.

— Ciudate vești ! exclamă domnul Grewgious.

— Ciudate și groaznice.

Jasper se mulțumise, spunînd aceste cuvinte, să înalțe ochii greoi ; apoi îi coborî din nou, lăsîndu-se pe o parte, în fotoliu, frînt de oboseală.

Domnul Grewgious își netezi creștetul capului și fruntea, și rămase în picioare, privind focul.

— Cum se simte pupila dumitale ? întrebă Jasper, după un timp, cu o voce stinsă, obosită.

— Biata fetiță ! Îți poți închipui în ce hal am găsit-o.

— Ai văzut-o pe sora lui ? întrebă din nou Jasper.

— A cui ?

Tonul tăios al acestei contra întrebări, modul molcom și plin de răceală în care domnul Grewgious, atunci cînd o puse, își desprinse ochii de la foc îndreptîndu-i pe chipul lui Jasper, în orice altă situație l-ar fi exasperat.

Dar în starea lui, deprimat și sleit de puteri, Jasper deschise doar ochii, spunînd :

— Sora tînărului suspect.

— Îl socotești suspect, într-adevăr ? întrebă domnul Grewgious.

— Nu știu ce să cred. Nu pot lua o hotărîre.

— Nici eu, rosti domnul Grewgious. Dar cum ai vorbit despre el spunînd „tînărul suspect", am crezut că ți-ai făcut o părere... Chiar acum m-am despărțit de domnișoara Landless.

— În ce stare e ?

— Nici nu vrea să audă de vreo bănuială, are o încredere nețărmurită în fratele ei.

— Biata fată !

— Oricum, continuă domnul Grewgious, nu despre ea am venit să vorbesc, ci de pupila mea. Am să-ți fac o comunicare care te va surprinde. Pe mine, cel puțin m-a surprins.

Jasper, cu un oftat ca un geamăt, se întoarse abătut în jilț.

— Să las mai bine pe mîine ? glăsui domnul Grewgious. Nu uita, te-am prevenit că am impresia că o să te surprindă.

O expresie de atenție vie și concentrare apăru în ochii lui John Jasper cînd și-i îndreptă asupra domnului Grewgious ; acesta se netezi din nou pe cap, din nou uitîndu-se la foc — de astă dată cu buzele strînse, avînd un aer hotărît.

— Despre ce e vorba ? întrebă Jasper, ridicîndu-se în jilț.

— Desigur, rosti domnul Grewgious cu o încetineală provocatoare ca și cum și-ar fi vorbit sieși, cu ochii țintă la foc, trebuia să fi știut mai devreme ; Rosa mi-a dat să înțeleg, dar eu sînt un om prea dintr-o bucată, încît ideea asta nu mi-a venit. Am luat lucrurile drept bune.

— Dar despre ce e vorba ? mai întrebă o dată Jasper.

Domnul Grewgious deschizînd și închizînd palmele alternativ, de parcă și le-ar fi încălzit la foc, și uitîndu-se pieziș la domnul Jasper, fără a schimba direcția privirii după aceea, se hotărî să răspundă.

— Perechea aceasta de tineri... tînărul dispărut și domnișoara Rosa, pupila mea, deși de atîta vreme logodiți, și acceptînd de atîta vreme logodna, la un pas de căsătorie...

Domnul Grewgious avea în fața sa un chip palid, cu ochii holbați, cu buzele albe și tremurătoare, stînd în fotoliu; văzu două mîini pline de noroi prinzîndu-se de brațele jilțului. Dar din pricina mîinilor era cît pe aci să nu vadă chipul.

— Această tînără pereche a ajuns treptat să descopere (de ambele părți cam în aceeași măsură, cred) că ar fi mai bine și mai fericiți, acum și în viitor, trăind ca buni prieteni, sau mai de grabă ca frate și soră, decît ca soț și soție.

Domnul Grewgious văzu apărînd pe chipul de plumb din jilț broboane de sudoare groaznice, ca de oțel.

— Tînăra pereche a luat pînă la urmă hotărîrea sănătoasă de a-și împărtăși descoperirea, deschis, logic și cu duioșie. S-au întîlnit în acest scop și după cîteva cuvinte nevinovate și generoase au căzut de acord să rupă legăturile care existau între ei definitiv și pentru totdeauna.

Domnul Grewgious văzu un fel de năluca dînd să se scoale din jilț, cu gura căscată și mîinile întinse spre spătar.

— Unul din cei doi tineri, și anume nepotul dumitale, temîndu-se, totuși, ca nu cumva, în afecțiunea dumitale delicată față de el, să fii crunt dezamăgit de o schimbare atît de mare în viitorul lui, s-a abținut cîteva zile de a-ți spune secretul și a lăsat pe seama mea să ți-l dezvălui, cînd o să viu să stau de vorbă cu dumneata, iar el va fi plecat. Acum stau de vorbă cu dumneata, iar el e plecat.

Domnul Grewgious văzu năluca răsturnîndu-și capul pe spate, apucîndu-se cu mîinile de păr și zvîrcolindu-se.

— Iată, ți-am spus tot ce-am avut de spus, în afară doar că tînăra pereche s-a despărțit, cu fermitate, deși nu fără să verse lacrimi de durere, chiar în seara cînd i-ai văzut pentru ultima oară împreună.

Domnul Grewgious auzi un țipăt îngrozitor, și nu mai văzu năluca nici stînd jos, nici în picioare — nu văzu altceva decît niște haine, rupte și pline de noroi, grămadă pe dușumea.

Fără să-și schimbe atitudinea nici chiar atunci, el desfăcea și strîngea palmele ca să și le încălzească, și se uita într-acolo, pe jos.

DEVOTAT CU TRUP ȘI SUFLET

Cînd John Jasper își reveni după acea criză sau leșin, se văzu înconjurat de domnul și doamna Tope, pe care oaspetele său îi chemase anume.

Musafirul său, cu înfățișarea lui de om cioplit în lemn, stătea țeapăn în jilț, cu mîinile pe genunchi, așteptînd să-și fi revenit.

— Așa ! Acum vă e bine, domnule, rosti doamna Tope, cu ochii în lacrimi. Erați de-a dreptul la capătul puterilor și nici nu-i de mirare.

— Omul, spuse domnul Grewgious, de parcă ar fi reprodus o lecție învățată pe de rost, nu se poate lipsi de somn, cu mintea crunt chinuită, iar trupul frînt de oboseală, fără să se simtă de-a dreptul extenuat.

— Mă tem că v-ați alarmat din pricina mea, se scuză Jasper cu glas stins, după ce a fost ajutat să se așeze în fotoliu.

— Cîtuși de puțin, mulțumesc, răspunse domnul Grewgious.

— Sînteți prea amabil.

— Cîtuși de puțin, mulțumesc, repetă domnul Grewgious.

— Ar trebui să serviți puțin vin, domnule, spuse doamna Tope, și din aspicul pregătit pentru dumneavoastră și de care nici nu v-ați atins la prînz, cu toate că v-am prevenit de ce o să se-ntîmple, știți foarte bine, dar n-ați luat micul dejun ; ar trebui să gustați o aripă din pasărea aceea

friptă, pe care de vreo douăzeci de ori, nu o dată, am tot pus-o iar pe foc. În cinci minute am și adus totul pe masă, și domnul acesta cumsecade are să vrea să vă asiste.

Domnul cumsecade răspunse cu o pufnitură, care putea să însemne că vrea, ori nu, orice altceva sau nimic, ceea ce doamnei Tope i s-ar fi părut o paraseovenie dacă nu era atît de ocupată cu așezatul mesei.

— O să servești ceva împreună cu mine? întrebă Jasper, cînd se așternu fața de masă.

— N-aș mai putea înghiți nici măcar o îmbucătură, mulțumesc, răspunse domnul Grewgious.

Jasper mîncă și bău aproape cu lăcomie. Modul grăbit în care făcea acest lucru trăda nepăsarea vădită pentru gustul celor servite - se vedea că mînca și bea spre a prinde puteri noi ca să preîntîmpine încă un eventual leșin, și prea puțin pentru plăcerea de a mînca.

În acest timp, domnul Grewgious rămase așezat, țeapăn, fără nici o expresie pe chip, avea doar un aer de protest, de o netulburată politețe, de parcă ar fi vrut să spună, drept răspuns unei invitații la vorbă: „N-aș putea găsi nici cea mai mică observație de făcut, nici un cuvînt de zis asupra vreunui subiect oarecare, mulțumesc".

— Știi, reluă Jasper, după ce dădu la o parte farfuria și paharul, stînd cîteva minute pe gînduri, știi că deslușesc o picătură de mîngîiere în comunicarea făcută de dumneata și care m-a uimit într-atît?

— *Serios?* replică domnul Grewgious, adăugînd destul de limpede, deși nu cu glas tare: „Mie nu mi se pare, mulțumesc!"

— Revenindu-mi după șocul suferit cînd am aflat despre nepotul meu drag o veste atît de neașteptată, care a năruit toate castelele din Spania, clădite de mine pentru el, și după ce am avut răgazul să mai reflectez, da, am ajuns la această concluzie.

— Aș fi bucuros să pot strînge firimiturile astea... rosti domnul Grewgious, cu răceală.

— Există sau nu există — dacă socotești că mă înșel, spune-mi, ca să-mi curm suferința — există sau nu speranța că nepotul meu, trezindu-se în această nouă postură și fiind foarte mișcat de povara grea care îl apăsa pe umeri, dat fiind că trebuia să ofere explicații în stînga

și în dreapta, să fi căutat să înlăture această povară, fugind?

— Se prea poate să se fi întîmplat așa ceva, zise domnul Grewgious, meditînd.

— Așa ceva s-a și întîmplat. Am citit despre cazuri în care unii oameni, decît să dea piept cu neprevăzutul și să trebuiască să se justifice, își luau tălpășița și multă vreme nu se mai auzea nimic despre ei.

— Cred că s-au petrecut asemenea lucruri, rosti domnul Grewgious, meditînd încă.

— Cînd nu aveam și nu puteam avea nici o bănuială, continuă Jasper, urmînd aprig această nouă pistă, că bietul meu băiat dispărut să se fi ferit de mine — și mai cu seamă fiind vorba de o chestiune atît de importantă cum e aceasta — ce rază de lumină a fost pentru mine în bezna unui cer fără stele!? Cînd presupuneam, viitoarea soție fiind aici, că însurătoarea lui era atît de aproape, de unde să-mi fi închipuit eu că are să lase totul baltă și o să plece, într-un mod atît de inexplicabil, de capricios și de crud? Acum însă, cînd știu ceea ce mi-ai spus, oare nu există o fisură cît de mică prin care ziua să pătrundă? Presupunînd că Edwin a plecat de bună voie, nu devine oare dispariția lui mai explicabilă și totodată mai puțin crudă? Faptul că a terminat cu pupila dumitale este în sine oarecum o justificare a plecării lui. Asta în definitiv nu face misterioasa lui dispariție mai puțin crîncenă pentru mine; dar pe ea o scutește de un chin nemilos.

Domnul Grewgious nu putea decît să fie de acord.

— Chiar și în privința mea, adăugă Jasper, mergînd pe același fir, cu o înfocare plină de speranță, el știa că ai să vii la mine, știa că fuseseși însărcinat să-mi spui ceea ce mi-ai spus. Dacă, îndeplinindu-ți misiunea ai izbutit să faci să apară în mintea mea buimăcită un nou lanț de gînduri, în mod logic decurge de aici că din aceste premise Edwin a putut prevedea concluziile pe care eu le voi trage. De bună seamă el le-a prevăzut, și atunci chiar și cruzimea față de mine... în fond cine sînt eu?... John Jasper! un profesor de muzică... — dispare!...

Încă o dată, domnul Grewgious nu putea decît să fie de acord.

— Am avut bănuieli, bănuieli îngrozitoare, spuse Jasper, dar destăinuirea dumitale, oricît de copleșitoare a fost la început, prin care mi-ai adus la cunoștință că băiatul pe care-l iubesc atît se ferea de mine, ceea ce m-ar fi putut dezamăgi, aprinde flacăra speranței în sufletul meu. Dezvăluindu-ți-o, dumneata n-o stingi, ci vei admite că-i o speranță cugetată. Încep să cred că e posibil (aici își împreună mîinile) să fi dispărut dintre noi de bună voie, și că poate mai trăiește și e sănătos.

Domnul Crisparkle intră în odaie tocmai în clipa aceea. Jasper repetă și pentru el.

— Încep să cred că e posibil să fi dispărut de bunăvoie și poate mai trăiește și e sănătos.

Luîndu-și un scaun, domnul Crisparkle zise :

— Cum așa ?

Domnul Jasper repetă argumentele pe care tocmai le expusese. Chiar dacă erau mai puțin plauzibile decît în realitate, bunul cleric ar fi fost pregătit să le accepte, din dorința de a-l dezvinovăți pe nefericitul lui elev. Dar și el acorda mare însemnătate dispariției tînărului, deoarece cu puțin înainte de dispariție acesta se pusese într-o situație nouă și stînjenitoare față de toți cei care-i cunoșteau proiectele și afacerile. Faptul acesta, avea impresia, prezenta chestiunea într-o lumină nouă.

— I-am declarat domnului Sapsea cînd ne-am prezentat la el, zise Jasper (și într-adevăr așa era), că între cei doi tineri nu avusese loc nici o ceartă sau neînțelegere cu ocazia ultimei lor întîlniri. Știm cu toții că prima lor întîlnire a fost departe de a fi prietenoasă, dar totul a decurs în liniște și pace cînd s-au întîlnit ultima oară la mine acasă. Copilul meu drag nu prea era în apele lui, părea deprimat — am băgat de seamă asta — și de aceea sînt silit să stărui mai mult asupra acestei împrejurări, acum cînd știu că avea un motiv anume de a fi deprimat, de altfel motivul care poate l-a împins să plece.

— Dea Domnul să fie așa ? exclamă domnul Crisparkle.

— *Dea* Domnul să fie așa ! repetă Jasper. Dumneata știi — să audă și domnul Grewgious — că aveam păreri preconcepute în legătură cu domnul Neville Landless,

provocate de ieşirea lui violentă de la prima întîlnire. Ştii că am venit la dumneata extrem de speriat pentru nepotul meu drag, din pricina furiei lui nebuneşti. Ştii că am şi notat în jurnalul meu şi ţi-am arătat pasajul unde spuneam că am presimţiri negre relativ la el. Domnul Grewgious se cade să fie pus la curent cu privire la întreaga poveste. El nu trebuie, dintr-o omisiune de-a mea, să cunoască lucrurile doar parţial şi să rămînă străin de restul. Aş vrea să fie atît de bun să înţeleagă anume că înştiinţarea pe care mi-a adus-o a avut o înrîurire fericită asupra mea, în ciuda faptului că eram, înainte ca întîmplarea misterioasă să se fi petrecut, foarte pornit împotriva tînărului Landless.

Acest mod loial de a vorbi l-a tulburat mult pe cleric. Simţea că el nu se purtase la fel de deschis. Îşi făcea mustrări că păstrase atîta vreme tăcerea asupra a două puncte : al doilea acces de mînie din partea lui Neville împotriva lui Edwin, şi gelozia pătimaşă, despre care ştia cu certitudine, aprinsă în inima lui Neville împotriva acestuia. Era convins de nevinovăţia lui Neville, care n-avea nici un amestec în legătură cu dispariţia aceasta hîdă, şi totuşi atîtea fapte mărunte se împleteau laolaltă, năpăstuindu-l, încît se temea să mai adauge şi altele la greutatea lor care mereu sporea. Clericul era unul din oamenii cei mai loiali, dar cîntărea în minte, perpelindu-se, dacă a face cunoscut de bună voie aceste două fărîme de adevăr, acum, n-ar însemna cumva să însăileze laolaltă minciuna în locul adevărului.

Acum, avea totuşi un exemplu în faţa lui. Nu mai pregetă, adresîndu-se domnului Grewgious ca unuia care căpătase o anume autoritate prin dezvăluirea făcută asupra misterului (domnul Grewgious devenise din caleafară de dintr-o bucată cînd se trezi în această situaţie neaşteptată), domnul Crisparkle supuse mărturia sa simţului strict de justeţe al domnului Jasper, şi, exprimîndu-şi încrederea absolută în completa nevinovăţie a elevului său, care mai curînd sau mai tîrziu trebuia să iasă basma curată de orice bănuială, declară că încrederea sa în domnul Neville era întemeiată, deşi recunoştea confidenţial că avea un temperament înflăcărat şi irascibil, foarte pornit împotriva nepotului domnului Jasper,

datorită presupunerii lui romanțioase că se îndrăgostise tot de domnișoara Rosa.

Fericita reacție manifestată de domnul Jasper a rezistat chiar și în fața acestei declarații neașteptate. Îl făcu să pălească, dar repetă că avea să se cramponeze de nădejdea inspirată de domnul Grewgious, și că, în cazul cînd nu se va da de urma nepotului său drag, și astfel să se ajungă la deducția că i s-ar fi făcut de petrecanie, el va rămîne convins, pînă în pînzele albe, că Edwin fugise de bună voie.

Domnul Crisparkle, plecînd de la această convorbire foarte neliniștit încă și foarte preocupat de soarta tînărului pe care îl ținea în casa lui ca pe un fel de prizonier, porcese la o plimbare nocturnă memorabilă.

Porni spre stăvilarul din Cloisterham.

Deseori se ducea într-acolo, prin urmare nu era nimic deosebit în faptul că pașii îl purtară în direcția aceea. Dar fiind atît de cufundat în gînduri asta îl împiedică să-și fixeze vreun plan de plimbare, sau să acorde atenție locurilor pe unde trecea, așa că își dădu seama că se află în preajma stăvilarului mai întîi după zgomotul apei în cădere, la cîțiva pași de el.

„Cum am ajuns oare aici ? !" a fost primul său gînd, oprindu-se.

„De ce am venit aici ? !" a fost al doilea.

Apoi rămase ascultînd atent clipocitul apei. Un pasaj obișnuit din lecturile lui, despre glasuri venind din văzduh care silabisesc nume de oameni, îi impresionă atît de subit auzul, încît făcu un semn cu mîna ca să se ferească, de parcă era tangibil.

Stelele luceau pe cer.

Stăvilarul se afla la două mile bune deasupra locului unde cei doi tineri veniseră să privească furtuna. Aici nu fuseseră făcute investigații, deoarece curentul era iute și puternic în noaptea aceea din ajunul Crăciunului, iar regiunea, unde cel mai probabil s-ar fi putut descoperi un cadavru, dacă se petrecuse cumva un accident fatal în asemenea împrejurări, se afla — fie că accidentul se întîmplase în timpul fluxului ori al refluxului — între locul acela și mare.

Apa trecea peste stăvilar cu freamătul ei obișnuit, în

acea noapte rece și înstelată. Mare lucru nu se prea vedea, totuși domnul Crisparkle avu senzația ciudată că ceva nefiresc stăruie prin partea locului.

Vorbea cu sine însuși :

„Ce să fie ? Unde să fie ? Ia să văd ? Cărui simț se adresează această senzație ?"

Dar nici un simț nu-i semnala vreo percepție nefirească. Din nou ascultă și prinse iarăși în auz trecerea apei peste stăvilar, freamătul obișnuit, în noaptea aceea rece și înstelată.

Știind foarte bine că misterul de care mintea îi era frămîntată ar fi putut să confere, în sine, acestui loc o atmosferă stranie, căuta să-și limpezească ochii săi pătrunzători. Se apropie de stăvilar și privi atent la binecunoscutul eșafodaj de stîlpi și lemnărie. Nu i se păru nimic neobișnuit. Dar hotărî să revină și a doua zi dis-de-dimineață.

În somnul lui pe apucate, a visat toată noaptea numai despre stăvilar.

Se întoarse acolo o dată cu răsăritul soarelui. Era o dimineață cu cer senin dar friguroasă. Priveliștea din fața lui, aflat în același loc unde se găsise noaptea trecută, se putea desluși pînă în cele mai mici amănunte. Privi atent în juru-i cîteva minute și era cît pe aci să se uite în altă parte, cînd ochii îi fură atrași într-un punct anume.

Se întoarse cu spatele la stăvilar și scrută pînă în înaltul cerului, departe, și peste tot pe pămînt, apoi din nou se uită spre acel punct. Mereu îi atrăgea atenția ceva ; numaidecît se concentră cu toată puterea ochilor lui. Acum nu-l mai putea pierde din priviri, deși nu era decît o mică pată pe peisaj. Îl fascina. Începu să-și scoată grăbit haina. În locul acela — în colțul stăvilarului, strălucea ceva, care nu era luat de curent deși sălta o dată cu stropii scăpărători de apă.

Vrînd să se convingă, după ce aruncă hainele de pe el, sări în apa rece ca gheața și înotă într-acolo. Cățărîndu-se pe stîlpii de lemn, dădu de un ceas de aur cu lanțul agățat de lețuri, avînd gravat pe capac inițialele E.D.

Duse ceasul pe mal, înotă din nou pînă la stăvilar,

îl escaladă, se dădu la fund. Cunoștea fiecare colțișor al acestei albii, se cufundă o dată, încă o dată pînă ce nu mai putu suporta frigul. Spera să găsească corpul — dar nu dădu decît de un ac de cămașă, înfipt în mîlul cu aluviuni.

În posesia acestor descoperiri se întoarse la Cloisterham, și, luîndu-l pe Neville Landless cu el, se duse întins la primar. Se trimise după domnul Jasper, ceasul și acul de cămașă au fost identificate, Neville a fost arestat. Începură să circule asupra lui tot felul de zvonuri dintre cele mai răuvoitoare, născocirile cele mai furibunde. Era un om, se spunea, cu o fire atît de răzbunătoare și violentă, încît fără sora lui — singura care avea o înrîurire asupră-i și în lipsa căreia nu se putea avea niciodată încredere în el — zilnic ar fi fost învinuit de vreo crimă. Înainte de a ajunge în Anglia pusese să fie biciuiți, pînă își dădură duhul, un număr de „băștinași" — niște nomazi, umblînd din loc în loc cu cortul cînd prin Asia, cînd prin Africa ori prin Indiile Occidentale, cînd pe la Polul Nord — luați totdeauna drept negri în Cloisterham, oameni plini de virtuți, care totdeauna spun „mine" în loc de „eu" și se adresează cu „dom'le" sau „dom'șoară" (în funcție de sex), care citesc totdeauna tomuri cu semnificațiile cele mai sumbre, într-o englezească stîlcită, dar totdeauna înțelegîndu-le corect în cea mai pură limbă maternă. Doamnei Crisparkle îi scoase peri albi de supărare și o băgase aproape în mormînt (expresia aparține domnului Sapsea). În cîteva rînduri spuse că îi va face de petrecanie sărmanului domn Crisparkle. Spusese, în repetate rînduri, că va face de petrecanie la toți, el rămînînd astfel singurul supraviețuitor. Fusese adus în Cloisterham de la Londra, de către un eminent filantrop, și de ce? Pentru că declarase filantropul textual: „Sînt dator față de semenii mei că el să fie, după cum spune BENTHAM, [1]

[1] *Jeremy Bentham* (1748—1832), filozof și jurist englez, teoretician al liberalismului burghez. A promovat utilitarismul, susținînd că morala se întemeiază pe folosul personal. În 1785, în drum spre Rusia, a trecut prin Țările Românești, despre care sînt făcute unele referiri în jurnalul său de călătorie.

„acolo unde nu poate însemna o primejdie decît pentru un număr restrîns de oameni".

Aceste atacuri murdare dezlănțuite de niște nătărăi, care trăgeau cu flinta, nu-l puteau răpune pe Neville. Dar a trebuit să îndure și tirul dibaci, bine dirijat, al unor arme de precizie. El amenințase, în văzul tuturor, pe tînărul dispărut, și, după declarația prietenului lui fidel și preceptor, care își dădea osteneală de hatîrul lui, ar fi avut o pricină (scornită de el și recunoscută de el) ca să-l dușmănească amarnic pe nefericitul Edwin Drood. Își luase el însuși o armă vătămătoare pentru noaptea fatală și plecase dis-de-dimineață, pregătindu-se din vreme. S-au găsit urme de sînge pe el ; desigur, acestea puteau întru totul avea la origină cauza indicată de el, dar puteam tot așa de bine să fi avut o alta.

La percheziția efectuată în camera lui, pe baza unui mandat emis în acest scop — asupra îmbrăcămintei și așa mai departe — s-a descoperit că distrusese toate hîrtiile, și că făcuse ordine prin lucrurile ce-i aparțineau, chiar în după-amiaza din preziua dispariției. Ceasul găsit la stăvilar a fost recunoscut de către bijutier ca fiind cel pe care-l întorsese și-l reglase pentru domnul Edwin Drood, la două și douăzeci, în aceeași după-amiază. După părerea bijutierului mersese pînă a fi aruncat în apă și de atunci nu mai fusese întors. Acest fapt justifica ipoteza că ceasul a fost luat de la Edwin puțin după ce el părăsise casa domnului Jasper, la miezul nopții, în compania lui Neville, ultimul om văzut cu el, și că fusese aruncat după ce a fost reținut cîteva ore. Dar de ce a fost aruncat ? Dacă tînărul fusese omorît și cadavrul desfigurat cu abilitate sau ascuns, ori și una și alta, pentru ca asasinul să fi sperat identificarea imposibilă, mai rămîneau lucrurile pe care le avea asupra lui. Desigur, asasinul trebuie să fi căutat să înlăture de pe corpul acestuia cele mai durabile, mai bine cunoscute și deci mai lesne de recunoscut obiecte, adică ceasul și acul de cămașă. Cît despre ocaziile avute de a le arunca în rîu, dacă bănuielile cădeau asupra lui, acestea erau la îndemînă. Fusese văzut de mai multe persoane rătăcind prin partea aceea a orașului — de fapt prin toate părțile orașului — cu un aer sinistru, buimac,

În legătură cu alegerea locului, desigur asemenea dovezi compromițătoare erau mai bine să fie găsite oriunde, decît în posesia lui, asupra lui.

Privitor la caracterul reconciliant al întîlnirii stabilite între cei doi tineri, existau puține date în sprijinul tînărului Landless, căci reieșea limpede că ideea acestei întîlniri nu venea de la el, ci de la domnul Crisparkle, din îndemnul domnului Crisparkle. Și cine putea ști cu cîtă împotrivire, sau în ce dispoziție proastă, cedînd constrîngerilor, se ducea Neville? Cu cît se examina mai mult poziția lui, cu atît devenea mai precară din toate punctele de vedere. Chiar și ideea generoasă că tînărul dispărut s-ar fi ascuns era socotită tot mai puțin probabilă o dată cu depoziția tinerei domnișoare de care se despărțise în ultimele clipe, căci, ce spusese ea cu multă seriozitate și tristețe cînd a fost interogată? Că pusese la cale împreună cu ea, că aștepta în mod expres și cu entuziasm sosirea tutorelui ei, domnul Grewgious. Și totuși, trebuie menționat, Edwin dispăruse înainte ca acest domn să fi venit.

Din pricina gravelor bănuieli astfel formulate, Neville a fost arestat, lăsat liber, din nou arestat, cercetările urgentate pe toate planurile. Jasper lucra zi și noapte. Dar nu se descoperi nimic în plus.

Nefiind făcută nici o descoperire care să dovedească uciderea celui dispărut, pînă la urmă au fost nevoiți să-i dea drumul criminalului prezumtiv, așa că Neville fu pus în libertate. Apoi se ivi și consecința atît de bine prevăzută de domnul Crisparkle. Neville trebuia să părăsească orașul pentru că lumea îl ocolea și-l izgonea. Chiar dacă n-ar fi fost așa, bătrîna păstoriță de porțelan, scumpa de ea, s-ar fi pierdut cu firea de frică pentru fiul ei, tremurînd la gîndul că aveau un asemenea locatar. De altminteri, clericul, cu autoritatea de care se bucura, oficial, trebuia să pună lucrurile la punct.

— Domnule Crisparkle, rosti decanul, justiția omenească poate greși, dar trebuie procedat conform verdictelor ei. S-au dus zilele în care oamenii se refugiau în lăcașele sfinte. Tînărul acesta nu poate găsi azil la noi.

— Vreți să spuneți că trebuie să plece din casa mea, domnule?

— Domnule Crisparkle, replică decanul cu prudență, nu revendic nici un drept de autoritate asupra casei dumitale. Eu doar discut cu dumneata despre necesitatea penibilă în care te afli de a priva pe acest tînăr de marile foloase izvorîte din sfaturile și lecțiile dumitale.

— Este de-a dreptul lamentabil, domnule, murmură domnul Crisparkle.

— Lamentabil, da, încuviință decanul.

— Dar dacă e necesar... rosti domnul Crisparkle, ezitînd.

— După cum, din păcate, îți dai prea bine seama și dumneata, replică decanul.

Domnul Crisparkle se înclină supus.

— Ar fi greu să judecăm dinainte acest caz, dar îmi dau seama că...

— Exact. Perfect... așa după cum spui, domnule Crisparkle, îl întrerupse decanul, aprobînd din cap, încetișor — nu mai e nimic de făcut. Fără îndoială, fără îndoială... Nu există alternative, precum și dumneata ai descoperit cu bun-simț.

— În orice caz, sînt absolut convins, domnule, de perfecta lui nevinovăție.

— Bine!... rosti decanul, pe un ton mai confidențial, uitîndu-se ușurel în jur. Eu unul, în general, n-aș spune asta. Nu, nu, în general vorbind. Destule bănuieli planează asupra lui... nu, eu unul, în general, n-aș spune asta.

Domnul Crisparkle se înclină din nou.

— Nu cadrează cu noi, poate, continuă decanul, să fim părtinitori... Nu, nu se cade să fim părtinitori... Noi, clericii, trebuie să ne păstrăm inima caldă și mintea la rece și să ținem în mod judicios calea de mijloc.

— Sper că nu aveți nimic de obiectat, domnule, pentru că am declarat în public, sus și tare, că domnul Drood va reapărea aici, de cumva se vor isca noi suspiciuni, sau vor ieși la lumină alte fapte noi, în această afacere nemaipomenită?

— Cîtuși de puțin, replică decanul. Și totuși, eu unul, știți... nu cred... accentuă binișor ultimele cuvinte, *nu cred* că aș fi declarat sus și tare. Să declar? Mda! Dar, sus și tare? Nici vorbă. *Nu cred.* De fapt, domnule Cris-

parkle, păstrîndu-ne inima caldă și mintea la rece, noi clericii nu trebuie să exprimăm nimic sus și tare.

Așa că la casa parohială nu se mai află nimic de Neville Landless. Oriunde s-ar fi dus, o pată îi rămăsese pe nume, împovărîndu-i soarta.

Apoi, John Jasper își reluă liniștit locul în cor. Cu privirile rătăcite și ochii roșii, deznădăjduit din calea-afară, optimismul îi dispăruse, iar presimțirile cele mai sumbre îl năpădeau.

O zi-două mai tîrziu, pe cînd își lepăda anteriul, scoase din buzunarul hainei jurnalul lui de însemnări, întoarse paginile și cu o privire expresivă, dar fără să rostească un cuvînt, îi dădu domnului Crisparkle să citească următorul pasaj :

Copilul meu scump a fost ucis. Descoperirea ceasului și a acului de la cămașă sînt pentru mine mărturii certe că a fost ucis în noaptea aceea. I s-au luat aceste obiecte de valoare pentru a se înlătura orice putință de identificare cu ajutorul lor. Toate speranțele înșelătoare, pe care mi le-am întemeiat pe ruptura lui cu cea care trebuia să-i fie soție, le arunc pe fereastră. Ele se spulberă în fața acestei descoperiri fatale.

Acum jur, și consemnez jurămîntul pe această pagină, că nu voi mai discuta niciodată despre acest mister cu nici o ființă omenească, pînă ce nu voi avea în mînă toate indiciile care să ducă la dezlegarea lui. Că nu voi conteni niciodată să păstrez secretul și să duc cercetările mai departe pînă nu voi ajunge să arunc în spinarea asasinului învinuirea uciderii copilului meu scump. Și că mă voi devota cu trup și suflet pentru distrugerea lui.

FILANTROPIA PROFESIONISTĂ ȘI NEPROFESIONISTĂ

Trecuse jumătate de an încheiat. Domnul Crisparkle sta pe un scaun și făcea anticameră la biroul principal al Azilului Filantropiei. Aștepta să intre în audiență la domnul Honeythunder.

În perioada studiilor, pe cînd lua lecții de atletism, domnul Crisparkle cunoscuse profesioniști din nobila artă a boxului și luase parte la două sau trei întîlniri de-ale lor cu mănuși. Avea acum prilejul să observe că sub raportul conformației frenologice și a boselor capului, filantropii de profesie semănau nemaipomenit cu pugiliștii.

În dezvoltarea tuturor acelor organe care constituie sau indică propensiunea pentru „atacul" semenilor, filantropii erau grozav de favorizați. Domnul Crisparkle văzu acolo cîțiva profesioniști, intrînd și ieșind, cu exact același aer agresiv ca și cînd ar fi fost gata să se măsoare cu întîiul novice care le-ar fi căzut în mînă.

Domnul Crisparkle socotea că existau trei puncte în care pugiliștii de profesie se deosebeau de filantropii de profesie.

În primul rînd, filantropii erau foarte puțin antrenați — aveau prea multă carne pe ei, și prezentau, la față și la trup deopotrivă, o supraabundență de ceea ce experții pugiliști numesc *suet pudding*, adică osînză.

În al doilea rînd, filantropii nu aveau firea bună a pugiliștilor și foloseau un limbaj mai pipărat.

În al treilea rînd, codul lor de luptă simțea mare nevoie să fie revizuit, filantropii permițîndu-și ceea ce nu-și permiteau pugiliștii, de pildă, să-și împingă adversarul nu numai pînă la marginea arenei, ci pînă la limita deznădejdii și să-și lovească omul și cînd era la pămînt, să-l lovească oriunde și oricum, să-i tragă picioare, să-l calce în picioare, să-i scoată ochii, să-l ciomăgească fără pic de milă. În această ultimă privință, profesioniștii nobilei arte erau mult mai nobili decît filantropii profesioniști.

Domnul Crisparkle era într-atît de cufundat în gînduri asupra acestor asemănări și deosebiri, și în același timp urmărind din ochi mulțimea care venea și se perinda prin fața lui, tot timpul avînd misiunea, pare-se, de a prinde cîte ceva de pe la unul și altul, fără a oferi vreodată cuiva ceva, încît de două ori i-a fost strigat numele pînă să audă. Cînd în sfîrșit răspunse, un filantrop cu simbrie, arătînd ca vai de capul lui, prost plătit (care nu știu dacă ar fi dus-o mai prost slujind un dușman declarat al rasei umane), îl introduse în cabinetul domnului Honeythunder.

— Domnule, rosti domnul Honeythunder, cu vocea lui cumplită, ca un institutor poruncind unui școlar despre care are o părere proastă, stai jos.

Domnul Crisparkle se așeză.

După ce domnul Honeythunder își puse semnătura pe zecile de exemplare rămase din cele cîteva mii dintr-o circulară, adresată unui număr corespunzător de familii, lipsite de mijloace, ca să se prezinte, să achite sumele, să devină filantropi ori de nu să se ducă naibii — un alt filantrop cu simbrie, ca vai de el (foarte dezinteresat, vorbă să fie), adună totul într-un coș și ieși ducînd circularele cu sine.

— Acum, dumneata, domnule Crisparkle, rosti domnul Honeythunder, o dată rămași singuri, întorcîndu-se cam pe jumătate, în scaun, spre el, cu mîinile pe genunchi, încruntînd din sprîncene de parcă ar fi adăugat „Termin cu *repede* și cu tine"... Ei, domnule Crisparkle, noi avem păreri diferite, dumneata și cu mine, domnule, despre sfințenia vieții omenești.

— Crezi ? rosti clericul.

— Da, domnule, așa cred.

— Aș putea să te întreb, reluă clericul, care e părerea dumitale în această chestiune ?

— Eu cred, domnule, că viața omenească este ceva care ar trebui considerat drept sacru.

— Aș putea să te întreb, continuă clericul pe același ton ca mai înainte, care crezi că e părerea mea în această chestiune ?

— Pe dumnezeul meu, domnule ! exclamă filantropul lărgind pătratul pe care-l forma cu mîinile pe genunchi, înconjurîndu-se mai departe la domnul Crisparkle, dumneata știi cel mai bine.

— De bună seamă... dar dumneata ai început prin a spune că noi avem păreri diferite. De aceea (sau nu cumva n-a fost astfel), trebuie că te-ai gîndit la unele păreri de-ale mele. Te rog, la ce anume te referi ?

— Iată un om... și încă unul tînăr — zise domnul Honeythunder, ca și cum asta ar fi înrăutățit grav lucrurile, el putînd să îndure mai lesne pierderea unui bătrîn — a fost măturat de pe fața pămîntului printr-un act de violență. Cum numești dumneata asta ?

— Crimă, răspunse clericul.

— Și pe făptaș cum îl numești ?

— Criminal.

— Sînt bucuros că te aud recunoscînd acest lucru, domnule, replică domnul Honeythunder, cu aerul cel mai agresiv cu putință pentru el, și îți mărturisesc deschis, nici nu m-așteptam.

Din nou se încruntă aprig spre domnul Crisparkle.

— Fii așa de bun și explică-mi ce înțelegi prin aceste expresii nejustificate.

— Eu nu mă aflu aci, domnule, replică filantropul, ridicînd glasul pînă la zbierăt, ca să fiu terorizat !

— Deoarece sînt singura persoană de față, nu-mi dau seama deloc la cine te referi, rosti clericul foarte calm. Dar te-am întrerupt tocmai cînd dădeai explicații.

— Crimă ! continuă domnul Honeythunder, cufundat într-un soi de reverie gălăgioasă, cu brațele încrucișate ; și ca și cum s-ar fi aflat la tribuna filantropiei, însoțea fiecare cuvînt de o mișcare din cap plină de savoare. Vărsare de sînge ! Abel ! Cain ! Nu mă împac cu Cain.

Resping înfiorat mîna pătată de sînge atunci cînd mi se întinde.

La o asemenea replică, în cadrul unei întruniri publice, membrii confreriei ar fi sărit numaidecît, fără doar și poate, ca arși de pe scaune și l-ar fi ovaționat, pînă răgușeau — domnul Crisparkle însă se mulțumi să-și schimbe calm poziția picioarelor încrucișate, spunînd cu blîndețe :

— Să nu mă lași să te mai întrerup, atunci cînd dai explicații... o dată ce ai început...

— Tablele legii grăiesc : să nu ucizi. SĂ NU UCIZI, domnule ! continuă domnul Honeythunder, făcînd o pauză la tribună, ca și cum considera că domnul Crisparkle ar fi afirmat deslușit că aceste porunci spuneau : Poți să și ucizi puțintel, dar după aceea s-o ștergi.

— Dar mai grăiesc : să nu juri strîmb, remarcă domnul Crisparkle.

— Destul ! răcni domnul Honeythunder, cu o solemnitate și o asprime care ar fi făcut să se năruie din temelii clădirea la o reuniune. Des-tul ! Pupilii mei fiind acum majori, sînt scutit de o însărcinare la care nu m-aș putea gîndi fără să fiu zguduit de oroare. Iată conturile pe care ți-ai luat obligația să le accepți în interesul lor ; iată o expunere a balanței pe care ți-ai luat obligația să o preiei și pe care oricît de curînd ai prelua-o tot n-ar fi prea curînd. Și dă-mi voie să-ți spun, domnule, că dumneata, ca om și cleric aș fi dorit să ai o mai bună misiune (dînd din cap)... o mai bună misiune. Dînd iarăși din cap. O mai bu-nă mi-si-u-ne ! dînd încă o dată din cap și de alte trei ori.

Domnul Crisparkle se ridică, puțin îmbujorat la față, dar perfect stăpîn pe sine.

Domnule Honeythunder, rosti, luînd hîrtiile de care pomenise, faptul de a accepta o misiune mai bună sau mai rea decît cea pe care o am în prezent este o chestiune de gust și de apreciere. Poate socotești că aș avea o misiune mai bună dacă mă înrolez printre membrii societății dumitale.

— Aa, într-adevăr, domnule ! replică domnul Honeythunder, scuturînd din cap în chip amenințător. Ar fi

fost mai bine pentru dumneata dacă făceai asta cu mult în urmă !

— Nu sînt de aceeași părere.

— Sau, reluă domnul Honeythunder, scuturînd iarăși din cap, aș socoti potrivit pentru un om cu profesiunea dumitale să se consacre acțiunii de a descoperi și pedepsi vinovatul, în loc să las ca această îndatorire să încapă pe mîna unui mirean.

— Eu privesc profesiunea mea dintr-un unghi de vedere care mă învață că prima mea îndatorire se îndreaptă către cei aflați la ananghie și suferință, cei părăsiți și în obidă, spuse domnul Crisparkle. În orice caz, cum am deplina mulțumire că nu ține de profesiunea mea să fac profesiuni de credință, nu voi mai adăuga nimic în această chestiune. Dar sînt dator față de domnul Neville și față de sora domnului Neville (și într-o măsură mult mai mică față de mine) să-ți spun că *știam* perfect de bine în ce stare de spirit și sufletească se afla domnul Neville în momentul celor întîmplate. Fără a căuta cîtuși de puțin să colorez sau să ascund ceea ce era vrednic de milă în el și se cuvenea să fie îndreptat, am certitudinea că relatările lui sînt adevărate. Avînd această certitudine, îi acord prietenia mea. Atîta vreme cît va dura această certitudine, nu renunț să-i fiu prieten. Și dacă cine știe ce motiv m-ar putea clinti de la această hotărîre, îmi va fi rușine de mine însumi și de josnicia mea, iar bunele intenții ale lumii întregii pe care le-aș cîștiga procedînd astfel, n-ar putea compensa pierderea propriei mele stime.

Ce om bun ! ce atitudine bărbătească ! Și cît de modest ! Nu era în acest cleric nici atîta vanitate cît la școlarul care stătea în poartă pe terenul de cricket, bătut de vînt. Se purta cu simplitate și totdeauna sincer îndeplinindu-și datoria, deopotrivă în chestiunile importante cît și în cele mărunte. Așa cum sînt totdeauna sufletele mari. Așa cum au fost totdeauna, sînt și vor fi sufletele mari. Nu există lucruri mărunte pentru spiritele cu adevărat mari.

— Atunci, cine crezi că a săvîrșit fapta ? întrebă domnul Honeythunder, întorcîndu-se brusc spre el.

— Să mă ferească Cerul, rosti domnul Crisparkle,

ca din dorința de a justifica un om nu care cumva să încriminez pe altul ! Nu acuz pe nimeni.

— Uf ! făcu domnul Honeythunder, dezgustat la culme, pentru că nu acesta era principiul după care procedau îndeobște cei din confreria filantropilor, nu, nicidecum. Și, domnule, dumneata nu ești un martor dezinteresat, bagă bine de seamă.

— Cum adică, eu sînt un martor interesat ? întrebă domnul Crisparkle, zîmbind cu nevinovăție, neștiind ce să creadă.

— Există o anumită sumă, domnule, plătită dumitale pentru acest elev, din care pricină ai fost poate puțin influențat, replică domnul Honeythunder cu brutalitate.

— Și suma aceasta sper s-o obțin mai departe, rosti domnul Crisparkle, dumirindu-se ; asta vrei să spui ?

— Eh, domnule ! exclamă filantropul de profesie, ridicîndu-se și înfundîndu-și amîndouă mîinile în buzunarul pantalonilor. Eu nu umblu să măsor capetele oamenilor pentru pălării. Dacă oamenii cred că au făcut la mine vreuna care să li se potrivească, atunci poate să și-o pună pe cap și s-o ia la purtare, dacă le place. Treaba lor, nu a mea.

Domnul Crisparkle care se uita la el cu o indignare justificată, îl luă astfel la trei păzește.

— Domnule Honeythunder, nădăjduiam, venind aici, că nu va fi necesar să am de-a face cu tot soiul de atitudini insinuante, de manevre demagogice, depășind limitele toleranței decente cînd este vorba de viața particulară a unui om. Dumneata mi-ai dat o pildă din amîndouă aceste laturi ale demagogiei, încît m-aș expune să fiu o țintă bună dacă aș sta cu mîinile încrucișate, privind ce se întîmplă. Aceste manevre eu le detest.

— Poate că *nu-ți* sînt pe plac, domnule.

— Ele îmi sînt, repetă domnul Crisparkle, fără să țină seamă de întrerupere, detestabile. Ele violează deopotrivă sentimentul de justețe, apanajul unui bun creștin, dar și reticența apanajul omului de lume. Dumneata

declari că o crimă majoră ar fi fost săvîrșită de cineva pe care eu, cunoscînd împrejurările de rigoare, și avînd numeroase motive la îndemînă, le consider absolut nevinovate. Deoarece nu împărtășesc punctul dumitale de vedere în această chestiune vitală, care este subterfugiul oratoric la care ai recurs? Numaidecît te-ai întors asupra mea, învinuindu-mă că nu am simțul proporțiilor enorme ale crimei, și că mă aflu în postura apărătorului ei și a unui complice! Tot astfel, altădată — considerîndu-mă adversarul dumitale în diferite situații — ai pledat pentru credulitate. Dumneata practici pe scară largă o dubioasă profesiune de credință, bazată pe o înșelăciune ridicolă pe care o impui altora cu zîmbete. Eu unul refuz să-i dau crezare, și atunci dumneata recurgi la un vechi subterfugiu, declarînd că nu cred în nimic; și pentru că nu mă prostern în fața unei pseudodivinități plăsmuite de dumneata, atunci îl neg pe adevăratul Dumnezeu! Cu alt prilej, făceai, la tribună, descoperirea că războiul e o calamitate, și propuneai să fie înlăturat printr-un șir întreg de rezoluții încîleite, pe care le vînturai prin aer, precum coada unui zmeu de copii. Nu sînt de acord că descoperirea îți aparținea nici cît e negrul sub unghie și n-am dram de încredere în soluțiile dumitale. Iarăși m-ai caracterizat, ca de obicei, drept un om care exultă de plăcere dinaintea ororilor de pe cîmpul de luptă, aidoma unui dușman înverșunat. Cu altă ocazie, în alte discursuri furtunoase de la tribună ținute de-a valma, l-ai fi pedepsit pe cel treaz în locul celui beat mort. Eu cer să se respecte tihna, comoditatea și repausul celui treaz, iar dumneata declari sus și tare că am dorința reprobabilă de a preschimba creaturile Domnului în niște fiare sălbatice! În toate aceste cazuri ciracii dumitale, trepădușii dumitale, suporterii dumitale — profesioniștii dumitale obișnuiți, de toate gradele și contingentele, se agită parcă zgîlțîiți de amoc, ca niște malaiezi înnebuniți de boala asta, atribuind de obicei cele mai josnice și mai umilitoare ocări, fără pic de cruțare (dă-mi voie să-ți atrag atenția asupra unui exemplu recent de-al dumitale de care ar trebui să roșești), și aducînd cifre de care știți că sînt de bună seamă unilaterale, așa cum o compensare a unui cont

complicat ar prezenta numai rubrica creditoare și nu și pe cea debitoare, ori numai pe cea debitoare, și nu și pe cea creditoare. De aceea, domnule Honeythunder, consider platforma dumitale o pildă îndeajuns de rea și o școală îndeajuns de proastă pentru viața publică, dar ia aminte, precedentele dumitale oratoricești, transpuse în viața particulară, ajung să fie o adevărată pacoste.

— Folosești niște cuvinte cam tari, domnule ! exclamă filantropul.

— Sper să fie așa, spuse domnul Crisparkle, bună ziua.

Ieși în grabă mare din azilul filantropilor, dar îndată porni în pasul lui obișnuit, vioi ; curînd un zîmbet îi lumină fața și, în mers, se întreba ce ar fi zis păstorița de porțelan dacă l-ar fi auzit mustruluindu-l pe domnul Honeythunder cu ocazia ultimei ciocniri înverșunate. Pentru că domnul Crisparkle avea destul orgoliu inofensiv ca să-și închipuie că a lovit în plin, jubilînd la gîndul că-i tăiase binișor nasul filantropului.

Se duse la Staple Inn, dar nu la P.J.T. și la domnul Grewgious.

Urcă un număr mare de trepte, care scîrțîiau la fiecare pas, pînă să ajungă la niște odăi mansardate, dintr-un capăt al clădirii. Apăsă pe clanța de la o ușă nezăvorîtă și se apropie de masa la care stătea Neville Landless.

Un aer de izolare și singurătate domnea în aceste încăperi și în înfățișarea locatarului lor. Neville era la fel de prăpădit ca și odăile. Plafonul mansardat, broaștele și zăbrelele ruginite și greoaie, vasele de lemn și grinzile grosolane ușor putregăicoase, totul avea un aspect de pușcărie, iar el, chipul răvășit al unui pușcăriaș. Soarele, totuși, pătrundea printr-o ferăstruică hîdă de mansardă, cu o streașină ieșită pînă înspre țigle. Pe acoperișul de mai jos, cu crăpături și înnegrit de fum, cîteva biete vrăbii țopăiau reumatic, ca niște zburătoare schiloade care și-ar fi lăsat cîrjele în cuib. Foarte aproape se mai auzea zgomotul zborului frunzelor în aer, care schimba atmosfera producînd un soi de muzică nedesăvîrșită, ca o adevărată melodie cîmpenească

Mobilierul era mai mult decît modest, dar exista o colecție bună de cărți. Totul lăsa să se vadă că acolo locuia un student sărac. Cărțile fuseseră alese, împrumutate, dăruite — ori toate laolaltă — de către domnul Crisparkle, așa se putea desluși din privirea prietenoasă pe care o îndreptă asupra lui cînd intră.

— Cum merge, Neville ?

— Mă simt bine, domnule Crisparkle, și lucrez.

— N-aș vrea să-ți văd ochii atît de strălucitori și atît de larg deschiși, rosti clericul, lăsîndu-i ușor mîna, după ce i-o strînsese într-a lui.

— Îmi strălucesc la vederea dumneavoastră, replică Neville. Dacă ați pleca s-ar întuneca numaidecît.

— Dă-i zor, dă-i zor ! îl îndemnă, vrînd să-l îmbărbăteze. Luptă cu viața, Neville !

— Dacă aș fi pe moarte, simt că un cuvînt din partea dumneavoastră m-ar înzdrăveni din nou, dacă pulsul mi s-ar opri, simt că la atingerea dumneavoastră ar reîncepe să bată, rosti Neville. Dar am *dat* zor, domnule, și o duc de minune.

Domnul Crisparkle îl făcu să se întoarcă puțin cu fața mai spre lumină.

— Aș vrea să-ți văd fața mai rumenă, Neville ; făcu semn spre obrajii lui sănătoși, dîndu-i ca exemplu. Aș dori să stai mai mult la soare.

Neville se întristă subit și-i răspunse cu un glas scăzut :

— Încă nu mă simt în stare să ies prea des... poate, cu timpul, deocamdată nu sînt în stare... Dacă ați fi străbătut străzile din Cloisterham cum le-am străbătut eu, dacă ați fi văzut ce-am văzut eu... ochii aceia care se fereau de mine, și oamenii mai cumsecade făcîndu-mi prea mult loc să trec, în tăcere, ca nu cumva să-i ating sau să mă apropii de ei... n-ați mai socoti ilogic faptul că nu pot ieși la lumina zilei.

— Sărmanul meu prieten ! exclamă clericul, pe un ton atît de plin de compasiune încît tînărul îi luă mîna. N-am spus niciodată că ar fi ilogic, niciodată n-am gîndit așa. Dar mi-ar face plăcere să știu că stai la soare.

— Dorința dumneavoastră ar fi pentru mine motivul cel mai puternic. Însă nu pot încă. Nu-mi poate intra

în cap că pînă și ochii șuvoiului de străini care trec prin acest oraș mare se uită la mine fără pic de suspiciune. Mă simt parcă însemnat cu fierul roșu chiar și atunci cînd ies noaptea — și numai noaptea. Întunericul mă învăluie atunci, și prind curaj.

Domnul Crisparkle puse o mînă pe umărul lui și rămase în picioare, privindu-l.

— Dacă aș fi putut să-mi schimb numele, spuse Neville, aș fi făcut-o. Dar, după cum mi-ați arătat cu atîta înțelepciune, nu pot face asta, pentru că ar fi o dovadă de vinovăție. Dacă mi-era posibil să plec undeva pe meleaguri îndepărtate, aș fi găsit o mîngîiere, dar nici gînd de așa ceva, pentru același motiv. Ascunzîndu-mă sau fugind de aici ar duce și într-un caz și în altul la interpretări similare. Mi se pare cam anevoios să fii astfel legat la stîlpul infamiei și nevinovat, dar nu mă plîng.

— Și nu trebuie să te aștepți la o minune, Neville, care să-ți vină într-ajutor, spuse domnul Crisparkle compătimitor.

— Nu, domnule, știu asta. Îmi mai rămîne doar să am încredere în trecerea obișnuită a timpului și în anumite împrejurări.

— Cu timpul, adevărul va ieși la iveală, Neville.

— Așa cred și eu, și sper să pot trăi pînă atunci.

Dîndu-și însă seama că starea de descurajare în care căzuse arunca o umbră pe chipul clericului și (poate) simțind că mîna mare a acestuia de pe umărul său nu mai era la fel de fermă cum fusese cu cîteva clipe în urmă, la prima atingere, se înseninâ și zise :

— Împrejurări excelente pentru studii, oricum ! Și dumneavoastră știți, domnule Crisparkle, ce mare nevoie am să studiez în toate privințele. Ca să nu mai pomenesc de faptul că m-ați sfătuit să mă apuc în mod special de studiul pentru dificila profesiune de jurist, și eu, desigur, mă las condus de sfatul unui asemenea prieten și protector. Un atît de bun prieten și protector.

El luă mîna de pe umăr care-l îmbărbăta și o sărută.

Domnul Crisparkle se uită la cărți, dar nu mai era la fel de senin ca atunci cînd venise.

— Am dedus din tăcerea pe care o păstrați asupra fostului meu tutore că acesta mi-e ostil, domnule Crisparkle.

Clericul răspunse :

— Fostul dumitale tutore este un... este un om cît se poate de nesăbuit, și nu înseamnă nimic pentru nimeni cu scaun la cap, dacă omul ăsta e *advers*, *pervers*, ori *revers*.

— Bine că am din ce trăi, cu economii — reluă Neville oftînd pe cît de abătut, pe atît de vesel — cît timp îmi fac studiile și pînă să iasă adevărul la lumină ! Altminteri aș întări proverbul : pînă să crească iarba, bidiviul a crăpat de foame !

Spunînd aceste cuvinte, deschise cîteva cărți, și îndată se cufundă în paginile lor intercalate de foi albe cu pasaje adnotate, iar domnul Crisparkle ședea lîngă el și își expunea părerile, corectîndu-l, dîndu-i povețe.

Îndatoririle pe care clericul le avea de îndeplinit la catedrală făceau vizitele lui la Londra greu de întreprins, doar la răstimpuri de cîteva săptămîni, dar erau utile și totodată prețioase pentru Neville Landless.

După ce terminau studiul propus, se rezemau de pervazul ferestrei de unde priveau în jos un petec de grădină.

— De săptămîna viitoare, spuse domnul Crisparkle, încetezi să mai fii singur, vei avea un tovarăș devotat.

— Și totuși, rosti Neville, acest loc mi se pare nepotrivit pentru sora mea.

— Nu sînt de aceeași părere, îl contrazise clericul. E vorba de împlinirea unei datorii. Afecțiunea, judecata, curajul unei femei sînt necesare în această casă.

— Mă gîndeam, explică Neville, că acest cartier e atît de trist, de nepotrivit pentru o fată și că Helena n-are să-și poată găsi aici nici prieteni și nici o societate convenabilă.

— Nu trebuie să uiți, reluă domnul Crisparkle, că ești și dumneata aici ; ea va fi cea care te va scoate la soare.

Rămaseră scurt timp tăcuți ; apoi domnul Crisparkle începu din nou conversația.

— Cînd am stat de vorbă pentru prima oară, Neville, mi-ai spus că sora dumitale s-a ridicat mai presus de

împrejurările nefavorabile ale vieții voastre din trecut, că ea îți este superioară așa precum turnul catedralei din Cloisterham depășește în înălțime hornurile de la casa parohială. Îți mai amintești ?

— Perfect.

— Eram atunci înclinat să cred că aceste cuvinte le rosteai dintr-o pornire de entuziasm. N-are importanță ce cred acum. Ceea ce aș vrea să subliniez este că, în privința mîndriei, sora dumitale reprezintă un mare și util exemplu pentru dumneata.

— În *toate* privințele, care se includ într-un caracter frumos, ea este pentru mine o pildă.

— Într-adevăr, dar să ne oprim la acest punct. Sora dumitale a învățat să înfrîneze ceea ce e orgoliu în firea sa. Helena poate să se stăpînească și atunci cînd e rănită în afecțiunea ei pentru dumneata. A suferit profund, fără îndoială, aflîndu-se pe aceleași străzi unde și dumneata ai suferit profund. Fără îndoială, viața ei e umbrită de norul care ți-o umbrește pe a dumitale. Dar și-a topit mîndria într-o atitudine nobilă, care nu-i nici agresivă, nici plină de trufie, iar printr-o încredere susținută în dumneata și în adevăr și-a croit drum cu capul sus, pe aceste străzi, cîștigînd respectul tuturor la fel ca oricare alt om ; zi de zi, fiecare oră din viață, de cînd a dispărut Edwin Drood, a ținut piept răutății și prostiei dezlănțuite împotriva dumitale, cum nu putea să o facă decît o fire curajoasă și chibzuită. Și așa se va purta pînă la capăt. Altcineva, cu un caracter mai slab, s-ar fi dat la fund de durere, dar niciodată o ființă cu mîndria sorei dumitale, care nu știe ce înseamnă să dea înapoi și care niciodată nu se lasă bătută.

Obrajii palizi ai tînărului se îmbujorară la auzul acestei aluzii.

— Voi face tot posibilul s-o imit pe Helena, spuse el.

— Așa să faci și să devii un bărbat în adevăratul sens al cuvîntului, curajos, așa cum ea este o femeie adevărată, curajoasă, îi spuse răspicat domnul Crisparkle. Începe să se întunece. Vrei să mă însoțești cînd s-o întuneca de-a binelea ? Bagă de seamă ! Nu eu sînt cel care așteaptă să se înnopteze.

Neville îi răspunse că era gata să-l însoțească numaidecît.

Domnul Crisparkle însă îi spuse că trebuie să mai treacă și pe la domnul Grewgious, cîteva clipe, într-o vizită de curtenie; se va duce peste drum pînă la locuința acestuia și se va întîlni cu Neville la ușa de la intrare, dacă o să vrea să coboare.

Domnul Grewgious, ca de obicei la datorie, ședea la un pahar de vin, cu fereastra deschisă, pe întuneric. Paharul și clondirul se aflau la îndemînă, pe o măsuță rotundă. Ținea picioarele întinse pe pervazul ferestrei, într-o atitudine rigidă, cu trupul proptit într-un singur punct.

— Ce mai faci, domnule părinte? rosti domnul Grewgious, care îl îmbie ospitalier să servească și el băutură, dar a fost refuzat la fel de cordial. Cum se simte elevul dumitale în locuința pe care am avut plăcerea să ți-o recomand, găsind-o liberă și avantajoasă?

Domnul Crisparkle răspunse cele cuvenite.

— Îmi pare bine că ești de acord, adăugă domnul Grewgious, pentru că e o fantezie a mea la care țin, aceea de a-l avea sub ochi.

Dat fiind că domnul Grewgious era nevoit să-și suceaască ochii în sus, rău de tot, ca să poată vedea locuința lui Neville, replica acestuia trebuia luată la figurat.

— Și pe domnul Jasper cum l-ai lăsat, domnule părinte? întrebă domnul Grewgious.

Domnul Crisparkle îl lăsase pe domnul Jasper sănătos.

— Și unde l-ai lăsat pe domnul Jasper, domnule părinte?

Domnul Crisparkle se despărțise de domnul Jasper la Cloisterham.

— Și cînd te-ai despărțit de domnul Jasper, domnule părinte?

În dimineața aceea.

— Hm! făcu domnul Grewgious. Nu ți-a spus cumva că are să vină și el?

— Să vină, unde?

— Așa, să zicem, undeva, fără o destinație precisă vorbi domnul Grewgious.

— Nu.

— Pentru că, uite-l acolo, spuse domnul Grewgious care îi pusese toate aceste întrebări preocupat fiind să privească afară pe fereastră. Și nu prea pare în apele lui, nu-i așa ?

Domnul Crisparkle întinsese gîtul pe fereastră, cînd domnul Grewgious adăugă :

— Fii amabil și treci îndărătul meu, în umbra camerei ; uită-te la casa de peste drum, etajul doi, ferestrele de la scară, abia se zărește un individ subțiratic, care se vede a fi concetățeanul dumitale.

— Ai dreptate ! strigă domnul Crisparkle.

— Hm ! făcu domnul Grewgious, apoi adăugă, întorcîndu-se atît de brusc, încît aproape se lovi cap în cap cu domnul Crisparkle. Ce crezi că o fi căutînd pe aici concetățeanul dumitale ?

Ultimul fragment din jurnal, pe care Jasper i-l citise, îi veni domnului Crisparkle cu multă vioiciune în minte. Îl întrebă pe domnul Grewgious dacă socotea posibil ca Neville să fie cumva expus de a se trezi spionat.

— Spionat ? repetă domnul Grewgious, dus pe gînduri. Da !

— Acest spionaj nu numai că l-ar hăitui și i-ar chinui viața, zise domnul Crisparkle, cu căldură, ci l-ar pune în situația să fie chinuit tot mereu de bănuieli, orice ar face el și oriunde s-ar duce.

— Da ! spuse domnul Grewgious, tot dus pe gînduri. Nu cumva e Neville cel care te-așteaptă acolo ?

— El trebuie să fie.

— Atunci *te rog* să-mi scuzi nerăbdarea de a te vedea plecat, glăsui domnul Grewgious, ca să-l întîlnești. Mergi pe același drum și nu da impresia că l-ai observat pe prietenul nostru din Cloisterham. Am eu o fantezie a mea că în seara asta *trebuie* să-l țin sub ochi pe concetățeanul dumitale, înțelegi ?

Domnul Crisparkle încuviință, dînd din cap cu tîlc. Ajuns afară, îl întîlni pe Neville și își văzură de drum unul lîngă altul.

Au luat cina împreună și se despărțiră apoi la gară, a cărei clădire, micuță, era încă neterminată ; domnul Crisparkle ca să pornească spre casă, iar Neville s-o apuce pe jos pe străzi, să treacă podul, să facă un ocol

prin oraș, învăluit în bezna propice, și să se lase cuprins de oboseală.

Era miezul nopții cînd se întoarse din expediția lui solitară și urcă treptele. Fusese cald în noaptea aceea și ferestrele de pe scară rămăseseră larg deschise. Ajungînd sus, tresări mirat (la etajul acela nu mai existau alte camere în afară de locuința lui), dînd cu ochii de un străin așezat pe pervazul ferestrei. Părea mai mult un geamgiu aventuros decît un om oarecare, grijuliu de obicei să nu-și rupă gîtul. Din felul cum stătea, mai mult în afara ferestrei decît înăuntru, îți venea să crezi că trebuia să se fi cățărat pe burlanul de la streașină în loc să fi urcat scările.

Străinul nu scoase o vorbă pînă ce Neville nu vîrî cheia în broasca de la ușă, apoi, părînd sigur de identitatea tînărului, din felul cum acționa, spuse :

— Scuzați, vă rog, i se adresă el, în timp ce se apropia dinspre fereastră, zîmbind și cu o expresie de om deschis și simpatic întipărită pe chip... zorelele.

Neville nu înțelegea nimic.

— Plantele agățătoare, reluă străinul. Stacojii... Locuiesc ușa a doua din dos.

— Aa ! exclamă Neville — acolo unde sînt rezede și micsandre galbene ?

— Acolo, spuse străinul.

— Vă rog să poftiți înăuntru.

— Mulțumesc.

Neville aprinse lumînările și oaspetele luă loc. Un om tînăr, chipeș, dar trupul său robust, lățimea umerilor îl făceau să pară mai în vîrstă ; cam de douăzeci și opt, sau cel mult treizeci de ani. Era așa ars de soare, încît contrastul dintre obrazul arămiu și fruntea albă, umbrită de gardinile pălăriei, ori pielea albă a gîtului ivită de sub eșarfă, aproape că-ți stîrneau rîsul, dar te opreai văzîndu-i fruntea înaltă, ochii albaștri și luminoși, părul castaniu, bogat și dinții imaculați, surîzători.

— Am observat... spuse el. Mă numesc Tartar.

Neville înclină din cap.

— Am observat... scuzați-mă... că trăiți multă vreme încuiat și s-ar părea că îndrăgiți grădina mea aeriană. Dacă v-ar face plăcere, aș putea întinde cîteva fire de

sfoară între ferestrele mele și ale dumneavoastră, pe care s-ar cățăra, direct, plantele agățătoare. Mai am cîteva lădițe cu rezedă și mieșandre galbene, n-ar trebui decît să le îndrept să crească de-a lungul streașinei, cu ajutorul unei prăjini cu cîrlig, pe care o am la mine — pînă la ferestrele dumneavoastră. Aș putea să le retrag cînd ar avea nevoie să fie udate sau curățate și apoi, cînd sînt gigea, le-aș anina iar, așa că nu v-ar deranja cîtuși de puțin. Nu mi-am îngăduit această libertate înainte să vă fi cerut voie. Acum m-am încumetat. Numele meu e Tartar, de la același etaj, ușa vecină.

— Sînteți foarte amabil.

— Ba deloc. Ar trebui să-mi cer scuze că am venit atît de tîrziu. Dar observînd, scuzați-mă, că vă plimbați de obicei noaptea, m-am gîndit că v-aș incomoda mai puțin așteptînd să vă întoarceți. Mă feresc totdeauna ca nu cumva să incomodez oamenii ocupați, cu fiind un leneș.

— N-aș fi crezut, după înfățișare.

— Nu ? Consider asta un compliment. De fapt, eu am fost educat la Marina Regală și cînd am plecat de-acolo eram prim-locotenent. Dar un unchi de-al meu, dezamăgit de acest serviciu, mi-a lăsat averea cu condiția să părăsesc marina, am acceptat moștenirea și mi-am înaintat demisia.

— De puțină vreme, presupun.

— Păi, timp de vreo doisprezece sau cincisprezece ani am tot umblat pe mări. Aici am venit cam nouă luni înaintea dumitale. Am și avut o recoltă înainte de a apărea dumneata. Am ales locul acesta drept locuință, pentru că, ultima dată am servit pe o corvetă micuță și știam că o să mă simt mai acasă dacă mă lovesc tot timpul cu capul de tavan. De altfel, un om care din copilărie a trăit pe vapor nu poate trece deodată la o viață de huzur și lux. Ba mai mult chiar, fiind obișnuit doar cu o palmă de loc, de cînd mă știu, m-am gîndit că o să mă pregătesc mai bine pentru gospodărirea unui domeniu, începînd cu cultura în lădițe.

Oricîtă ciudățenie ar fi avut cele spuse, cuvintele lui conțineau o picătură de seriozitate făcîndu-le să fie originale.

— Am vorbit, în orice caz destul despre mine, rosti locotenentul. Nu așa-i felul meu de a fi, sper. Voiam doar să mă prezint ceva mai firesc. Dacă mi-ai îngădui să fac cele despre care am pomenit, ar fi un adevărat act de mărinimie. Aș avea și eu mai multă treabă. Să nu-ți închipui cumva că asta ar atrage după sine cine știe ce întrerupere sau vreun amestec în activitatea dumitale... n-am nici pe departe această intenție.

Neville îi răspunse că-i rămînea profund îndatorat și că acceptă cu recunoștință amabila propunere.

— Sînt foarte bucuros că voi lua ferestrele dumitale în remorcă, zise locotenentul. Din cîte am văzut cînd trebăluiam în grădină, în timp ce dumneata priveai pe fereastră, mă gîndeam, scuză-mă, că ești cam prea studios. Ai un aer atît de plăpînd! Pot să te-ntreb, sănătatea dumitale nu se resimte?

— Am trecut printr-o mare suferință morală, spuse Neville, încurcat, care a fost pentru mine ca o boală.

— Iartă-mă, rosti domnul Tartar.

Cu cea mai mare delicatețe aduse din nou vorba despre fereastră, și întrebă dacă se putea uita printr-una din ele afară. Cînd Neville o deschise, el sări numaidecît pervazul, ca și cum s-ar fi dus într-o recunoaștere urgentă și ar fi voit să dea primul un exemplu de bravură.

— Pentru numele lui Dumnezeu! strigă Neville. Nu face una ca asta! Unde te duci, domnule Tartar? O să-ți zdrobești oasele!

— Totul e-n ordine! spuse locotenentul, privind cu răceală, în juru-i, din vîrful casei. Perfect. Am să instalez firele și suporturile înainte ca dumneata să te fi dat jos din pat mîine dimineață. Pot s-o iau pe scurtătura asta și să-ți spun noapte bună?

— Domnule Tartar! strigă repede Neville. Te rog... mă cuprinde amețeala cînd mă uit la dumneata!

Dar domnul Tartar, făcînd un semn cu mîna și avîntîndu-se cu o dibăcie de pisică, sări prin desișul plantelor agățătoare stacojii, fără să rupă o frunză măcar, și se duse acasă.

Domnul Grewgious, ținînd întredeschis cu mîna obloanul de la dormitor, avea tocmai atunci locuința lui

Neville sub ochi, pentru ultima oară în noaptea aceea. Norocul lui că vedea fațada casei, nu partea dindărăt, altminteri apariția și dispariția misterioasă i-ar fi zdruncinat tihna, neștiind ce explicații să dea acestui fenomen.

Nevăzînd nimic, nici măcar lumină la geamuri, privirea domnului Crewgious rătăci de la ferestre la stele; parcă ar fi vrut să citească în ele ceva care-i rămăsese învăluit în mister.

Mulți dintre noi ar dori să citească în stele, dacă ar putea, dar nimeni pe lume nu cunoaște încă limba astrilor — sau barem așa s-ar părea deocamdată — și vom mai învăța și alte limbi omenești înainte de a ajunge să stăpînim alfabetul planetelor.

CINEVA SE STABILEȘTE ÎN CLOISTERHAM

Cam pe vremea aceea, un străin apăru în Cloisterham — un personaj cu păr alb și cu sprîncene negre. În redingota pe corp, albastră, încheiată în nasturi pînă sus, jiletca de culoare galbenă-pal, pantalonii gri, avea întrucîtva un aer de militar. Dar se anunță la Crozier (hotelul modest unde a tras, aducînd cu el un geamantan) că este un trîndav care trăiește din venituri personale, avînd de gînd să ia o locuință în acest străvechi și pitoresc oraș, pentru o lună ori două, cu intenția de a se stabili definitiv.

Amîndouă declarațiile fuseseră făcute în cafeneaua hotelului Crozier, față de toți cei pe care îi interesa ori ba, de către străinul aflat cu spatele la căminul fără foc, așteptînd să i se aducă niște plătică friptă, antricoate de vițel și o jumătate de vin de Xeres. Chelnerul (afacerile cam șchiopătau la Crozier), reprezentîndu-i pe toți cei interesați ori ba, a fost singurul care a înregistrat informația de la un capăt la altul.

Capul nins al acestui domn era neobișnuit de mare, iar claia de păr alb, neobișnuit de deasă și bogată.

— Presupun, rosti el, scuturîndu-și claia de păr ca un cîine de Terra Nova înainte de a se apuca să mănînce, presupun că s-o găsi prin părțile astea o locuință pentru un ins singur, ce zici ?

Chelnerul nu se îndoia cîtuși de puțin.

— Ceva vechi, glăsui străinul. Ia dacă vrei pălăria mea din cuier o clipă. Nu, nu-mi trebuie... uită-te înăuntru. Ce scrie acolo ?

Chelnerul citi :

— Datchery.

— Acum știi cum mă cheamă, rosti străinul. Dick Datchery. Agață-o la loc. Spuneam, ceva vechi, asta aș prefera, ceva cîndat și ieșit din comun, ceva venerabil, arhitectural și incomod.

— Locuințe incomode avem berechet în oraș, domnule, cred eu, îi răspunse chelnerul, cu o încredere modestă în resursele orașului pe acest tărîm. Zău, nu mă-ndoiesc deloc că o să găsiți ceva pe plac, oricît ați fi de tipicar. Da' o locuință arhitecturală !

Cuvîntul părea să-l necăjească pe chelner și clătină din cap.

— Atunci ceva catedralic, sugeră domnul Datchery.

— Domnul Tope, zise chelnerul dumirindu-se, în vreme ce-și freca bărbia cu mîna, ar fi cel mai potrivit să vă informeze în direcția asta.

— Cine-i domnul Tope ? întrebă Dick Datchery.

Chelnerul îl lămuri că era vorba de paraclisierul catedralei și că doamna Tope, cîndva, închiriase într-adevăr camere sau oferea spre închiriere, dar că nimeni nu s-a prezentat. Biletul doamnei Tope din geam, ajuns de multă vreme o relicvă în Cloisterham, a dispărut într-o bună zi, probabil căzuse și n-a mai fost pus la loc niciodată.

— Voi trece pe la doamna Tope, rosti domnul Datchery, după prînz.

Așa că, după ce luă masa, se informă asupra drumului pînă acolo și porni.

Crozier, însă, fiind un hotel cît se poate de retras, iar indicațiile chelnerului oricum numai precise nu erau, curînd se zăpăci, tot învîrtindu-se prin preajma turnului catedralei, doar-doar o da de casa doamnei Tope, despre care în linii mari știa că trebuia să fie pe undeva foarte aproape. Parcă ar fi fost angrenat în joaca favorită a copiilor : „cald" cînd vedea turnul, în căutarea lui, și „rece" cînd nu-l mai zărea.

În realitate, i se făcuse foarte rece, cînd se trezi lîngă un colț al cimitirului unde păștea o biată oaie. Biată, pentru că un monstru de băietan dădea cu pietre în ea prin grilaj : o și ologise de un picior și părea minat de intenția binefăcătoare și plină de măiestrie sportivă, ca, frîngîndu-i și celelalte trei picioare, să o pună la pămînt.

- Iar am dilit-o ! strigă băiatul, cînd sărmana creatură mai făcu o săritură. I-am lăsat un semn în lînă.

— Dă-i pace ! rosti domnul Datchery. Nu vezi că ai ologit-o ?

— Minți, îi întoarse vorba sportsmanul. Ea s-a dus și s-a ologit singură, doar am văzut cu ochii mei... eu i-am dat un avertesment ca să nu mai lovească oaia lu jupînu.

— Vino-ncoace.

— Nu vreau... viu dacă mă prinzi.

— Atunci rămîi acolo unde ești și arată-mi încotro se află locuința domnului Tope.

— Aha ! Cum o să stau aici să-ți arăt unde-i locuința familiei Tope cînd casa lor e-n partea ailaltă a catindralei ? Tre' să treci dincolo, să dai niște colțuri... Auzi la el, flețu ! Ehei !

— Arată-mi încotro se află și o să-ți dau ceva.

— Atuncea, hai.

După ce dialogul acesta vioi luă sfîrșit, băiatul o porni înainte ; curînd se opri la oarecare depărtare de o poartă boltită, arătînd cu degetul :

— Uite colo. Vezi ferestrele alea și ușa aia ?

— Acolo locuiește familia Tope ?

— Aiurea, n-ai nimerit ! Acolo stă Jarsper.

— Da ? se miră domnul Datchery, privind încă o dată cu oarecare interes.

— Da, și mai aproape nu mă duc. Ți-o spun eu.

— De ce nu ?

— Fiindcă nu-mi arde să mă-nșface de picioare, să mă lege burduf și să mă sugrume. Las' că știu eu ce-i poate pielea. Stai numa să vezi cum un pietroi zdravăn o să-l poncească zdravăn taman în ceafă într-o bună zi ! Acu uită-te colo, dincolo de bolta aia, nu unde-i ușa lui Jarsper, în partea ailaltă.

— Așa.

— Puțin mai în partea aia, colo, e o ușă joasă după ce cobori niște trepte. Acolo stă Tope, numele lor e scris pe o placă lunguiață.

— Bine. Uite aici, zise domnul Datchery, scoțînd un șiling. Îmi datorezi jumătate.

— Aiurea, nu-ți datorez nimica. Nu te-am văzut niciodată.

— Îți spun eu, îmi datorezi jumătate din moneda asta, pentru că n-am mărunt în buzunar. Data viitoare cînd o să te întîlnești cu mine, o să mai faci ceva pentru mine, ca să te achiți.

— Bine, dă-o-ncoa, neică.

— Cum te cheamă și unde locuiești ?

— Deputy, de la hanu „La doi gologani", peste drum de pajiște.

Băiatul o zbughi cu șilingul, ca nu cumva să-i pară rău domnului Datchery că i l-a dat, dar se opri la o distanță unde era în siguranță și se puse pe un joc îndrăcit, spre a-l face să priceapă că mortul de la groapă nu se mai întoarce.

Domnul Datchery luă pălăria de pe cap să-și mai vînture puțin claia de păr alb. Părea complet resemnat. Porni spre locul unde fusese îndreptat.

Locuința oficială a domnului Tope comunica printr-o scară interioară cu cea a domnului Jasper (așa se explica prezența doamnei Tope în casa lui), era de proporții foarte modeste și avea ceva din răceala unei temnițe. Zidurile vechi erau masive, iar încăperile păreau mai degrabă scobite în ele, și nu durate pe baza unui plan dinainte stabilit. Ușa principală dădea într-o odaie de formă indescriptibilă, cu tavanul boltit, care la rîndul ei dădea într-o altă odaie de formă indescriptibilă, cu alt tavan boltit ; ferestrele mici erau încastrate în pereții groși. Aceste două camere, cu aer închis, unde abia dacă se strecura lumina zilei, erau cele oferite de atîta vreme de către doamna Tope într-un oraș care nu știa să le aprecieze.

Totuși, domnul Datchery se pricepu să le aprecieze mai bine. Își dădu seama că, lăsînd ușa principală deschisă, s-ar putea bucura de societatea tuturor celor care treceau încoace și încolo sub poarta boltită și că ar avea destulă

lumină. Observă că dacă domnul și doamna Tope, care locuiau deasupra lui, se slujeau la ieșire și intrare de o scăriță lăturalnică dind direct în incinta curții împrejmuitoare, printr-o ușă care se deschidea afară, spre surprinderea unui număr restrins de trecători care ar fi fost incomodați pe un drum atît de îngust, scara principală rămînea numai pentru domnul Datchery, ca și cum ar fi avut o locuință separată.

Chiria i se părea moderată și totul straniu și incomod precum își dorise. De aceea acceptă să ia locuința numai-decît, cu banii jos, urmînd să se mute chiar în seara aceea, numai să poată obține anumite relații de la domnul Jasper, care ocupa locuința din poartă, birlogul paracliserului nefiind decît o anexă, niște atenanse.

— Bietul domn, dragul de el, e așa de singur, spunea doamna Tope, dar nu se îndoia cîtuși de puțin că va pune „o vorbă bună" pentru ea. Poate că domnul Datchery a și auzit cîte ceva despre cele petrecute aici iarna trecută?

Domnul Datchery, avînd cunoștințe vagi despre istoria în chestiune, îi răspunse că își va da toată osteneala să-și amintească. O rugă pe doamna Tope să-l scuze cînd aceasta se văzu nevoită să-l corecteze pas cu pas în rememorarea faptelor, susținînd că nu era decît un om singuratic ce a trecut prin viață pe picioarele lui, cît mai alene cu putință, că atîția și atîția oameni aveau grijă mereu ca alți oameni să dispară, făcînd și mai anevoie pentru un holtei singuratic, calm din fire, să păstreze intacte în minte împrejurările în care s-au petrecut diferite întîmplări.

Domnul Jasper arătîndu-se a fi dispus să vorbească în favoarea doamnei Tope, domnul Datchery, care îi trimisese cartea de vizită, a fost poftit să urce pentru o clipă scara locuinței.

— Se află și primarul acolo, spuse domnul Tope, dar nu trebuie considerat drept musafir, pentru că el și domnul Jasper sînt prieteni la cataramă.

— Vă cer scuze, începu domnul Datchery, înclinîndu-se cu pălăria subsuoară, pe cînd se adresa celor doi domni deodată. Sînt măsuri de precauție egoistă din partea mea, care nu interesează pe nimeni altul în afară de mine.

Dar fiind un om simplu, care trăiește din resurse proprii, avînd intenția să se stabilească pe aceste meleaguri agreabile, ca să-și petreacă restul vieții în pace și tihnă, îndrăznesc să vă întreb dacă familia Tope se bucură de o respectabilitate deplină.

Domnul Jasper putea răspunde fără cea mai slabă umbră de șovăială.

— Îmi este de ajuns, domnule, rosti domnul Datchery.

— Prietenul meu, primarul orașului, adăugă domnul Jasper, prezentîndu-l acestui potentat pe domnul Datchery, cu un gest curtenitor din mînă, recomandația domnului Sapsea, în aceste împrejurări, este mult mai importantă decît aceea a unei persoane obscure ca mine, domnia-sa va aduce mărturii în favoarea acestei familii, sînt sigur.

— Amabilitatea domnului primar, rosti domnul Datchery, înclinîndu-se adînc, mă îndatorează nespus de mult.

— Domnul și doamna Tope sînt niște oameni foarte cumsecade, domnule, îl asigură domnul Sapsea cu condescendență. Am o părere foarte bună... se poartă foarte bine... sînt apreciați cu prisosință de decan și de toți clericii.

— Domnul primar, în amabilitatea domniei-sale, le face o caracterizare, spuse domnul Datchery, cu care ei s-ar putea pe drept cuvînt mîndri. Aș întreba pe domnia-voastră (de-mi este îngăduit), dacă nu există cumva multe obiective demne de interes în orașul care se află sub autoritatea binefăcătoare a dumisale?

— Noi sîntem, domnule, răspunse domnul Sapsea, un oraș străvechi și o cetate ecleziastică. Sîntem un oraș constituțional și ne susținem și ne păstrăm privilegiile noastre glorioase.

— Domnia-voastră, domnule primar, zise domnul Datchery, făcînd o plecăciune, îmi sădește în suflet dorința de a cunoaște mai bine orașul, întărindu-mi intenția de a-mi trăi restul vieții aici.

— Sînteți în retragere din armată, domnule? sugeră domnul Sapsea.

— Domnia-voastră, domnule primar, îmi face prea mare cinste, replică domnul Datchery.

— În marină, domnule ? reluă domnul Sapsea.

— Prea mare onoare, de asemenea, rosti, pe același ton, domnul Datchery.

— Diplomația este o profesiune frumoasă, glăsui domnul Sapsea, ca o observație generală.

— Aici, mărturisesc, domnia-voastră, domnule primar, mă copleșește cu onorurile, zise domnul Datchery, zîmbind plin de istețime și înclinîndu-se ; chiar și o pasăre diplomatică ar cădea la tirul unei asemenea arme.

Aceste cuvinte erau foarte măgulitoare.

Domnul Sapsea intuia un gentleman de o mare, ca să nu spunem de o strălucită abilitate, obișnuit cu rangul și demnitatea și dînd într-adevăr un frumos exemplu de comportament față de primar. Exista, în felul de a se adresa la persoana a treia a domnului Datchery, ceva care pentru domnul Sapsea era un indiciu net al meritelor și poziției acestuia.

— Dar vă cer umil iertare, zise domnul Datchery, domnia-voastră, domnule primar, va binevoi să mă scuze dacă pentru cîteva clipe am abuzat, făcîndu-l să-și piardă timpul. Totodată am uitat umilele mele interese personale, care mă readuc la hotelul Crozier.

— Nu e cazul, domnule, rosti domnul Sapsea. Eu mă duc acum spre casă și dacă v-ar face plăcere să vizitați exteriorul catedralei care se află în drumul dumneavoastră, aș fi bucuros să vă conduc pînă acolo.

— Domnia-voastră, domnule primar, spuse domnul Datchery, este mai mult decît amabil, mai mult decît îndatoritor.

Cum domnul Datchery, după ce adresă celе cuvenite domnului Jasper, nu voia să consimtă de a ieși din odaie înaintea domniei-sale, domnia-sa domnul primar porni primul pe scări în jos. Domnul Datchery îl urma, cu pălăria subsuoară, și claia lui de păr alb fluturîndu-i în briza serii.

Aș putea întreba pe domnia-voastră, domnule primar, rosti domnul Datchery, dacă domnul de unde tocmai am plecat este cel despre care am auzit vorbindu-se prin veci-

nătate cum că ar fi foarte îndurerat de pierderea nepotului său și că și-ar fi închinat viața în a răzbuna această pierdere.

— E chiar el, John Jasper, domnule.

— Domnia-voastră mi-ar îngădui să întreb dacă există cumva suspiciuni puternice asupra cuiva ?

— Mai mult decît suspiciuni, domnule, replică domnul Sapsea, certitudini, în toată legea.

— Nu mai spuneți ! exclamă domnul Datchery.

— Dar dovada, domnule, dovada trebuie construită piatră cu piatră, reluă primarul. Sfîrșitul are să încunune strădania, așa zic eu. Nu este de ajuns ca justiția să aibă certitudinea morală, trebuie ca ea să fie certă și în chip imoral — adică legal.

— Domnia-voastră, rosti domnul Datchery, îmi amintește de adevărata natură a legii... în chip imoral... cît este de adevărat !...

— Cum spuneam, domnule, continuă pompos primarul, legea este mîna forte, brațul care ajunge pînă departe. Astfel o consider eu. Mîna forte, brațul care ajunge pînă departe.

— Cît de sugestiv exprimat ! Și totuși, iarăși, ce adevărat ! murmură domnul Datchery.

— Și fără a trăda ceea ce eu numesc tainele temniței, zise domnul Sapsea, tainele temniței, iată termenul folosit de mine în fața justiției.

— Care alt termen decît cel al domniei-voastre ar putea exprima aceasta ? rosti domnul Datchery.

— Fără, zic, a le trăda, vă fac o prevestire, cunoscînd voința de fier a celui pe care tocmai l-am părăsit (mă încumet să o numesc de fier, datorită tăriei ei), că în acest caz brațul care ajunge pînă departe se va ridica, iar mîna forte va lovi... Dar iată catedrala noastră, domnule. Cei mai buni judecători o admiră cu plăcere, iar cei mai buni dintre concetățenii noștri se cam fudulesc cu ea.

Tot acest timp domnul Datchery mersese cu pălăria subsuoară și părul său alb în vînt. O clipă avu impresia curioasă că-și uitase pălăria, dar domnul Sapsea o atinse acum cu mîna. Domnul Datchery se lovi ușor cu palma

peste creștet, ca și cum s-ar fi așteptat să mai găsească încă o pălărie și pe cap.

— Vă rog, acoperiți-vă, domnule, stărui domnul Sapsea, vrînd parcă să dea de înțeles : „N-o să iau asta în nume de rău, vă asigur".

— Domnia-voastră este prea binevoitoare, dar îmi place răcoarea, zise domnul Datchery.

Domnul Datchery începu apoi să admire catedrala, iar domnul Sapsea i-o descria de parcă el ar fi creat planurile și tot el ar fi construit-o. Erau unele amănunte pe care într-adevăr nu le aproba, dar trecea ușor peste ele, ca și cum muncitorii ar fi făcut greșeli în lipsa lui.

Terminînd de privit catedrala, el o apucă prin cimitir, conducînd drumul, și se opri să slăvească frumusețea serii — întîmplător chiar în imediata vecinătate a monumentului cu epitaful doamnei Sapsea.

— Aa, apropo, spuse domnul Sapsea aducîndu-și subit aminte, coborînd parcă din sferele superioare, ca Apollo pogorînd din Olimp ca să-și ia lira uitată — *iată* una din micile noastre isprăvi. Concetățenii noștri, din spirit de parțialitate, au hotărît astfel, iar străinii de oraș au fost văzuți, uneori, copiind acest epitaf. Eu nu pot fi propriul meu judecător, pentru că această mică operă îmi aparține. Dar n-a fost lesne să o aduc din condei, domnule, a fost, aș spune, greu să o aduc din condei cu meșteșug.

Domnul Datchery căzuse în extaz în fața compoziției domnului Sapsea în așa măsură, încît cu toată intenția lui de a-și depăna ultimele zile în Cloisterham și de aceea avînd probabil destule ocazii de a copia textul, l-ar fi transcris pe dată în agenda lui de buzunar, dacă nu venea spre ei, cu pași legănați, autorul material al monumentului întru veșnicie, Durdles, pe care domnul Sapsea îl strigase, foarte dispus să-i arate un exemplu strălucitor de comportare față de superiori.

— Ah, Durdles ! Acesta e zidarul, domnule, unul dintre locuitorii noștri cei mai destoinici din Cloisterham ; cine nu-l știe pe Durdles ! Domnul Datchery, Durdles. Un domn care se stabilește aici.

— Eu unu n-aș face asta dac-aș fi în locu lui, mormăi Durdles. Sîntem niște oameni posaci.

— Desigur, nu vorbești despre dumneata, domnule Durdles, interveni domnul Datchery, și nici despre domnia-sa.

— Cine-i ăla domnia-sa ? întrebă Durdles.

— Domnia-sa, domnul primar.

— Niciodată n-am ajuns la el, spuse Durdles, decît ca cetățean care nu calcă legea, și numa cînd am s-o calc o să-l tot domnesc. Pîn-atunci.

Domnul Sapsea îi e numele,
Anglia-i e națiunea,
Cloisterham locu de baștină,
Istimator de tablouri îi e meseria.

În clipa asta, Deputy (precedat de o scoică de stridie) apăru în scenă și ceru ca domnul Durdles să-i „ardă" numaidecît suma de trei pence, pentru că în zadar îl căutase pretutindeni ca să capete această simbrie legală.

In vreme ce meșterul zidar, cu trăistuța subsuoară, găsise încetișor banii și-i număra, domnul Sapsea îl informă pe noul-venit despre tablourile, despre meseria, domiciliul și faima lui Durdles.

— Presupun că un străin curios oricînd poate veni să te vadă pe dumneata și lucrările dumitale, domnule Durdles, zise domnul Datchery după ce îl ascultă pe primar.

— Orice domn e binevenit dacă vrea să mă vadă în fiecare seară, numai să aibă cu el și ceva băuturică, îi întoarse vorba Durdles, ținînd în dinți o monedă de metal și cîteva parale în mînă, și dacă o vrea să îndoiască porția, atunci e de două ori binevenit.

— Am să vin. Jupîn Deputy ce-mi datorezi ?

— Un serviciu.

— Bagă de seamă, să mă servești cinstit cînd ți-oi cere să-mi arăți unde locuiește domnul Durdles, atunci cînd am să-mi pun în gînd să mă duc acolo.

Deputy trase un fluierat ascuțit, cu toată gura, în semn că primise tot ce i se datora, și dispăru.

Cel proslăvit și proslăvitorul și-au continuat drumul împreună, pînă ce se despărțiră, cu un întreg ceremonial, la poarta celui proslăvit ; chiar și apoi proslăvitorul purta

pălăria subsuoară, lăsîndu-și părul alb, bogat, în voia brizei de seară.

Domnul Datchery își spuse în sinea lui, privindu-și părul alb și aranjîndu-și-l în oglinda de deasupra căminului, luminată de o lampă cu gaz din cafeneaua Crozier:

„Pentru un om singuratic, cu o fire potolită, trăind fără să muncească, din resurse proprii, am avut o după-amiază cam agitată!“

O UMBRĂ PE CADRANUL SOLAR

Din nou domnișoara Twinkleton și-a rostit cuvîntarea de rămas bun, cu acompaniamente de vin alb și cozonac, din nou tinerele domnișoare se despărțiră pentru a pleca acasă.

Helena Landless părăsise Casa Maicilor pentru a împărtăși soarta fratelui său, iar drăgălașa Rosa era singură.

Cloisterham părea așa de strălucitor și însorit în aceste zile de vară, încît catedrala și ruinele mănăstirii făceau impresia că zidurile lor masive ar fi străvezii. Lumina molcomă parcă venea dinlăuntrul lor și nu pe deasupra, dinafară, atît erau de transparente, străjuind lanurile fierbinți de grîne și drumurile prăfoase care șerpuiau printre ele pînă hăt, departe. Grădinile din Cloisterham sîngerau de fructele coapte. Era timpul cînd pelerinii istoviți de mers umblau în grupuri gălăgioase prin locurile cu binecuvîntată umbră a orașului ; era timpul cînd lucrătorii de pe ogoare, ducînd o viață de nomazi între vremea coasei și cea a secerișului — arătînd ca și cum ar fi fost făcuți din țărîna gliei, albi de atîta colb — tîndăleau pe scările porților răcoroase, tot încercînd să-și cîrpăcească încălțările bune de aruncat sau chiar, nemaiavînd încotro, dădeau cu ele de-a azvîrlita prin șanțurile orașului, la desperare, și își căutau altele, prin boccelele pe care le duceau cu ei, laolaltă cu secerele încă nefolosite, înfășurate în pale de fîn. Pe la

toate pompele publice de apă acești beduini, strînși ciotcă, își răcoreau picioarele desculțe, împroșcau apa din gură, cu zgomot, gîlgîiau bînd, ajutîndu-se cu mîna și făcînd fîntîni arteziene ; în timpul ăsta, poliția din Cloisterham se uita chiorîș, patrulînd, și da semne de nerăbdare ca intrușii s-o pornească mai iute dinlăuntrul orașului, și să se frigă din nou pe șoselele încinse.

În după-amiaza unei asemenea zile, cînd ultima slujbă la catedrală a avut loc și cînd acea parte a Străzii Mari pe care se înălța Casa Maicilor era învăluită în umbre binefăcătoare, în afară doar de frumoasa grădină străveche, unde, în partea vestică soarele mai răzbea prin crengile copacilor, o slujnică veni să-i dea de știre Rosei că domnul Jasper dorește să o vadă. Aflînd aceasta, fata se cutremură.

N-ar fi putut alege o clipă mai bună pentru a o găsi într-o stare neprielnică. Dar poate chiar alesese momentul. Helena Landless plecase, doamna Tisher lipsea, era în vacanță, domnișoara Twinkleton (profitînd de răgaz) consimțise să participe, cu persoana sa și cu o plăcintă de carne, la un picnic.

— Oh, pentru ce... pentru ce i-ai spus că sînt acasă ! strigă Rosa, deznădăjduită.

Slujnica răspunse că domnul Jasper nici nu se interesase de acest lucru.

— A spus că știe că sînteți acasă și m-a rugat să vă vestesc că vrea să vă vadă.

„Ce mă fac ! Ce mă fac !" gîndea Rosa, frîngîndu-și mîinile.

Cuprinsă de un soi de desperare, îi mai spuse, cu răsuflarea tăiată, că va veni în grădină la domnul Jasper. Se înfiora la gîndul că ar fi putut rămîne închisă cu el în casă ; o mulțime de ferestre însă dădeau în grădină, așa că putea fi văzută și auzită. Ar fi țipat în gura mare și, la nevoie, ar fi fugit. Astfel de idei năstrușnice îi treceau prin minte.

Nu-l mai văzuse din noaptea fatală, doar cînd a fost interogată dinaintea primarului fusese și el de față, veghind posomorît ; îl reprezenta parcă pe nepotul lui dispărut, pe care ardea de nerăbdare să-l răzbune.

Își atîrnă de braț pălăria pe care o lua totdeauna în grădină, și ieși. În clipa cînd îl văzu din verandă, rezemat de cadranul solar, Rosa încercă același simțămînt groaznic ca odinioară, cum că ar fi constrînsă de el. Ar fi vrut, chiar și acum, să se întoarcă, dar parcă Jasper îi atrăgea pașii spre el. Nu se mai putea împotrivi, se așeză, cu capul plecat, pe o bancă din vecinătatea cadranului solar. Nu se putea uita la el din pricina repulsiei, dar băgă de seamă, totuși, că era îmbrăcat în doliu mare. La fel și ea.

Nu purtase doliu de la început, dar absența lui Edwin prelungindu-se își pierduse orice speranță și îl plîngea ca pe un defunct.

Jasper ar fi dorit să înceapă prin a-i atinge mîna. Ea simți intenția lui și-și retrase mîna. Avea ochii pironiți asupra Rosei, știa acest lucru, cu toate că ochii ei nu vedeau altceva decît iarba.

— Am așteptat, începu el, un timp să fiu chemat pentru a-mi lua îndatorirea față de dumneata.

După ce în cîteva rînduri strînse buzele — ca știa că o privește cu atenție — gata să-i dea o replică cu jumătate de gură, izbuti să spună doar :

— Îndatorire, domnule ?

— Îndatorirea de profesor, slujindu-te ca un maestru de muzică devotat.

— Am renunțat la aceste studii.

— Nu cred că ai renunțat. Le-ai întrerupt. Tutorele dumitale mi-a spus că întrerupi lecțiile vremelnic din cauza loviturii pe care am resimțit-o cu toții, atît de crîncen. Cînd le reîncepi ?

— Niciodată, domnule.

— Niciodată ? Nu te-ai purta așa dacă l-ai fi iubit pe scumpul meu copil.

— L-am iubit ! strigă Rosa, într-un acces de mînie.

— Da, dar nu chiar... nu chiar așa cum s-ar fi cuvenit, aș spune ! Nu în felul dorit și cum ar fi fost de așteptat. Cam în felul în care era scumpul meu copil, din păcate, prea conștient de el și prea satisfăcut de sine însuși (n-am de gînd să fac o paralelă între el și dumneata în privința asta) ca să iubească așa cum ar fi trebuit să

iubească, sau cum oricare altul în locul lui ar fi iubit... ar fi fost dator să iubească !

Fata rămase tot așa de tăcută, dar și mai mult retrăgîndu-se.

Atunci, a spune că ai întrerupt studiul cu mine, ar fi un mod politicos de a-mi da să înțeleg că l-ai abandonat complet ? sugeră el.

— Da, neuviință Rosa, luîndu-și deodată inima în dinți Politețea venea din partea tutorelui meu, nu dintr-a mea. Îi spusesem că sînt decisă să las totul baltă și că vreau să-mi duc la îndeplinire hotărîrea.

— Și încă mai ești ?

— Încă mai sînt, domnule, și v-aș ruga să nu-mi mai puneți întrebări în această chestiune. Oricum, eu n-o să vă mai răspund. Asta stă în puterile mele.

Rosa își dădu seama că o devora din ochi de admirație pentru mînia ei, pentru focul și însuflețirea care-i însoțeau mînia, că în clipa cînd prindea curaj, i se și spulbera din nou. O chinuia un simțămînt de rușine, de afront și frică, aproape ca în seara aceea cînd ea cînta și el se afla la pian.

— N-am să-ți mai pun întrebări de vreme ce te împotrivești într-atît, dar îți voi mărturisi...

— Nu vreau să aud nimic, domnule, strigă Rosa, ridicîndu-se de jos.

De astă dată el o atinse cu mîna. Ferindu-se, ea se așeză și se strînse iarăși și mai mult pe bancă.

— Uneori trebuie să acționăm altfel decît am dori, îi spuse, pe un ton scăzut. Așa va trebui să procedezi și dumneata, dacă nu vrei să pricinuiești altora mai multe neajunsuri decît ai putea vreodată să le faci bine.

— Ce neajunsuri ?

— Poftim, poftim ! Vezi, dumneata ai voie să mă întrebi *pe mine*, zău, nu-i frumos să-mi interzici de a-ți pune întrebări. Totuși, eu îți voi răspunde numaidecît, Rosa scumpă !... fermecătoare Rosa !

Din nou sări în picioare.

De astă dată nu se mai atinse de ea. Chipul lui însă părea atît de înveninat și de amenințător, cum stătea sprijinit de cadranul solar — proiectînd o umbră neagră pînă și peste fața luminoasă a zilei — încît ea nu mai

putea să fugă și rămase încremenită de groază, privindu-l.

— Să știi că nu uit de la cîte ferestre am putea fi văzuți, spuse el, ridicînd ochii într-acolo. Nu te voi mai atinge, n-am să vin mai aproape de dumneata decît sînt acum. Ia loc. Nimeni nu va părea surprins văzînd că profesorul dumitale de muzică stă rezemat alene de un piedestal și-ți vorbește, pomenind despre cît de mult participăm noi la cele întîmplate. Ia loc, iubita mea.

Încă o dată a mai vrut să plece — era cît pe ce — dar chipul lui întunecat și amenințător, care ar fi urmărit-o dacă s-ar fi dus, o făcu să se oprească și uitîndu-se la el cu o expresie de groază înghețată pe față, se așeză iarăși pe bancă.

— Rosa, chiar și în timpul cînd scumpul meu nepot era logodit cu dumneata, te iubeam la nebunie. Chiar și atunci cînd mă gîndeam că fericirea lui de a-i fi soție era certă, te iubeam la nebunie. Chiar și cînd mă străduiam să-l fac să-ți fie mai arzător devotat dumitale, te iubeam la nebunie. Chiar și atunci cînd mi-a dăruit imaginea figurii dumitale drăgălașe, atît de neglijent redată de el, pe care o aveam totdeauna dinaintea ochilor, și mă prefăceam că-mi place, de hatîrul lui, și pe care ani de zile am adorat-o chinuitor, te iubeam la nebunie. De-a lungul muncii zilnice dezgustătoare, în nopțile lungi de veghe, asaltat de realitatea sordidă, ori rătăcind în viziuni de paradis sau iad unde mă refugiam iute, strîngînd imaginea dumitale în brațe, te iubeam la nebunie.

Dacă ceva putea face cuvintele lui mai hidoase, pentru Rosa, decît se dovedeau a fi în realitate, era tocmai contrastul dintre înflăcărarea din priviri și vehemența cu care se exprima și calmul afectat din atitudinea lui Jasper.

— Am îndurat totul în tăcere, reluă el. Atîta timp cît ai fost a lui, sau atît cît am presupus că ești a lui, mi-am ascuns taina cu loialitate. Nu-i așa ?

Această minciună atît de grosolană, spusă în cuvinte simple și așa de adevărate, depășea puterea de a îndura a Rosei. Îi răspunse indignată la culme :

— Ați fost totdeauna fals cu Edwin, domnule, ca și acum. Ați fost fals cu el, zi de zi, ceas de ceas. Știați că îmi nenorociți viața urmărindu-mă. Știați că m-ați făcut să-mi fie teamă de a-i deschide ochii lui generoși, și că m-ați silit, de hatîrul lui, să-i ascund adevărul și anume, că sînteți un om rău, nespus de rău !

Păstrînd aceeași atitudine nepăsătoare, expresia pătimașă a trăsăturilor lui, mîinile frîngîndu-i-se convulsiv, căpătau ceva absolut diabolic ; el îi replică, într-un delir de admirație :

— Cît de frumoasă ești ! Ești mai frumoasă cînd te mînii decît altminteri. Nu-ți cer iubirea, ci să mi te dăruiești cu ura dumitale cu tot, să mi te dăruiești cu furia dumitale încîntătoare cu tot, să mi te dăruiești cu disprețul dumitale minunat cu tot — mi-ar fi de ajuns.

Lacrimi de iritare îi scăldau ochii și fața îmbujorată a acestei fete frumoase, care tremura ca varga, dar pentru că din nou dădu să plece, indignată, vrînd să-și caute refugiul în casă, el întinse mîna spre verandă, ca și cum ar fi poftit-o să intre :

— Ți-am mai spus, fermecătoare și dulce nestemată, că trebuie să rămîi să mă asculți, ori de nu să pricinuiești un rău ce n-ar mai putea fi reparat niciînd. M-ai întrebat, ce rău. Rămîi și-ți voi spune. Pleacă și-atunci răul se va-ntîmpla.

Rosa dădu iarăși înapoi în fața amenințărilor lui, deși nu le înțelegea tîlcul, și rămase. Răsuflarea șuierătoare o înecă aproape, duse represiv o mînă la piept. Rămase.

— M-am destăinuit că te iubesc la nebunie. La nebunie, în așa măsură, încît dacă legăturile dintre mine și scumpul meu copil ar fi fost mai puțin trainice, eram în stare să-l înlătur chiar și pe el de lîngă tine dacă îl favorizai.

Trecu o perdea peste ochii ei cînd și-i ridică pentru o clipă, gata-gata să leșine.

— Chiar și pe el, repetă Jasper. Da, chiar și pe el ! Rosa, mă vezi și mă auzi. Judecă singură dacă vreun alt admirator ar putea să te iubească și să trăiască... viața lui ar fi în mîinile mele.

— Ce vreți să spuneți, domnule ?

— Vreau să-ți arăt cît de nebunește te iubesc. La ultimul interogatoriu, domnul Crisparkle a scăpat o vorbă și anume că tînărul Landless i-ar fi declarat că era rivalul nepotului meu dispărut. Aceasta în ochii mei este o acuzație implacabilă. Același domn Crisparkle știe, dintr-un document scris chiar de mîna mea, că mi-am închinat viața întru descoperirea și nimicirea criminalului oricine ar fi el, și că am hotărît să nu discut cu nimeni misterul, pînă ce nu voi avea în mînă indiciul care să-mi îngăduie să-l prind pe ucigaș ca într-o plasă. De atunci am lucrat cu răbdare pentru a înfășura mereu, mereu firele în jurul lui ; chiar și acum cînd îți vorbesc se înfășoară ușurel.

— Credința dumneavoastră, de cumva credți în vinovăția domnului Landless, nu este și credința domnului Crisparkle, rosti Rosa, care-i un om bun.

— Credința aceasta este a mea și mi-o mențin, adorata sufletului meu ! Circumstanțele se pot acumula așa de strașnic *chiar și impotriva unui om nevinovat*, încît, bine dirijate, accentuate, scoase bine în relief, l-ar putea duce la pieire. O verigă lipsă descoperită prin perseverență împotriva unui om socotit vinovat, îi poate dovedi pe deplin vinovăția, oricît de slabe ar fi fost anterior mărturiile — și s-a dus pe copcă. Tînărul Landless se află în primejdie de moarte.

— Dacă realmente vă închipuiți, sări Rosa, devenind mai palidă, că îl favorizez pe domnul Landless, sau că domnul Landless mi s-a adresat vreodată, vă înșelați.

El ascultă aceste cuvinte cu un gest nedefinit din mînă, și stringînd din buze.

— Am să-ți arăt cît de nebunește te iubesc. Mai nebunește acum ca oricînd, pentru că sînt gata să renunț la acest al doilea scop care s-a ivit în viața mea împărțind-o cu dumneata, și de aici încolo ca să nu mai fie altceva în existența mea decît numai dumneata. Domnișoara Landless a devenit prietena dumitale intimă. Te preocupă liniștea ei ?

— Țin mult de tot la ea.

— Te preocupă buna ei reputație ?

— Am spus, domnule, țin mult de tot la ea.

— Fără să vreau... spuse el, cu un zîmbet, proptindu-și

coatele în cadranul solar și bărbia în mîini, în așa fel încît conversația aceasta să pară, de la ferestre (se vedeau perindîndu-se pe acolo chipuri diverse), cea mai degajată și mai glumeață cu putință... Fără să vreau te ofensez punîndu-ți din nou întrebări. De aceea, mă voi mărgini să înfățișez faptele și să nu pun întrebări. Te preocupă buna reputație a prietenei dumitale intime, te preocupă și liniștea ei. Atunci, destramă umbra furcilor de pe ea, scumpo !

— Îndrăznești să-mi propui de a...

— Draga mea, îndrăznesc să-ți propun... oprește-te aici. Dacă a te idolatriza înseamnă a fi rău, atunci eu sînt cel mai rău dintre oameni, dacă înseamnă a fi bun, atunci sînt cel mai bun. Iubirea mea pentru dumneata este mai presus decît orice altă iubire, iar sinceritatea mea față de dumneata este nețărmurită. Lasă-mă să sper că-mi voi acorda o favoare, și-mi calc jurămîntul pentru dumneata.

Rosa duse mîinile la tîmple și dîndu-și părul la o parte se uită la el cu niște ochi hăituiți și plini de dezgust, ca și cum s-ar fi străduit să înțeleagă bine sensul adînc al scopului prezentat de el fragmentar.

- Deocamdată nu te mai gîndi la nimic, înger scump, decît la jertfa pe care ți-o pun la picioarele dragi, dinaintea cărora m-aș prosterna în țărînă să le pot acoperi cu sărutări, ca un sălbatic. Iată omagiul fidelității mele adus după moarte memoriei scumpului meu nepot. Inima mea e la picioarele dumitale. Calcă peste ea.

Făcu o mișcare din mîini, ca și cum ar fi aruncat ceva prețios pe pămînt.

- Iată vina mea de neispășit pentru că te ador. Disprețuiește-o !

Cu un gest asemănător.

- Iată rezultatele caznelor mele, de-a lungul a șase luni chinuitoare, în urma unei răzbunări drepte. Sfărîmă-le !

Reptînd același gest.

- Iată trecutul și prezntul vieții mele inutile. Iată nimicnicia inimii și a sufletului meu. Iată tihna mea, iată deznădejdea-mi. Calcă peste ele și fă-le una cu țărîna, dar fii a mea, chiar de-ar fi să mă urăști de moarte !

Cumplita vehemență a acestui om, ajunsă acum la culme, o înfricoșă într-atît pe Rosa, încît spulberă vraja care o ținuia locului. Porni în fugă spre verandă, dar într-o clipă Jasper veni lîngă ea, vorbindu-i la ureche.

— Rosa, sînt din nou stăpîn pe mine, vezi, merg lîngă dumneata, calm, spre casă. Voi aștepta un semn de încurajare și de speranță. Nu voi lovi prea curînd. Dă-mi o dovadă oricît de măruntă, că mă asculți.

Supunîndu-se constrîngerii, ea făcu o mișcare ușoară cu mîna.

— Nici un cuvînt la nimeni, altminteri se produce catastrofa, la fel de sigur precum noaptea urmează zilei. Mai dă-mi o dovadă că mă asculți.

Aceeași mișcare din mînă.

— Te iubesc, te iubesc... te iubesc ! Dacă ar fi să mă înlături acum — dar cum vei face asta — în veci nu vei scăpa de mine. Nimeni nu va putea vreodată veni între noi. Te voi urmări pînă la moarte !...

Slujnica ieși să-i deschidă poarta ; el o salută liniștit, scoțîndu-și pălăria, și se îndreptă, fără a trăda mai multă emoție decît se deslușea pe efigia domnului Sapsea-tatăl, de peste drum.

Rosa leșină urcînd scările. A fost purtată cu grijă pînă în odaia ei și așezată în pat.

— Vine furtuna, spuneau slujnicele, căldura și aerul înăbușitor au dat-o gata, drăguța de ea... nici nu-i de mirare.

Toată ziulica slujnicele au simțit dureri în genunchi.

FUGA

De îndată ce Rosa își reveni în simțiri, toate amănuntele de la recenta întrevedere cu Jasper i se perindau în fața ochilor. Avea impresia că a urmărit-o chiar și în starea de insensibilitate în care se afla și nici o clipă măcar nu-și pierduse cunoștința celor spuse de el cu acest prilej.

Înfricoșată cum era, nu știa ce să facă.

Trebuia să fugă de acest om îngrozitor, iată singurul gînd limpede care-i stăruia în minte.

Dar unde să-și găsească refugiul și cum să plece de aici ?

Despre spaima pricinuită de el nu suflase nici un cuvînt altcuiva decît Helenei. Dacă se ducea la Helena să-i povestească cele petrecute, acest act ar fi putut atrage după sine un rău ireparabil, despre care Jasper o amenințase că avea forța, iar ea știa că lui nu-i lipsea nici voința, de a-l săvîrși.

Cu cît răutatea cantorului lua aspecte mai înfricoșătoare în mintea și închipuirea ei tulburată, răspunderea pe care o avea i se părea cu atît mai alarmantă, înțelegînd că o greșeală oricît de neînsemnată din partea ei, fie că acționa acum ori mai tîrziu, ar fi dezlănțuit turbarea lui Jasper împotriva fratelui Helenei.

De-a lungul ultimelor șase luni, spiritul Rosei fusese pradă unor frămîntări cumplite. O muncea o bănuială, pe jumătate înjghebată, și pe care nimănui n-o destăi-

nuise, care cînd îi ajungea pe buze gata-gata s-o dezvăluie, cînd se cufunda pînă în străfundul sufletului, cînd lua forme palpabile, cînd se risipea.

Afecțiunea puternică a lui Jasper pentru nepotul său, cît timp fusese în viață, și eforturile lui necurmate de a afla cum își găsise moartea — dacă murise cumva — erau lucruri atît de cunoscute prin partea locului, că nimeni nu părea să pună la îndoială buna lui credință.

Ea se întreba însă : „Sînt eu oare atît de păcătoasă încît să concep o păcătoșenie care altora nici prin gînd nu le-ar trece ?"

Apoi se gîndea : Bănuiala ivită în ea n-avea oare rădăcini în repulsia pe care i-o stîrnea Jasper, înainte ca faptul cu pricina să se fi petrecut ? Și dacă da, nu era aceasta o dovadă că bănuiala ei era neîntemeiată ?

Pe urmă Rosa reflectă. „Ce motiv putea să aibă ea să fi săvîrșit ceea ce îl învinuia ea ?"

Îi era rușine cînd își răspunse : „Ca să mă cîștige *pe mine* !" Își acoperi fața cu mîinile, de parcă pînă și gîndul de a întemeia crima pe o asemenea vanitate zadarnică ar fi fost o crimă aproape la fel de mare.

Își depăna în minte tot ce spusese Jasper în grădină, lîngă cadranul solar. Stăruise în a pune dispariția lui Edwin pe seama unui asasinat, mergînd astfel pe întreaga linie de conduită urmată de el, din momentul cînd a găsit ceasul și acul de cămașă. Dacă s-ar fi temut ca nu cumva misterul crimei să fie dat în vileag, oare n-ar fi încurajat el mai degrabă ideea unei dispariții voite ? Se încumetase să declare că dacă legăturile dintre el și nepotul său ar fi fost mai puțin trainice, l-ar fi îndepărtat „chiar și pe Edwin" de lîngă ea. Ar fi făcut el oare una ca asta, într-adevăr ? Spusese că i-ar pune la picioare rezultatul strădaniei celor șase luni jertfite cauzei unei răzbunări drepte. Ar fi făcut oare această declarație — și cu cîtă violență pătimașă — dacă n-ar fi fost decît un pretext ? Și-ar fi jertfit el, cu inima zdrobită, viața lui inutilă, tihna și deznădejdea lui ? Cel dintîi lucru pe care, credea el, ar fi fost gata să-l sacrifice pentru ea era fidelitatea față de scumpul lui nepot, după moarte. Desigur, aceste fapte se ridicau cu oarecare forță

împotriva unei închipuiri pe care abia dacă îndrăznea să o profere. Și totuși, era un om teribil!

Pe scurt, sărmana fată (căci ce putea ști ea despre mentalitatea unui criminal, cînd cei care studiază anume această problemă veșnic se înșeală, deoarece persistă în a căuta s-o pună pe același plan cu mentalitatea comună a oamenilor de rînd, în loc s-o socotească drept o monstruozitate, cu totul aparte), n-avea încotro, nu putea ajunge la altă concluzie decît aceea că Jasper *era* un om groaznic și că trebuia să fugă de el.

Ea fusese pentru Helena mai tot timpul un sprijin moral și o mîngîiere. Mereu o asigurase de credința ei deplină asupra nevinovăției fratelui său, de compasiunea ei pentru Nevile în nenorocirea în care se afla. Dar nu-l mai văzuse de cînd dispăruse Edwin Drood, iar Helena niciodată nu-i spusese un cuvînt în legătură cu mărturisirile lui făcute în fața domnului Crisparkle cu privire la Rosa, întîmplarea fiind, în parte, cunoscută pretutindeni. Pentru ea era fratele nefericit al Helenei și nimic mai mult. Asigurarea făcută în fața odiosului ei adorator era riguros adevărată, deși ar fi fost mai bine (acum își dădea seama) dacă se putea abține de a o face. Înfricoșată de Jasper cum era această făptură fermecătoare și delicată, gîndul că el aflase asta din gura ei nu-i dădea pace.

Dar unde să se ducă? Undeva... Oriunde, numai să scape de el... deși acesta nu era tocmai un răspuns la întrebarea pe care și-o punea. Undeva... oriunde, numai că trebuia să chibzuiască bine.

Pînă la urmă se hotărî să se ducă la tutorele ei, și asta numaidecît.

Sentimentul împărtășit Helenei, chiar în seara cînd și-au făcut primele destăinuiri, îi stătea ca o piatră pe suflet, sentimentul că nicăieri nu era în siguranță din pricina lui. I se părea că aici, chiar zidurile groase ale străvechii mănăstiri nu erau destul de solide pentru a stăvili urmărirea lui de nălucă — și că nici un raționament nu-i putea potoli groaza. Marasmul repulsiei care de atîta vreme pusese stăpînire asupra ei ajunsese acum la culme, într-un chip atît de întunecat, Simțea că Jasper ar fi

avut puterea să o încovoaie sub voința lui, ca sub imperiul unei vrăji.

Cînd să se îmbrace se uită pe fereastră — dar, chiar și acum, dînd cu ochii de cadranul solar, de care el se rezemase în vreme ce-i făcea declarații, simți că o trec fiori reci. Se trase înapoi de la geam, ca și cum Jasper ar fi învestit acest obiect cu cine știe ce însușiri sinistre, aparținînd firii lui.

Scrise în pripă un bilet domnișoarei Twinkleton, vestind-o că avea un motiv grabnic pentru a dori să-și vadă neîntîrziat tutorele, că plecase la el, rugînd-o în același timp pe buna domnișoară să nu se neliniștească, pentru că nu i se întîmplase nimic rău. Puse în grabă cîteva lucruri absolut necesare într-un geamantanaș, așeză biletul undeva la vedere și plecă, închizînd încetișor poarta în urma ei.

Era prima oară cînd se vedea singură, pînă și în Cloisterham, pe Strada Mare. Cunoscînd însă foarte bine toate drumurile de aici, se îndreptă în fugă spre colțul de unde pornea omnibuzul. Ajunse la timp, căci tocmai atunci pornea.

— Oprește și ia-mă și pe mine, Joe, te rog. Sînt nevoită să mă duc la Londra.

În mai puțin de un minut se și afla în drum spre gară, sub oblăduirea lui Joe. Ajunși acolo, Joe se ocupă de ea pînă se instală într-un vagon de tren ; îi aduse geamantanașul, de pareă cine știe ce cufăr uriaș era, greu de zeci de kilograme, ca să fi cutezat să și-l ridice singură.

— Ai putea trece, Joe, la întoarcere, pe la domnișoara Twinkleton să-i spui că m-ai văzut plecînd în condiții bune ?

— S-a făcut, dom'șoară.

— Te rog transmite-i gîndurile mele drăgăstoase, Joe.

— Bine, dom'șoară... „n-aș avea nimic împotrivă dacă mi le-ai transmite și mie !"

Dar ultima parte a frazei nu se mai auzi, o spusese în gînd.

Acum că se afla cu adevărat în drum spre Londra, Rosa avea răgazul să-și reia firul gîndurilor, întrerupt din pricina plecării în grabă. Indignarea ei, în urma declarației lui de iubire, era încă vie — i se părea că prin

această declarație ca fusese întinată și că nu și-ar fi putut spăla petele impurității decît apelînd la un om cinstit și sincer. Ideea asta o susținu un timp împotriva temerilor ei și-i confirmă hotărîrea luată în pripă. Dar pe măsură ce se întuneca și marele oraș se tot apropia, îndoiala, ca de obicei în asemenea cazuri, începuse să-i dea ghes.

Oare, la urma urmelor, nu făcuse un pas nesăbuit? Ce va spune domnul Grewgious? O să-l găsească oare la capătul acestei călătorii? Ce are să facă dacă nu dădea de el, ce se va alege de ea, singură, într-un oraș atît de straniu și de aglomerat? Nu era mai bine dacă rămînea să-l aștepte în Cloisterham, să-i fi dat întîi un sfat?

Dacă acum putea să se mai întoarcă, n-ar fi făcut-o cu inimă bună... Sumedenie de asemenea gînduri neplăcute o frămîntau, din ce în ce mai mult pe măsură ce se acumulau. În fine, trenul sosi la Londra; în jos se vedeau acoperișurile caselor, iar mai jos străzile zgrunțuroase cu lampadarele încă neaprinse, în acea seară de vară luminoasă și toridă.

„Domnul Hiram Grewgious, Staple Inn, Londra", iată tot ce știa Rosa despre destinația ei, destul ca să se urce într-o birjă care s-o ducă pe niște străzi zgrunțuroase și largi ca niște deșerturi, unde lumea se îngrămădea pe la colțurile curților și ale drumurilor lăturalnice să respire puțin aer curat, unde alții, mulți la număr, mergeau făcînd un zgomot mizerabil de monoton, tîrșiindu-și picioarele pe pietrele înfierbîntate ale pavajului și unde oamenii și tot ce-i înconjurau aveau un aspect atît de zgrunțuros și de șleampăt!

Ici și colo se auzea muzică — dar care nu înveselea cîtuși de puțin situația. Nici flașneta nu îmbunătățea starea de lucruri, iar toba cea mare nu spulbera necazurile. La fel și clopotele bisericilor, care se auzeau ici și colo, păreau să stîrnească ecourile de pe fețele cărămizilor și praful de peste tot. Cît despre instrumentele de suflat, vlăguite, parcă le-ar fi plesnit inimile tînjind după viața la țară.

Vehiculul cu zurgălăi, unde se afla Rosa, opri în cele din urmă la o poartă încuiată repede, ce părea să aparțină

cuiva care se dusese să se culce o dată cu găinile și care se temea de spărgători.

După ce dădu drumul trăsurii, bătu sfioasă în poartă ; i se îngădui să intre, cu geamantanaș cu tot, de către un paznic.

— Domnul Grewgious locuiește aici ?

— Domnul Grewgious locuiește colo, domnișoară, rosti paznicul, arătînd cu degetul, ceva mai departe.

Rosa se duse așadar ceva mai departe, și, cînd ceasurile băteau ora zece, se afla pe scările din fața clădirii cu inițialele P.J.T., întrebîndu-se ce semnificație puteau avea.

Condusă de numele domnului Grewgious scris pe perete, urcă scările și bătu încetișor, o dată și de mai multe ori. Dar nu răspundea nimeni și clanța ușii cedînd cînd apăsă pe ea, Rosa intră și dădu cu ochii de tutorele ei stînd pe pervazul unei ferestre cu geamul deschis. O lampă cu abajur ardea pe o masă dintr-un ungher.

Rosa se apropie de el în semiobscuritatea încăperii. El o recunoscu și exclamă, cu glas scăzut :

— Cerule mare !

Rosa se aruncă de gîtul lui, izbucnind în lacrimi, apoi el rosti, răspunzînd îmbrățișării :

— Copila mea, copila mea ! Mi se părea că o văd pe maică-ta !... Și cînd colo, cine, cine ! adăugă plin de bunăvoință. Dar ce s-a-ntîmplat, draga mea ? Ce te-a adus aici ? Cine te-a adus aici ?

— Nimeni. Am venit singură.

— Vai de mine ! exclamă domnul Grewgious. Ai venit singură ! De ce nu mi-ai scris ca să vin să te iau ?

— N-am avut cînd. Am luat subit o hotărîre. Sărmanul, sărmanul Eddy !

— Ah, bietul băiat, bietul băiat !

— Unchiul lui mi-a făcut declarații de dragoste. Nu mai puteam îndura, spuse Rosa, deodată, podidind-o lacrimile și lovind cu piciorușul în dușumea. Tremur de groază cînd îl văd pe omul ăsta. Am venit la mata să mă aperi pe mine, pe noi toți de el, dacă vrei !

— Vreau ! strigă domnul Grewgious, cu un elan neașteptat de uimitoare energie. Naiba să-l ia !

Cerul să-i năruie planurile !
Și trucurile ticăloase să-i dejoace !

Asupra ta nădejdile pogoare
Din nou blestemat fie !

După această ieșire cît se poate de neobișnuită, domnul Grewgious, scos din răbdări, începu să măsoare odaia în lung și în lat. După toate aparențele, nu s-ar fi putut spune dacă era un acces de entuziasm loial ori de defăimare gata de luptă.

Se opri și zise, ștergîndu-și fața :

— Scuză-mă, draga mea, dar te vei bucura auzind că mă simt mai bine. Nu-mi mai vorbi nimic despre asta acum, criza s-ar putea să mă apuce din nou. Ai nevoie de odihnă și să te-nveselești. Care a fost ultima masă pe care ai luat-o înainte de plecare ? Gustarea de dimineață, prînzul, ceaiul de după-amiază sau cina ? Ce-ai vrea să servești ? Gustarea de dimineață, prînzul, ceaiul de după-amiază ori cina ?

Afecțiunea plină de duioșie și respect cu care, într-un genunchi, o ajuta să-și scoată pălăria și să-și desprindă fruntea păr încurcat în ea, era ceva de-a dreptul cavaleresc. Cine oare, cunoscîndu-l superficial, s-ar fi așteptat să aibă de-a face cu cavalerism — și încă veritabil, nu de ochii lumii — din partea domnului Grewgious ?

— Să nu uităm că trebuie să te și odihnești, continuă el ; vei căpăta cea mai drăguță cameră la Furnival, va trebui să avem grijă și de dichisuri, toate ți le va procura cea mai bună cameristă din hotel, care va avea puteri nelimitate.. prin expresia asta înțeleg și cheltuieli nelimitate... Dar aici ce-i, un geamantan ? Se uită la bagajul ei cu multă atenție, la drept vorbind așa se și cuvenea ca să-l poată deslușì în semiobscuritatea odăii. Asta ți-e toată averea, draga mea ?

— Da, domnule, atît am adus cu mine.

— Nu prea ai adus cine știe ce, rosti domnul Grewgious cu candoare, deși totul e admirabil calculat ca să cuprindă provizia de o zi pentru un canar. Nu cumva ai adus și vreun canar ?

Rosa zîmbi și clătină din cap.

— Dacă aduceai, ar fi fost binevenit, glăsui domnul Grewgious, și cred că s-ar bucura să stea într-o colivie atîrnată afară de un cui ; s-ar fi luat la întrecere cu

vrăbiile din Staple Inn, a căror interpretare muzicală, trebuie să recunoaștem, nu e la înălțimea intențiilor lor. Exact cazul cu mulți dintre noi ! Dar nu mi-ai spus, draga mea, ce masă vrei să servești. Ce-ar fi să iei cîte puțin din toate ?

Rosa îi mulțumi și îi răspunse că n-ar putea să ia decît o ceașcă de ceai. Domnul Grewgious, după ce ieși și intră de cîteva ori, în grabă, ca să menționeze diferite articole suplimentare, precum marmeladă, ouă, salată de cardama, pește sărat, șuncă afumată la grătar, dădu o fugă, cu capul gol, pînă la hotelul Furnival de peste drum, pentru unele dispoziții. Puțin după aceea, totul era pus în practică și se așternu masa.

— Domnul fie binecuvîntat ! exclamă domnul Grewgious, așezînd lampa pe masă și luînd loc în fața Rosei. Ce senzație nouă pentru un biet holtei bătrîn și dintr-o bucată ca mine, zău !

Sprîncenele expresiv arcuite ale Rosei îl întrebau ce voia să spună.

— Senzația de a fi în prezența unei creaturi dulci și tinere care face ca totul să strălucească splendid în jur, care pare să picteze, să împodobească, să poleiască în aur această încăpere, dîndu-i un aer triumfal, rosti domnul Grewgious. Ah, bietul de mine !... bietul de mine !

Deoarece în oftatul lui era ceva jalnic, Rosa se încumetă să-l atingă ușor cu vîrful degetelor ei micuțe.

— Mulțumesc, draga mea, spuse domnul Grewgious. Amin ! Ei, acum, hai să stăm de vorbă !

— Aici locuiți totdeauna, domnule ? întrebă Rosa.

— Da, draga mea.

— Și totdeauna singur ?

— Totdeauna singur, numai că zilnic sînt în compania unui domn pe nume Bazzard, secretarul meu.

— *El* nu locuiește aici ?

— Nu, după orele de birou pleacă. De altfel, acum nu funcționează, și un alt birou de la parter, cu care am legături de afaceri, îmi trimite un înlocuitor. Ar fi însă extrem de greu să-l înlocuiesc definitiv pe Bazzard.

— Trebuie să țină mult de tot la dumneavoastră, spuse Rosa.

— Dacă ar fi așa, atunci își stăpînește foarte bine sentimentele, replică domnul Grewgious, după ce rămase puțin pe gînduri... dar mă cam îndoiesc de asta. Nu, nu ține în mod deosebit la mine. Vezi, el nu e mulțumit, bietul băiat.

— De ce nu e mulțumit ? întrebă ea, firește.

— Nu-i place ce face, spuse domnul Grewgious, pe un ton foarte misterios.

Sprîncenele Rosei căpătară din nou expresia lor de perplexitate interogativă.

— Așa de puțin îi place ce face, continuă domnul Grewgious, încît tot timpul simt că trebuie să-i cer scuze. Iar el simte (deși nu pomenește nimic despre acest lucru) că așa se și cuvine să fac.

Domnul Grewgious devenise atît de enigmatic, încît Rosa nu știa ce să spună mai departe. În timp ce reflecta la aceasta, domnul Grewgious strigă pentru a doua oară :

— Hai să stăm de vorbă. Discutăm despre domnul Bazzard. Există un secret, de altfel secretul domnului Bazzard ; dar prezența încîntătoare a celei de la masa mea mă face atît de neobișnuit de expansiv, încît simt că trebuie să-l dau în vileag ca pe o confidență inviolabilă. Ce crezi că a făcut domnul Bazzard ?

— Vai de mine ! exclamă Rosa, trăgîndu-și scaunul puțin mai aproape, cu gîndul la Jasper, nimic înspăimîntător, sper ?

— A scris o piesă de teatru, rosti domnul Grewgious, mai mult în șoaptă, dar pe un ton solemn. O tragedie.

Rosa părea ușurată.

— Și nimeni, reluă domnul Grewgious, pe același ton, într-un fel sau altul, n-o va auzi și nici nu i-o va reprezenta.

Rosa părea dusă pe gînduri, dădu încet din cap, ca și cum ar fi vrut să spună : „Tot ce se poate, dar de ce ?"

— Eh, știi... rosti domnul Grewgious, *eu* unul n-aș fi în stare să scriu o piesă de teatru.

— Nici chiar una proastă, domnule ? se miră Rosa cu naivitate, sprîncenele din nou puse în acțiune.

— Nu. Dacă aș fi condamnat la moarte prin decapitare, iar în momentul cînd ar trebui să mi se taie capul ar sosi un mesager cu grațierea condamnatului Grewgious, cu condiția să scrie o piesă, cred că aș fi nevoit să pun gîtul pe butuc și să-l rog pe călău să treacă la treabă... adică, adăugă domnul Grewgious, ducînd mîna la beregată, să-mi facă de petrecanie.

Rosa reflecta parcă la ce ar face ea dacă s-ar afla într-o asemenea situație stînjenitoare.

— Prin urmare, continuă domnul Grewgious, domnul Bazzard ar avea totdeauna sentimentul inferiorității mele față de el; dar fiindcă eu sînt șeful lui, știi, lucrurile se complică.

Domnul Grewgious clătină din cap cu un aer serios, de parcă ar fi socotit ofensa prea de oaie, după cum el însuși lăsa să se înțeleagă.

— Dar cum se face că-i sînteți șef, domnule? întrebă Rosa.

— E o întrebare firească, rosti domnul Grewgious. Păi, hai să discutăm. Domnul Bazzard-tatăl, fiind fermier în Norfolk, s-ar fi năpustit asupra lui, furibund, cu îmblăciul, cu furca de fîn sau cu orice altă unealtă de agricultură, putînd sluji drept armă de asalt, dacă ar fi avut cît de cît bănuiala că feciorul lui ar fi scris o piesă de teatru. Așa se face că într-o zi fiul, aducîndu-mi arenda pe care o primesc din partea tatălui său, mi-a împărtășit în taină, declarînd că s-a hotărît să dea frîu liber talentului său, și că-l păștea primejdia de a muri de foame, dar că nu pentru asta era el pe lume.

— Ca să dea frîu liber talentului său, domnule?

— Da, draga mea, zise domnul Grewgious, nu ca să moară de foame. Cu neputință de tăgăduit punctul de vedere, anume că domnul Bazzard nu era pe lume ca să moară de foame și domnul Bazzard a arătat apoi că ar fi fost de dorit să intervin între el și un destin atît de nepotrivit față de menirea lui. Așa se face că domnul Bazzard a ajuns secretarul meu, și-și dă perfect de bine seama de acest lucru.

— Îmi pare bine că e recunoscător, rosti Rosa.

— Dar n-am vrut să spun tocmai asta, draga mea. Vreau să spun că el își dă seama, are sentimentul de-

gradării. Mai sînt și alți oameni de geniu cu care domnul Bazzard a făcut cunoștință ; și ei au scris tragedii de care de asemenea nimeni n-a vrut să audă, nici în ruptul capului, să i le pună în scenă. Aceste spirite alese își dedică piesele unii altora, în termenii cei mai elogioși. Domnul Bazzard a fost obiectul unei asemenea dedicații. Ei bine, știi că pînă acum *mie* nimeni nu *mi-a* dedicat vreo piesă de teatru ! ?

Rosa îi aruncă o privire care părea să exprime cît de mult i-ar fi plăcut să-l vadă destinatarul a o mie de dedicații.

— Fapt care, natural, îl ricîie pe domnul Bazzard, continuă domnul Grewgious. Cu mine e uneori foarte sec, și atunci simt că rumegă în sinea lui : „Nătărăul ăsta e stăpînul meu ! Un tip care n-ar putea scrie o tragedie nici cînd ar fi vorba să-și salveze capul, și căruia nimeni nu i-a dedicat o asemenea operă însoțită de cele mai măgulitoare urări asupra poziției înălțătoare pe care ar cîștiga-o în ochii posterității !" Foarte neplăcut ! Foarte neplăcut ! În orice caz, cînd îi dau dispoziții, totdeauna reflectez înainte : „Poate cutare lucru n-are să-i fie pe plac", sau „Poate că îmi ia în nume de rău dacă îi cer cutare lucru". Așa se face că ne înțelegem foarte bine. Zău, mai bine decît m-aș fi așteptat.

— Și numele acestei tragedii, domnule ? întrebă Rosa.

— Absolut între noi, răspunse domnul Grewgious, are un nume îngrozitor de potrivit. Se intitulează *„Chimpele anxietății"*. Dar domnul Bazzard speră — la fel și eu — că pînă la urmă va fi publicată.

Era lesne de ghicit că domnul Grewgious istorisise astfel povestea domnului Bazzard de la un capăt la altul, cel puțin atît ca o destindere pentru starea sufletească a pupilei sale, preocupată de motivul care o adusese aici, dar și ca un fel de a-și satisface înclinația lui naturală de a fi sociabil și comunicativ.

— Ei, și acum, draga mea, spuse el atunci, dacă nu ești prea obosită să mă pui mai la curent cu cele întîmplate astăzi — dar numai dacă te simți absolut în stare — te-aș asculta bucuros. Aș putea să diger mai bine faptele dacă mă culc cu ele în gînd la noapte.

Rosa, mai calmă acum, îi înfățișă de-a fir-a-păr întrevederea ei cu Jasper.

Domnul Grewgious își trecuse deseori mîna peste creștetul capului în timpul povestirii și o rugă să-i repete părțile referitoare la Helena și Neville.

Cînd Rosa termină, el rămase o vreme pironit în scaun, grav, tăcut, dus pe gînduri.

— Mi-ai istorisit limpede, a fost singura lui observație, și sper că te afli în tihnă aici; din nou se netezi pe creștet. Uite, draga mea, adăugă el, conducînd-o spre geamul deschis, acolo locuiesc ei ! Vezi, colo, la ferestrele acelea de jos, neluminate.

— M-aș putea duce mîine la Helena ? întrebă Rosa.

— Aș dori să mai reflectez asupra acestei întrebări la noapte, răspunse, nehotărît. Dar dă-mi voie să te conduc la culcare, căci trebuie că ai mare nevoie de somn.

Drept care, domnul Grewgious o ajută să-și pună pălăria din nou, luă subsuoară geamantănașul cu totul insuficient pentru satisfacerea nevoilor terestre și, prinzînd-o de mînă (cu o anumită stîngăcie ceremonioasă de parcă aveau să atace pașii de la un menuet), o trecu peste drum de Holborn, pînă în incinta hotelului Furnival. Acolo, el o dădu în grija cameristei-șefe, investită cu puteri nelimitate, și spuse că în timp ce va urca să-și vadă camera, el are să aștepte jos, în caz că ar dori să și-o schimbe, sau poate ar avea nevoie de ceva.

Odaia Rosei era aerisită, curată, confortabilă, aproape veselă.

Camerista învestită cu puteri nelimitate aduse la îndemînă tot ce fusese omis să se pună în geamantănaș (adică tot ce i-ar fi trebuit ei eventual).

Rosa coborî sprintenă scările numeroase spre a-i mulțumi tutorelui ei că avusese grijă de toate, cu atita afecțiune.

— Cîtuși de puțin, draga mea, spuse domnul Grewgious, încîntat la culme, cu trebuie să-ți mulțumesc pentru încrederea ta fermecătoare și pentru fermecătoarea ta companie. Gustarea de dimineață îți va fi servită într-un salonaș drăguț, intim și grațios (potrivit pentru tine) iar eu am să vin la tine mîine la zece dimineața Sper că nu te simți prea înstrăinată în acest lăcaș străin.

— O, nu, mă simt în siguranță !

— Da, poți fi sigură că scările sînt ignifuge, rosti domnul Grewgious, și că orice izbucnire a acestui element devastator ar fi observată și stăvilită de către paznici.

— Nu asta voiam să spun, replică Rosa, voiam să spun că mă simt în siguranță în privința lui...

— Există o poartă solidă — prevăzută cu gratii de fier — care să-l oprească de a intra, zise domnul Grewgious, zîmbind. Hotelul Furnival este în afara oricărei primejdii de foc, cu o pază specială, bine luminat, iar *eu* locuiesc peste drum !

În calitatea lui de cavaler rătăcitor, viteaz, în căutare de peripeții, el credea, pare-se, că această ultimă protecție era absolut suficientă. În același spirit, cînd ieși, spuse portarului :

— Dacă cineva care locuiește în hotel s-ar oferi să trimită pe cineva pînă la mine, peste drum de aici, noaptea — un galben este pregătit pentru solie.

După care, se plimbă afară, încoace și încolo, pe dinaintea porții cu gratii de fier, vreme cam de o oră, făcîndu-și oarecari griji ; din cînd în cînd se uita înăuntru printre gratii, de parcă ar fi pus o porumbiță pe o cracă cocoțată sus, într-o cușcă de lei, și era muncit de gîndul că are să cadă cumva de-a berbeleacul.

O RECUNOAȘTERE

Nimic nu se petrecu noaptea aceea, care să facă să dea din aripi porumbița obosită ; ea se trezi cu puteri noi.

Ceasul bătea ora zece dimineața cînd domnul Grewgious veni însoțit de domnul Crisparkle, care pornise la drum după o săritură în rîul din Cloisterham.

— Domnișoara Twinkleton era așa de neliniștită, domnișoară Rosa ! explică el. A dat fuga la mama și la mine, cu biletul dumitale în mînă, atît de uimită, că, pentru a o potoli, m-am oferit să plec cu primul tren pe care-l puteam prinde dimineața. Atunci aș fi vrut să fi venit la mine, dar acum cred că ai făcut cel mai bine ducîndu-te la tutorele dumitale.

— M-am gîndit la dumneavoastră, rosti Rosa, dar casa parohială e atît de aproape de el...

— Înțeleg, era și firesc.

— I-am relatat domnului Crisparkle, interveni domnul Grewgious, tot ce mi-ai povestit aseară, draga mea. Ar fi trebuit desigur să-i fi scris numaidecît, dar sosirea lui a fost cît se poate de oportună. Foarte amabil din partea lui că a venit, cu atît mai mult cu cît abia plecase de aici.

— Ați stabilit, întrebă Rosa, adresîndu-se amîndurora, ce trebuie de făcut pentru Helena și fratele ei ?

— A, da, într-adevăr, rosti domnul Crisparkle, sînt pe drept cuvînt uimit. Dacă pînă și domnul Grewgious,

care are mai multă experiență ca mine, și care se află cu o noapte întreagă de chibzuială înaintea mea, și tot așa nedecis este, atunci cum ar trebui să fiu eu?

În clipa aceea slujitoarea cu puteri nelimitate vîrî capul pe ușă — după ce ciocănise și i s-a îngăduit să se înfățișeze — anunțînd că un domn dorea să spună cîteva cuvinte unui alt domn pe nume Crisparkle, dacă un asemenea domn există cumva, iar dacă nu există, atunci își cere scuze pentru deranj.

— Domnul de care vorbești e aici, zise domnul Crisparkle, dar e ocupat acum.

— E un domn oacheș? interveni Rosa, retrăgîndu-se dinapoia tutorelui ei.

— Nu, domnișoară, are părul mai mult castaniu.

— Ești sigură că n-are păr negru? întrebă Rosa, prinzînd curaj.

— Absolut sigură, domnișoară. Păr castaniu și ochi albaștri.

— Poate, insinuă domnul Grewgious, cu obișnuita lui precauție, ar fi bine să-l vedem, domnule părinte, dacă n-ai nimic împotrivă. Cînd te afli la ananghie, niciodată nu știi de unde sare iepurele. Iată unul din principiile mele de afaceri: în asemenea situație să fii cu ochii în patru, tot timpul, pretutindeni. Aș putea să vă povestesc o anecdotă în această ordine de idei, dar ar fi prematur.

— Dacă domnișoara Rosa îmi îngăduie, atunci să poftească domnul acela, rosti domnul Crisparkle.

Nou-venit se scuză, cu o politețe directă, dar plină de modestie, văzînd că domnul Crisparkle nu era singur; apoi se întoarse spre domnul Crisparkle și, zîmbind, îi puse o întrebare neașteptată:

— Cine sînt eu?

— Dumneata ești domnul pe care l-am văzut fumînd sub copaci în Staple Inn, acum cîteva minute.

— Așa e. Acolo v-am văzut și eu. Dar de fapt cine sînt?

Domnul Crisparkle își concentră atenția pe obrazul frumos și foarte bronzat al acestuia. Imaginea unui băiețaș plecat cîndva îi răsări parcă în minte, treptat-treptat și nedeslușit.

Tînărul observă că primele licăriri de amintire luminau chipul clericului și, din nou zîmbind, spuse :

— Ce vrei să servești azi la gustarea de dimineață ? Parcă ai fi stors de vlagă.

— Stai puțin ! exclamă domnul Crisparkle, ridicînd mîna dreaptă. Mai lasă-mă o clipă !... Tartar !

Cei doi dădură mîna cu cea mai mare cordialitate și gestul părea să nu se mai termine, și, fiind englezi, își puseră mîinile unul pe umărul celuilalt, privindu-se vesel în față.

— Vechiul meu discipol ! spuse domnul Crisparkle.

— Vechiul meu dascăl ! spuse domnul Tartar.

— Dumneata m-ai salvat de la înec ! adăugă domnul Crisparkle.

— După care v-ați apucat de înot, amintiți-vă !

— Domnul să te binecuvînteze ! rosti domnul Crisparkle.

— Amin, zise domnul Tartar.

Apoi din nou își strînseră mîna cît se poate de cordial.

— Închipuiți-vi-l — exclamă domnul Crisparkle cu ochi scînteietori — domnișoară Rosa Bud și dumneata, domnule Grewgious, închipuiți-vi-l pe domnul Tartar, pe atunci cel mai fîrav dintre elevii mei, aruncîndu-se în apă după mine, prinzînd cogeamite bărbatul, prinzîndu-mă, zic, de păr și ieșind la mal cu mine ca un uriaș al apelor.

— Închipuiți-vă, n-am vrut să-l las să se scufunde, zise domnul Tartar, deși eram elevul său. Ce-i drept e drept, mă proteja, cum nu se putea mai bine și-mi era și cel mai apropiat prieten, el s-a purtat cu mine mai cumsecade decît toți profesorii laolaltă, și dintr-o pornire nechibzuită aș fi fost în stare, dacă nu-l salvam, să fi pierit o dată cu el.

— Hm ! Îngăduie-mi, domnule, de a avea cinstea, rosti domnul Grewgious, înaintînd spre el cu mîna întinsă — căci este o adevărată cinste pentru mine și sînt mîndru de-a face cunoștință cu dumneata. Sper că n-ai răcit în apă. Să sperăm că n-ai suferit din pricină c-ai înghițit prea multă apă. Cum te-ai simțit apoi ?

Era evident că domnul Grewgious nu prea știa ce vorbește, deși părea la fel de evident că voia să spună ceva deosebit de amical și de măgulitor.

„Dacă cerul, gîndea Rosa, ar fi trimis un băiat deopotrivă de curajos și îndemînatic în ajutorul sărmanei mele mame ! Unul ca el, care să fi fost pe atunci la fel de sprinten și de tînăr !"

— N-aș vrea să mi se aducă vreun compliment pentru ceea ce vă voi spune, dar cred că mi-a venit o idee — îi vesti domnul Grewgious, măsurînd cu pași mărunți încăperea, o dată sau de două ori de la un capăt la altul, în chip atît de neașteptat și de inexplicabil, încît toți se uitau la el surprinși, neștiind dacă se înăbușea ori i se pusese un cîrcel — *cred* că mi-a venit o idee. Nu cumva am avut plăcerea să fi văzut numele domnului Tartar, ca fiind locatarul apartamentului din partea superioară a casei de lîngă cea din colț ?

— Da, domnule, încuviință domnul Tartar. Pînă aici aveți dreptate.

— Pînă aici am dreptate, repetă domnul Grewgious. Să trecem pe răboj — ceea ce și făcu, trăgînd o linie cu degetul mare de la dreapta pe cel de la stînga. — Nu cumva știi, din întîmplare, numele vecinului dumitale din apartamentul de alături, de cealaltă parte a zidului mijlocitor ?

Domnul Grewgious veni foarte aproape de domnul Tartar, ca să nu piardă, miop fiind, nimic din expresia chipului său.

— Landless, zise acesta.

— Să trecem și asta pe răboj, rosti domnul Grewgious, pornind din nou prin cameră, și, cînd se întoarse, adăugă : Nu-l cunoști personal, presupun, domnule ?

— Oarecum.

— Să trecem și asta pe răboj, glăsui domnul Grewgious, măsurînd iarăși încăperea și, cînd reveni, spuse : Și în ce fel îl cunoști, domnule Tartar ?

— Mi s-a părut un tînăr într-o situație dificilă și i-am cerut voie să ude florile — într-o zi, două — pînă la el, adică să-mi extind grădina de flori pînă la ferestrele lui.

— Vreți să aveți amabilitatea de a lua loc, zise domnul Grewgious. *Am* o idee !

Se supuseră cu toții, domnul Tartar mai puțin dispus ca oricare, pentru că se simțea străin.

Domnul Grewgious se așeză în centrul cercului și își puse mîna pe genunchi, după care expuse ideea ca de obicei, făcînd impresia că o învățase pe de rost.

— Încă nu-mi dau seama dacă ar fi prudent, în împrejurările actuale, să stabilim comunicații deschise între ființa fermecătoare, aici de față, și domnul Neville sau domnișoara Helena. Știu, din anumite motive, că unul din prietenii noștri din partea locului (asupra căruia, în treacăt fie zis, cer din toată inima să i se arunce afurisenia, cu permisiunea binevoitoare a preasfîntului meu prieten) se furișează ici și colo, dînd tîrcoale prin preajmă. Cînd nu spionează el însuși, are pesemne vreun agent care se ascunde pe aici, în persoana unui paznic, a unui portar sau a cine știe cărui trepăduș de acest soi de prin Staple Inn. De altminteri, domnișoara Rosa dorește, lucru cît se poate de firesc, să-și vadă prietena, domnișoara Helena, și pare important ca măcar domnișoara Helena (dacă nu și frate-su, prin ea) să afle în particular, din gura domnișoarei Rosa, ce s-a întîmplat și despre amenințările făcute. Sînt eu oare aprobat, în general, cu privire la opiniile expuse ?

— Sînt întru totul de acord, rosti domnul Crisparkle, care era numai urechi.

— Ca și mine, fără îndoială — adăugă domnul Tartar, zîmbind — dacă le-aș fi înțeles,

— Foarte bine. Cît se poate de amabil din partea dumitale, domnule, rosti domnul Grewgious. Ne vom bizui în întregime pe dumneata, dacă ne vei face hatîrul să ne îngădui. Ei bine, dacă amicul nostru cu pricina ar avea un agent prin partea asta, este destul de limpede că un asemenea ins n-ar putea supraveghea decît camerele ocupate de domnul Neville. Pe baza rapoartelor date amicului cu pricina despre cei care intră și ies de acolo, prietenul cu pricina ar trebui să determine singur, după cunoștințele lui anterioare, identitatea celor semnalați. De nicăieri nu se poate supraveghea mai bine cartierul Staple Inn, de nicăieri nu pot fi observați mai bine cei care vin și pleacă din locuințele de peste drum, ca din casa mea.

- Încep să înțeleg ce urmărești, spuse domnul Crisparkle, și apreciez cu prisosință prudența dumitale.

— Nu trebuie să mai repet că nu știu încă nimic despre de ce și cum, interveni domnul Tartar, dar și eu înțeleg ce urmăriți, așa că îngăduiți-mi să vă spun că locuința mea vă stă la dispoziție de bunăvoie.

— Perfect ! strigă domnul Grewgious, netezindu-se triumfător pe cap. Acum cu toții am priceput planul. Ai înțeles și tu, draga mea ?

— Cred că da, zise Rosa, roșind puțin cînd domnul Tartar se uită repede spre ea.

— Iată cum facem, traversezi Staple Inn împreună cu domnul Crisparkle și domnul Tartar, preciză domnul Grewgious ; eu am să mă învîrt pe aici ca de obicei. Tu urci cu acești domni în apartamentul domnului Tartar, te uiți la florile din grădina domnului Tartar ; aștepți acolo pînă apare domnișoara Helena sau îi dai de știre că te afli în imediata apropiere. Comunici cu ea direct fără ca vreun spion să aibă habar.

— Tare mă tem că o să fiu...

- Ce-o să fii, draga mea ? întrebă domnul Grewgious, văzînd că ea șovăie. Nu cumva ești speriată ?

— Nu, nu-i vorba de asta, răspunse Rosa, sfioasă. Mă tem că o să fiu un deranj pentru domnul Tartar. S-ar părea că punem stăpînire pe locuința domnului Tartar ca și cum ne-ar aparține.

— Cituși de puțin, replică domnul Tartar, dimpotrivă, aș socoti-o înfrumusețată pentru totdeauna de-acum încolo, dacă vocea dumneavoastră ar răsuna măcar o dată înăuntru.

Rosa, neștiind prea bine ce să răspundă, lăsă ochii în jos și întorcîndu-se spre domnul Grewgious îl întrebă ascultătoare dacă putea să-și pună pălăria pe cap.

Domnul Grewgious fiind de părere că era cel mai bun lucru pe care-l putea face, fata ieși din încăpere în acest scop.

Domnul Crisparkle profită de ocazie ca să-i facă domnului Tartar o expunere succintă a situației grele în care se află Neville și sora sa, avînd timp destul de mult, pentru că, din întîmplare, aranjatul pălăriei necesita oarecare răgaz.

Domnul Tartar oferi brațul Rosei, iar domnul Crisparkle mergea, la oarecare distanță, în fața lor.

„Sărmanul... sărmanul Eddy!" gîndea Rosa în clipele acelea.

Domnul Tartar gesticula cu mîna dreaptă, aplecîndu-se spre Rosa și vorbind cu însuflețire.

„Nu era nici atît de viguros și nici atît de ars de soare cînd l-a salvat pe domnul Crisparkle, își spuse Rosa aruncîndu-i o privire, dar chiar și atunci trebuie să fi fost foarte curajos și hotărît."

Domnul Tartar îi povesti că fusese cîndva marinar și că umblase peste tot, ani și ani de-a rîndul.

— Cînd vă veți întoarce pe mare ? întrebă Rosa.

— Niciodată.

Rosa se întreba ce-ar fi spus fetele dacă ar fi putut s-o vadă traversînd strada aceea spațioasă la brațul unui marinar. Își închipuia că trecătorii trebuie s-o fi socotit foarte micuță și foarte neajutorată, în comparație cu bărbatul puternic care ar fi fost în stare s-o prindă în brațe și s-o poarte fără să se odihnească cale de mile în șir, ferind-o de orice primejdie.

Își spunea, de asemenea, că ochii lui albaștri și ageri i-ar fi slujit parcă să pîndească pericolul de la depărtare, să vegheze fără a da înapoi, pe măsură ce s-ar fi apropiat.. Cînd se întîmpla să-i întîlnească ochii, Rosa avea impresia că și Tartar gîndea ceva despre ochii *ei*.

Asta o cam tulbură pe Rosebud.

Așa se explică de ce, mai tîrziu, niciodată n-a știut exact cum a urcat ea (cu ajutorul său) pînă la grădina lui suspendată, și cum i s-a părut atunci că se află într-o țară a minunilor, unde, ca în acea țară, florile se desfăceau subit, la capătul unor tije de fier vrăjite.

Fie ca aceste flori să-și deschidă de-a pururi petalele,

LUCRURILE SE COMPLICĂ

Odăile unde locuia domnul Tartar erau cele mai îngrijite, mai curate și mai bine amenajate din cît s-au văzut cîndva sub soare, lună și stele. Duşumelele fuseseră frecate în aşa măsură, încît puteai crede că funinginea de la Londra s-ar fi emancipat și ar fi părăsit regiunea de-a binelea. Fiecare centimetru din obiectele de alamă în posesia domnului Tartar era curățat și lustruit, fiindcă strălucea ca o oglindă de metal.

Nici un fir de praf, nici o pată, nici o murdărie oricît de mică nu întinau curățenia vreunuia din bunurile gospodărești, mari, mici sau mijlocii, aparținînd domnului Tartar.

Salonul lui semăna cu cabina unui amiral, baia era ca o farmacie, dormitorul, împodobit peste tot cu dulapuri și sertare, aducea foarte mult cu prăvălia unui vînzător de semințe, și hamacul suspendat în mijlocul camerei, se legăna îmbietor de-ai fi zis că respiră.

Fiecare obiect care aparținea domnului Tartar avea un loc anume stabilit : hărțile și diagramele, cărțile, periile, încălțămintea, hainele, suporturile pentru stiele, telescoapele și alte instrumente marinărești, aveau locul lor anume. Totul se afla rînduit și la îndemînă.

Etajera, consola, comoda, cuierul și noptiera erau de asemenea accesibile și dispuse în aşa fel încît să nu se facă risipă de spațiu, avînd grijă să se rezerve un deget de

locșor ferit, pentru a depozita cîte ceva, care nicăieri în altă parte nu s-ar fi potrivit atît de bine.

Serviciul micuț de argint strălucitor era în așa fel așezat pe bufet, încît numaidecît se putea zări vreo linguriță subțiratică.

Ustensilele de toaletă erau atît de bine rînduite pe măsuța de toaletă, încît și o scobitoare chiar, lăsată din neglijență, ar fi sărit în ochi.

La fel și cu obiectele rare aduse de prin diferite călătorii.

Împăiate, uscate, recondiționate, ori păstrate într-un mod sau altul, fiecare în genul său : păsări, pești, reptile, arme, articole de îmbrăcăminte, scoici, plante marine, ierburi, suveniruri din coral — totul se afla așezat într-un loc special, cel mai nimerit.

Niște vopsea și lac erau ținute, parcă, ferite de vedere, totdeauna la îndemînă ca să înlăture urmele de degete, oriunde s-ar fi ivit, în odăile domnului Tartar.

Nici chiar un vas de război n-a fost cîndva păstrat mai nou-nouț și mai păzit de a fi atins din nebăgare de seamă.

În acea zi de vară însorită, domnul Tartar fixă o prelată peste grădina sa de flori cum numai un marinar putea face.

Totul în jur avea un aer maritim, încîntător de sugestiv, încît florile din această grădină puteau foarte bine să fi împodobit ferestrele de la pupa unei corăbii aflate pe mare. Părea că tot dichisul acesta s-ar fi putut pune frumușel în mișcare dacă domnul Tartar ar fi dat prin portavoce, iute, niște ordine răgușite de ridicarea ancorei „Toată lumea la posturi, și pînzele sus !"

Domnul Tartar făcea de minune onorurile pe vasul lui atrăgător.

Cînd un om are mania lui, care nu face nimănui nici un rău, nu stînjenește pe nimeni, este plăcut să descoperi, cu un sentiment hazliu, că se ține de ea, dezvăluind latura caraghioasă a acestei fărîmături. Cînd omul în chestiune este inimos și onest din fire, și în același timp deschis și plin de naturalețe, nu se poate vedea mai la largul său decît exercitîndu-și mania.

Astfel, Rosa, firește, se gîndea (chiar dacă n-ar fi fost condusă pe vas cu toate onorurile cuvenite primei doamne a amiralității, ori primei zîne a mării) că era ceva fermecător să-l vezi și să-l auzi pe domnul Tartar rîzînd, amuzîndu-se, ca un copil, de diferitele lui instalații.

Tot așa și-ar fi spus Rosa, firește, că marinarul ars de soare apăru într-o lumină foarte favorabilă cînd, inspecția o dată terminată, ieși discret din cabina lui de amiral, rugîndu-o să se considere regina acestui vas și asigurîndu-o că putea dispune de grădina lui de flori, făcînd un gest din mîna aceea în care ținuse viața domnului Crisparkle.

— Helena !... Helena Landless !... Ești aici ?

— Cine mă strigă ? Rosa, cumva ?

Apoi un alt chip fermecător își făcu apariția.

— Da, draga mea !

— Dar... cum ai ajuns aici, scumpa mea ?

— Nu... nu prea știu, zise Rosa, roșind. Mă-ntreb dacă nu visez !

Dar de ce roșise ? Chipurile lor erau aidoma florilor. Să fi fost oare rumeneala unui fruct, din țara vrăjită a plantelor cu tije aeriene ?

— *Eu* una nu visez, rosti Helena, zîmbind. Deși nu m-ar mira nici asta. Dar cum se face că sîntem acum împreună... că ne aflăm așa aproape una de alta... în chip atît de neașteptat ?

Neașteptat, într-adevăr, printre cornișe sumbre și hogeacuri, în vecinătatea clădirii cu inițialele P.J.T. și în preajma acestei grădini aeriene.

Rosa, stăpînindu-și emoția, îi istorisi într-un suflet cărui fapt se datora întîlnirea lor, cum și în ce fel.

— E și domnul Crisparkle aici, spuse Rosa, ca o concluzie grăbită. Și, îți vine să crezi ? Cu mult timp în urmă i-a salvat viața.

— În acest sens aș putea crede orice în legătură cu domnul Crisparkle, replică Helena, îmbujorîndu-se la față.

(Se roșea mult pe tărîmul grădinilor suspendate !)

— Da, dar nu domnul Crisparkle a fost salvatorul, zise Rosa, corectîndu-se repede.

— Nu mai înțeleg, draga mea.

— A fost foarte frumos din partea domnului Crispakle că s-a lăsat salvat, preciză Rosa ; nici nu găsea cuvinte să-și exprime buna părere pe care o are față de domnul Tartar, pentru că domnul Tartar e cel care l-a salvat.

Ochii negri ai Helenei se fixară foarte atent pe chipul luminos care strălucea în frunziș ; o întrebă pe un ton mai scăzut, întrucîtva meditativ :

— Domnul Tartar e acum cu tine, draga mea ?

— Nu, pentru că mi-a cedat locuința mie... adică nouă. E așa frumos aici !

— Serios ?

— Parcă ai fi în interiorul celui mai minunat vapor care a existat vreodată... parcă ar fi... parcă...

— Parcă ar fi un vis ? sugeră Helena.

Rosa răspunse printr-un semn scurt din cap și trase în piept parfumul florilor.

După o mică pauză, în timpul căreia avusese impresia (sau i se păruse Rosei) că Helena compătimește pe cineva, aceasta reluă :

— Sărmanul meu Neville citește în camera lui... pe latura asta soarele arde prea tare acum. Cred că ar fi mai bine să nu știe că te afli atît de aproape de el.

— O, la fel cred și eu ! exclamă numaidecît Rosa.

— Presupun, reluă Helena, șovăind, că ar trebui să știe și el curînd tot ce mi-ai spus ; dar nu sînt sigură. Cere-i sfatul domnului Crisparkle, draga mea. Întreabă-l dacă să-i spun lui Neville tot ce mi-ai povestit sau numai o mică parte, rămînînd ca eu să aleg ce anume.

Rosa trecu în cabinetul de consiliu și puse întrebarea. Clericul era de părere să lase pe seama liberului arbitru al Helenei.

— Îți mulțumesc foarte mult, spuse Helena, după ce Rosa apăru din nou, aducînd răspunsul. Întreabă-l dacă n-ar fi mai bine de a aștepta pînă cînd calomniile pe socoteala lui Neville și urmărirea lui, puse la cale de mizerabilul acesta, vor ieși de la sine la iveală, ori să încercăm de a le anticipa, adică, mă gîndesc să descoperim dacă se unelțește ceva pe ascuns, împotriva noastră ?

Problema aceasta i se păru clericului prea anevoioasă pentru a-și exprima un punct de vedere definitiv și după

două sau trei încercări fără rezultat, el propuse să se facă apel la domnul Grewgious.

Helena fiind de acord, el porni (luînd aerul unui pierde-vară nepăsător, dar fără pic de succes) peste drum de piața în formă de patrulater, pînă la clădirea cu inițialele P.J.T. și formulă chestiunea.

Domnul Grewgious se ținu morțiș de acest principiu general :

— Dacă o puteți porni cu un pas măcar înaintea unui tîlhar de drumul mare ori a unei fiare sălbatice, ar fi cel mai bun lucru pe care-l aveți de făcut.

El își menținu la fel de categoric părerea, privind cazul în speță, că John Jasper era un tîlhar de drumul mare și o fiară sălbatică, deopotrivă.

Astfel sfătuit, domnul Crisparkle reveni și făcu relatări Rosei, care la rîndul ei le transmise Helenei. Aceasta, la fereastră, părea să-și urmeze firul gîndurilor ; reflecta cu seriozitate la cele aflate.

— Nu putem bizui, Rosa, pe promtitudinea domnului Tartar de a ne ajuta ? întrebă.

„Oh, da !" își spuse, timid, Rosa, în gînd. „Oh, da !"

Rosa credea, timid, că putea pune mîna în foc pentru asta. Dar n-ar fi mai bine să-l întrebe pe domnul Crisparkle ?

— Eu consider autoritatea ta în această privință la fel de bună ca și a lui, draga mea, zise Helena, pe un ton potolit, și nu-i nevoie să te mai duci din nou la el pentru asta.

„Ciudat din partea Helenei !"

— Vezi tu, reluă Helena după ce mai chibzui puțin, Neville nu cunoaște pe nimeni aici. N-a schimbat nici măcar o vorbă cu cineva de pe aici. Dacă domnul Tartar ar putea veni să-l viziteze direct și mai des, dacă i-ar acorda frecvent un minut în acest scop, dacă ar proceda astfel aproape zilnic, ar fi poate mai bine.

— Ar fi poate mai bine, dragă ? repetă Rosa, urmărind din priviri frumusețea prietenei sale, cu un aer de-a dreptul uimit. S-ar putea ?

— Dacă mișcările lui Neville sînt într-adevăr supravegheate și dacă scopul propus este de a-l izola de toți prietenii, și de cunoștințe, și de a-i măcina zilnic viața,

pas cu pas (ceea ce seamănă cu amenințarea făcută (ie). nu pare probabil, spuse Helena, că dușmanul lui, într-un fel sau altul, se va pune în legătură cu domnul Tartar pentru a-l preveni asupra lui Neville și spre a-l îndepărta de el ? Astfel, nu numai că vom fi la curent cu manevra în sine, dar vom afla prin domnul Tartar în ce termeni a avut loc această punere în legătură.

— Înțeleg ! exclamă Rosa, și din nou dădu buzna în cabinetul de consiliu.

Puțin mai apoi chipul ei drăgălaș reapăru îmbujorat de culori luminoase. Spuse că i-a relatat domnului Crisparkle și că domnul Crisparkle s-a dus la domnul Tartar, iar domnul Tartar :

— Care acum așteaptă, în caz că ai avea nevoie de el, adăugă Rosa, uitîndu-se înapoi cu coada ochiului, destul de buimăcită de atîta du-te-vino, ba înăuntrul cabinetului de consiliu, ba afară, și declară că domnul Tartar era gata, după cum propusese ea, să treacă la acțiune chiar din ziua aceea.

— Îi mulțumesc din inimă, rosti Helena, spune-i, te rog.

Din nou, destul de buimăcită de atîta du-te-vino, de la grădina de flori la cabinet, Rosa se făcu nevăzută purtînd cu ea mesajul și reapăru cu asigurări proaspete din partea domnului Tartar. Ea oscila împărțindu-se între Helena și el, ceea ce dovedea că starea de buimăceală nu era totdeauna în mod necesar stîngace, ci uneori putea îmbrăca forme foarte plăcute.

— Și acum, dragă, reluă Helena, să nu pierdem din vedere prudența, care trebuie să pună capăt întîlnirii noastre în momentul de față — de aceea să ne despărțim. Îl aud pe Neville ieșind din odaie. Te întorci acolo ?

— La domnișoara Twinkleton ? întrebă Rosa.

— Da.

— Oh, nu m-aș mai putea duce acolo niciodată, n-aș mai putea, zău, după convorbirea aceea îngrozitoare ! spuse Rosa.

— Atunci, *unde* ai să te duci, draga mea ?

— Acum, dacă stau și mă gîndesc bine, habar n-am, zise Rosa. Încă n-am luat nici o hotărîre, dar tutorele meu va avea grijă de mine. Nu te neliniști, dragă. Cu siguranță undeva o să mă duc.

(Lucru destul de probabil).

— Și voi avea știri de la Bobocul de Trandafir prin domnul Tartar ? întrebă Helena.

— Da, așa cred, prin... Rosa privi iarăși înapoi, încurcată, în loc să-i pronunțe numele. Dar spune-mi ceva înainte de a ne despărți, scumpă Helena. Spune-mi că ești cît se poate de sigură că nu depinde de mine.

— Nu depinde de tine ce, draga mea ?

— Că nu depinde de mine să-l împiedic să fie rău și răzbunător. N-aș fi putut ajunge la cine știe ce termeni de împăcare cu el, nu-i așa ?

— Știi cît de mult te iubesc, dragă, răspunse Helena, indignată, dar aș prefera să te văd moartă la picioarele lui blestemate.

— Convorbirea noastră mi-a făcut mult bine ! Ai să-i spui sărmanului tău frate despre toate astea ? Îi vei transmite, nu-i așa, sentimentele mele de simpatie și că-mi aduc aminte de el ? Și îi vei cere să nu mă urască ?

Helena clătină din cap cu mîhnire, vrînd să spună că această ultimă recomandare era de prisos ; trimise sărutări afectuoase cu amîndouă mîinile prietenei sale și aceasta îi răspunse în același fel. Văzu apoi o a treia mînă (una bronzată) apărînd între flori și frunziș și ajutînd-o pe Rosa să intre în cameră.

Gustarea pe care domnul Tartar o făcu să apară în cabina amiralității, atingînd doar butonul automat de la un cheson și mînerul unui sertar, luă înfățișarea unui ospăț în toată legea. Macaroane minunate, lichioruri scînteietoare, mirodenii tropicale în chip miraculos păstrate, jeleuri de fructe tropicale, dumnezeiești, se oferiră din abundență, într-o clipită.

Dar domnul Tartar nu putea opri timpul în loc, și timpul, necruțător, zbura atît de iute, încît Rosa a fost silită să părăsească tărîmul florilor și să coboare pe pămînt, ducîndu-se la locuința domnului Grewgious.

— Și acum, draga mea, o întîmpină domnul Grewgious, ce e de făcut ? Ca să pun chestiunea sub o altă formă, cum rămîne cu tine ?

Rosa nu putea face altceva decît să-l privească, cerîndu-și parcă scuze, conștientă că era o piedică în calea lui și a tuturor celorlalți. Gîndul efemer de a trăi ferită

de primejdii, la etaj, în hotelul Furnival, pentru tot restul vieții, era singurul plan care-i veni în minte.

— M-am gîndit, spuse domnul Grewgious, că deoarece respectabila domnișoară Twinkleton uneori alege Londra pentru a-și petrece vacanța, în vederea extinderii relațiilor și ca să poată lua direct legătura cu părinții aflați în capitală, în cazul cînd ar exista... m-am gîndit, spre a avea puțin răgaz să ne mai învîrtim pe aici, ce-ar fi s-o invităm pe domnișoara Twinkleton să vină să stea o lună cu tine?

— Să stea unde, domnule?

— Păi, explică domnul Grewgious, ce-ar fi să luăm cu chirie o locuință mobilată, pe timp de o lună, și să o rugăm pe domnișoara Twinkleton să-și asume sarcina de a se ocupa de tine în această perioadă?

— Și pe urmă?

— Ei, pe urmă, zise domnul Grewgious, vom trăi și-om vedea, mai rău decît acum n-are să fie.

— Eu cred că ideea e bună, încuviință Rosa.

— Atunci, propuse domnul Grewgious, hai să pornim în căutarea unei locuințe mobilate. Nimic n-ar putea fi mai agreabil pentru mine decît ca dulcea prezență de aseară să-mi înfrumusețeze toate serile din existență, care îmi mai rămîn de trăit. Dar aici nu sînt condiții potrivite pentru o duduiță tînără. Hai să ne punem pe căutat, la voia întîmplării, o locuință mobilată. Între timp, domnul Crisparkle, care e aici și care trebuie să se întoarcă numaidecît acasă, va avea, fără îndoială, bunăvoința de a trece pe la domnișoara Twinkleton ca s-o invite să ne dea o mînă de ajutor în îndeplinirea planului nostru.

Domnul Crisparkle acceptă bucuros comisionul și își luă rămas bun.

Domnul Grewgious și pupila lui porniră în expediție.

Deoarece ideea pe care și-o făcea domnul Grewgious în legătură cu căutatul locuinței mobilate consta în a trece drumul pentru a examina o casă avînd biletul de rigoare la una din ferestre, apoi, de a da ocolul prin dosul casei și de a o examina și din partea aceea, fără să pășească înăuntru, și pe urmă făcînd aceleași încercări la altă casă, cu rezultate similare — abia dacă înaintau puțin cîte puțin.

Pînă la urmă, domnul Grewgious își aduse aminte de o anume verișoară a domnului Bazzard, văduvă, care se tot mutase și care venise o dată să-i ceară să o recomande, cu influența lui, în stînga și în dreapta. Văduva locuia pe Southampton Street, în Bloomsbury Square. Numele acestei doamne, săpat în litere de o șchioapă pe o placă de alamă, era BILLICKIN. Văzînd acest nume nu-ți dădeai seama dacă aparținea unei femei sau unui bărbat și nici nu deslușeai condiția socială a persoanei în chestiune.

Statura firavă și o cinste copleșitoare alcătuiau trăsăturile distinctive ale doamnei Billickin. Ieși galeșă din salonul de dindos, ocupat de ea în exclusivitate, cu aerul că ajunsese pînă aici anume, trecînd printr-o serie întreagă de leșinuri.

— Sper că o duceți bine cu sănătatea, domle, spuse doamna Billickin, înclinîndu-se ușor, ca un indiciu că își recunoscuse oaspetele.

— Mulțumesc, destul de bine. Și dumneavoastră, doamnă? o întrebă la rîndul său domnul Grewgious.

— Și eu o duc bine, răspunse doamna Billickin, gîfîind, ca totdeauna, de atîta slăbiciune.

— Pupila mea și o domnișoară ceva mai vîrstnică, rosti domnul Grewgious, ar dori să găsească o locuință mobilată, atrăgătoare, pentru o lună-două. Mai aveți camere libere, doamnă?

— Domle Grewgious, replică doamna Billickin, nu vreau să vă duc cu vorba, departe de mine gîndul ăsta. Mai *am* camere libere.

Ca și cum ar fi vrut să adauge: „Tăiați-mă și spînzurați-mă dacă doriți, dar cu cît trăiesc tot cinstită rămîn".

— Și acum, care camere, doamnă? întrebă domnul Grewgious, amabil, voind să risipească o anume severitate pe care o citea pe chipul doamnei Billickin.

— Colo-i camera de zi, dom'șoară... pe care o puteți numi dacă vreți salonu din față, spuse doamna Billickin, antrenînd-o astfel și pe Rosa în conversație, salonu din dos fiind cel unde stau eu și de care nu m-aș despărți nici în ruptu capului. Mai e două odăi de dormit la etaj cu instalație de gaz. Nu vreau să zic, ferit-a Sfîntu, că dușumelele de la dormitoarele astea e solide, fiindcă solide nu-s, da' ca să le repari n-ar face darana cît ocaua, ca să

zic așa. că sînteți primu locatar într-un an. Țevile de apă trece pe sub podele, e mai bine să știți asta din capu locului.

Domnul Grewgious și Rosa schimbară priviri puțin speriate, deși n-aveau nici cea mai vagă idee despre grozăviile latente care mocneau în acest sistem de conducere a apei.

Doamna Billickin duse mîna la piept, dat fiind că-și luase o piatră de pe inimă.

— Bun ! Tavanul e în ordine, desigur, rosti domnul Grewgious, prinzînd puțin curaj.

— Domle Grewgious, replică doamna Billickin, dac-aș spune că a nu avea nimic deasupra capului înseamnă că ai un tavan aș rizica să vă-nșel, și asta nu vreau. Nu, domle. Plăcile de ardezie se desprinde pe vreme rea, cînd vîntu bate năprasnic. De-aia, cel mai bun lucru e să faceți pă dracu-n patru și să țineți plăcile astea la locu lor. În clipa aceasta doamna Billickin, care se cam aprinsese adresîndu-se domnului Grewgious, se mai potoli puțin, pentru a nu abuza de ascendentul moral pe care-l avea asupra lui. Prin urmare... adăugă doamna Billickin, mai molcom, dar rămînînd încă pe poziția unei incoruptibile candori... prin urmare, ar fi mai mult decît de prisos să mă mai trambalez și să mă tăbîrcesc pînă-n vîrfu casei cu 'mneavoastră, ca să vă aud spunînd : doamnă Billickin, ce pată se vede colo, în tavan, pentru că, văd bine, e-o pată ? iar eu să răspund : Nu *vă*-nțeleg, domle !... Nu, domle, eu n-o să umblu cu șoalda. Eu vă-nțeleg ,chiar înainte de a-mi turna astea-n cap. E umezeală, domle... pătrunde și nu pătrunde. Ați putea rămîne aici uscat de tot jumătate din viață, da' poate să vină momentu și e mai bine să știți din timp, cînd să vă ude leoarcă de zici ce-i asta.

Domnul Grewgious nu părea deloc măgulit văzîndu-se pus într-o situație atît de neplăcută.

— Mai aveți și alte camere, doamnă ? întrebă el.

— Domle Grewgious, replică doamna Billickin pe un ton foarte solemn, mai am. Mă întrebați dacă am, și răspunsu meu deschis și cinstit este, mai am. Primu și al doilea cat e liber și ce mai odăi frumoase are.

— Hai, ia să vedem. În legătură *cu ele* nu există nici un neajuns, rosti domnul Grewgious, căutînd să se împace cu gîndul.

— Domle Grewgious, zise doamna Billickin, iertați-mă, da' e scările. Dacă nu sînteți pregătit sufletește pentru scări, atunci o să vă dezamăgească fără doar și poate. Nu puteți, dom'șoară, adăugă doamna Billickin, adresîndu-se Rosei pe un ton dojenitor, nu puteți pune etaju-ntîi și cu atît mai puțin etaju doi pe picior de egalitate cu parteru. Nu, n-o să faceți asta, dom'șoară, ar fi peste poate, și-atunci de ce-am încerca ?

Doamna Billickin rostise aceste cuvinte cu mult suflet, de parcă Rosa ar fi manifestat hotărîrea neclintită de a apăra această teză discutabilă.

— Am putea vedea odăile acestea, doamnă ? întrebă tutorele.

— Domle Grewgious, replică doamna Billickin, puteți. De ce să nu vă spun deschis, domle, puteți.

Doamna Billickin trimise atunci pe cineva după șalul ei din salonul dindos (se știa, din timpuri imemoriale, că nu putea merge nicăieri fără a-l avea pe ea), și după ce slujnica i-l puse pe umeri, porni prima, ca să le arate drumul.

În timp ce urca scările se opri de mai multe ori, cu grație, ca să-și tragă răsuflarea și ajungînd în salon își apăsă mîinile pe inimă de parcă ar fi fost gata să-i iasă din piept, prinzînd-o tocmai cînd să-și ia zborul.

— Și etajul doi ? întrebă domnul Grewgious, găsindu-l pe primul satisfăcător.

— Domle Grewgious, răspunse doamna Billickin — întorcîndu-se într-acolo cu un aer ceremonios, ca și cum venise clipa de a se pune de acord asupra unui punct delicat, stabilindu-se un soi de încredere solemnă — etaju doi e deasupra ăstuia.

— Am putea să-l vedem și pe acesta, doamnă ?

— Da, domle, replică doamna Billickin, e limpede ca bună ziua.

Acest al doilea apartament se dovedi de asemenea satisfăcător ; domnul Grewgious se retrase în cadrul unei ferestre împreună cu Rosa și schimbă cîteva vorbe, sfătuindu-se. Apoi, după ce ceru un toc și cerneală, scrise

un rînd sau două, cuprinzînd condițiile contractului. Între timp, doamna Billickin luă un scaun și expuse un soi de rezumat al problemei în general.

— Patrușcinci de șilingi pe săptămînă, plata înainte p-o lună, rosti doamna Billickin, mi se pare convenabil pentru amîndouă părțile. Nu sîntem aici în Bond Street și nici la St. Jame's Palace, da' nici n-avem pretenția asta. Nici măcar n-am încercat să tăgăduim faptu... și de ce-am face-o? — că poarta dă spre un grajd. Grajdurile tre' să ezixte. Cît despre personalu de serviciu, o doi servitori care are salarii grase. S-a *auzit* vorbe în legătură cu furnizorii, care calcă pe treptele de la prag proaspăt curățate cu încălțămintea murdară, și n-am de gînd să pun vreo taxă pentru comenzile 'mneavoastră. Cărbunii e aduși după foc sau *per* găleată. Doamna Billickin accentuă prepozițiile, vrînd să marcheze o subtilă dar imensă deosebire. Chinii nu e priviți cu bunăvoință. Pe lîngă că fac murdărie, ei mai și șterpelesc cîte ceva și asta dă naștere la bănuieli și la discuții neplăcute.

Între timp domnul Grewgious întocmise actul de închiriere și pregătea banii.

— Doamnă, am semnat pentru domnișoara, spuse el, și dumneavoastră o să aveți bunătatea să semnați pentru dumneavoastră, numele de botez și de familie, aici, dacă vreți.

— Domle Grewgious... rosti doamna Billickin, într-un nou acces de candoare... nu, domle ! Îmi cer scuze pentru numele de botez.

Domnul Grewgious se uită la ea mirat.

— Placa de la ușă are un rost protector, spuse doamna Billickin, și acționează astfel, și n-am de gînd să schimb nimic.

Domnul Grewgious se uită mirat la Rosa.

— Ei, domle Grewgious, tre' să mă scuzați. Atîta vreme cît casa asta e cunoscută sub numele nelămurit de Billickin, și atîta vreme cît lumea o să aibă îndoieli în legătură cu locu unde se poate ascunde Billickin... fie lîngă ușa de la intrare, fie undeva pe afară și în legătură cu greutatea și înălțimea lui, o să mă simt în siguranță. Da' să mă dau de gol, declarînd că-s femeie singură, nu, dom'șoară ! Nici 'mneavoastră n-ați vrea, o clipă măcar

— adăugă doamna Billickin cu un puternic simțământ al răului care i s-ar fi putut face — să vă lipsiți de avantaju ăsta dacă n-ați fi pusă cu forța într-o asemenea situație.

Rosa, roșind, de parcă ar fi făcut cine știe ce încercare urîtă de a trage în cursă această femeie cumsecade, îl rugă stăruitor pe domnul Grewgious să se declare mulțumit cu orice fel de semnătură. Și, ca urmare, autograful BILLICKIN, așa cum numai baronii semnează, a fost depus pe document.

Toate amănuntele au fost apoi puse la punct pentru a intra în posesia apartamentului după două zile, cînd domnișoara Twinkleton, în mod rezonabil, putea fi așteptată. Rosa se întoarse la hotelul Furnival, de brațul tutorelui ei.

Dar iată-l pe domnul Tartar, mergînd în sus și-n jos prin fața hotelului Furnival! El se opri cînd îi văzu venind și înaintă spre ei.

— Mi-a trecut o idee prin cap, rosti domnul Tartar, am putea face o plimbare pe apă, vremea-i grozavă și curentul e prielnic. Am o barcă, proprietatea mea, la Temple Stairs.

— E mult de cînd n-am mai pornit pe apă, zise domnul Grewgious, ispitit.

— Eu n-am fost niciodată, interveni Rosa.

O jumătate de oră mai tîrziu, chestiunea plecării cu barca era pusă la punct. Curentul era prielnic, după-amiaza fermecătoare. Domnul Tartar avea o barcă desăvîrșită.

Domnul Tartar și Lobley (omul domnului Tartar) trăgeau pe rînd la o pereche de vîsle.

Domnul Tartar mai avea și un iaht, pare-se ancorat undeva mai jos de Greenhithe. Lobley se ocupa de paza iahtului: acum îl părăsise pentru că fusese nevoie de el aici în momentul de față.

Era un om înzestrat cu o fire veselă; avînd părul și favoriții roșcovani și un chip lățăreț, rumen. Aducea aminte de imaginea soarelui din vechile sculpturi de lemn pictat, părul și favoriții alcătuind razele dimprejurul chipului său. Radios, așezat în partea din față a bărcii, el era plăcut la vedere cu cămașa lui de marinar pe un cuirasat — sau

fără ca, după inspirație — cu pieptul și brațele tatuate în fel și chip.

Lobley părea să manevreze ușurel barca — la fel și domnul Tartar — totuși ramele se îndoiau, iar barca se smucea de fiecare dată.

Domnul Tartar vorbea ca și cum n-ar fi fost ocupat cu altceva, adresîndu-se Rosei, care într-adevăr nu făcea altceva decît să-l asculte, și domnului Grewgious, care pentru că se tot mișca barca o cîrmea anapoda, dar ce importanță avea, dacă o simplă intervenție a domnului Tartar cu mîna lui dibace, sau cu o singură opintire a domnului Lobley înainte, punea totul în ordine !

Curentul îi purta în chipul cel mai prielnic și mai strălucit, pînă ce se opriră să ia masa într-un parc numai brădet, pe care aici nu era nevoie să-l identifici. Apoi curentul își schimbă îndatoritor direcția, de parcă în ziua aceea nu s-ar fi ocupat decît de ei, și în timp ce pluteau alene printre desișurile de răchită, Rosa își încercă puterile la rame și se descurcă admirabil, ajutată fiind din plin de domnul Tartar. Și domnul Grewgious își încercă puterile, dar, nefiind deloc ajutat, căzu pe spate cu o vîslă proptită sub bărbie.

Urmă un răstimp de odihnă pe sub copaci (și ce mai odihnă) de-a lungul căruia domnul Lobley curăță cu un șomoiog barca, aranjă pernele, suporturile pentru sprijinit picioarele, și așa mai departe, jucînd tontoroiul pe lîngă barcă, desculț, de parcă încălțămintea la el ar fi fost o superstiție, iar ciorapii adevărată înrobire.

Întoarcerea avu loc în mireasma de tei înflorit și în susur melodios, și, prea curînd, orașul mare și negru își aruncă umbra podurilor sale întunecate peste ape, cotropindu-le așa cum moartea cotropește viața. Grădinile cu copaci veșnic verzi părăsite parcă definitiv, pe vecie, se pierdeau în depărtare.

„Oare oamenii nu pot trece prin viață fără a întîmpina piedici în cale ? se întrebă Rosa a doua zi, cînd Londra redeveni tristă, și totul căpătase o înfățișare stranie și neplăcută, de așteptare parcă a ceva ce nu se va întîmpla niciodată. Nu. Rosa apucă să se gîndească la faptul că

acum depășise anii de școală de la Cloisterham, că ple-dicile începeau să-i apară din cînd în cînd în cale, că avea să le cunoască, anevoioase !

Ce aștepta totuși Rosa ? Pe domnișoara Twinkleton o aștepta ?

Domnișoara Twinkleton sosi la timpul cuvenit.

Billickina ieși din salonul de dindos ca s-o întîmpine pe domnișoara Twinkleton, și ochii Billickinei păreau belicoși încă din acel moment cumplit.

Domnișoara Twinkleton adusese cu ea o mulțime de bagaje ; tot ce aparținea Rosei, ca și lucrurile ei.

Billickina luă în nume de rău faptul că domnișoara Twinkleton, chinuită de calabalîcul adus, nu catadicsise să acorde, atunci cînd aceasta și-a dezvăluit identitatea, atenția cuvenită exigențelor ei. În consecință, maiestatea stîrbită își înălță tronul înnorat pe fruntea Billickinei. Și cînd domnișoara Twinkleton, din zăpăceală, numărîndu-și cuferele și pachetele, șaptesprezece în total, o pusese la socoteală și pe Billickina în persoană, ca fiind numărul unsprezece, ea găsi cu cale să protesteze.

— Nu, în condițiile astea lucrurile n-o să poată fi puse prea curînd pe picioare, rosti ea cu o evidentă sinceritate, aproape stînjenitoare. Oamenii din casa asta nu e nici valiză, nici balot, nici sac de drum. Nu, vă rămîn foarte îndatorată, dom'șoară Twinkleton, da' nici cerșetoare n-am ajuns.

Ultima observație se referea la faptul că domnișoara Twinkleton, distrată, îi strecurase ei în mînă doi șilingi și șase pence, în loc să-i dea birjarului.

Astfel refuzată, domnișoara Twinkleton întrebă buimăcită :

— ...Cui dintre dumneavoastră trebuie să plătesc ?

Fiind doi vizitii cu acest prilej (domnișoara Twinkleton venise cu două birje), fiecare din ei primi cîte doi șilingi șase pence în podul palmei întinse, iar birjarii, uitîndu-se la ea, fără să spună un cuvînt, bosumflați, își blestemau parcă soarta.

Îngrozită de acest spectacol alarmant, domnișoara Twinkleton mai puse cîte un șiling în fiecare mînă, în

același timp tot făcînd, tulburată, apel la legea pe care o călca ; își numără din nou bagajele, de astă dată punîndu-i la socoteală pe cei doi, din care pricină totul se cam încurcă.

În vremea asta, cei doi vizitii, după ce s-au uitat îndelung la ultimul șiling, mormăind, ca și cum dacă îl priveau avea să se dubleze, coborîră treptele de la intrare, și, urcîndu-se în birjă, porniră la drum, lăsînd-o pe domnișoara Twinkleton cu ochii în lacrimi, așezată pe o trusă de pălării.

Billickina observă fără simpatie această manifestare de slăbiciune și dădu ordin unui tînăr să vină să se lupte cu bagajele. După ce gladiatorul dispăru din arenă, se așternu liniștea și noii locatari se așezară la masă.

Dar Billickinei îi ajunsese la urechi știrea, într-un fel sau altul, că domnișoara Twinkleton ținea un pension. De la această știre pînă la raționamentul că domnișoara Twinkleton avea de gînd s-o învețe și pe ea unele lucruri mai era doar un pas.

„Da' n-o să-ți vezi visu cu ochii", își spuse în sinea ei Billickina. „*Eu* nu-s eleva dumitale, cum poate că e ea", înțelegînd-o pe Rosa, „biata fată !"

Domnișoara Twinkleton, pe de altă parte, după ce-și schimbă îmbrăcămintea și își recăpătă calmul, era însuflețită de dorința binevoitoare de a nu lăsa să-i scape nici un prilej ca să fie totdeauna de o seninătate exemplară.

Era un compromis fericit între cele două stări ale existenței ei — devenise (cu coșul de lucru în față) o doamnă de companie la fel de plină de vioiciune, situație în care se complăcea, într-o măsură judicioasă, femeia de cultură și cea cu experiență... cînd, Billickina, anunțîndu-se singură, intră.

— Nu vreau să mă ascund în fața 'mneavoastră, spuse Billickina, înfășurată în șalul ei de gală, fiindcă nu-mi șade-n caracter să ascund nici motivele, da' nici faptele mele, că mi-am luat libertatea să mă prezantez la 'mneavoastră ca să-mi esprim speranța că masa v-a fost pe plac. Deși slujnica mea nu e profesionistă, ci o sim-

plă bucătăreasă, leafa-i este destul de grasă ca s-o stimuleze să se încumete să facă mai mult decît friptură.

— A fost o masă într-adevăr foarte bună, spuse Rosa, mulțumesc.

— Obișnuite, interveni domnișoara Twinkleton pe un ton plin de grație, care în urechile bănuitoare ale Billikinei însemna și „buna mea femeie" — obișnuite cu un regim alimentar mai liber și nutritiv, deși lejer și sănătos, n-am avut nici un motiv să deplîngem absența noastră din străvechiul oraș și nici tabieturile gospodărești în care ne-am dus viața pînă acum, supuse unor reguli de rutină pașnică...

— Am crezut că fac bine spunînd bucătăresei, replică Billickina într-un elan de candoare, și sper c-o să-mi dați dreptate, dom'șoară Twinkleton, că n-a fost rău c-am luat măsuri de precauție cu tînăra dom'șoară, supusă după cum socotim noi la un regim sărăcuț, să treacă încetu cu încetu la unu mai bun. Căci ca să sari de la o hrană puțintică la una din abudență, de la ceea ce se cheamă o masă de cazan luată în comun, la ceea ce se cheamă o masă cu tabieturi gospodărești, cum ziceți 'mneavoastră, asta cere o putere de constituție care nu prea se întîlnește la tineri, mai cu seamă cînd e subminați în internat !

După cum se vedea, Billickina se declarase deschis împotriva domnișoarei Twinkleton, considerînd-o de sus pînă jos a fi dușmanca ei firească.

— Observațiile dumneavoastră, replică domnișoara Twinkleton, cu un ușor sentiment de superioritate, sînt bine intenționate, nu mă îndoiesc, dar dați-mi voie să menționez că ele dezvăluie un punct de vedere greșit asupra acestui subiect și care nu poate fi imputat decît lipsei absolute de informații precise.

— Informațiunile mele, sări Billickina, deodată, cu politețe și virulență, adăugînd încă o silabă, de dragul de a accentua, informațiunile mele, dom'șoară Twinkleton, e propia-mi esperență, pe care, cred, totdeauna a fost luată drept un îndrumar bun. În orice caz, în tinerețele mele am fost dată la un pansion foarte la modă, condus

de o duduie la fel de distinsă ca și 'mneavoastră, cam de aceeași vîrstă, dacă nu ceva mai tinerică, ci, și de la mesele acelea m-am ales cu o vlăguire a sîngelui de care n-am putut scăpa toată viața.

— Tot ce se poate, spuse domnișoara Twinkleton, cu aceeași superioritate distantă, și foarte trist... Rosa, draga mea, cum stai cu lucrul ?

— Dom'șoară Twinkleton, reluă Billickina, pe un ton curtenitor, înainte de a mă retrage la aluzia făcută, așa cum procedează o doamnă, aș voi să vă întreb, tot ca pe o doamnă, dacă nu cumva puneți la îndoială cuvintele mele ?

— Nu-mi dau seama pe ce se întemeiază o asemenea presupunere... începu domnișoara Twinkleton, dar Billickina pur și simplu o întrerupse.

— Nu-mi puneți în spinare, vă rog, presupuneri pe care eu nici gînd să le fi rostit. 'Mneavoastră, dom'șoară Twinkleton, vă pricepeți la vorbă și fără doar și poate elevele de-abia așteaptă să v-audă, și asta fără îndoială merită banii. *Fără* doar și poate, sînt sigură. Da' eu nu plătesc pentru papagal, și de-aia nici nu vă cer să mă onorați cu vorba. Eu vreau doar să repet chestia.

— Dacă vă referiți la circulația defectuoasă... începu iar domnișoara Twinkleton, cînd Billickina din nou o întrerupse frumușel.

— Eu una n-am folosit asemenea ispresie.

— Atunci, dacă vă referiți la vlăguirea sîngelui...

— Cu care m-am ales, specifică Billickina numai-decît, la un pansion...

— Atunci, reluă domnișoara Twinkleton, ce se poate spune este că sînt nevoită să vă cred, pe baza declarației dumneavoastră solemne, că sîngele vă este într-adevăr foarte vlăguit. Nu mă pot abține de a adăuga că dacă această nefericită împrejurare are influență asupra conversației dumneavoastră, cu atît mai trist, și că ar fi foarte de dorit ca sîngele dumneavoastră să se mai înzdrăvenească... Rosa, draga mea, cum merge cu lucrul ?

— Hm ! Înainte de a mă retrage, dom'șoară, se adresă Billickina Rosei, întorcînd spatele, trufașă, domnișoarei

Twinkleton, aș vrea să ne înțelegem că pe viitor treburile de afaceri le discut numai și numai cu 'mneavoastră. Eu nu recunosc acilea autoritatea vreunei persoane mai vîrstnice ca 'mneavoastră, nu știu pe nimeni mai în vîrstă acilea.

— Un aranjament cît se poate de la locul lui, Rosa, draga mea, remarcă domnișoara Twinkleton.

— Nu degeaba se spune, dom'șoară, rosti Billickina cu un surîs sarcastic, că eu aș avea o moară în care duduițele bătrîne și singure sînt trase la valț de unde ies tinere (ce plocon ar mai fi pentru unele din noi), dar eu mă mărginesc doar la 'mneavoastră.

— Cînd voi avea nevoie să comunic vreo cerere stăpînei casei, Rosa, draga mea, glăsui domnișoara Twinkleton cu o veselie maiestuoasă, îți voi face cunoscut dumitale și dumneata vei avea amabilitatea s-o transmiți, sînt sigură, exact cui trebuie.

— Bună seara, dom'șoară, spuse Billickina, pe un ton afectuos și distant totodată. Fiind singură în ochii mei, vă urez un bună seara din toată inima, și sînt de-a dreptu fericită că pot s-o spun, nu mă simt silită să-mi esprim deschis disprețu față de o anumită persoană, care, din păcate pentru 'mneavoastră, e legată de 'mneavoastră.

Rostind aceste cuvinte adresate separat, Billickina se retrase grațioasă ; din acel moment Rosa ocupa poziția agitată a unei mingi între două rachete. Nimic nu se putea face fără ca mai înainte să aibă loc o partidă în toată legea. Astfel, cînd sosea timpul mesei, domnișoara Twinkleton spunea, toate trei fiind prezente laolaltă.

— Poate, scumpa mea, ai vrea să te consulți cu stăpîna casei, dacă nu cumva ar putea să ne procure niște miel la tavă, sau, în caz că lipsește, o pasăre friptă.

La care Billickina răspundea (fără ca Rosa să fi apucat a spune o vorbă) :

— Dacă erați mai familiară cu carnea de la măcelărie, dom'șoară, nu v-ar fi venit ideea mielului la tavă. Mai întîi de toate pentru că mieii s-a făcut de mult oi, și p-ormă pentru că există zile cînd se taie și zile cînd nu

se taie. Cît despre pasăre friptă, dom'șoară, păi, trebuie să fiți sătulă pînă peste cap de pasăre friptă, ca să nu mai pomenin nimic despre cumpărarea lor, ați fi în stare să luați cele mai bătrîne lighioane, cu labele răpciugoase cum erați obișnuită să mîncați acolo fiincă era ieftine. Căutați s-aveți un pic de imaginație, dom'șoară. Obișnuiți-vă cu gospodăria olecuță. Haideți, acum gîndiți-vă la alteeva.

La această încurajare oferită cu multă toleranță de către o persoană înțeleaptă și cu o vastă experiență, domnișoara Twinkleton răspundea, roșind :

— Ori dacă nu, draga mea, ai putea să propui stăpînei casei o rață.

— Păi, dom'șoară ! exclamă Billickina. (Rosa nu spusese încă nici un cuvînt.) Mă uimiți pomenindu-mi de rațe ! Las'că nu mai e vremea lor și că e foarte scumpe, da' mi se rupe inima cînd văd că vreți o rață, căci pieptu, care-i singura bucățică gustoasă la rață, totdeauna se duce habar n-am încotro, iar farfuria 'mneavoastră ajunge mereu plină ca vai de lume numai cu piele și oase ! Ia mai încercați încă o dată, dom'șoară. Gîndiți-vă mai mult la 'mneavoastră și mai puțin la alții. O tocăniță de măruntaie sau o ciosvîrtă de berbec. Ceva din care s-aveți și 'mneavoastră parte...

Citeodată jocul se desfășura foarte precipitat, și era susținut cu vigoare, dînd unei asemenea întîlniri un aspect cu totul domestic.

Dar Billickina cîștiga aproape totdeauna partida ; ea recurgea la lovituri laterale, cît se poate de neașteptate, de-a dreptul extraordinare, tocmai cînd norocul o părăsea parcă.

Toate acestea nu făceau mai plăcută starea lucrurilor la Londra, sau înfățișarea pe care Londra o luase în ochii Rosei, care zadarnic aștepta ceva.

Obosită de lucru și de conversația cu domnișoara Twinkleton, ea îi propuse să lucreze și să citească, la care domnișoara Twinkleton încuviință numaidecît, ca una care era o cititoare admirabilă și încercată. Dar Rosa descoperi curînd că domnișoara Twinkleton nu citea cîn-

stit. Ea tăia scenele de dragoste, interpola pasaje laudative la adresa celibatului feminin și se făcea vinovată și de alte înșelăterii flagrante, pline de evlavie.

Drept exemplu să luăm acest pasaj străbătut de sentimente înflăcărate :

„Veșnic scumpa și cea mai adorată, spuse Eduard, strîngînd la piept capul ei drag și răsfirîndu-i printre degetele care o mîngîiau părul mătăsos, revărsat ca o ploaie aurie — veșnic scumpa și cea mai adorată, să fugim de lumea asta egoistă și de răceala sterilă a acestor inimi de piatră, în tărîmul bogat și cald al Paradisului, Paradisul încrederii și al iubirii."

Versiunea falsificată a domnișoarei Twinkleton suna astfel, devenind banală :

„Legați pe veci unul de celălalt cu consimțămîntul părinților noștri, ai amîndurora, și avînd aprobarea rectorului districtual, cu păr argintiu, spuse Eduard, ducînd respectuos la buze degetele subțiri atît de dibace la broderie, la gherghef, croșetă, și în alte îndeletniciri cu adevărat ale femeilor, dă-mi voie să mă duc la tutorele dumitale mîine înainte ca zorile să se fi cufundat în asfințit și să-i propun o locuință prin împrejurimile orașului, sărăcăcioasă poate, dar pe potriva mijloacelor noastre, unde el ar fi de-a pururi binevenit, în chip de oaspe de seară, și unde aranjamentele vor trebui să aibă economia ca regulă, iar convorbirile noastre drept scop constant cultivarea spiritului, dezvoltarea cunoștințelor, unde să se întrunească atributele îngerului care veghează la fericirea domestică."

Cum zilele se perindau și nu se întîmpla nimic nou, vecinii începuseră să spună că fata cea drăguță de la Pillickina, care așa de adesea și cu atîta atenție privea pe ferestrele cenușii ale salonului, parcă își pierduse orice curaj.

Rosa l-ar fi pierdut poate dacă din întîmplare nu nimerea peste niște cărți de călătorie și de aventuri pe mare.

Ca o compensație împotriva romantismului lor, domnișoara Twinkleton, citind cu glas tare, se întindea din

plin peste latitudini și longitudini, peste relevee, vînturi, curenți, coordonate geografice și cîte și mai cîte (care i se păreau cu atît mai puțin instructive cu cît nu-i spuneau nimic), iar Rosa, ascultînd încordată, reținea doar ceea ce-i era mai aproape de inimă.

Astfel ele se înțelegeau mai bine una cu alta ca înainte.

DIN NOU ZORILE

Deși domnul Crisparkle și John Jasper zilnic se întîlneau sub acoperămîntul catedralei, între ei nimic nu s-a petrecut, niciodată, cu referire la Edwin Drood, din clipa în care, cu mai bine de jumătate de an în urmă, Jasper îi arătase pe tăcute clericului concluziile și hotărîrea menționată în jurnalul său.

Este puțin probabil că se puteau întîlni, și încă atît de des, fără ca gîndurile fiecăruia să se fi îndreptat spre acest subiect.

Este puțin probabil că se puteau întîlni, și încă atît de des, fără să fi avut fiecare sentimentul că celălalt ascundea o taină surprinzătoare.

Jasper, defăimătorul și urmăritorul lui Neville Landless, iar domnul Crisparkle, apărătorul său consecvent și protector, erau îndeajuns de potrivnici pentru a rumega fiecare cu mult interes temeinicia planului celuilalt și a măsurilor pe care avea să le ia în viitor. Dar nici unul, nici altul nu aduceau vorba despre această chestiune.

Deoarece clericul nu era ascuns din fire, el firește ar fi fost dispus oricînd să reactualizeze subiectul și dorea chiar să-l discute, dar rezerva înverșunată a lui Jasper era totuși o piedică.

Nepăsător, posac, singuratic, ferm, concentrat într-atît asupra unei singure idei și asupra urmăririi scopului statornicit, Jasper n-ar fi împărtășit nimănui tainele sale,

nici unui semen de-al lui, el trăia rupt de viața omenească.

Devotat în mod permanent în practicarea unei arte care-l punea într-o armonie formală, mecanică, față de ceilalți, care nu putea fi exercitată dacă nu s-ar fi aflat în cele mai bune relații formale, mecanice, cu ei, și la unison, este ciudat să se observe că acest om nu era într-un acord spiritual sau nu comunica, în sfîrșit, cu nimic din lumea înconjurătoare. Tocmai această mărturisire o făcuse nepotului său dispărut, înaintea întîmplării care avea să dea naștere stării lui rigide din prezent.

Că știa despre plecarea în pripă a Rosei și că trebuie să fi găsit cauza, nu mai încăpea nici o îndoială. Să fi bănuit el oare că o înspăimîntase într-atît încît s-o facă să tacă? Sau își închipuia că fata destăinuise cuiva... domnului Crisparkle de pildă... tocmai motivul ultimei lui vizite le ea?

Domnul Crisparkle nu putea ajunge să-și formuleze o părere asupra acestui punct. El putea doar să recunoască, totuși, ca un om drept ce era, că nu vedea o crimă în a te îndrăgosti de Roza, așa cum n-ar fi fost o crimă nici faptul de a jertfi răzbunarea pe altarul iubirii.

Îngrozitoarele bănuieli în persoana lui Jasper, de care Rosa era zguduită pînă în adîncul sufletului, păreau să nu fi stîrnit nici un răsunet în cazul domnului Crisparkle: dacă o chinuiseră cumva vreodată pe Helena sau pe Neville, nici unul din ei nu pomenise un cuvînt măcar.

Domnul Grewgious nu se ostenise să-și ascundă antipatia înverșunată pe care o avea față de Jasper, deși niciodată nu făcuse o aluzie, barem, la originea acestei antipatii. El era însă un om pe cît de rezervat pe atît de excentric; n-a pomenit niciodată despre o anumită seară, cînd se dusese să-și încălzească mîinile la focul din locuința acestuia, și cînd privise cu atenție un maldăr de haine rupte și pline de noroi zăcînd pe dușumea.

Dacă în orașul Cloisterham, toropit, se întîmpla să reînvie vremelnic o poveste veche de peste șase luni, casată de tribunal, s-ar fi găsit împărțit aproape egal între aceste opinii: că nepotul său iubit fusese asasinat de către pătimașul lui rival, fie în chip mîrșav, pe la spate,

fie într-o luptă dreaptă; sau că, din motive personale, recursese la o dispariție, ca să i se piardă urma. Apoi, orașul mai observă că păgubitul Jasper continua să-și închine viața dezvăluirii crimei și răzbunării — pe urmă ațipi din nou.

Aceasta era situația din Cloisterham, în stadiul actual al povestirii de față.

Ușile catedralei fuseseră închise peste noapte. Maestrul de cor, aflat într-un concediu în care timp avea să lipsească la două sau trei servicii, își puse în gînd să plece spre Londra.

Călători luînd pînă acolo aceleași mijloace cu care călătorise Rosa și ajunse, așa cum și Rosa a ajuns, într-o scară, pe arșiță și praf.

Bagajul era lesne de purtat și porni pe jos, cu el în mînă, la o corcitură de hotel, dintr-o piațetă din dosul străzii Aldergate, lîngă Poșta Generală. Hotel, pensiune sau o casă cu camere mobilate, la alegerea vizitatorului, menționat în noile „anunțuri de cale ferată" ca o acțiune curajoasă de ultimă oră, care abia începea să se facă cunoscută, deocamdată timid.

Acest anunț, cu sfială, aproape scuzîndu-se, da de înțeles călătorului că în această casă înjghebată după modelul vechilor hoteluri constituționale englezești nu trebuia să se aștepte ca, cerînd o halbă dintr-o băutură negricioasă și dulcegă, să fie nevoit s-o și arunce, ci că puteau să-i fie unse cu negru cizmele, în locul stomacului, că era posibil să obțină un pat, gustarea de dimineață, diverse servicii, și că avea un portar în picioare pe timpul nopții — în schimbul unei anumite sume fixe.

Din acest anunț și din altele deopotrivă, mulți britanici get-beget, posaci cum scrie la carte, trag concluzia că trăim într-o epocă în care totul tinde către o nivelare generală, excepție făcînd șoselele, care, după multă vreme, n-o să mai rămînă nici măcar una în Anglia.

Jasper mîncă fără pic de poftă și curînd își luă din nou tălpășița.

Se îndreptă spre soare-răsare, și o ținu așa tot spre soare-răsare, croindu-și drum pe niște străzi rău mirositoare, pînă ajunse la destinație: o ogradă dezgustător de

murdară, cu vîrf și îndesat, pe lîngă multe altele dezgustător de murdare.

Urcă o scară dărăpănată, deschise o ușă, aruncă o privire într-o încăpere întunecoasă, înăbușitoare și spuse :

— Sînteți singură aici ?

— Singură, drăguță, din păcate pentru mine și cu atît mai bine pentru dumneata, răspunse o voce ca un croncănit. Poftim, poftim înăuntru, oricine-ai fi. Nu te văd pînă n-aprinz un chibrit, cu toate că parcă ți-am mai auzit glasu. Te cunosc, nu-i așa ?

— Aprinde chibritul și vezi.

— Chiar asta și fac, drăguță, asta am să fac. Da-mi tremură mîna, că nici nu pot prinde bățu de chibrit... Ei, și tușesc atîta... oriunde oi pune chibriturile, tot nu le mai găsesc... Ele sar și-și schimbă locu — cînd m-apucă tusea și tușesc de zor — ca alte alea, de zici că-s vii. Ai venit dintr-o călătorie, drăguță ?

— Nu.

— Nu ești marinar ?

— Nu.

— Bine că există clienți de uscat și clienți de apă. Eu le sînt mamă și unora și altora. Diferență ca de la cer la pămînt față de chinezu din partea ailaltă a curții. El nu-i tata nimănui. Nu-i e la-ndemînă. Și unde mai pui, el nu știe secretu adevărat a amestecului, cu toate că cere la fel ca mine și, dacă se prinde, chiar mai mult. Ah, uite un chibrit... da' acum unde-o fi lumînarea ? Dacă m-apucă tusea o să stric vreo douăzeci de bețe pînă ce-oi aprinde una.

Găsește însă lumînarea și o aprinde pînă să n-o pridideacă tusea. Accesul începe îndată după ce izbutise să facă lumină.

Se așează, legănîndu-se încoace și-ncolo, gemînd cînd și cînd :

— Oh, plămînii mei e groaznic de bolnavi ! Plămînii mei e sfîrtecați ca niște tăiței !... pînă ce-i trece accesul. Cît timp durase nici n-a putut vedea, își pierduse orice putere, atît era de absorbită în acest zbucium. Dar de îndată ce scăpă de tuse, își concentră privirea

și de îndată ce putu să vorbească, strigă, cu ochii țintă : Păi, dumneata erai ! ?

— Ești atît de uimită că mă vezi ?

— Credeam că n-am să te mai văd niciodată, drăguță. Credeam c-ai dat ortu popii și acum ești în ceruri.

— De ce ?

— Nu mi-am închipuit că puteai sta, viu, atîta vreme fără să vezi un biet suflet bătrîn, care știe rațeta adevărată pentru amestec. Aa, și ești și în doliu ! Cum de n-ai venit să fumezi o pipă, două ca să te consolezi ? Poate că mortu ți-o fi lăsat niscai bani, și atunci n-ai mai avut nevoie de consolare ?

— Nu, nu mi-a lăsat nimic.

— Da' cine-a murit, măiculiță ?

— O rudă.

— Și de ce-a murit, maică ?

— Poate de moarte bună.

— Ast-seară sîntem scumpi la vorbă ! strigă femeia, rîzînd ca să-l îmbuneze. Sîntem scumpi la vorbă și arțăgoși ! Da' nu ne e boii acasă, pentru că avem nevoie să tragem un fum. Am trecut prin tot felu de necazuri, nu-i așa, drăguță ? Aici e locu unde te lepezi de ele... Aici e locu unde necazurile se destramă ca fumu.

— Atunci poți pregăti totul, îi ceru oaspetele, cît de iute vrei.

Se descălță, își desfăcu nodul de la cravată și se întinse, cu picioarele de-a curmezișul, pe patul murdar, sprijinindu-și capul în mîna stîngă.

— Acum începi s-arați ca de obicei, spuse bătrîna pe un ton aprobator. Abia acum încep să-mi recunosc de-a binelea vechiu client ! Oi fi încercat 'mneata singur, drăguță, să-ți prepari amestecu în răstimpu ăsta lung ?

— Am mai fumat din cînd în cînd cîte o pipă făcută în felul meu.

— Să nu mai faci niciodată asta. Nu-i bine pentru comerț și nici pentru 'mneata. Unde mi-o fi călimara, unde-o fi degetaru și linguriță ? O s-arenjez lucrurile după tipicu artei, drăguță.

Începu operația : sufla de zor în scînteia prinsă în căușul palmelor. Uneori mai spunea cîte ceva, fornăind cu satisfacție, dar nu-și întrerupea treaba.

Și el cînd vorbea făcea acest lucru fără s-o privească, de parcă mintea i se și întunecase.

— Ți-am pregătit o mulțime de pipe bunicele, de la prima oară cînd ai venit și pînă la ultima, nu-i așa, puișorule ?

— Da, o sumedenie.

— Cînd ai apărut întîia dată erai nou de tot, nu-i așa ?

— Da, și de atunci mi s-a deschis lesne pofta.

— Da' ți-ai croit drum în lume, și curînd ai fost în stare să ții hangu la cei mai buni, nu ?

— Și celor mai răi.

— Uite-s gata. Ce frumos cîntai cînd ai venit prima dată ! Îți lăsai capu în jos și cîntai frumos ca o pasăre, pînă te săturai ! Ți-am pregătit pipa, drăguță.

O luă cu multă grijă din mîinile ei și duse capătul la buze. Bătrîna se așeză lîngă el, gata să-i umple din nou pipa. După ce trase în tăcere cîteva fumuri, el i se adresă pe un ton bănuitor.

— Amestecul e la fel de tare ca de obicei ?

— Despre ce vorbești, drăguță ?

— Despre ce-aș putea vorbi decît despre pipa din gură ?

— E la fel. Totdeauna e exact la fel.

— Gustul nu-i același. Efectul pare mai lent.

— Pentru că ai început să te obișnuiești mai mult, vezi...

— S-ar putea, desigur, să fie asta cauza. Ascultă...

Se opri, devenind visător și părea să fi uitat că o făcuse atentă. Ea se aplecă spre el și îi vorbi la ureche.

— Sînt atentă. Adineauri mi-ai zis, ascultă. Acum eu îți zic, sînt atentă Tocmai spuneam că ai început să te obișnuiești.

— Știu, știu. Mă gîndeam... Ascultă. Să presupunem că ai avea ceva... că ai avea ceva în gînd să faci.

— Da, drăguță, că aș avea ceva în gînd să fac ?

— Dar nu ești încă absolut hotărîtă să faci.

— Da, drăguță.

— Să faci, să nu faci, înțelegi...

— Da.

Cu vîrful unui ac ea amestecă conținutul pipei.

— Ai putea lua o hotărîre în închipuire, stînd aici și fumînd ?

Femeia încuviință din cap.

— Și de cîte ori încă...

— Întocmai ca mine ! De cîte ori n-am făcut acest lucru. De sute, de mii de ori, chiar aici, în odaia asta.

— Să sperăm c-a fost plăcut, drăguță.

— Da, *a fost* plăcut !

Rostise aceste cuvinte pe un ton plin de înverșunare, sărind ca un resort spre ea.

Bătrîna, fără să se sinchisească, amestecă din nou și dădu să-i umple iarăși luleaua cu spatula ei micuță. Văzînd ce vrea să facă, el își reluă atitudinea de mai înainte.

— O călătorie, o călătorie grea și primejdioasă. Asta aveam în minte. O călătorie riscantă și periculoasă, peste o prăpastie unde dacă aluneci te pindește moartea. Uită-te colo jos, uită-te ! Vezi ce zace colo în fundul prăpastiei ?

El se smuci înainte cînd spuse aceasta, și arătă cu mîna către dușumea, spre un obiect imaginar, aflat undeva, în străfunduri. Bătrîna se uita la el, nu acolo unde făcuse semn ; Jasper își apropie obrazul crispat de al ei.

Femeia își dădea seama, pare-se, de înrîurirea atitudinii ei de un calm perfect. Într-adevăr, nu greșise, pentru că el se potoli numaidecît.

— Păi, ți-am spus că am făcut călătoria asta în gînd... de zeci, de sute de ori, de zeci de mii de ori. Am făcut-o atît de des, și la intervale așa de lungi, încît atunci cînd am realizat-o cu adevărat, mi s-a părut că nu merita s-o fi făcut și că s-a terminat prea iute.

— Din pricina călătoriei ăsteia ai lipsit atîta vreme, remarcă ea, liniștită.

În timp ce fuma se uita la ea ; apoi, ochii i se împăienjeniră.

— Da, așa este, murmură el

Urmă un moment de tăcere. Jasper era cu ochii cînd închiși, cînd deschiși. Bătrîna stătea lîngă el, foarte atentă la pipa pe care el o ținea mai tot timpul în gură.

— Pun rămășag, reluă femeia, cînd acesta o fixă din priviri cîteva clipe în șir, dînd impresia că o vedea undeva tare departe, nicidecum lîngă el, pun rămășag că ai făcut călătoria pe mai multe căi, de vreme ce ai făcut-o de atîtea ori ?

— Nu, totdeauna pe o singură cale.

— Totdeauna pe aceeași cale ?

— Da.

— Pe calea pe care pînă la urmă ai făcut-o și în realitate ?

— Da.

— Și totdeauna ți-a făcut aceeași plăcere de cîte ori te-ai gîndit la ea ?

— Da.

Părea incapabil să răspundă altfel decît încuviințînd alene, monosilabic.

Poate pentru că voia să fie sigură că el n-o aproba în chip automat, bătrîna schimbă felul de a-i pune întrebările.

— Da' n-ai obosit niciodată, drăguță, tot făcînd asta ? N-ai căutat să te gîndești și la altceva ca să mai schimbi puțin ?

El se străduia să se așeze în capul oaselor.

— Ce vrei să spui ? îi replică. Ce caut eu aici ? Oare de ce-am venit ?

Bătrîna îl ajută să se întindă din nou, și înainte de a-i restitui luleaua care-i căzuse din mînă, suflă în ea ca să ardă mai bine, apoi îi spuse pe un ton lingușitor :

— Sigur, sigur, sigur ! Da, da, da ! Abia acum pricep. M-ai luat prea repede. Te-nțeleg... Ai venit să faci călătoria. Păi, trebuia să-mi fi dat cu chipuitu, de vreme ce nu te lasă deloc în pace gîndu ăsta !

Drept răspuns mai întîi el rîse, apoi scrîșni aprig din dinți.

— Da, de-asta am venit. Cînd nu mai puteam îndura viața pe care o duc, veneam să caut o alinare, și o căpătam. ERA o alinare ! ERA o alinare !

Repeta aceste cuvinte cu o extraordinară vehemență, arătîndu-și colții ca un lup.

Ea îl urmărea din priviri cu multă atenție, ca și cum tatona drumul pentru ce avea de spus mai departe.

— Și ezista și un tovarăș de drum, drăguță.

— Ha, ha, ha ! izbucni el în rîs, semănînd mai degrabă a urlet. — Și cînd te gîndești, strigă el, de cîte ori a fost tovarăș de drum, fără să știe ! Cînd te gîndești, de cîte ori a făcut călătoria fără să fi văzut pe unde merge !

Bătrîna îngenunche pe duşumea cu mîinile încrucișate pe cuvertura patului, cu bărbia sprijinită în ele. Stînd astfel ghemuită lîngă el, nu-l pierdea din ochi.

Jasper scăpă luleaua din gură. Femeia i-o puse la loc, și așezînd o mînă pe pieptul lui, îl clătina încoace și încolo. Vorbea ca și cum ea ar fi vorbit.

— Da ! Eu făceam totdeauna primul călătoria, înainte ca marea natură să fi început să-și schimbe coloritul și strălucirea. Dar nu înainte să scap de această obsesie. Pînă atunci nu mă mai puteam gîndi la nimic altceva.

Din nou se așternu tăcerea.

Bătrîna așeză iarăși mîna pe pieptul lui și-l mișcă încetișor, ca o pisică stîrnind un șoarece pe jumătate mort. Din nou începu să vorbească de parcă ar fi vorbit ea.

— Ce ?... Ți-am spus eu. Cînd visul a ajuns pînă la urmă să se adevereasc㠁, totul a fost așa de scurt, încît prima dată mi s-a părut ireal. Ascultă !

— Da, drăguță, te-ascult.

— Timpul și locul sînt la îndemînă...

Jasper se ridică în picioare și continuă să vorbească în șoaptă, ca pe întuneric, parcă.

— Timpu, locu și tovarășu de drum, adăugă ea pe același ton și ținîndu-l ușor de mînă.

— Cum ar putea fi timpul la îndemînă fără tovarăș de drum ? Șșt ! Călătoria s-a sfîrșit. Gata !

— Atît de repede ?

— Da, într-adevăr, atît de repede. Stai puțin. Am avut o vedenie pe care aș vrea s-o uit în somn. A fost prea de scurtă durată, prea simplă. Mi-ar trebui o vedenie mai frumoasă, asta e cea mai sărăcuță din toate. Nici un fel de

luptă, fără să fi avut conștiința primejdiei, fără rugăminți... și totuși pe *aceasta* n-am mai avut-o niciodată.

Se cutremură din tot corpul.

— Ce n-ai mai văzut, drăguță ?

— Privește ! Uite ce vedenie sărmană, josnică, păcătoasă este ! *Aceasta* trebuie să fie reală... Visul s-a isprăvit.

Însoțise aceste cuvinte fără noimă de niște gesturi sălbatice și lipsite de sens, care pînă la urmă se domolesc treptat într-o stare de amorțeală : acum zăcea ca un butuc în pat.

Totuși bătrîna încă mai era curioasă. Ea îl mișcă din nou ușor, cu același gest de pisică, și ascultă. Iarăși îl mișcă și ascultă. Din nou îl mișcă și ascultă : pe urmă îi șopti ceva la ureche — ascultă. Văzînd că nu poate face nimic spre a-l deștepta, ea se ridică încet în picioare, cu o mină dezamăgită. Îl lovi peste față cu dosul palmei și se întoarse cu spatele la el.

Dar nu se duse mai departe de jilțul din dreptul căminului. Se așeză cu un cot sprijinit pe unul din brațele jilțului și cu bărbia proptită în mină, ținîndu-i din ochi.

— Te-am auzit odată spunînd, avea răsuflarea ca un horcăit, te-am auzit odată spunînd, cînd zăceam acolo unde zaci tu acum, în timp ce-mi înșirai verzi și uscate, *neinteleqibel* ! Te-am auzit zicînd asta față de mine și de încă doi. Da' las', nu fi așa de sigur totdeauna, nu fi prea sigur, drăguță !

Rămase mai departe ca o pisică, fără se clipească, neclintită.

— Va să zică amestecu n-a fost așa de tare ca altădată, hai ? Poate la început, nu. Aici, s-ar putea să ai dreptate. Practica îmbogățește esperența. Poate c-am învățat secretu cum să te fac să vorbești, drăguță.

Jasper tăcea însă. Din cînd în cînd fața și membrele-i se contractau în chip dizgrațios — zăcea în pat, greoi, fără să scoată un cuvînt.

Luminarea păcătoasă arsese pînă la capăt : bătrîna luă mucul gata să se stingă, aprinse de la el o altă luminare, îndesă căpețelul, care curgea sfîrîind, adînc în sfeșnic și

vîrî noua luminare, de parcă ar fi încărcat cine știe ce armă scîrboasă și hidă de vrăjitorie.

Arsese și a doua luminare, iar Jasper încă mai zăcea în aceeași stare de insensibilitate. Într-un tîrziu, femeia sufiă în restul de luminare — lumina zorilor pătrundea în odaie.

Dar nu dură mult și Jasper se ridică din pat, înfrigurat și tremurînd din tot trupul. Încetul cu încetul își dădu seama unde se află și se pregăti de plecare.

Bătrîna primi plata cu un :

— Dumnezeu să te binecuvînteze, Dumnezeu să te binecuvînteze, drăguță ! plin de recunoștință, și, aparent frîntă de oboseală, începu să facă unele pregătiri ca să se culce, chipurile, de îndată ce el va părăsi camera.

Dar aparențele pot fi înșelătoare sau adevărate. În cazul acesta erau înșelătoare, pentru că, din clipa în care treptele încetară să mai scîrțiie sub pașii lui, bătrîna se strecură afară pe ușă, după el, bolborosind îngîmfată : „A doua oară nu-mi mai scapi tu !"

În curtea aceea nu exista decît o singură poartă de acces. Ea se uită speriată după el, din prag, ca să bage de seamă dacă nu cumva privește înapoi.

Dar el nu privea înapoi ; se îndepărta, clătinîndu-se pe picioare.

Ea îl urmărea, observă că nu se uita înapoi, ci că își vedea de drum cu un pas nesigur. Nu-l pierdea din ochi.

Jasper se îndreptă spre partea dindos a străzii Aldersgate. Se opri, bătu la o ușă care se deschise numaidecît.

Bătrîna se ghemui în pragul altei uși, stînd la pîndă, dar înțelese lesne că el avea să rămînă vremelnic în casa aceea. Nu-și pierdu răbdarea — și orele treceau. Putea să-și cumpere și pîine între timp, cale de cam o sută de pași, și lapte, mai cu seamă că negustorii treceau pe sub ochii ei chiar.

Pe la prînz Jasper ieși din nou : își schimbase hainele. Nu ținea nimic în mîini, nimeni nu-i ducea vreun bagaj. Prin urmare nu pleca în provincie, atunci cel puțin.

Femeia îl mai urmări cîțiva pași ; șovăia. Se întoarse brusc din drum, sigură pe sine, și se duse întins la casa pe care el o părăsise.

Conașu din Cloisterham e aici ?

— Chiar acum a ieșit.

— Ce ghinion ! Cînd pleacă înapoi la Cloisterham ?

— Deseară, la șase.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze și vă mulțumesc. Ceru să aducă belșug în casa unde la o întrebare pusă cuviincios, chiar dacă vine din partea unei biete ființe se răspunde atît de cuviincios.

„A doua oară nu-mi mai scapi tu !" repetă biata ființă, ajungînd în stradă. „Atunci mi-ai scăpat tu, pentru că omnibusu cu care plecaseși a cotit-o fără să știu și ți-am pierdut urma. Acuma știu unde te duci, conașu meu din Cloisterham ! Am s-ajung acolo înaintea ta și o să te-aștept la sosire. M-am jurat că de data asta n-ai să-mi mai scapi !

Așadar, în aceeași seară, biata ființă se afla postată pe strada Mare din Cloisterham și privea cornișele străvechi și variate de la Casa Maicilor, căutînd să-și petreacă timpul cît putea mai bine pînă la nouă, oră la care avea motive să presupună că sosirea omnibusului de pasageri va prezenta o anume importanță pentru ea.

Întunericul care se așternuse la ora aceea îi slujea să-și dea seama dacă va fi așa sau nu. Într-adevăr, așteptarea nu i-a fost zadarnică, pentru că cel care nu trebuia să-i scape a doua oară coborî printre alți pasageri.

„Acu să vedem noi ce-ai să faci. Hai, dă-i drumu."

Aceste cuvinte adresate în vînt puteau de fapt să-i fi fost adresate și pasagerului. El mergea docil pe Strada Mare, pînă ce ajunse în dreptul unei porți cu arcadă unde dispăru pe neașteptate.

Biata ființă grăbi pasul ; venea numaidecît în urma lui, iute, cînd acesta intrase pe poartă, dar nu văzu decît scara din dreptul arcadei, de o parte, iar de cealaltă parte, o odaie veche boltită, unde un domn cu păr cărunt și cap mare scria. Femeia observă modul ciudat în care

stătea acesta, în așa fel încît să aibă dinaintea ochilor pe oricine trecea pe stradă, de parcă era vameșul porții.

— Hei ! exclamă el cu voce joasă, văzînd-o că se oprește. Pe cine cauți dumneata ?

— A trecut p-acilea un domn în minutul ăsta, domle.

— Ei da, firește. Și ce dorești cu el ?

— Unde șade, măicuță ?

— Unde șade ? Uite acolo, cum urci scara.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze ! Ia spuneți-mi, da' cum îl cheamă, dragă domle ?

— Numele lui e Jasper. Prenumele John. Domnul John Jasper.

— Are vreo meserie, preabunu meu domn ?

— Meserie ? Da. Cîntă în cor.

— Poftim ?

— Cîntă în cor.

— Ce-i aia ?

Domnul Datchery se ridică de la masa de lucru și veni în dreptul scărilor de la intrare.

— Dumneata știi ce este o catedrală ? întrebă, pe un ton hazliu.

Femeia încuviință din cap.

— Ce este ?

Părea încurcată, căuta o definiție în minte, dar i se păru că era mai lesne să facă semn către silueta masivă, profilată pe un cer albastru închis, presărat cu primele stele.

— Acesta-i răspunsul. Du-te dumneata mîine acolo. Ai să-l poți găsi pe domnul John Jasper și-o să și vorbești cu el dacă vrei.

— Vă mulțumesc ! Vă mulțumesc !

Aerul triumfător cu care îi mulțumea nu scăpă din vedere holteiului blajin din fire, care trăia din venituri personale, fără să muncească. Se uită la ea, își puse mîinile la spate, așa cum fac de obicei acești oameni, și porni agale, împreună cu femeia, prin curtea bisericii pe unde se auzea ecoul pașilor.

— Ai putea, de asemenea, îi sugeră, făcînd semn cu capul înapoi, ai putea urca la locuința domnului Jasper chiar acum.

Bătrîna îl privi, zîmbind șiret, și clătină din cap.

— Aa ! Nu vrei să stai de vorbă cu el ?

Femeia repetă răspunsul mut și articulă un „Nu" în șoaptă.

— Poți să-l admiri de la distanță de trei ori pe zi, dacă dorești. Dar mi se pare că ai bătut cale lungă pînă aici numai pentru atîta lucru.

Ea ridică repede privirile în sus. Dacă domnul Datchery își închipuia că o s-o poată face să spună de unde vine, atunci era mult mai naiv decît ea.

Femeia își dădu seama că ar fi incapabil de asemenea gînd ascuns, văzîndu-l cum merge agale, ca un cetățean pașnic, fără pălărie pe cap, cu părul lui cărunt în vînt și zornăind niște monezi de metal în buzunarele pantalonilor.

Clinchetul banilor exercită o atracție pentru urechile ei lacome.

— Nu m-ați putea ajuta, dragă domle, să-mi plătesc șederea la Hanu Că-ătorilor și drumu ? Sînt o biată ființă, zău, și tusea asta păcătoasă care mă chinuie...

— După cum văd, știi de Hanul Călătorilor, acolo tragi, pesemne, spuse domnul Datchery cu blîndețe, tot zornăind banii. Ai venit pe aici de multe ori, buna mea femeie ?

— O singură dată în viață.

— Da, da...

Ajunseseră la intrarea în Via călugărilor. Vederea acestui loc îi stîrni bătrînei o amintire, model strălucit, demn de a fi repetat. Se opri în poartă și spuse pe un ton energic :

— Chiar aici, cu toate că poate n-o să mă credeți, un domn tînăr mi-a dat trei șilingi șase pence, tocmai cînd mă apucase un acces de tuse, colo, pe iarba aia, că mi se tăia respirația. I-am cerut trei șilingi șase pence și mi-a dat.

— N-a fost prea de tot să-i fixezi și suma ? rosti domnul Datchery, încă zuruind banii. N-ar fi mai bine să-i lași celui care dă, libertatea de a hotărî singur cît să dea ? Nu i-o fi părut și tînărului — desigur, o simplă aparență — că era oarecum silit să facă acest lucru ?

— Ia ascultați-mă, maică, răspunse ea, pe un ton confidențial și stăruitor. Aveam nevoie de banii ăștia ca să-mi cumpăr un leac care mă tămăduiește și cu care fac eu comerț. I-am spus asta domnului ăluia tînăr și mi-a dat banii pe care i-am folosit cinstit pînă-ntr-o para. Acu am nevoie, la fel, tot de suma asta, și dacă mi-o dați o întrebuințez cinstit, ca și-atunci, pîn'la ultimu gologan, pă sufletu meu.

— Și pentru ce leac ?

— Am să vă spun verde, înainte sau după aia, mi-e totuna. Pentru opiu.

Schimbîndu-și atitudinea, domnul Datchery se uită la ea cu mai multă luare-aminte.

— Da, pentru opiu, măiculiță, repetă femeia, nici mai mult, nici mai puțin. Și 'mneavoastră, ca orice om, ați auzit doar ce se spune împotriva opiului și rar ce se poate spune în favoarea lui.

Domnul Datchery începu să numere, foarte pe îndelete, suma cerută.

Bătrîna, urmărindu-i mîinile cu ochi lacomi, continua să-i vorbească despre marele exemplu pe care i-l relatase.

— Era în ajun de Crăciun, acu un an. Se lăsase noaptea cînd am picat eu aci prima oară ; atunci mi-a dat domnu' acela tînăr trei șilingi șase pence.

Domnul Datchery se opri din numărat, descoperi că a numărat greșit, amestecă banii laolaltă și o luă de la capăt.

— Și numele domnului ăluia tînăr era, adăugă ea, Edwin.

Domnul Datchery scăpă din mînă cîteva monezi, se aplecă să le culeagă de pe jos — se îmbujoră la față din pricina efortului făcut.

— Dar de unde știi numele tînărului ?

— L-am întrebat, și el mi-a spus. I-am pus doar două întrebări : cum îl cheamă pe numele ăl mic și dacă avea vreo iubită. Iar el mi-a răspuns, Edwin, și că iubită n-avea.

Domnul Datchery rămase locului, cu monezile potrivite, în mînă, ca și cum ar fi studiat valoarea lor de metal arămiu și nu se îndura să se despartă de ele.

Femeia îl privea cu un aer bănuitor, gata să-și verse mînia în caz că s-ar fi răzgîndit s-o miluiască ; el însă îi dădu suma cerută, trecînd cu vederea, parcă, sacrificiul. Aceasta, după un val de mulțumiri dintre cele mai servile, plecă.

La domnul John Jasper lampa era aprinsă ; farul lumina cînd domnul Datchery făcea calea întoarsă spre casă, de unul singur.

Aidoma marinarilor plecați într-o călătorie primejdioasă, care apropiindu-se de o coastă inaccesibilă pot vedea o licărire de lumină anunțînd portul aflat în depărtate, unde cine știe dacă vor ajunge vreodată, tot așa și ochiul ager al domnului Datchery se îndrepta spre punctul acela luminos, și mai încolo.

Revenind acasă, nu făcu altceva decît pur și simplu să-și pună pălăria — articol de prisos, s-ar părea, în garderoba lui.

Era zece și jumătate la orologiul catedralei cînd ieși în stradă. Mergea agale, uitîndu-se în toate părțile. Bătuse parcă ceasul vrăjit cînd domnul Durdles avea să fie luat cu pietre pînă acasă. Se și aștepta să-l vadă pe diavolul împielițat care îndeplinea această misiune.

Într-adevăr, spiritul răului era prin preajmă. Deoarece în clipa aceea nu avusese nici o ființă omenească de luat cu pietre, domnul Datchery îl descoperi că se apucase, ca un nelegiuit, să dea cu pietre în morți, prin grilajul cimitirului.

Diavolul împielițat socotea isprava asta distractivă, în primul rînd, pentru că cimitirul era recunoscut de toată lumea ca fiind sacru și, în al doilea rînd, pentru că pietrele tombale, înalte, semănau îndeajuns de bine cu niște ființe în sine, cînd arunca pe întuneric cu pietre în ele, ca să justifice senzația delicioasă că, lovindu-le, simțeau și durere.

Domnul Datchery îl întîmpină cu :

— Bună, Winks !

— Bună, Dick ! răspunse acesta.

Cunoștința lor fusese stabilită, s-ar părea, pe baze familiare.

— Da' am zis să nu mă strigi așa în public, îl dojeni el. Eu totdeauna mă țin că n-am nici un nume, să știi. Cînd m-a întrebat, la pîrnaie, ca să mă scrie în registru : Cum te cheamă ? Le-am zis — ghici ! La fel cînd m-a întrebat : Religia ? Le-am zis — ghici !

Fapt care, în treacăt fie zis, era imens de dificil pentru stat, atunci cînd se punea chestiunea să fi fost vorba de întocmirea unei statistici.

— Și unde mai pui, adăugă băiatul, nici nu există familie cu numele de Winks.

— Eu cred că trebuie să fie.

— Minți, nu există. Călătorii mi-a dat numele ăsta fiindcă nu prea șăd locului să dorm și pentru că toată noaptea sînt în picioare. Așa că am mereu un ochi deschis înainte să-l fi închis pă celălalt. Asta-nseamnă Winks. Deputy e mai la-ndemînă, da' nici p-ăsta să nu-l folosești.

— Atunci vei fi totdeauna Deputy. Noi doi sîntem buni prieteni, nu-i așa, Deputy ?

— La cataramă.

— Te-am iertat de datoria pe care o aveai la mine din prima zi cînd ne-am cunoscut și de atunci multe piese de șase pence au trecut din buzunarul meu într-al tău, nu-i așa, Deputy ?

— Da ! Și pă urmă, nu ești pretin cu Jasper. Ce mă tot amenință el c-o să-mi tragă niște picioare... ?

— Zău ? Hai, acum nu te mai gîndi la el. Un șiling de-al meu e gata astă seară să pornească spre buzunarul tău, Deputy. Tocmai ți-a venit o locatară cu care am schimbat cîteva cuvinte, o femeie bolnavă, chinuită de tuse.

— Aha, coana Lulea, înțeleaptă Deputy, privind șiret cu coada ochiului, în semn că știa despre cine era vorba, și trăgînd dintr-o pipă imaginară, cu capul lăsat foarte mult într-o parte și cu ochii holbați. Coana Lulea, care fumează opiu.

— Cum o cheamă ?

Alteța-Sa Regală Prințesa Lulea.

— Trebuie să mai aibă și alt nume... de unde e ?

— De la Londra, locuiește printre Jacks [1].
— Printre marinari ?
— Ți-am spus, Jacks, chinezi și cuțitari.
— Aș vrea să aflu, prin tine, care-i exact adresa ei.
— S-a făcut. Dă-mi gologanul.

Domnul Datchery îi dădu un șiling, și, în spiritul de încredere care trebuie să stea la baza oricărei tranzacții încheiate între oameni de onoare, afacerea era considerată ca și pusă pe roate.

— Da' auzi, de unde și pînă unde ! strigă Deputy. Ce crezi că vrea să facă mîine dimineață Alteța-Sa Regală ? Zău dacă nu vrea să se ducă la ca-tind-ra-lă !

El prelungi cuvîntul cît putu de mult, vesel la culme, se lovea în picior, se frînge din șale, într-un hohot de rîs ascuțit.

— De unde știi, Deputy ?

— Păi, mi-a spus ea chiar acum. Mi-a zis că se duce acolo cu un scop. Zice : Deputy, trebuie să mă spăl devreme și să mă gătesc bine de tot că fiindcă mă duc să trag o raită pă la ca-tind-ra-lă !

Silabisește cuvîntul ca mai înainte, după cum îl taie capul, pentru că hazul nu și-l poate potoli doar bătînd din picioare în caldarîm, se pornește pe un dans lent și grav, vrînd poate să imite mersul decanului.

Domnul Datchery primise această comunicare cu un aer satisfăcut, deși, după expresia chipului, părea adîncit în gînduri.

Puse capăt convorbirii și, întorcîndu-se la locuința lui ciudată, se așeză să ia cina, alcătuită din pîine, brînză, salată și bere, de mult pregătită de doamna Tope. După ce termină masa mai rămase o bună bucată de vreme. În cele din urmă se ridică, deschise ușa unui bufet dintr-un colț, trîntind-o, și se uită la niște linii trase stîngaci cu creta, pe partea dinăuntru.

„Îmi place, spuse domnul Datchery, modul acesta vechi de a ține socotelile în cîrciumi. Nu înțelege nimeni în afară de cel care face însemnarea. El nu se dă în vileag decît cînd trebuie să primească plata de la cel

[1] *Jack*, în traducere = marinar.

în cauză. Hm ! Hm ! In seara asta am de adăugat pe răboj o linie prăpădită... foarte prăpădită."

Oftă privind din nou socoteala de pe răboj, luă o bucăţică de cretă de pe o poliţă din bufet, rămase o clipă locului, neştiind prea bine cît să pună la socoteală.

„Cred că voi trage o linie potrivită, hotărî el. Asta-i singura justificare." Zis şi făcut, închise bufetul şi se duse la culcare.

A doua zi, lumina unei dimineţi scînteietoare învăluia străvechiul oraş, ale cărui vestigii din trecut şi ruine sînt de o frumuseţe rară. Iedera bogată lucea în soare, iar copacii maiestuoşi se legănau în boarea parfumată. Jocul luminii splendide prin crengile arborilor, cîntecul păsărilor, miresmele venind de prin grădini, păduri şi de pe ogoare — sau mai degrabă din marea grădină de pe întreaga insulă, cultivată de-a lungul vremurilor — pătrundea în catedrală, mai tare ca izul de pămînt sepulcral, reînviind totul la viaţă. Străvechile pietre tumulare, reci de veacuri, se încălzeau şi ele, iar trîmbe de lumină fulgerau lespezile de marmură de prin ungherele cele mai moliorite ale edificiului, fluturînd pară din aripi.

Sosea domnul Tope, cu mănunchiul de chei mari, şi, căscînd de zor, descuia în stînga şi-n dreapta.

Soseau doamna Tope şi slujnicile ca să mături.

Soseau, la timpul potrivit, organistul şi ajutorul lui, privind pe după perdelele de la galeriile de sus, scuturînd cu nepăsare colbul de pe cărţile de acolo, de la înălţime, şi de pe pedale şi manete.

Soseau fel de fel de ciori de prin diferite regiuni ale cerului, întorcîndu-se la măreţul turn ca să se bucure, poate, de vibraţiile sonore ale clopotelor.

Sosea chiar şi un grup foarte mic de credincioşi răzleţiţi, mai cu seamă dinspre casa parohială şi de prin alte părţi ale parohiei.

Sosea domnul Crisparkle, vioi şi luminos, şi fraţii lui ecleziaşti, la fel de vioi şi de luminoşi.

Soseau coriştii, grăbiţi (totdeauna grăbiţi, şi trăgîndu-şi pe ei, cu cazmă, cămăşile lor de noapte, în ultima clipă, ca nişte copii atunci cînd vor să scape de a se duce la culcare), cu John Jasper în frunte.

Ultimul dintre toți sosi domnul Datchery, și se așeză într-o strană pe care avea libertatea s-o aleagă dintre cele goale și se uită în jurul lui după Alteța-Sa Regală Prințesa Lulea.

Slujba înaintase destul cînd domnul Datchery o zări pe Alteța-Sa Regală Prințesa Lulea. Se afla undeva în umbră, dinapoia unei coloane, retrasă cu grijă de privirea maestrului de cor, pe care însă îl urmărea din ochi cu cea mai mare atenție.

Fără să-și fi dat seama de prezența ei, cîtuși de puțin, Jasper psalmodia și cînta.

Femeia se schimonosea cînd el punea mai multă căldură în muzică, și — da, domnul Datchery o vedea într-adevăr — făcea cu pumnul spre el, la adăpostul protector, prietenesc, al coloanei.

Domnul Datchery se uită din nou ca să se încredințeze. Da, așa era !

Slută și posmăgită, ca figurile fantasmagorice sculptate în lemnul de la consolele stranelor, rea ca spiritul răului, aprigă precum vulturul mare de alamă care ținea pe aripi cărțile sfinte (și, după reprezentarea sculptorului, însușirile feroce ale păsării nu păreau deloc a fi înrîurite de cărțile sfinte), ea își strîngea pe lîngă corp brațele sfrijite ; apoi scuturâ amîndoi pumnii către maestrul de cor.

În clipa aceea, în afara grilajului de la ușa corului, Deputy, înșelînd vigilența domnului Tope prin tot felul de șmecherii în care era meșter, privea uluit printre barele de fier, de la cea care amenința la cel amenințat.

Slujba ajunse la capăt. Cei care o oficiaseră se împrăștiau, ducîndu-se să ia gustarea de dimineață.

Domnul Datchery se apropie de noua lui cunoștință, afară, în vreme ce coriștii (la fel de grăbiți să-și scoată cămășile de noapte pe cît erau cînd și le-au tras pe ei) plecau care încotro.

— Bună dimineața, doamnă ! Ei bine, l-ai văzut ?

— *L-am* văzut, maică, *L-am* văzut !

— Și îl cunoști ?

— Dacă-l cunosc ! Îl cunosc mai bine decît toți clericii laolaltă, care au oficiat slujba.

Doamna Tope avu grijă să pună masa pentru gustarea de dimineață, destinată locatarilor ei, în cele mai bune condițiuni.

Înainte de a se așeza, domnul Datchery deschise ușa bufetului din colțul încăperii, luă un căpețel de cretă de pe o poliță, adăugă o linie groasă pe răboj, trăgînd-o de sus pînă în josul ușii. Pe urmă se apucă de mîncat cu deosebită poftă.

CUPRINS

Prefața V
Tabel cronologic XXXVII
Personajele XLIII

Capitolul I 1
Capitolul II 61
Capitolul III 19
Capitolul IV 34
Capitolul V 46
Capitolul VI 54
Capitolul VII 67
Capitolul VIII 78
Capitolul IX 90
Capitolul X 108
Capitolul XI 125
Capitolul XII 142
Capitolul XIII 159
Capitolul XIV 172
Capitolul XV 188
Capitolul XVI 199
Capitolul XVII 211
Capitolul XVIII 229
Capitolul XIX 240
Capitolul XX 249
Capitolul XXI 262
Capitolul XXII 269
Capitolul XXIII 291

Dat la cules 24.10.1970. Bun de tipar 30.11.1970. Apărut 1970. Hîrtie Tip B sul 84/63 gr. Coli editoriale 18,8. Coli de tipar 22,5 C.Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R

Tiparul executat sub comanda nr. 949 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București, Republica Socialistă România